

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

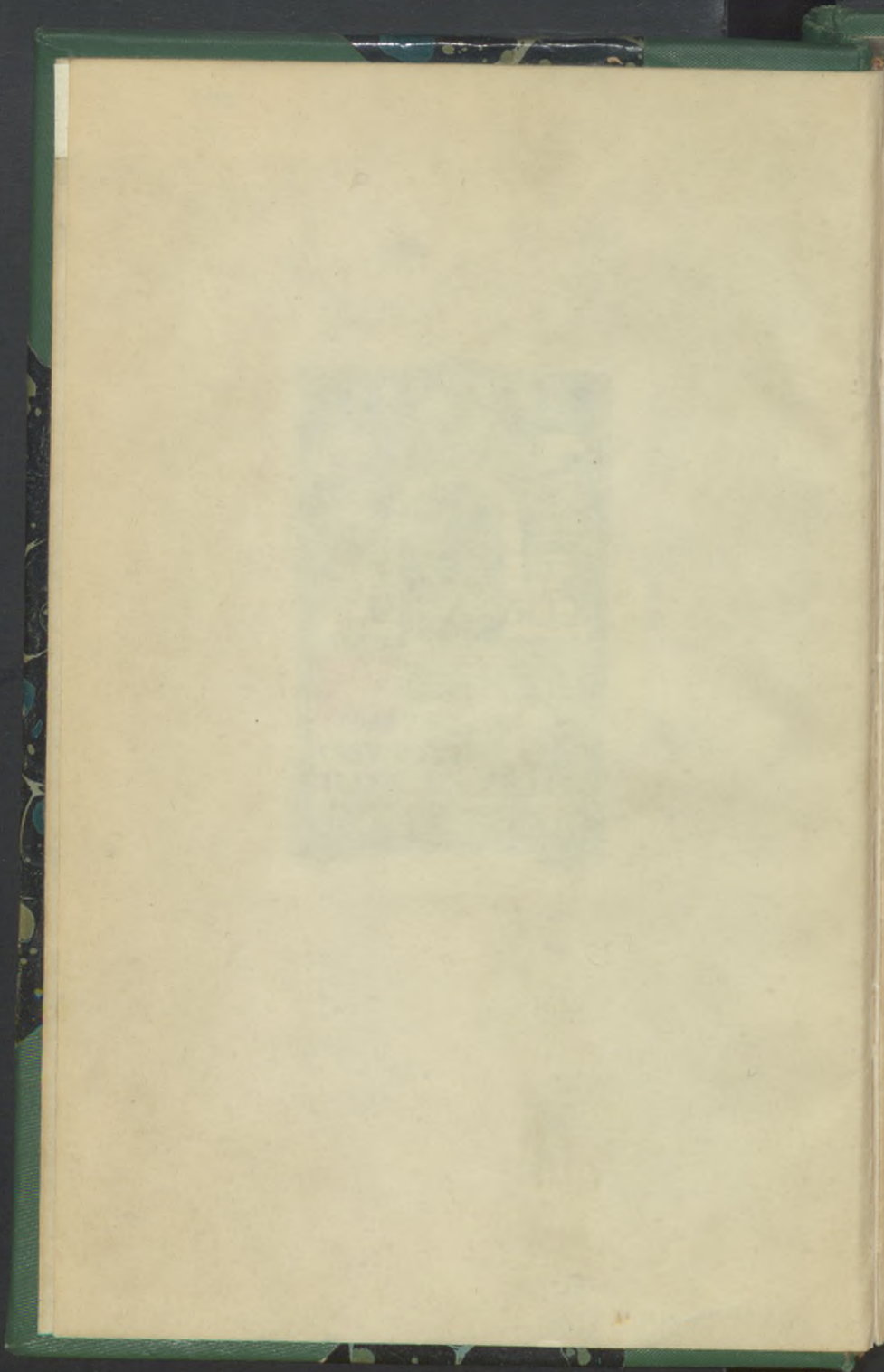
This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MARTIN

WREN

G. Martins

HAMNEN

H A M N E N

ROMAN

H A M N E N

STANGE & CO.

1111 N. WASHINGTON ST. ST. LOUIS, MO.

HAMNEY

H A M N E N

ROMAN

AV

G. MARTINS

STOCKHOLM

AHLÉN & AKERLUNDS FÖRLAG

HAMNEN

*Nordiska
Boktryckeriet
Stockholm
1925*

Peindre c'est voir.

Philippe Soupault.

I.

Majmorgon över västerhavet. Stormen sover. De smaragdgröna vidderna ligga stilla. Den molnfria himlen är blå som scabiosan och solspannet stiger, gnistrande i guld, över den rofyllda, nymornade oändligheten.

Ett ensamt fartyg stävar in mot svenska kusten. Maskinerna arbeta monotont. Sävligt bolmar röken, stigande upp i ljusgrå spiraler mot den blå himlen. Svenska-Amerika-linjens ångare Stockholm är på ingående till Göteborg.

Plötsligt blixtrar ett ljus över vidderna, så ett, ett till, allt flera, de glida ihop — Vinga fyr.

Ropet fortplantar sig från kommandobryggan, ekar genom korridorer, däck och passager. Hytternas invånare slå yrvakna upp de små dörrarna, stirra på ljuset. De kunna inte fatta, att det verkligen är sant. Vinga fyr: den första kontakten med fosterjorden. Denna morgon bli inte toalettbestyren långvariga. Däckrelingarna äro snart kantade av klädda och halvklädda. De hänga tätt som flugor utmed räckena för att beskåda undret. Genom deras lemmar går en salig skälvning. Ögonen stråla som på lyckliga barn: Sverige.

Även de främmande transitopassagerarna sugas med av svenskarnas hemlandsjubel.

Just då ångaren passerar fyren, kommer Henry Northon ut ur sin cabinhytt. Efter honom hans unga

fru. Paret har sovit tungt, ty avskedsfesten föregående kväll nere i 1:sta klassens matsal slutade vid midnatt.

Herrskapet Northon återvänder från sin wedding-trip, en kombinerad nöjes- och inspektionsresa. Herr Northon är nämligen delägare och vice verkställande direktör i det av hans fader, gamle Tomas Northon grundade stora rederiet Göteborg—Ostasien. G. O. A. har filialer i Holländska Indien, i Kina och Japan. En gång vartannat år inspekteras dessa filialer.

Unge direktör Northon är en några och 30-års man, lång och reslig. Kroppen proportionerlig. Det friska, brunbrända ansiktet slätrakat. Dragen stora men rena. Särskilt överpartiet frapperar. Pannan hög. Ögonbrynen ligga tjocka och välvda. Några ljusare strån vid näsroten blotta ett par svagt markerade energiska rynkor. Däremot är munnen liten, med tunna läppar och hakan slutar i en kluven spets. Det bruna håret, benat vid ena sidan, börjar glesna över pannan, vitna lätt vid tinningarna. Benan går alltid till nacken. De bruna ögonen, täckande nära hela vitan, frappa mest. De skifta uttryck vid minsta anledning. Hans hustru har redan i dem lärt sig tolka mannens tankar. »Du kommer aldrig att kunna ljuga för mej, Henry.» Då ler herr Northon med de båda smala framskjutande övertänderna, som fru Dagmar först blivit kär i. Men hans ögon beundrar hon.

Herr Northon är klädd i svart cityjacket av engelskt snitt, grå benkläder och svart halsduk, med vita prickar. I halsduken en stor infattad pärla.

Fru Dagmar Northon, född Holmer, av gammal köpmanssläkt och svägerska till skeppsredare Douglas Perzon, är en lång och slank blondin, blå ögon, ljusgult pagehår. Näsan liten och envis, munnen röd och fyllig, krökande sig vid vinklarna. Ögonens grönskiftande vita liksom de starkt betonade munvinklarna och

de fylliga läpparna ge åt detta ansikte ett drag av pikanteri och sensualism i förening. Hyn, liksom de små händerna med de långa smala fingrarna, utgör hennes stolthet. Den är av en underbar skär nyans, som inte ens Orientens sol lyckats bleka eller brunskå. En privat hemlighet.

Det ligger en viss nedärvd värdighet över såväl mannen som hustrun. Den ursprungligen skotsk-svenska rasblandningen i båda familjerna jämte ett passande urval generation efter generation kan ingen misstaga sig på. Dagmar och Henry äro ståtliga människor. Och dagens bekymmer håller sig på avstånd.

I sex månader har paret varit borta från sin hemstad. Men med den barnsligt hänryckta iver de skynda fram till däckräcket, skulle man kunna tro, att månaderna äro år. —

Vinga fyr har redan glidit bort i fjärran. Endast då och då glimtar ännu dess ögon, goda, varnande, förmanande. Men i stället börjar skärgårdens nakna klippor ta vid. De äro kala, grå, skrovliga och ogästvänliga, men ändå tjusa de på ett hemligt, förtroligt sätt. Varje klippknalt är dem kär som gamla beprövade omistliga vänner. Hur många gånger ha de icke seglat härute på Rivöfjorden i rasande storm, tvungits söka lä under de utskjutande massiven — ja, även hotats med förintelse, när stormen slungat båten in mot de höga strandpartierna. På nästan varje klippa, varje skär har Henry ett namn, ett smeknamn. Och det ena minnet, dystert eller glatt, efter det andra, dyker upp samtidigt som de grå hållarna.

Men på fjorden ligga fiskare från de närbelägna öarna, dörjande makrill och vitling i sina små skrovliga hemmabåtar. Mest gamlingar och pojkar, som syssla med detta göra. De andra äro ute på havet: vid Skagen, Shetlandsöarna, uppåt norska kusten, nere

i Kattegat. De tegelröda eller smutsgrå seglen se så putslustigt små ut från det stora däcket, från vilket de hemvändande vinka och hurra. Somliga av fiskarna svara med mössan. Andra ha inte tid. Deras armar gå oavbrutet med dörjen. Fisken glänser vit och smaragdgrön i den gyllene solgansen, som även färgar om de grå klipporna i guld.

Men Stockholm plöjer sin väg. Rivöfjorden smalnar. Rakt förut skymtar en oformlig massa av töckniga konturer, omvärvda av moln. Det är fabriksröken, som stänger utsikten. Man ser ingenting, bara anar. Och allas ögon le av lycka. Det är som om varenda en vore på väg mot ett sagoland, byggt av de luftigaste drömmar.

Långedrag skymtar fram. Älvsborgsfjorden tar vid. Nya Varvets gulvita kaserner skimra i solen som gammal patinerad marmor. Då tar någon ombord upp Stenhammars Sverige. Snart dånar hymnen till fosterjorden från en tusenhövdad skara, ackompanjerad av maskinkolvarnas och propellrarnas dunk därnere i det väldiga fartygets djup.

Men allt tydligare stiga den stora hamnstadens konturer fram ur sitt rökhölje. Det grå går över i blått. Dagrarna lätta. Här och där stiga torn och tinnar i höjden. Ingen ombord har tid att tänka på sig själv. Alla vänta att täckelset skall falla, blottande västkustens rika och stolta behärskare.

Nu passerar ångaren Älvsborgs kustposition, stadens vakande öga och enda skydd. Granitbergen se hotande ut. Men ute på reddan ankra pansarfartyg, kryssare, jagare, minsvepare, torped- och vedettbåtar, hela västkustflottiljen ligger just nu sammandragen här. Den stålgrå massan med de mot väster hotande, långa kanonrören imponera. Det blir för några sekunder tyst ombord på Stockholm. De pansrade järnsidorna

skapa respekt — och tillit. Vad vore Sverige utan dem. Ett värnlöst byte.

Plötsligt surrar det i luften. Vad nu. Alla gana med halsarna. Över Stockholm kretsar en hel eskader av flyghåtar, höjande och sänkande sig i rytmiskt sköna banor. Än skjuta de upp, rakt upp, än dyka de ner på vågen, vattnet skummar i kaskader om bogen, motorernas surr blandar sig med det yrande vita vattenskummet. Så höja de sig igen. Vingarna glänsa. Men i styrhytten stå män, som varje ögonblick våga sitt liv — och tiga. På en gungande, mönjemålad boj sitter en flock måsar. Med slokande vingar betrakta de skådespelet. När Stockholm passerar bojen, lyfta de makligt de vita vingarna till flykt, utstötande hesa, irriterande läten. De försvinna ut åt havs. Nya flockar komma i stället, dykande på vattentytan, slå med vingarna och gå åter till väders med sitt byte.

Men nu börjar den yttre hamnens pittoreska, sönderhackade perspektiv rulla upp sig. Till vänster ligger Carnegieska brukets röda tegelstensmassor. Dof-ten av porter, den mest äktsvenska av drycker, fyller luften. Rakt förut skymtar Klippans grön- och vitmålade tullstation. Innanför den är gamla Klippan. Och längre in Kustens varv med dess hopgyttring av nerrostade skeppsskrov, smedjor, halvsjunkna pråmar och rakt ut båthamnens vingliga bryggor med hundratal motor- och segeljakter i sina bojar.

Älvsborgsfjorden slutar. Älven börjar. På andra sidan tar Hisinglandet vid. I den täta parken tvärs över ligger arbetarnas tivoli, det bullrande och lockande Krokäng. Ett stenkast därifrån dominerar Eriksbergs varv och verkstäder. Från de stora flytdockorna utanför varvet knacka de elektriska nithamrarna. Etern darrar av deras aldrig slocknande energi.

Men dominerande hela detta hamnparti stiger Majbergen i höjden, med Nabens fyr överst som ett allt och alla bevakande öga.

Herrskapet Northorn har icke så mycket sinne för denna närbild. De vänta med otålighet, att själva hamnperspektivet, det skönaste panorama en sjöstad kan bjuda, skall vidga sig och skönjas med blottat öga.

Så mycket bättre förstår Viktor Ankar att uppskatta denna det yttersta Majornas, pråmarnas, de förfallna kåkarnas, Krokängs och de imponerande flytdockornas säregna skönhet.

Viktor Ankar är född uppe i Majbergen. Kustens varvs kaos av allt upptänkligt, nerrostat och uppruttat skräp, de på pålar vilande trävaruupplagen, pråmflottarna, de små kanalerna runt de pålade rucklena, fyren högst uppe på berget och de yttersta färjornas väg tvärs över älven tillhöra hans värld sedan barn domen. Viktor Ankar är styrman i Göteborg-Ostasiens tjänst. Han har trots familjens fattigdom gjort en redan vacker karriär. Viktor är tredje barnet i ordningen till Per Ankar och hans hustru Gustava.

Per Ankar var i tidiga år sjöman, slog sig sedan ner på landbacken och knogade en tid i det högt ansedda säckbäraregänget, som har monopol på detta arbete i hamnen. Men åren togo ut sin rätt. Efter en olycka — Per Ankar halkade en vinter på kajen med sin säck och bröt i fallet några revben — slog Ankar sig på rodd. Han övertog båt och trade efter Krabb-Nisse. Och nu hade Ankar rott upp och ner i den stora hamnen sen tjugo år tillbaka. Icke ett prång från Holmens yttersta utpost på andra sidan Gasverket till Nyckelbojen bortanför Carnegies var honom obekant. Och det fanns knappast en funktionär, hög eller låg, i hamnen, som inte Per Ankar kände. Och alla kände Maj-Pelle, hans nom de guerre.

Hustrun var städerska på Göteborg-Ostasiens stora kontorskomplex nere vid Skeppsbron. Där hade hon sopat, skurat och dammtorkat lika länge som Maj-Pelle rott på älven. För några år sedan måste Stava dock ta till hjälpreda. Den gamla orkade inte ensam.

Viktor fick på moderns bön börja som springpojke, sedan som tullgrabb hos G. O. A. Det var gott gry i honom. Men han trivdes rakt inte med innegörat. Viktor hade sjömansblod i ådrorna, längtade ut på havet. Och så fick han följa med som kockspojke. Viktor brukade fritiden, läste på egen hand så gott han förstod av navigering och matematik. Det kom till gamle direktör Northons kännedom. Och på dennes bekostnad fick Viktor vidare utbilda sig genom kvällslektioner i en teknisk aftonskola. En vacker dag var Viktor Ankar elev i navigationsskolans styrmansklass.

Föreståndaren, en intresserad sjöfolksuppfostrare, tog honom särskilt om hand. Viktor Ankar avlade sin examen med glans. Och fick en prismakikare i premium.

I Majbergen vart unga Viktor ett fenomen. Med sin mammas hjälp, förstås. Stava talade om denne sin son i både tid och otid. Men så hade hon inte precis haft någon vidare glädje av de andra i kullen. —

Styrman Ankar kommer liksom herrskapet Northon närmast från Newyork, dit han anlänt med en del av den förolyckade ångaren Dagmars besättning.

Dagmar, en av G. O. A:s senaste nybyggda båtar, hade förlit utanför amerikanska västkusten och nu höll ett bärgningsbolag på att ta upp den.

Viktor Ankar tjänstgjorde som tredje styrman ombord på Dagmar. Hans första befälsplats. Ett omen. Efter skeppsbrottet miste också styrman Ankar

liksom en del av aptiten för sjön trots släktarv och examen. —

Viktor Ankar står på Stockholms III-klass-däck och njuter av den hamnbild, som är honom kärast på jorden trots alla miljonstora sjöstäder han redan sett ute i världen. De kunde i alla fall inte tala till majgrabbens hjärta på samma sätt som den poesifyllda villervalla, vilken här slog emot honom. Viktor kände varenda krok, vartenda hål. Det fanns ej något prång bland tusenden, som inte han och brodern hemsökt. Inte en brygga, hur fallfärdig och rucklig den än var, där han ej suttit med ett metspö i hand eller helt enkelt suttit och barnsligt omedveten njutit av det färgglada, vimlande livet på älven.

När ångaren nu passerar dessa hans gamla minnen komma tårar i ögonen. Så glad är Ankar att återse dem. Precis som om varenda gammal, halvrudden eller sjunkande pråm ropat hej och goddag just åt honom.

Men Stockholm glider vidare och denna bild försvinner för andra. Viktor Ankar tänder en cigarrett, går sedan över till babords sida. Därifrån har han öppen utsikt bortåt Krokängshållet.

Krokäng minns styrman Ankar bara från sin tidigaste ungdom. Då hade han en fästmö vid namn Laura, som ganade sill i Fiskhamnen. De voro sjutton år båda. Efter dansen om kvällarna älskade de varann i någon buske bakom danspaviljongerna liksom alla de andra av deras umgänge. Sen hade de blivit osams och Laura gifte sig med en kolbärare i Sannegårds-hamnen. Efter den tiden hade Viktor levt för sig själv och sin framtid. Flickorna brydde han sig inte om annat än händelsevis, när tillfället erbjöd sig och flickan bjöd ut sig. Viktor såg på den praktiska erotiken nog så fördomsfritt. Fast gifta sig skulle han natur-

ligtvis göra en gång som alla andra. Men inte med vem som helst. Och förresten hade han åren på sig.

Styrman Ankar var vid denna tid tjugosex år. Liten, satt och mörk. Stort, lurvigt huvud. Stora kloka, svarta ögon, som bara hade den ovanan att blinka. Det låg lite och inte så lite småslugt i den där blinkningen. Så gjorde hans mor också. Annars var ansiktet regelbundet nog trots klumpnäsan, med de två svarta hålen i vädret, som om de ville lukta sig till allt inom räckhåll. Hakan höjde sig en smula uppåt. Och ögonbrynen markerades av två tvärraka tuschstreck. Hyn var gulbrun — som på en zigenare. Ett släktdrag. —

I detsamma klöv hästfärjan kursen. I färjans mitt stod den ena kärran efter den andra. På sätet satt Lundbybonden i lågkullig kubb, pipan i mun och tömmen i hand. Intill honom hans hustru eller dotter, med glänsande vitt huckle på huvudet, en stickekorg i knät, medan de hoptryckta läpparna rörde sig upp och ner, summerande förtjänsterna i huvet. De små välgödda ardennerhästarna på sina korta klumpiga ben, stodo molstilla, stirrande rakt ut i rymden liksom människorna på sätet. Bak i kärran lågo tomma säckar. Innehållet var utbytt mot kontanter på Masthuggs-, Stigbergs- eller Karl Johanstorgen, deras närmaste avsättningsområden.

Stela som vaxfigurer sutto och stodo dessa människor och djur i rad efter varann, medan färjan tog dem över till deras land igen. Det var en syn, som glädde Viktor Ankar. Han myste med mun, mumlande: Lundbybönnerna ä' sej lika ackurat. —

För resten av färden in mot Betongskjulet, Amerika-båtarnas tilläggsplats, hade icke styrman Ankar något vidare intresse till övers. Han endast följde med blicken den sakta framglidande hamnbilden, Masthuggs-

terrassernas små ljusgula kåkar och så kyrkan överst på tinnarna, lik en blind fyrbåk, som seglaren skönjer redan långt ute till havs, innan ännu några andra konturer av staden ens anas. —

Så mycket mera överväldigande blir den nu i all sin prakt uppdykande hamnbilden för herrskapet Northon.

Stockholm har jämt och rätt passerat Majnabe med dess myller av på pålar i vattnet uppförda trävaruskjul, dess grå och röda lador och läktare, invändigt försedda med liggplatser för pråmförarna, förrän den breda flodarmen liksom delar sig i tvenne hälfter. Den smalare till höger öppnar ett närperspektiv som håller på att ta andan från herr Northon. Han har aldrig lagt märke till denna hamnbild förut, fast den passerats tusentals gånger. —

Det är lördag och fiskmarknaden borta i hallarna pågår som bäst. Kompakta massor trängas kring de uppradade lådorna. Auktionsförrättarna i sina uniformsmössor gå från låda till låda, ropa ut och notera, hack i häl följda av en spekulerande flock gatumånglare, uppköpare från de stora fiskkontoren och ombud för utländska firmor. Ropen äro gälla och ge eko långt ut på älven. Men i själva Fiskhamnen ligga hundratals skärgårdsbåtar, kostrar, trawlare, motorjakter, seglare. De ligga sida vid sida. Det är som en enda skog av master. Och seglen ha alla kulörer: roströda, tegelröda, sjögröna, grå, gulvita. På däck rumstera fiskarebesättningarna. Somliga göra en primitiv toalett, tvätta sig, raka sig, storvuxna kvinnor i rutiga schaletter tvätta underkläder, strumpor, linne. På andra däck hänga plaggen på streck till tork. De smälla och slå. Ur en och annan kabyss stiger rök. Här och var på däck sitta hela familjer med korslagda ben kring en frugal måltid. Alla äta med hjälp av fällkniv och fingrar. Sorlet och glammet stiga i

höjden. Där står en ensam, väderbiten fiskare i sydväst och sjöstövlar, betraktande omgivningen, medan på båten intill en yngling i blå stortröja och barhuvad spelar en sentimental sjömansvisa på handklaver. Båda ha snugga i mun.

Herr Northon pekar på den färgstarka tavlan inne i fiskhamnen:

»Vilka motiv för ett målareöga!» utbrister han och knuffar lätt sin hustru i sidan.

Hon nickar, tydligt delande sin mans förtjusning.

Inte ens Orientens brokiga folkliv kan uppvisa maken. Vid sidan om hallarna skimra de stora fiskfirmornas kontorsbyggnader i cinnoberrött, med vita fönsterluckor.

Just då atlanterångaren passerar, för vinden ut mot älven starka dunster av färsk-, salt- och ruttan fisk, tjära, mönja, tran, fotogén, bensin, svett och sura kläder.

Unga fru Northon håller för näsan.

Båten glider vidare förbi de stora fiskpackaremagasinen. Tunnor: vita, svarta, rostbruna ligga i skyhöga staplar. På den med allehanda bråte belamrade bryggan sitter en grupp sillsalterskor och äter sin primitiva frukost, stoppande in i munnen med båda händer. Deras tjocka ben dingla utmed kajkanten. De bära brokiga huvuddukar, blå och svarta vaxduksförkläden, med band i kors över ryggen som hängslen. Stora, kraftiga kvinnor, med svällande bröst och köttiga, röda nävar.

Då Stockholm ångar förbi, slänga de upp sina muliga ben, vinka med armarna, kastande samtidigt ut hårda, grova glosor, åtföljda av bullrande skratt. De likna karlar. En fiskebåtsflottilj är på utgående. Kvinnornas skratt ackompanjeras av motorernas dunk. Inte många ljud. Men de passa ihop.

På andra sidan älven väsnas varven. SHIPBUILDERS ENGINEERS REPAIRERS lysa i jättehöga bokstäver från en maskinhallsfasad. Lyftkranarna svänga sina tunga plåtsjok som leksaker. De sänkas långsamt ner över det vardande plåtskrovet, där de genast manövreras fast stycke efter stycke med nithamrarnas hjälp. Och så växer kölen undan för undan. Ännu längre bort stiga väldiga, roströda stål skelett mot himlen. De se ut som gigantiska, levande väsen, vilka plötsligt stelnat i en rörelse: Götaverken.

Men nu har Stockholm kommit mitt ut på älven. Blott några hundratal meter till och färden är lyktad. Denna bit väg in till bojarna blir också den praktfullaste. Solen står nu mitt på fästet. Töckenslöjor, rök och dimma ha skingrats. Luften är kristallklar som i morse ute till havs. I en vid halvbåge breda hamnkvarteren ut sig, glänsande i guld och blixtrande av tusen sinom tusen reflexer. Längst i fonden skjuter Kvarnberget upp sina hopgyttrade huskomplex, liknande på långt håll en guldkimrande kägla. Fasetterna gnistra som diamanter: solstrålarna stå rakt in på fönstren, återkastas mot vattenytan, där de gunga upp och ner, upp och ner i lycklig frigjordhet. Det är som om de begivit sig ut på egen hand och moder sol inte längre bryr sig om dem. Navigationsskolans torn står isolerat i gyttret, mellan Packhusplatsen och Skeppsbron bildar perspektivet en dalgång: Stora hamnkanalen. Men längre till höger höja sig i terrassform Otterhällans tysta kvarter av hyreskaserner, medan rakt ut det bullrande city fortplanter sitt eko ända hit ut på älven. Och ur massan av glänsande kopparktak på Mercuriipalatsen därinne stiger den gamla domkyrkans tunga massiva torn mot höjden. Guds hus ser ensamt och övergivet ut i denna mammons bullrande och larmande värld.

I nordöst ligga Backabergen som en skyddande blådisig halvcirkel. I dalen mellan bergen och staden glänser ett silverband: Göta älv ringlar inåt land förbi Skeppsbron, Magasinskvarteren, Lilla Bommen och Hultmans Holme, men det är flera kilometer dit. Och så långt ser inte herrskapet Northon ens med kikare, ty vid nedre Skeppsbron kröker sig den gigantiska hamnarmen. Så mycket praktfullare är bilden alldeles nedanför deras ögon.

I dubbla rader utmed kajerna ligga ångare från alla jordens länder. De, som inte få plats där, äro förankrade ute vid älvbojarna, där pråmar ta emot lasten och föra den vidare med bogserarehjälp. Vid Norra pålvirket mitt i älven rasta ångare, skonare, briggar, stolta fyrmastare, luftiga skolskepp, med rårna översållade av skeppsgosseplagg och i vinkel med detta Västra pålvirket, där tjogetals fiskebåtar gjort an, väntande på sin tur att komma in i Rosenlundskanalen och vidare fram till kajerna vid Fisktorget.

Nu, mitt på dagen, är den breda älven som en enda krälände massa av stora och små ångare, seglare, puttande motorjakter, långa rader med pråmar, somliga bärande på hela järnvägståg och dragna av små ilskena bogserare. Stålwiren är sträckt till bristning. Men utmed kajerna arbeta lyftkranarna. De böja sig över fartygens djup. Hugga ett rov och svänga det i halvcirkel tillbaka över kajen. Andra komma med rovet motsatta vägen. Vinscharna rassla. Hamntågen tjuta och gnissla. Sirenerna skära som jubelskrän genom den tjocka luften. Kolkranarna kvida. De stora, mekaniska järnskoporna dyka ner i kolpråmarna, gapa och höja sig över båtrelingen. I nästa nu öppna sig de båda käftarna. Ett kvävande moln virvlar upp ur ångarens djup, förmörkar himlen och insveper män-

nen som barka*, i ett svart töcken. Snart har vinden sopat bort det — för nästa. Men över denna väldiga tusen och åter tusenstämmiga kör, som arbetet uppstämmer varje sekund och minut under dagens timmar, strålar den glänsande solskivan. Den förgyller den skabbigaste pråm, det ynkligaste vrak, att de likna kostliga detaljer i en praktfull sagostad.

Styrman Viktor Ankar ser inte hur tjugande tavlan är. Han undrar, hur den närmaste framtiden nu skall gestalta sig. Och närmast undrar Ankar om någon av släkten är nere och möter vid kajen. Hemfärden blev i alla fall inte sådan styrman Ankar tänkt sig. Nu kom han nära på som en flykting i stället för att stå bredvid kaptenen uppe på Dagmars kommandobrygga.

Men herrskapet Northorn, förhäxade av den underbara hamnbilden, som ideligen skiftar och bildar nya färgstarka bilder, glömmor bort, att nu är man till punkt och pricka vid målet.

Plötsligt ryckas de upp ur sin hänryckning av en brummande, skrovlig sirenbas. Den kommer från Stockholms inälvor och är så stark, att båten skakar av lufttrycket.

Då se de båda makarna på varann och nicka. Deras weddingtrip är slut.

»Men inte smekmånaden, lilla Dagmar.»

Hon lutar sitt huvud mot hans axel och ler som en älskande lycklig kvinna ler — utan alla baktankar.

Medan Stockholm långsamt bogseras in till sina bojar se de ett hav av vita näsdukar nere på det närmaste kajområdet. Alla passagerarna stå på styrbords sida. Och från däckan viftas lika intensivt tillbaka, medan fartygets orkester spelar:

* Lasta.

»Vårt land, vårt land, vårt fosterland
ljud högt o dyra ord.»

Det blir för några korta minuter tyst i det omgivande hamnområdet. Endast de evinnerliga nithamrarna störa den stora tystnaden.

Så slutar orkestern.

Bullret och oväsendet börjar igen. Landstigningen tar vid. Från däck leder en brygga till Betongskjulets övre våning. Och hit måste alla. Ty i de stora hallarna och väntsalarna skall förtullningen äga rum. Men i första klassens väntsal, mjukt ombonad med mattor, diskreta möbler och blommor, vänta familjerna Northon och Holmer på de kära barnens återkomst. De gamla fäderna och mödrarna omfamna först. Sedan kommer turen till de unga.

När hälsningsceremonierna äro över, kan sällskapet lugnt fortsätta ut till väntande bilar. Förtullningen sköter en tjänsteman i Göteborg-Ostasien om.

Men nere på den öppna platsen utanför trapporna stå hundratals väntande. De äro uppdelade på tvenne led, med front inåt. Utmed denna front passera familjerna Northon och Holmer bort till bilarna — fru Dagmar har famnen full med rosor. De bidande, andaktsfyllda skarorna, själva med blommor i händerna, avsedda för sina kära, se vördsamt på denna privilegierade skara. Men mest imponerar gamle direktör Northon. Han skrider fram som en suverän. Den resliga, ännu oböjda gestalten, med huvudet högre än allt folket, är en levande symbol av den stora hamnen, som har honom att tacka för allt.

Bland väntande befunno sig också Stava och Per Ankar, styrman Ankars föräldrar. De hade kyrkkläderna på. När Northons i sakta, konungslig mak passerade, neg Stava till jorden och Maj-Pelle bockade

sig nästan lika djupt. Viktors äldre bror David även kallad Goliat för sin herkuliska stofthydda och till yrket stuveriarbetare var också där i sällskap med sin hustru Meli, sillpackerska i Fiskhamnen. Goliat såg efter herrskaperna med ett par talgiga tjurögon. Men Meli låtsades om inget.

Nu börja även tredjeklassarna att komma. Först en och en, sedan flockvis. Men Viktor Ankar syns inte till bland dem.

»Tänk om pojken inte ä' me'», gnällde Stava.

»Han kommer nog», sa Per.

Goliat nickade bekräftande och la' in en pris för att hjälpa upp väntehumöret. Goliat kunde egentligen inte förstå, varför han stod här och väntade på Viktor — den pojkvaskern. Men Meli och mor hade varit så förb. envisa.

I själva verket gjorde sig styrman Ankar ingen brådska utan lät den värsta rusningen gå över. I stället gick han omkring i hallar, väntsalar och kafé för att se på den brokiga skara av allehanda underliga typer, som Stockholm avlastat här. I ett hörn satt en hel familj polacker på väg till sitt land. De voro fattiga, brokigt klädda, sågo förskrämda och förgrämda ut. De små skreko i korus. Den minste fick bröstet. Intill deras bås finnar, estländare, lettländare, tyskar, danskar, norrmän. Alla tillhörde tredjeklass och sågo åthutade ut. De voro bara vid en etapp mot hemmet. Linjens vaktmästare höllo utkik över dem. De skulle transporteras med första lägenhet till respektive länder. Men fram och tillbaka rusade hemvändande svensk-amerikaner i alla åldrar och med alla fysiionmier. Ett var emellertid gemensamt för dem: de sågo välbärgade ut, förstodo inte svenska, buro brillor samt kikare i rem över axeln. En hel skock trängdes utanför växelkontoret. Rasslande med sina dollarsedlar

frågade de efter den allra sista kursen. Därpå väx-
lades i regel en fem-dollar, så de hade för det när-
maste behovet.

Nå, äntligen var också styrman Ankar färdig med
sin publikan, som slog igen hans nitbeslagna sjömans-
kista och ritade kritstreck på locket.

Ankar tog kistan på axeln och stegade ner för
trapporna.

Då gamla Stava fick se denne sin son, hennes dagars
och natters allt i allo, gav hon upp ett glädjetjut och
störtade fram mot trappan. Men en vitbehandskad
vaktkonstapel föste henne milt tillbaka med ett:

»Håll sej i skinnet, lilla frun.»

Och sedan snodde han mustaschen och log över-
seende.

Styrman Ankar måste med kistan på axeln passera
hela fronten, innan släkten fick lov att ta emot honom.
Men då blev det stora famnen. Mor Ankar både skrat-
tade och grät. Men Goliat sneglade på broderns styr-
mansuniform. »De va faen, atte en har en sån fin
bror i alle fulle fall», mumlade han och kände sig
stolt över broderskapet samt erbjöd sig att bära sjö-
manskistan. Och så tågade alla fem upp mot Maj-
bergen, där välkomstkaffe med dopp väntade i hans
gamla barndomshem. Det var allt kärt ändå, även om
det var torvtigt och armt. Viktor längtade dit.

Men vid den tidpunkten hade unga Northons redan
bänkat sig i släktkretsen kring välkomststaffeln i gamle
direktorns palå vid Högåsplatsen i Lorensbergstaden.
Viktor Ankars syster Mia skötte serveringen. Hon
hade varit flera år i gamle Northons tjänst. Alla
voro belättna med henne, bara inte flickan rände på
Frälsningsarmén i tid och otid. Mia, som redan avan-
cerat till sergeant, med gula revärer och axelklaffar,
funderade på allvar att gå igenom kadettskolan i Stock-

holm för att sedan helt kunna viga sitt liv åt Herren Jesus. —

Efter taffeln bilade gamle Northons och Holmers med Henry och Dagmar till deras nya hem, beläget i direktör Båges hus, Kaggensgatan 6, nedre botten.

Manicuristen, fru Blanche Kruse, som förut bott här, hade fått flytta ner till en i källaren inredd lägenhet om tre rum och kök, alldeles intill fröken Finas hushållsmagasin förresten.

Fru Kruses gamla våning kunde ingen känna igen nu. Nyreparerad från golv till tak och luxuöst inredd. Det var ju en ära för direktör Båge att få en sådan fin hyresgäst. Unga herr Northon kunde väl fått en mera passande bostad, men han älskade Majorna. Även Henry hade lekt här som barn. Det var innan gamle Northon blivit storredare och kommandör.

II.

Maj-Pelle är husägare. Gubbens fastighet ligger vid Gråbergsgatan, tillhörande Majornas 1:sta rote. Det lilla rödmålade huset, försett med en överbyggd trappa utåt gatan, består av rum och kök. Innanför trappan svalen, som användes till skafferi, garderob, vedbod och vind. Den är belamrad med allt upptänkbart gammalt skräp. Närmast intill svalen köket. Innanför köket rummet. Det har en utdragssoffa på ena sidan, på den andra en tvåmansäng. Ovanför respektive sängar ett fönster och i fönstren pelargonier, kaktus, myrtnar och fikus. Vid gavelväggen en skänk i brunbetsad fur. På skänken stora och små snäckor, ett par porcelinshundar, Thorvaldsens Kristus av gips, ett par ostindiska koppar utan öron, ett bordställ av ständigt blankpolerat nysilver. Ovanför skänken klockan, som liknar en avlång låda. Övre hälften är försedd med glas, så man kan avläsa tiden. På väggarna vykort, uppsatta med knappnålar, bibelspråk på stramalj, inramade som tavlor, ett grupp fotografi av familjen då barnen voro små, vidare en färglagd förstoring av Viktor i styrmansuniform, på båda sidor omgiven av fars och mors porträtt, även de i förstoringar.

Mitt på golvet står ett slagbord, täckt av vit vaxduk med blåa rutor.

Ankar köpte huset strax efter sitt giftermål för 40

år sedan. Även möblemanget kom till då. Endast väggarnas utpyntning hade skett undan för undan.

Medan barnen växte upp var här trångt nog. Sedan de flugit sin kos, tyckte Stava, att hon hade för stora utrymmen. Men denna morgon låg åtminstone ett av dem i den gamla utdragssoffan mitt emot tvåmans-sängen. Det var länge sedan.

Av moderns rumsterande ute i köket vaknade Viktor men måste först gnida sig i ögonen upprepade gånger, innan han kände igen omgivningen. Sedan drog ett förnöjt leende över dragen. Han var hemma.

I detsamma öppnades dörren till köket och mor kom in med kaffe på en bricka. Viktor låtsades blunda som i barndomens dar, när något så extra gentilt som kaffe på säng vankades. Han ville än en gång höra mors uppmaning: »Res dej, pojk, så får du kaffe.» Uppmaningen uteblev inte heller nu, fast den kom i ett annat och mjukare tonfall än förr i världen:

»Ä' du vaken, Vekter lelle?»

Ljuva ord. Spelande komedi låg han ett par sekunder och låtsades sova. Då upprepades frågan. Den gamla rösten höjdes bara en smula. Den var sig lik, tyckte Viktor. Nu rörde han först på benen, förde upp handen till ögonen, gnuggade sig vaken och gäspade. Sedan såg Viktor upp med stora, undrande ögon. Men han spelade sin komedi dåligt. Hela ansiktet strålade av lycka. Det såg modern och hennes gamla, skumma ögon lyste emot honom som förklarade.

»S'a du sätta dej upp då kanske, Vekter lelle.»

Han efterkom genast uppmaningen.

Medan hon serverade honom kaffet ur porslinskanan, fixerade Viktor sin mor. Vad gamla mamma i alla fall var sig lik, liten och rund — ja, nästan fyrkantig. Ansiktet såg bara kanske lite gulare ut än fordom och rynkorna låga djupare. Så tittade han på de knotiga

händerna. De darrade. Det hade Viktor aldrig lagt märke till förut. Och så var andedräkten tung. Bröset pep. Hon hade allt åldrats ändå, även om sonen inte ville erkänna det.

I detsamma slog klockan över skänken halv sju.

Den gamla ryckte till, mumlande: jag står bestämt å försinkar mej.

»Vart ska mamma ta' vägen då så här tidigt?»

»Vart?» Hon fäste ett par förvånade ögon på honom. Och sedan: »Ner te städninga, fö'stäss.»

Åh, det hade Viktor glömt.

»Aprepå städninga, kan du få veta en nyhet, som jag glömde bort i går kväll.»

»Va' för en nyhet, mamma?»

»Du har la inte hört, att unga fröken Mariane Northon, herr Henrys syster, ä' förlovater nu?»

»Nej.» Viktor ryckte till.

»Jojomen, ho' ä' förlovater me' en kaften, som ä' greve te på köpet, säger di. Då blir ho' grevinna. Ja, jag säger då de'. Bara den rara frökena får en snäller kar'. Ho' ä' allti' så gemener å sej. Ja, ho' har tell å mä vart här uppe hos oss, må tro.»

»Hos er?»

»Ja-a, fast jag ble' så perplexer, kan veta.»

»Va' skulle hon göra här?»

»Velle se hur vi hade't, sa ho'. Töckte förrexten, atte du så' käcker ut i din unjeform.»

Viktor rodnade, så han skämdes.

I detsamma drog far en lång timmerstock borta i tvåmansängen. Sen harsklade han sig. Harsklingen blev till en besvärlig hostattack.

Gumman får annat att tänka på. Hon säger i halvviskande ton till Viktor:

»Far har blitt så skraltig i sett bröst på sista tiden.»

Den gamla ser på sonen med ett par ögon, som tycktes säga: håhå-jaja.

Därpå vänder hon sig om, går bort till Ankar och frågar om han vill ha en tår.

Gubben nickar, ser åt sidan, upptäcker sonen och hälsar »gumorn, Vekter». Sen kliver han upp, går bort till skänken, öppnar den och tar fram en flaska.

»S'a du ha' star't så tidigt?» frågar Stava.

Det svarar inte Ankar på. Han tar med sig flaskan till sängen, håller i kaffekoppen vid pass en sup och sätter sedan in flaskan i skänken igen. Därpå vänder gubben tillbaka, stoppar en sockerbit i mun och smackar.

Viktor följer faderns förehavande med blicken samtidigt fixerande honom. Han har nog åldrats mer än mor på sistone. Den långa gestalten är mager och böjd. De nakna håriga benen krumma och darrande. Axlarna insjunkna. Huvudet nästan kalt. Endast vid öronen sitta grå, tovigast testar. De långa, onaturligt utdragna armarna röra sig mekaniskt. Men muskelspelet under skjortan skuggar mot linnet. Där gömma sig de sista resterna av en fordom herkulisk styrka. Så länge Maj-Pelle ännu kan sköta ett par åror äger han också rätt att pretendera på en kaffealva. Det är hans prerogativ.

»Nej, nu får I sköta er själva, Vekter lelle», säger modern och skyndar ut på svalen, tar på sig koftan, knyter den vita duken om huvudet och kommer än en gång in i rummet för att säga adjö. Hon tillägger:

»Ja, du gå la ner på kontoret sena', fö'ståss?»

»Jag gör de', mor», svarar Viktor eftertänksamt. Han erinras plötsligt om sin existens, som för den närmaste tiden är inhöljd i dimma.

Modern ville just fråga om den saken men underlät detta av grannligheten. Och förresten behövde hon inte bekymra sig om Viktor. Det hade Stava aldrig behövt, gudskelov och tack. I stället sade hon:

»Ja, du kommer la upp sena', så en får höra, var du tänker te å bo, utifall att di vell, att du ska stanna hemma?»

Viktor nickade.

Modern tänkte: nog för att pojken kan få bo här, om han bara estimerar sej. Men innerst inne hade hon ingenting emot, att han hyrde ett riktigt rum nere i stan. Annars kunde ju grannarna genast börja undra, om det var något på tok med hennes Viktor. De skulle inget hellre önska.

»Ja, då går jag nu å adjöss me' dej, Vekter lelle.»

Hon gick fram och tog honom i hand. Gubben Ankar glömde hon bort.

Maj-Pelle hostade, strök sig om det grå, vilt växande helskägget och vände sig om på andra sidan. Maj-Pelle hade gott om tid. Han brukade inte lunka ner till sin båt vid Masthuggskajen förrän framåt 9—10-tiden. Tidigare togos sällan hans tjänster i anspråk.

Stava skyndar, så fort hennes trötta ben förmå, ner mot Karl Johansgatan, tar spåret, stiger av vid Järntorget, fortsätter Järntorgsgatan ner mot Rosenlundbron. I Rosenlundskanalen ligger den ena vedskutan intill den andra. Ibland tre i bredd. Alla till relingen fyllda med björkved. Den vita nävern glänser som silver i solen. Skutorna komma kanalvägen från Värmland, Dalsland, Småland. Besättningskarlarna, stora, rödbrusiga, axelbreda män, klädda i uppfläkt jägerskjorta över det ludna bröstet, barhuvade och med mollskinnshyxnorna nedstuckna i snörkänger, som nå till knät, ha nyss börjat lossningen. På kajen dubbla rader av åkarekärror och lastbilar. Kuskar, chaufförer och pålastare stå i klungor, med handen i byxfickan bakom förklädet av läder. Tygmössan sitter på nacken. De ha ännu inte kommit i gång för dagen.

Stava Ankar går fram och frågar i förbifarten:

»Blir ven dyr i år tro?»

En i klungan svarar:

»Ven? Vecken ven?»

»Björkven, vetja.»

»Nå för fasen, har ho' bara penga', så...»

Då går Stava. En ska inte begära svar å sådna, tänker hon. Då är det bättre att fråga deras ök och bilar. Dom är åtminstone inte ohövlige.

Den gamla städerskan fortsätter ner till Skeppsbron, där Göteborg—Ostasiens kontor äro belägna? Det stora rederiet disponerar ett helt palats. Tvärs över fasaden står i höga guldbokstäver:

Rederi Aktiebolaget Göteborg—Ostasien.

Det är ännu tyst i den breda marmortrappan, som leder upp till de olika våningarna. Och elevatorerna slumra bakom sina galler. Endast hisspojkarna äro sysselsatta med att putsa ytor och beslag.

I andra våningens vestibul möter Stava sin hjälpreda Tina. Tina är en 18-års jänta. Liten, ljus och mullig. Hon har vissa släktdrag gemensamt med den gamla. Tina kallar gumman Ankar för moster, ty hennes döda mor och Stava äro systrar.

Tina arbetar om dagen liksom David Ankars hustru i Fiskhamnen. Men flickan bor därute om natten också. Fadern, Kol-Olle kallad, huserar med sina båda pojkar i en överbyggd pråm uppe vid Kolån, belägen mellan Olskroken och yttersta Holmen, just där den stora hamnen slutar och landet tar vid. Kol-Olle försörjer sig med att på sin pråm fiska upp allt möjligt kringflytande bråte i Kolån och Sävåån. Ibland utsträcker gubben sina expeditioner ner för älven, gör strandhugg vid pråmvarvet på andra sidan, går ända fram till Lilla Bommen och Hisingbron. Men aldrig längre. Endast pojkarna ta sig den friheten. Han har ett oskrivet privilegium på all brännbar bråte, som flyter omkring. Se-

dan torkas bråten på stranden ovan Kolån, varpå Kol-Olle och hans pojkar utportionera bråten till hemmen i trakten. De köpa en slank av gammal vana. Denna kommers är nästan som en oskriven lag den också. Kol-Olle drar sig fram utan svårare bekymmer. Värst är det om vintern, när prämen fryser inne. Men blir isen för svår, får han hjälp av bekanta hamnarbetare i närheten. De hugga upp en ränna, så gubben kan ta sig ut i stora älven, som sällan fryser till. Tina vet inte, hur fadern och bröderna ha det nu för tiden. Hon bebor en skrubb innanför ett av Fiskhamnens sillmagasin. Flickan behöver bara öppna en provisorisk dörr i väggen samt kliva ut — genast är hon mitt bland silltunnor och isupplag. Tina bor gratis här för att ha ett öga på firmans magasin efter arbetstid. Och här har flickan arbetat och bött sedan sin konfirmation för tre år sedan. Tina kan inte tänka sig någon annan existens. Och när den unga arbeterskan ska ner till Skeppsbron om mornarna, hastar hon fram över kajerna som en skygg hund. —

Tina kommer emot sin moster med en bastviska i ena handen, en slaskhink i den andra. Hon skall bort till vattenledningen och tömma.

»Jaså, du ä' redan i farten, du Tina?»

Flickan, som inte observerat den gamla, rycker till och stannar, så sätter hon ner hinken, stryker några hårstrån ur pannan och säger på skämt:

»Moster har visst försövet sej i da'?»

»Ja, de' ä' inte utan de', du. Vekter kom ju hem me' Stockholm i går, ska du tänka dej.»

»Ånej —»

»Johodå — vi va' la nere å mötte både far å jag å David och Meli.»

»Nå, då ä' la moster gla' i alle fall?»

»Ja-ha, ja' har då tänkt på den pójken både natt å

dag. Bara han nu finge stanna hemma. Den där uschlige sjön skrämmer vettet ur en. Pojken kunde ju lika så väl ha legat på sjöbotten nu. Men Gud ä' god, Tina, å han bönfaller, de' har då en annan fått erfara mångfaldiga gånger. Men kan du gessa vem som var me' Stockholm mer än våran Vekter?»

»Nej.»

»Jo — unge herrn å hanses fru. Di kom ifrån sin bröllopsresa. Så vi feck la se hele stäten, mens vi sto' å vänta på Vekter. Gamle direktörn me' fru å unga fröken Mariane — tänk, att ho' ä' förlovater, å me' en greve te på köpet, ja, jag sajer då de' — å så unga fruns far och mor, gamla herrskapet Holmers, å så direktör Dugglas Pe'zons — ja, hela släkta va' nere, förstår du.»

»Så' di lyckliga ut då?» undrade Tina.

»De' va' ja' inte go' te å se. Ja' velle inte titta så högt, förstår Tina.»

»Hahaha.»

»Ja-a, de' kan en skratta åt.»

»Nå, då kan jag förstå, varför de' är så fint i unge direktörns rum.»

»Fint?»

»Ja-a. Där ä' blommor överallt. Där loktar precis som i ett växthus.»

»Då loktar de' inte sell å fesk då», mente Stava.

Tina rodnade och var på väg att ta eld. Moster såg det och förekom henne. Hon sade:

»Kom så går vi å tettar.»

Hon drog Tina med sig.

... Ja, unge direktörns rum var översållat med blommor, lösa, i grupp, i bukett. Det luktade verkligen som i ett växthus. Vid varje bukett, grupp eller lös blomma satt ett visitkort med namn, från äldsta avdelnings-

cheferna till yngsta clerkerna. Stava läste som hon brukade läsa på kransarna vid en nyöppnad grav.

»Nehej, moster», utropade Tina och ryckte till, ty klockan slog åtta.

Klockan nio skulle allt vara städat och klart. Då började arbetet för dagen.

Halvt motvilligt slet den gamla sig loss från sina personalstudier. Hon kände nästan till varje namn, dels av egen erfarenhet, dels hade Viktor berättat ett och annat. Så de voro så gott som idel bekanta allihop.

Direktörsummen låg i tredje våningen. Den var redan färdigstädat av Tina liksom den fjärde. Nu gick flickan upp till femte, medan den gamla tog andra. Och sedan skulle de hjälpas åt med den första.

Innan de gingo var och en åt sitt håll, säger moster Stava:

»Tänk va' unge herrn ä' omtycker i alle fall.»

»Ja-a, å så bra han ser ut te' på köpet», tillägger Tina och hennes ögon få samma uttryck som inför någon filmhjärte på kinne.

»Men han har inte så stora gåver som sin far, säger Vekter. Så en kan aldrig veta hur de går, när gamle direktörn faller ifrå' en gång. Må tro de' vell allt te både huvudbry å ett stort förstånd för te å kunna tjäna miljoners miljoner, Tina.»

Tina nickar:

»Nej, nu måste vi skynda oss, moster.»

»Ja-a.»

Och så gingo de var och en åt sitt håll. Flickan kilade uppför trapporna till femte, den gamle sköt de utplattade, breda fötterna nerför trapporna till andra. Gumman höll sig med ena handen i räcket, ty hon var rädd att trampa miste. Det skymde alltid så förrådiskt för ögonen, då Stava skulle ner för en trappa. Och därtill grnade den gamla så illa i dag. Blev väl snart

regn, ty det riste så dant i liktornarna. Stava hade en på varje tå, på somliga både två och tre, en ovanpå, en emellan och en under. »Di uschlie liktåra kan då pina livet ur en stackare», mumlade hon.

När den gamla väl kom i farten, gick det undan. Hon ägde vanan. Och så städade Tina härnere i går. Det var alltid lättare att komma efter än före henne. Därför hade moster Stava blivit sams med Tina om, att man skulle växla, så »blir de' inte enformigt».

Sedan möttes de båda städerskorna i första våningen. Den bestod mest av väntrum och uppehållsplatser för besökande agenter, leverantörer och sjöfolk, som skulle mönstra av eller på någon av rederiets båtar. Där var inte så noga.

Då de i sällskap passerade ytterkorridoren på väg ut, slog klockan nio. En ström av tjänstemän skyndade förbi de båda kvinnorna.

Alla lyfte bekant på hatten för den gamla, hälsande med ett fryntligt »gomorron, Stava» och Stava hälsade för dem båda lika fryntligt tillbaka:

»Morrn, herrn.»

Men de unga herrarna sneglade på Tina, medan de lyfte på hatten för Stava. Tina tyckte det var skoj. De, som sågo bra ut, tittade hon på under lugg.

III.

Det Northonska palatset vid Högåsplatsen tillhör stadsdelen Lorensberg, av folkhumorn döpt till Lyxenburg. Och namnet ger syn för sägen. Ty dessa kvarter äro mer än några andra köpmansaristokratiens och de stora skeppsredarnas speciella hemvist. I förnäm avskildhet bilda de en värld för sig högt däruppe på de naturliga bergterrasserna. Men ännu har icke denna socialt isolerade stadsdel fått ålderns patina över sig. Den är årsbarn med krigsutbrottet. Och många av de arkitektoniskt sköna byggnaderna ha kriget att tacka för sin tillkomst. När krascherna kommo och många miljonförmögenheter sopades bort som agnar för vinden bytte också flera av de stolta palatsen ägare. Särskilt hårt gick denna finansiella storm ut över uppkomlingarna. Och som gamle Northon sade häromsistens i ett middagssällskap: »Det ser ut som om vi skulle få vara för oss själva nu.» Ja, de gamla familjernas ättlingar samlas undan för undan häruppe. Och inom det område, vilket begränsas av Viktor Rydbergsgatan, Högåsplatsen, Lyckans Väg, Dicksonsgatan, Bengt Lidnergatan, Rydqvists trappor och Ekmansgatan, bor liksom en enda stor familj. På några få undantag när äro alla dessa människor mer eller mindre befryndade med varandra. Innanför murarna ha de sin värld, leva sitt liv, komma tillsammans på bjudningar, hjälpa varandra, stödja varandra. Döttrar och söner bilda hjone-

lag. Och för deras räkning sprängas nya grunder, skjuta nya palats i höjden. På somrarna dela familjerna upp sig. En del bo i Marstrand, en del på Stenungsön och en del på Särö.

Till den sistnämnda gruppen hörde den Northonska familjen. Den hade bott därute i 40 år. Redan på den tiden var Särö en exklusiv badort. Sedan kom konung Gustaf V och gjorde ön hovfälig.

Särösocieténs exklusivitet bevakas svartsjukt av medlemmarna själva. Inga utbölingar släppas in på livet.

Man berättar, hur en omåttligt rik bruksägare från Bergslagen en gång för flera år sedan höll sitt intåg på Särö med furstlig pomp och ståt. När han var ute och åkte drogs spannet av fyra vita hingstar. Och bredvid kusen satt en silversmidd lakej. Främlingen ville erövra denna exklusiva lilla societetsposition med guld och glans. Men de gamla familjernas representanter sågo honom inte. De lade inte ens märke till, när han reste sin väg. Det var en tyst överenskommelse att inte låtsas om mannens existens.

På detta sätt leva dessa familjer i en värld, som ingen annan känner inifrån. Tradition, nobless, gentlemannära hålla dem samman såväl sommar som vinter. —

Gamle Tomas Northon kommer ut på altanen till sitt palä. Byggt i renässansstil påminner det om något furstligt privatchateau, med förgårdar, prunkande rabatter, skulpturer, springbrunnar och marmorbelagda stigar, allt omgärdat av murar, vilkas gråa ytor täckas av ringlande vildvin och murgröna.

Den gamle står några ögonblick stilla på den övre altanen. En opalblå rök singlar upp mot den skira luften. Så kastar han cigarretten ifrån sig och marscherar ner för de spiralsvängda marmortrapporna, kommer ner på förgårdens breda huvudväg, kantad av

blommande rosenbuskar. Solen belyser honom från ovan till nedan. Han är en reslig åldring, mellan de 65 och 70. Det enda, som vittnar om gammalsålder är ryggen, som börjar krokna. Ansiktet är rödlätt. Den tunna, smala och raka näsan vinröd i toppen. Den grå mustaschen gulnar i spetsarna och mitten. Det beror på cigarrettröken. Hakan prydes av ett aristokratiskt och varje morgon av husbarberaren noga putsat helskägg. Silvervitt och tätt är det den gamles förnämsta prydnad. Sommar och vinter bär herr Northon en rundkullig, hård Christyhatt samt jaquette, kulörta västar i stillsamma mörkgrå eller bruna färger och slips som går ihop med västarna. Han är denna försommarmorgon utan överrock. På händerna lätta silkevantar. Under armen käpp med rund guldkeycka.

Men nu svänger privatbilen fram på platsen utanför den smala förgyllda gallergrunden. En livréklädd chaufför hoppar ner, öppnar grinden och gör en artig honnör. Den är just på pricken artig. Inte mer men inte heller mindre.

Direktör Northon nickar ett fryntligt:

»Gomorrön, Ferm. Vackert väder i dag, vafalls?»

Chauffören tar tre steg fram till kupédörren, öppnar den med samma precisa honnör och svarar:

»Mycke' vackert väder i dag, herr direktörn.»

Och så sätter han sig upp, fattar ratten, gör en elegant gir kring den blommande rabatten i Högåsplatsens mitt, styr ut på den S-formiga Viktor Rydbergsgatan och vidare ner för Avenyen, vars tysta, förnämna husfasader fått en överlägsen social konkurrent i Lorensbergsskaden.

Långsamt och tyst glider den öppna Scaniabilen över asfalten. Direktör Northon sitter i ena kupéhörnet, följande med öppna ögon det stillsamma livet runt omkring.

Det är skönt att leva. Den gamle känner sig som en yngling och har ändock hela sitt långa liv arbetat var-enda dag utom ett par korta sommarveckors självtagen semester. Han har arbetat som en slav, understundom långa tider i sträck, år ut, år in, tryckt till jorden av bekymrens och allvarets jättebörd. Men allt har bu-rits med samma jämnmod och ensam har han fått reda ut härvor, som andra bara skulle trasslat till ännu mera.

Chauffören svänger in i Allén, fortsätter över Vasa-bron, förbi Grönsakstorget, där de dästa månglerskorna i sina brokiga schaletter och förkläden utanpå ulster-tygskapporna stå i mångdubbla rader, ropande med sina hesa strupljud kunderna till sig. De skrovliga rösterna ge eko, nå fram till herr Northon, som ler och njuter av denna syn. Den har fröjdad honom i 40 år. Det är bara det märkvärdiga med gummorna, att de likna gengångare från hans gröna ungdom. Direktör Northon har aldrig kunnat märka någon ny uppsättning av dem under denna långa tid.

Men bilen glider vidare ner för Västra Hamngatan med dess bankpalats och försäkringsbolag. Västra är särskilt de sistnämndas speciella gata. Namnen lysa i guld lång väg.

När klockan slår nio i Kristine kyrka, stannar bilen utan ett ljud — kanske bara de tjocka ringarna viska svagt sinsemellan — utanför Göteborg—Ostasiens höga portal.

På slaget nio har den gamle alltid varit framme vid sitt kontor, med de få undantagen för semester.

Punktligheten hör med till en mans goda vanor, brukar han säga. Och så vill chefen föregå med gott exempel. Den gamle tål inget slarv i någon form från sina underordnade.

I trapporna upp till tredje våningen skynda tjänste-

männen förbi med ett ljudligt gomorrn —skynda förbi som springpojkar, även om de äro grånade i tjänsten. Nyter och fryntlig som alltid nickar han tillbaka:

»Gomorrn-gomorrn», och sätter två fingrar till hattbrättet: samma hälsning för alla.

Direktionen, som ligger längst bort till höger, med direkt passage från genomgångskorridoren, består av sammanlagt fem rum. Ett för verkställande direktören, ett däreft för direktörens privatsekreterare och stenograf. Närmast därtill är vice direktörens rum och utanför detta ett bås för souschefens stenograf. Vice direktören har ingen privatsekreterare. Sist i raden utåt stora kontorssalen ligger ett väntrum. Hyllor med nautisk litteratur och facktidsskrifter på alla kulturspråken kläda väggarna. I mitten ett bord med bekväma fåtöljer för de besökande.

Tvårs över de båda chefsdörrarna breda mässings-skyltar.

På den ena:

Verkställande Direktören.

På den andra:

Vice Verkställande Direktören.

Gamle herr Northon brukar gå direkt in i sitt rum. Men denna morgon vill han ta vägen genom vice direktörens för att se, om sonen ännu är på sin plats.

Just som han öppnar dörren, höras brådslande steg tätt bakom honom och den gamle hejdas i själva öppningen med ett:

»Gomorrn, pappa.»

Han vänder sig om, rynkar lätt ihop de båda rynkorna vid näsroten, lägger som vanligt två fingrar till hattbrättet och hälsar tillbaka:

»Gomorrn-gomorrn, gosse. Å-å välkommen åter till ditt ar-be-te.»

Samtidigt dunkar han sonen tvenne gånger med flatan över axeln.

Den gamles och den unges ögon mötas. Spjuvern leker i den gamles. Den unges äro sonliga och devota, trots åldern och ställningen inom det stora företaget. Far och son fortsätta in i vice direktörens rum, som enligt städerskan Tinas utsago »loktar precis som i ett växthus».

Direktör Northon har ingen aning om denna tjänstemännens uppmärksamhet mot rederiets hemvändande kronprins.

Den gamla stramar upp, ser sig omkring, riktar sedan blicken mot sonen. Det kommer något fuktigt i de gamla ögonen, som inte förmå motstå reaktionen. De underhavadens vackra bevis på tillgivenhet talar till hans patriarkaliska hjärta. Han kämpar emot för att icke visa det. Men tonfallet förråder rörelsen på djupet, när han, vänd till sonen, säger:

»De' ser — hm — ut, som om du vore efterlängtd, Henry — äm-häm.»

Lika mycket den gamles tonfall som blommorna kom den unges öga att fuktas. Här var han i alla fall hemma. Här var hans värld — och hans framtid.

Gamle direktörn harklar sig ett par gånger: äm-häm, tvinnar de gula mustaschspetsarna, sätter sedan upp huvudet och riktar med en ryck blicken ut mot den stora kontorslokalen, avdelad i båsliknande småkontor och alla försedda med genomskinliga glasväggar. Direktör Northon kan utan briller eller pincenez se ända bort till motsatta sidan. Hela vägen bort igenom lutande ryggar, böjda nackar och huvuden. Arbetet är redan i gång. Då säger direktör Northon.

»Jaha — äm-häm — jag går väl in till mej så länge.

Du ska väl ut och hälsa och tacka, kan jag tro. Vi får talas vid sedan, Henry. De' är mycke' som ligger efter nu, ska jag säga dej.»

Den unge:

»Jag ska väl snart vara i selen.»

»Vi ska hoppas de', du, äm-häm — Ja, gomorrn-gomorrn — så långt.»

»Gomorrn — pap-pa.»

Den store, ståtlige Henry böjer rygg som en underordnad tjänsteman. Den gamla respekten liksom flyger över honom, så snart han bara kommer hit in. Disciplinen sitter rentav i väggarna. Ja, själva luften är som disciplinerad. I privatlivet däremot umgås far och son hjärtligt och obesvärat med varann.

Den gamle öppnar svängdörren, passerar sekreterarens och stenografens rum: ett plötsligt skrap av stolar, glasväggen avspeglar tvenne ryggar, som böja sig till hälsning och så den gamles svar, lika för alla:

»Gomorrn-gomorrn.»

Men herr Henry går omkring, luktar på blommorna och läser på alla visitkort, som Stava och Tina före honom. När han apropå råkar se ut genom glasrutorna mot stora kontorslokalen, dyka intresserade huvuden blixtnabbt ner över pulpetlocken. Då ler Henry. När han tittat och luktat nog, plockas presenterna tillhopa och så ringer souschefen hem till fru Dagmar och berättar om det oväntade mottagandet.

»Jag skickar hem dem med någon av våra vaktmästare.»

Fru Dagmar vill språka mera. Henry måste tala och svara, ända tills han hör ett utdraget: »äm-häm» (två gånger upprepat). Då måste Henry vackert be att få sluta konversationen:

»Ja, adjö me' dej, då, min älskling», svarar rösten i telefonen. Tonfallet låter inte precis överförtjust.

Henry har redan lärt sig att taxera dess snart övergående verkningar.

Han trycker på en knapp.

Vaktmästare Ljus, före detta volontärkorpral, rak, stram, ljus och korrekt, står på ögonblicket nere vid dörren. Under armen den bruna klädesmössan i kuskfaçon, med rederiets emblem: de tre försilvrade bokstäverna G. O. A. i monogram på blå emaljboten.

»Go'dag, Ljus — vill Ljus ta' hem de här blommorna till min bostad.»

»Ska ske, direktörn.»

»Ljus vet ju var jag bor?»

»Jahadå — i Båges hus, Kaggensgatan 6.»

»Riktigt.»

Ljus hämtar en korg och plockar ner blommorna i den, tar sedan korgen på armen med ett »gomorron, direktörn».

Herr Henry:

»Gomorrn-gomorrn.»

Rösten låter som en svag kopia av faderns.

Men sådant tänker inte Ljus på.

Sedan är det tid att gå omkring, hälsa och tacka. Det tar en rundlig stund att personligen skaka hand med något hundratal tjänstemän. Hos avdelningscheferna stannar herr Henry dessutom några minuter extra för att prata. Han måste ge dem vad deras rang och ställning inom rederiet tillkommer. Det kunna de pretendera på. Var och en lägger an på att tala som till en jämlike. Sådant imponerar på de yngre, som ännu inte nått upp i chefställning. Förhållandet mellan över- och underordnade på en avdelning blir bara gott av denna markerade gränsskillnad.

Äntligen är det tid att börja arbetet.

Just då ringer telefonen.

»Nå, nu kanske du kan komma in till mej ett slag, Henry.»

»På minuten, pappa.»

»De' va' bra de'. Här finns en del brådskande ärenden, som jag vill att du skall handlägga genast.»

Henry lägger ner luren och går genast in till sin far. Direktörsrummet är stort som två av de andra tillsammans. Framför fönstren det väldiga amerikanska skrivbordet i mörkbrun ek. På skrivbordet två telefonapparater, en för samtal inom lokalen, en för direkt linje ut. Den senare är försedd med en extra lur för starkström. Väggarna garnerade med hyllor och lådor för kortsystem. Ovan hyllorna tavlor. Varenda en är ett marinstycke. Tillsammans bilda de en imponerande och talande bild av rederiets sjögående ångbåtsflotta. Det är vackert, det är färgrikt men det tjänar framför allt som åskådningsmaterial när besökande främlingar och andra komma på besök. Besökaren skall beundra och — studsa, slagen av G. O. A:s världsomspännande företag. Man gör det också i regel, om conduiten är god. — Det bonade golvet mitt täckes av en vit noshörningshud, present en gång för många herrans år sen från negerhövdingen Zulave till den store vite mannen. Denna matta är för gamle Northon lika helig som den vite noshörningen var i levande livet för negerhövdingen Zulave. På motsatta väggen en skinnklädd soffa, också av mörkbrun ek. Så ser inredningen ut på detta privatkontor, där en av Skandinaviens största redare sitter och håller trådarna i sin ännu starka hand. När skall den domna för alltid? Ingen av hans underhavande tänker på den saken. De finna det tvärtom naturligt, att denna starka hand skall för evigt härska över deras böjda ryggar. Endast en har ibland sina tankar åt det hållet: den gamle härskaren själv. Men sådant sker blott i ensamma stunder, när åren

och tröttheten vilja ta ut sin naturliga rätt. Vid sådana, förresten ganska sällsynta tillfällen sjunker han ihop till en skugga av sig själv, den gamle. Men i nästa nu är han sig lik igen: kall, stark och självsäker, precis som i flydda år med ett ord. —

Henry kommer in, ställer sig bredvid faderns stol, avvaktande vidare order. Den gamle slår med flata handen på en packe brev:

»Jaha, min käre Henry, den där högen är för dej. Den får du ta me' in och studera noga. Som vanligt sätter du opp förslag och promemorier, som jag i min tur vill se snarast möjligt. Du förstår?»

»Ja visst.»

Henry skall till att ta packen och gå.

»Stopp lite. Jag har visserligen dina rapporter att gå efter men nu ska du låta mej höra i detalj — i detalj, förstår du, hur våra filialer arbetar. Tiderna är strama, mycket strama för oss redare, som du vet —»

Henry nickar utan att se upp.

»Och ändamålet med detta års inspektionsresa var ju att utröna, om det för oss i fortsättningen finns någon risk eller kan bli fråga om uppoffring att fortfarande hålla våra ostasiatiska kontor i gång. — I dina rapporter är du optimist och hoppas på goda affärer även i framtiden. Allt det där låter mycket bra. Men nu vill jag höra muntligt, vad du tänker och tror.»

»Jag tänker och tror detsamma nu som då, pappa.»

»Så. Gick du grundligt igenom räkenskaperna med vart och ett kontor?»

»Absolut i detalj.»

»Jaså — äm-häm —»

Den gamle letade reda på ett codetelegram från filialen i Tokio.

»Jag skall läsa de' för dej», säger han.

Telegrammet underrättade kort och gott om, att kas-

sören rymt, sedan han i över två år systematiskt fört huvudkontoret bakom ljuset med falska rapporter. Varrorna hade mannen sålt för egen del under denna tid.

Henry stammar:

»Allt v-var i-i sin ordning —»

»På papperet, ja — äm-häm. Vet du hur mycket vi förlorar på den skojar — och *din* meningslösa inspektion — jo, 500,000 kronor.»

»Men vi har ju försäkrat oss mot dylika risker, pappa.»

»Hör inte hit. Men nu ska vi inte uppehålla oss mer vid den saken. Jag bara konstaterar, att trots dyrbara inspektioner ha vi ingen möjlighet att hålla efter dem därnere på andra sidan jordklotet. Nå, berätta vidare.»

Och nu har Henry målföre. —

Slutet blev, att G. O. A. skulle behålla samtliga filialer utom den i Tokio, som fick kabelorder att avveckla fortast möjligt — fick order medan Henry ännu stod kvar inne hos sin far. Den gamle kunde handla. Han tövade icke.

»Så där ja. Tag nu din brevpacke och gå igenom den noga. Det gäller viktiga saker — äm-häm.»

Henry tog breven och gick. Märkvärdigt så liten och svanshuggen han kände sig, så snart »gubben» tog honom under direkt behandling. Men innerst inne visste Henry nog var skon klämde: weddingtripsen hade väl kostat för mycket.

I detsamma knackar någon på dörren till vice direktörens rum.

»Kom in.»

Styrman Viktor Ankar, småväxt och självsäker, står på tröskeln, tummande sin guldtränsade mössa.

Henry Northon fixerar honom ett ögonblick. Sedan glider ett välvilligt, igenkännande leende över dragen och han säger:

»Jaså, styrman Ankar. Goddag-goddag.»

Ankar bockar sig. En del av ryggen följer med vid manövern, fast den kommer lite efter.

Unge herr Northon går fram och skakar hand.

»En tråkig historia med Dagmar, styrman. Fast ni kom ju helskinnade från äventyret allesammans.»

»Men de' hängde på en tråd, måtro.»

»Hörde de' av kaptens rapport —»

»Jag, andre maskinisten och två eldare lämnade vraket sist», avbröt Ankar. Och det självmedvetna i dragen blev en nyans mera frappant.

»När kom styrman?»

»Me' Stockholm i går.»

»Ja-så — då hade vi således resällskap.»

Styrman Ankar nickar och säger, som en jämlike:

»Jag hörde de' av mor min.»

»Nå, va' har Ankar tänkt ta sej till nu då?»

Ankar tummar mössan, sedan:

»Hm — har kommit upp för att fråga om den saken —»

»Ja visst, ja. Styrman vill väl ut på böljan den blå igen, va'sa?»

»Jag är tacksam för va' som helst.»

»Marianne ska gå om några dar, men där är visst befälet fulltaligt.»

»Jag stannar lika gärna på landbacken en tid.»

»Har ni fått nog av sjön, kanske?»

»Hm — ånej, så illa ä' de' la inte.»

»Hehe. Men de' blir nog bäst att vända sej direkt till far. Jag är inte inne i arbetet än, som styrman förstår.»

Jo, det förstod Ankar. Och han bockade sig abrupt ett par gånger i följd.

»Kanske ni vill tala me' direktörn?»

»Ja tack, om jag vågar störa, så.»

»De' tänker jag. Styrman är ju en av hans favoriter.»

»He-he.»

»Vänta lite här, så ska jag gå in och fråga.»

Han kom strax tillbaka med besked:

»Om styrman dröjer lite. Var så god och sitt så länge.»

Ankar slog sig ned på en stol vid dörren, läggande kardorna i skötet och med ögonen mönstrande denna interiör på nytt. Den hade inte förändrats sedan den tid han rände ut och in som springpojke. Ankar tyckte det var i går. Och ändock låg en hel mängd år emellan. Sedan stannar ögat på den stora fönsterrutan utåt hamnen. Bilden därutanför hade heller inte förändrats. På andra sidan älven glänste båtskeletten roströda i solglansen. Men skroven voro högre och mäktigare. Man byggde inte bara 1,000-tonnare nu för tiden — nej, lastkapaciteten hade mångdubblats. Och som avlägsna ekon trängde nithamrarnas knackande ända hit in i det väl ombonade rummet. Varvet därborta hade på några år blivit det största i Skandinavien. Men på älven krälade nu som förr fiskebåtar, lastdragare, prämar och bogserare i en enda röra. De kunde knappt komma fram för varann. Och färjornas väg snett eller tvärs över älvfåran såg riktigt olycksbådande ut. Styrman Ankar log omedvetet som gamla habituéer le åt sådant, som de finna alldagligt. Luften var svart av rök. Den virvlade om i tunga moln. Men kom en vindkåre, lättade molnen. Då fingo de svarta båtskroven genast över sig ett lätt glitterstänk och gamla ruggiga segel glänste i guld.

Styrman Ankar gick så helt upp i betraktandet av denna hamnbild genom fönstret, att han glömde bort sitt ärende. Tid och rum liksom suddades ut för honom.

Ända sedan barnsben hade den stora hamnen haft denna suggestiva makt.

Plötsligt ryckte han till av ett kort, kraftigt pinglande i lokaltelefonen. Det återknöt kontakten med verkligheten. Och Ankar riktade liksom yrvaken ögonen på unge herr Northon, när denne svarade:

»Hallå — jaha, pappa — han sitter här och väntar — genast.»

Därpå, vänd till Ankar:

»Nu kan styrman gå in. Den vägen, var så god.»

Ankar nickade. Den vägen kände han till sedan gammalt. Förrummet, där stenograf och sekreterare sutto, tog Ankar i två steg men hejdades vid nästa dörr med ett:

»Hallå, hur va' de'?»

Och sedan:

»Jaså, Ankar. Vänta lite.»

Ankar tummade på mössan igen, stannade bakom sekreteraren, som först kikade genom dörrens höga glasruta, innan han långsamt och försiktigt vred upp låset, bockade sig och anmälde:

»Styrman Ankar.»

Gamle Northon såg tankspridd upp från sina papper med ett »va» på läppen. Därpå:

»Ankar? — Jaha, han kan komma.»

Sekreteraren gled åt sidan, mönstrade Ankar under lugg, medan dörren stängdes. Ankar stod vid dörren. Liten till växten var han, men inför den gamle chefen krympte den unge mannen även i andlig måtto. Han kunde visst aldrig växa ur springpojkskläderna. Kanske berodde detta också i någon mån på, att den gamle alltid kallade honom vid förnamn, även sedan Ankar tagit styrmansexamen, med tränisar och emblem på både mössa och kavaj.

Gamle Northon hade under detta intermezzo dykt ner i sina papper igen.

Ankar råkade hosta — alldeles apröpå, rodnade och lade blixtnabbt flatan till mun för att förekomma ett upprepande.

Hostattacken kom emellertid gamle Northon att sätta upp huvudet. De djupa vecken vid ögonen blevo ännu djupare, som de alltid blevo, när den gamle stördes i sitt förehavande. Han riktade den gråblå blicken mot dörren. Det var som om hela det av fåror genomkorsade ansiktet vore ett enda forskande, skarpt öga, till den grad genomlödgades dessa drag av intensitet ännu i ålderns höst.

Så fick han syn på Ankar, tvinnade omedvetet ena mustaschspetsen och det befallande, hårda uttrycket mildrades med ens märkbart. En glimt av faderlig välvilja avspeglades i pupillerna. Och även rösten, den annars under arbetet sträva kommandorösten, beskärdes ett stänk av samma modulation, när han sade:

»Jaså, Viktor.»

Ankar vek sig, så ryggen knakade. Ödmjukheten satt i. Det skulle aldrig falla honom in att ens på tu man hand uppträda som favorit. Allra minst nu, då han till en viss grad praktiskt lärt sig förstå en annan människas inre. Ånej, Viktor Ankar var klokare än så. Denne unge, uppåtsträvande man av folket tänkte inte på stundens fördelar. Tankarna tumlade om med mål, som hans fantasi ideligen timrade upp i ensamma stunder. Och det gällde att noga vara på sin vakt mot den gamle, som kunde läsa på ytan vad som rörde sig på djupet. Det hade Ankar sett många, många exempel på. Därför var han lika mycket av självdisciplin och beräkning som av vana angelägen om att inte spela bort direktör Northons välvilja, även om »Viktor» nu för tiden ingalunda kom honom att glömma, att han tagit

styrmansexamen och således var någonting, hade en titel, som ingen kunde ta ifrån en.

Direktör Northon pressade ut den stora stolen en bit från bordet, så han fick plats att lägga upp det ena benet på det andra, en glimt lekte i ögat och han sade:

»Nå-å — vi hade otur, tror jag, vafalls?»

»Ja-a, herr direktörn, men de' kunde gått sämre för oss. Andre maskinisten, ett par eldare och jag blev räddade sist.»

»Sådant hedrar er, gossar.»

Ankar såg förläget i golvet. Det kom och gick en skiftning över det svartbruna ansiktet. Inget långt erkännande. Men det värmdes. Och Ankar ville inte visa, hur mycket det i själva verket värmdes. Därför såg han i golvet.

»Viktor var således med om förlisningen från början till slut?»

»Jahadå — från början till slut, herr direktörn.»

»Berätta då hur de' gick till. Jag har kaptens telegrafiska rapport, kompletterad med hans skriftliga, men låt mej nu höra en muntlig framställning av förloppet också.»

Det hade inte Ankar beräknat. Och han behövde lite tid för att i tanken ordna bilderna.

Direktör Northon stängde av telefonerna, tog en cigarr, en äkta havanna, ur lådan på bordet, snoppade den med sax och satte sig att lyssna på den okonstlade berättelsen: Dagmar hade råkat ut för en cyklon, kolliderat med en engelsk ångare och gått till botten. I sista stund lyckades engelsmannen rädda de skeppsbrutna.

Berättelsen tog inte lång tid. Viktor Ankar talade om vad han själv sett, avsiktligt glömmande kaptenen, som rusade ner i den först anlända räddningsbåten.

Direktör Northon:

»Nå, kapten Strid då? När lämnade han sin post?»

Ankar funderade ett ögonblick. Sedan:

»Omedelbart före oss.»

»Jaså.»

Direktör Northon fixerade den unge mannen under bråkdelen av en sekund.

Ankar såg stint tillbaka, medan han tänkte: om jag nu ville. Kapten Strid hade nämligen i ord och handling visat avoghet mot sin tredje styrman under hela resan. Men Ankar kände ingen hämndlusta. Han visste av erfarenhet, att sådant betalar sig dåligt i längden. Och hans mor hade inpräntat: »Hämnas aldrig på din näste, Vekter. En får alltid sju för tu då, även om de' dröjer.» —

När Ankar slutat sin berättelse, drog den gamle ett par djupa drag på cigarren, blåste ut röken eftertänksamt och sade:

»Nå, va' ska vi nu hitta på då, Viktor?»

»Hehe — jag är tacksam för va' herr direktörn behagar ge mej.»

»Viktor vill helst på sjön igen, förstås?»

Ankar teg, tummande mössan.

»Eller kanske sjön inte lockar så värst nu, vafalls?»

»He-he.»

»För tillfället har vi ingen styrmansplats ledig. Men de' blir väl snart.»

Den gamle sade de sista orden i en ton, som inte Ankar behövde ta miste på: vid första tillfälle placering, även om det skulle ske på någon annans bestnad.

»Jag ser ingen annan utväg än att vi får stanna på landbacken så länge. Har Viktor börjat tänka på »skepparn» än?»

»Ja-a, jag har allt läst lite tabeller och trigonometri.»

»De' bra. Stannar vi på landbacken, så går de' bättre. Men nu är fråga om sysselsättningen. Viktor har väl ingenting emot utearbete?»

»Nej.»

»Se, vi behöver på kajen en inspektör, som genom sina rapporter kan sätta oss i stånd att motverka och om möjligt avlägsna de fördärliga och ruinerande obstruktionselementen. De förbannade syndikalisterna (Den gamle höjde rösten. Den blev åter hård och sträv) driver sitt ofog i det tysta. De underminerar hela kåren, Viktor. Jag hade nere deras förtroendeman härförliden och läste lagen för honom. Men han är nu ett måhä utan kommando, säger bara ja och amen. Vi har inte råd att betala folk som ingenting gör. Den ena lasten blir försenad efter den andra — om det gällde dagar som förr — men veckor. Vi måste komma tillrätta med det syndikalistiska packet, annars går alltihop åt pipan.»

Viktor Ankar lyssnade förvånad. Att den gamle talade om sådana saker med honom? I själva verket talade den gamle för sig själv.

Direktör Northon avbröt monologen, strök pannan, liksom ville den gamle släta ut fårorna — eller kanske var det oron inför framtiden. — Men dragen ljusnade åter och han sade:

»Ja, Viktor kan ju försöka. Men jag vill betona, att de' är ett grannlaga arbete. Man måste — äm-häm — vara smidig och klok och — slug, se — äm-häm.»

På tu man hand med den gamle chefen kände han icke någon lust att reflektera över arbetets art. Viktor Ankar böjde i stället rygg av tacksamhet, gick sedan fram och tog i hand. Av gammal vana.

»Tack, tack. Gör sitt bästa. Styrmanlönen får Viktor behålla. Och instruktion kan vi hämta hos min soñ i kväll. Adjö-adjö.»

När styrman öppnade dörren, var den gamle redan uppe i arbetet.

Just då han kom ut i vice direktörens rum, ringde lokaltelefonen där.

Ankar skulle till att gå fram och ta i hand, men herr Henry bad honom vänta ett ögonblick. Den gamle gav nämligen sonen just då order om styrman Ankars placering.

När samtalet pr telefon var slut, sade herr Henry:

»Jaså, styrman ska bli stuveriinspektör med särskilt uppdrag, en ny och kitslig befattning vill jag lova. Nåja, de' går nog bra. Kom hem till min privata bostad Kaggensgatan 6 i kväll vid sjutiden får vi närmare dryfta detaljerna. Som Ankar vet sortera in- och utklareringsavdelningarna närmast under mej.»

»Ska jag komma hem till direktörn?» undrade Ankar.

»Ja, far vill att styrman ska börja redan i morgon och nu har jag inte tid med några detaljer. (Telefonierna ringde.) Adjö, styrman Ankar och välkommen då. Kaggensgatan 6.» Han grep samtidigt rappt en av mikrofonerna och ropade: »Ja, hallå — starkström från Hamburg, så — ja, hallå-å-å.»

Ankar lommade ut, sedan han först gjort helomvändning och ställning nere vid dörren.

Landbacken. Ankar fick således sin hemliga önskan tillfredsställd. Men — stuveriinspektör med särskilt uppdrag? Nu först började han reflektera över sin nya befattning.

IV.

Klockan halv fem komma respektive avdelningschefer för att avlämna sina rapporter över dagens arbete. Den gamle tar emot för sista gången i dag. Från och med i morgon skall unge direktör Northon granska dem. Tiden är inne att börja avlasta den ansvariga bördan på sonen. Ingen har löfte på morgondagen.

Diskreta och tysta samlas de föredragande i väntrummet. Enligt gammal vana gå de sedan in i tur och ordning. Först befraktningschefen, sedan chefen för inkommande och utgående expeditioner, för passagerareavdelningen, för inspektionsavdelningen, för assuranser, för varu- och förrådsavdelningen och till slut för speditjonsavdelningen. Somliga äro gamla och grånade i tjänsten, andra likna korrekta, medelålders cityherrar. Var för sig se de ut som egna redare, med självsäkra, avvägda rörelser. I gamle Northons omedelbara närhet göra de ett operonligt intryck.

Sedan respektive rapporter föredragits och även underskrivits enligt gammal praxis, troppa herrarna av, den ene efter den andre. Nu se de ut som chefer igen. Såvida inte den gamle haft något särskilt anmärkningsvärt att komma med. Då likna de svanshuggna hundar. Men aldrig ett hårt eller obehärskat omdöme sinsemellan. Gammalsåldern, de slitna ner-

verna få skulden. Herrar avdelningschefer känna sig som trotjänare.

På slaget fem kör chaufför Ferm fram till stora entrén.

I dag tar direktör Northon för undantagets skull vägen genom sonens rum, slår honom på axeln samt säger kort och distinkt:

»Go' midda', gosse.» Sedan, lite mera familjärt:
»Ja, i kväll ska ni väl vara för er själva.»

»Marianne kommer visst och äter middag hos oss, pappa.»

»Gör hon de'. Sitt inte uppe för länge bara. Ni behöver — hm — vila — bägge — två. Jo, apropå, när Viktor kommer, så låt honom förstå, att hans nya syssla inte är någon sinekur. Den fordrar smidighet, framför allt smidighet, så vi inte råkar i klammeri onödigt, äm-häm.»

»Jag tror att Ankar passar, pappa. Han är ganska — hm — hal.»

En glimt kommer i den gamles öga. Han nickar och går.

Den spetsiga doppskon stöter hårt i trappornas marmor. Ljudet ekar i korridorerna, tränger genom stängda dörrar in på expeditioner och kontor. Hundrade läppar tissla i devota tonfall: »Nu går gubben.»

Utanför stora entrén stannar direktör Northon ett ögonblick, hälsar på chaufför Ferm med två fingrar till hattbrättet, betraktar hamnbilden, låter ögat glida över till Standardverken. Därborta reser sig skrovet till en av Göteborg-Ostasiens nykontrakterade båtar, en jätte på 20,000 ton. Varje eftermiddag stannar herr Northon och fixerar det växande skrovet. Och då slår hans gamla redarehjärta trots åren ungdomliga slag, medan läpparna mysa förnöjt. Så länge gamle Northon hållit i tyglarna har G. O. A. bara vuxit, trots kristid och

annat elände. Allt har han bemästrat. Men hur ska det gå sedan? Ären tynga märkbart, när den tanken kommer för honom.

Så stiger direktören upp i sin bil. Ferm gör en skicklig gir bland allt gods, som ligger uppstaplat här, lämnande endast trånga passager mellan packar, balar, maskiner, säckar.

Bilen är öppen. Några stuvare passera. Trots klassmedvetandet, som syns på långt håll, sitter den gamla tydliga outrotliga respekten i sen fordom. Deras vilja vill inte hälsa, men just då bilen passerar flyga veporna av — flyga av snabbt som tanken. Den gamle sätter två fingrar till hattbrättet. Efter ceremonien se de riktigt belättna ut. Och en av dem säger:

»Dä' ä' faen va' våran gubbe liknar kong Oscar. Ja' minns, när ja' tjänte ve' Svea ga'de, å vi hade högvakten å kong Oscar kom fram te maj å sa'...»

En kamrat avbryter:

»Håll käft, Pocker — du bara vell bravera — tjänat ve' ga'dit ä la faen ingenting.»

De fortsätta bortåt »Lusasken*» i högmäld dispyt. Det är avlöningseftermiddag. —

Fem minuter efter gamle direktörns bil kör herr Henrys chaufför fram.

Unge direktör Northon har inte tid att stanna och fixera hamnbilden. Inte heller G. O. A:s nybyggnad vid Standardverken. Herr Henry längtar hem till Kaggensgatan, ty i dag skall han för första gången sitta vid eget bord.

»Vi tar genaste vägen, Ros.»

I vinande fart passerar bilen Järnvågen och Stigbergskajen. Vid en av de små materialgatorna svänger den upp mot Majorna. —

* Hamnarbetskontorets nom de guerre.

I fönstret hänger fru Dagmar, vinkande av alla krafter. På långt håll besvarar han hälsningen minst lika intensivt.

Då bilen är framme sticker syster Marianne också ut sitt huvud och nickar. Sedan betraktar hon från sidan den lyckliga svägerskan. —

Chauffören kör in på gården, stannar under eken. Herr Northon hoppar ur. James Jansson står på den gula paviljongens trappa och hälsar artigt som en herrekarl. Bakom ett av paviljongens fönster och till hälften dold bakom gardinen hans hustru Lizinka, medan pojken deras, uppflugen på en stol, trycker näsan mot rutan. Den gamla ekens ljusgröna krona kastar sin skugga över ekipaget. Men från fjärde våningens piskbalkong bligar Julia, apotekare Berners massiva hembiträde, på den fina bilen och den elegante cityherrn.

Till vänster om den gula paviljongen ligger husvärdens garage. Direktör Båge har låtit bygga om det, så även den nya hyresgästens lyxkärra får plats. Dit kör nu Ros sin Cadillac. I förbifarten gör han en kamratlig honnör för Skårman, Båges chaufför.

Fru Dagmar möter redan i trappan. Hon kan inte vänta med välkomstkysen, tills de komma in i våningen. Men i den öppna tamburen står Henrys syster Marianne och ler mot sin broders och svägerskas lycka.

Fröken Marianne Northon är en slank, hög brunett, med regelbundna drag. Det mest karakteristiska i ansiktet äro de kattgula ögonen. Ömsom drömmande, ömsom starka och fasta i blicken ge de åt dragen ett skiftande uttryck.

Kammarjungfrun Bella, klädd i svart, kommer ut i tamburen och tar emot herrns ytterrock. Medan Mia lägger en sista hand vid middagsbordets dukning. Mia, som annars är i tjänst hos gamle

direktör Northon, har ungherrskapet fått låna på några dagar för att sätta kokerskan Gerda in i rätternas speciella anrättning. Unge direktör Northon vill nämligen ha maten lagad som i föräldrahemmet. Mia liknar sin bror Viktor som det ena bäret liknar det andra. Enda genast märkbara skillnaden består i Mias allvarliga, liksom frågande ögon samt den sentimentala böjningen på huvudet. Det är som om hon ville frälsa syndare eller vittna om sin Mästare vilken minut som helst. Mia bär ljusblå kattunsklänning, vitt förkläde och vit huva. I bringan sitter en brosch av terracotta, med Jesusbilden i relief: en present av hennes fästman kapten Tim, adjutant vid Frälsningsarméns 1:sta kår.

Men nu tåga man och hustru in i våningen, hållande varandra om livet. Efter kommer fröken Marianne, beskådande paret bakifrån med kritiskt välvilliga blickar. Våningens fem rum ligga i fil. Längst bort biblioteket, sedan salongen och därefter matsalen. På andra sidan matsalen sängkammaren och unga fruns rum.

Inredning och möblering har ordnats och övervakats av unge herr Northon själv, innan bröllopspresan anträdde.

Bibliotekets alla väggar äro klädda av halvhöga bokhyllor, fyllda med gamla och nya konstband i rik omväxling. Äkta orientaler, kompositioner av Aldus och Giunta från 1500-talets Italien, det raffinerade 1700-talets och nyklassicismens Frankrike trängas med svensk rokoko, moderna halv- och helfranska Hedbergs-, Lindhe- och Ljunggrensband i pergament, svinläder, kalv. En lika dyrbar som sällsynt samling, hopbragt av en boksynt och kunnig samlare.

Om gamla klassiska bokband ha större affektionsvärde för honom än nutidens, äger däremot den mo-

derna målarkonsten helt hans hjärta och öga. Ovan bokhyllorna har den sin plats i originellt snidade ramar. Där hänga fransmännen Renoir, Matisse, Dérain och Picasso; italienaren Modigliani; holländaren van Gogh; belgaren Frans Nackaerts, nutidens Millet, ännu okänd av sina egna landsmän; ryssen Marc Chagall, dansken Willumsen; norrmännen Munch och Per Krogh; svenskarna Sandels, Dardel och Dahlskog. Alla vår tids riktningar och skolor äro representerade. Men de unga svenskarna höll han särskilt på, även om de inte kunde mäta sig med främlingarna i rykte och storhet. Henry Northon var liksom sin far först och främst svensk.

Den, som inte kände ägaren, kunde näppeligen tro, att han i vardagslag var redare och affärsman. Under ett tiotal år hade unge herr Northon samlat ihop dessa klenoder, värda en förmögenhet i sexsiffrigt tal. Den gamle älskade också böcker och tavlor, ty sådant låg i släkten. Men han hade med all makt sökt hålla igen och bromsa för sonens vurm. Den slukade i för hög grad både tid och pengar.

»Det praktiska livets män får syssla med konst och litteratur på lediga stunder, Henry. Ser du, vi, den materiella kulturens skapare, måste i första hand sköta vårt, annars kan de' gå åt pipan me' alltihop, äm-häm.»

Närmast intill biblioteket salongen i Chippendalestil — ett ljust och glatt rum. Den luftiga och lätta interiören förhöjdes av en läcker plafondmålning efter Watteau. Matsalens barock kompletterades med några samtida flamländska mästares stilleben. Den modernt hållna sängkammarmöbeln i flammig björk, med draperier, hade Selanders ritat och levererat, medan unga fruns rum gick i gustaviansk rokokoko. —

Men innan herrskapet Northon och fröken Marianne sätta sig till bords gör sällskapet en inspektionsrond genom våningen. Den rondon tarvar tid, ty herr Hen-

rys glädje över sina konstskatter tar ofta formen av små improviserade förklaringar till den ena eller andra tavlan. Och från första stund vill mannen lära sin hustru att se med samma kärleksfulla blick som han själv. Henrys ögon lysa så gott och varmt, då Dagmar faller i hänryckning över något motiv, som tilltalar henne. Syster Marianne, en gång broderns allt i allo, kommer i andra hand, är endast gäst i detta hem. Och hon förnimmar något av en smygande avund mot sin svägerska, som nu intar första platsen i broderns hjärta, äger hans tankar — och honom själv. Fast systemen tröstar sig med att själv en gång få smaka samma lycka. Hon skall i alla fall bli grevinna. Men Marianne tycker, att Dagmar inte uppskattar Henry riktigt efter förtjänst. Den unga frun bemöter understundom mannens översvallande intresse en smula väl legert — ja, rent av nonchalant. Men sådant ser naturligtvis inte Henry. Så mycket bättre märker Marianne det. Och hon undrar i sitt stilla sinne, om Dagmar verkligen är den Henry tror henne om. Marianne har sina tvivel.

Men nu sticker Mia in huvudet och ser bekymrad ut för maten. Hon har väntat länge nog. Mia tycker innerst inne, att herrskapet hinner väl med att se all den syndiga ögonfröjden, som hänger på väggarna. En del tavlor äro riktigt ogudaktiga. De föreställa nakna karlar och fruntimmer, som se så köttsliga ut, att Mia skäms och ber Gud om förlåtelse för att de hänga på väggen. Mia måste ju se dem, då hon passerar. Det är inte alltid en kan hålla för ögonen heller.

Ja, så sätter man sig till bords för första gången i det egna hemmet. Som ett eko når bullret från den stora hamnen hit upp men från matsalens höga fönster är utsikten vid och fri. Mot den blå himlen singlar röken. Färjorna därnere klyva den silverglitrande

strömfåran och lyftkranarna svänga fram och tillbaka i rymden. Förströdd fångar Henrys öga denna hamm-bild i miniatyr. Den är en del av hans värld.

Hustrun stöter honom i sidan:

»Sitter du och drömmer, min vän?»

Då rycker han till, fattar champagneglasets och är återigen den uppmärksamme äkta mannen. Dagmar ler mot honom med de pärlvita tänderna, med den röda, sinnliga munnen, med ögonen. Hela ansiktet är ett enda leende.

Marianne följer svägerskans minspel. Hon känner sig icke så säker på, att det är äkta. I varje fall har Dagmars koketteri utvecklats högst märkbart efter bröllopet. Svägerskan kan konsten att vara förförisk. Men Henry vill kanske ha det så. Även han är som förändrad. Ätminstone mot systemen. Marianne kan inte slita sig loss från den tanken, att svägerskan går före henne. Hon har svårt att sätta sig in uti, att så skall det vara nu.

Ingen av makarna anar vad som rör sig i fröken Northons ungmösjäl, ty vid behov kan hon konsten att dölja sina känslor. Den ingår som led i hennes uppfostran, förstår ni.

Vid desserten råkar herr Northon se på klockan.

»Kors, redan kvarten i sju», säger han.

»Har du bråttom, min vän», undrar hustrun.

»Inte alls, min älskling», och han doppar en blå druva i vinglasets, stoppar den sedan i hennes mun.

Hon håller på att kvävas som en barnunge och rodnar. Därpå:

»Varför ser du på klockan då?»

»Vill min älskling veta de'?»

Hon nickar och tillägger:

»Jag vill veta alla dina tankar.»

Marianne ser på brodern. Denne undviker systemens blick och svarar i stället:

»Styrman Ankar skall komma hit upp klockan sju för att få några instruktioner.»

Fröken Marianne sväljer fortare än vanligt, när hon hör namnet. Men Dagmar frågar:

»Styrman Ankar. Va' är de' för en? Jag tycker mej ha hört namnet nån gång?»

»Han var styrman på — hm — Dagmar.»

»Men Dagmar gick i kvav», inpassade Marianne.

Unga frun rodnar lätt men svarar tonlöst:

»Jaså.»

Och sedan:

»Kan ni inte avhandla sådant på kontoret, Henry?»

»Pappa vill, ser du —»

»Å, på de' viset.» Innerst tänker hon: pappa och pappa, pappa i går och pappa i dag och pappa i all evighet. Inte talar jag om far, inte ens om mor annat än undantagsvis. —

Klockan sju på slaget ringer tamburklockan.

»En herre som heter Ankar vill tala me' direktörn», säger Bella, nigande på tröskeln till matsalen.

»Är han redan här. Punktlig som alltid, naturligtvis. Bed honom stiga in i biblioteket så länge.»

»Jaha, direktörn.»

Matsalsdörren står på glänt. Man hör Bella säga:

»Om herrn vill gå denna vägen då och vänta, tills direktören kommer.»

Ankar svarar:

»Jahatack.» Och hans tunga steg mot parketten ge eko.

Herr Northon reser sig upp.

»Ni kan ju låta Mia servera kaffet, medan jag går in till karlen på ett par minuter. Saken skall snart vara överstökad.»

»Få vi inte gå med?» frågar Marianne.

Brodern ser på henne flyktigt:

»Gå med? Har du aldrig sett en styrman förut?»

Systemen rodnar mot sin vilja.

»Pappa har så ofta talat om Viktor Ankar. Han lär vara en hjälte. De' kunde vara roligt att se en sådan för en gångs skull.»

Henry skrattar diskret och säger:

»Gärna för mej.»

»Kom då, Dagmar», föreslår Marianne.

Unga fru Northon reser sig motvilligt. Hon har rakt inget intresse för styrman Ankar. Och inte kan Dagmar bli klok på sin svägerska.

Henry går före. De båda damerna komma efter.

Ankar stramar upp i givakt vid direktörens inträde.

Men då de båda damerna stiga över tröskeln blir styrman Ankar konfys. Han ser fullständigt bortkommen ut. Det klär honom, tycker fröken Northon.

Direktören slår emellertid ut med handen och säger:

»Styrman Ankar. — Hjälten från Dagmars förlisning», tillägger han och kastar en skalkaktig blick på systemen.

Ankar bockar och bockar. Pupillerna snurra runt av ansträngning att fixera dem på ett enda föremål: fröken Northon. Det vill inte lyckas.

Fru Dagmar viskar till svägerskan:

»Låt oss inte göra den stackars unge mannen förlägen. Han ser bokstavligen ut, som om han sålt smöret och tappat pengarna.»

Men för Marianne är den där tafattheten i stället alldeles förtjusande här i denna miljö, där allt verkar förkonstlat. Hon har lust att gå fram, ta honom i hand och säga: »Bry sej inte om oss, styrman.»

På Dagmars inrådan vända sig de båda damerna om

och titta på ett par tavlor »för att inte störa den unge mannens själslugn».

Men herr Northon drar styrman Ankar med sig bort i andra ändan av rummet, bjuder honom sitta och slår sig ned mitt emot.

Först då börjar Ankar bli herre över sina tankar. Och den där otäcka hettan under den barkade, svartbruna huden lägger sig.

Unge direktör Northon börjar:

»De' är alltså fråga om några instruktionsdetaljer för styrmans nya syssla. Ja, som ni förstår, är den grannliga. Mycket grannliga. Skenbart skall ni ha till uppgift att följa med och kontrollera lastning och lossning. Svara för att allt kommer ur och på våra båtar. Denna syssla har ju hittills skötts av herr Rapp ensam. Nu är meningen, att ni skall bli överinspektör för detta arbete. Detta besked får stuvarna. Men i själva verket blir er uppgift att söka komma underfund med, i hur pass hög grad syndikalistiska inflytanden göra sig gällande och i vad mån dessa inverka på arbetet. De' är vår mening att på basis av de rapporter, ni har att avlämna till oss, söka med fackföreningens hemliga medgivande få de syndikalistiska elementen avlägsnade. De' gäller med andra ord att finna förseelser, som av en eller annan orsak kunna tjäna som förevändning till deras avlägsnande. Ja, de' är, som ni förstår, en svårskött post. Idel öra och öga utan att i minsta mån låtsas om de', ty då är spelet förlorat.»

Styrman Ankar vrider sig. Hans sympatier äro nog lika mycket på arbetarnas sida som på arbetsgivarens. Själv en son av proletärer, vet han, hur det fordom såg ut i arbetarekvarteren. Genom fackföreningspolitiken ha de fått det bättre i alla avseenden. Det är ett faktum. Däremot hyser han inte ett spår av sympatier för den s. k. direkta aktionen, som syndikalisterna

kalla sitt undermineringsarbete. Den hotar hela den fackliga rörelsen med upplösning och förintelse. Men ändå.

Herr Northon ser hans tveksamhet och blir förvånad. Det har han inte väntat sig av Ankar, som pappa hjälpt fram på alla sätt. Han säger:

»Är styrman tveksam kanske?» Rösten har något av den gamles kärva klang.

Ankar spritter till, stryker sig på knäna och svarar oförbehållsamt:

»Nej, visste inte. Undrar bara, om jag kan sköta platsen till belåtenhet.»

»De' är nog ingen fara. Ni har rätt ut värre saker än så, tänker jag. Bara öga och öra. Och så smidig.» (Northon kniper ihop ögat.)

Ankar ler och hans leende liknar springpojken med samma namn för en femton år sedan.

»Som sagt, alla barn i början, styrman. Ni kommer nog att reda upp saken. De' är pappa (han betonar ordet) övertygad om också.»

Då sträcker Ankar på sig och blir med ens foglig.

»Jag skall göra mitt bästa.»

»All right. Vi hade inte tagit styrman till denna förtroendepost annars. Sedan finns andra platser, hm. Och *pappa* glömmet inte.»

Ankar ler så gott.

»Och jag ska börja i morron?»

»Ja, i morron. Rapp vet besked. Men ingen mer.»

Herr Northon reser sig upp. Ankar följer exemplet. Och så räcker Northon ut handen med ett:

»Nu vet styrman således vad som är att göra — i stort sett. Detaljerna blir er ensak.»

Ankar har hela tiden samtalen pågick glömt bort de båda damerna. Plötsligt kommer han ihåg dem, kastar en blick på motsatta väggen — och möter fröken Ma-

riannes skiftande, kattgula ögon. De irritera. Och styrman Ankar blir återigen osäker, känner hettan i ansiktet återvända. Han vill ut, ut i friska luften till varje pris. Styrman Ankar är övertygad om, att den unga damen roar sig på hans bekostnad. Abrupt och brådslande bockar han sig, hastar sedan bort mot tamburen, drar upp patentlåset och rusar ner för trapporna.

Fru Dagmar och herr Northon skratta. Fröken Marianne drar också på mun en smula. En bortkommen ture, Stavas pojke. Hon kan inte undgå att finna situationen komisk, fast han i hemlighet har hennes sympati. —

Efter kaffet reser fröken Marianne hem till Högås-platsen. Men ungherrskapet bilar ner till gamle Holmers vid Avenyen. Mamma har ringt sin dotter och bett så enträget.

»Jag skulle själv ha föreslagit denna visit», säger Henry. »Men kära svärmor förekom mej.»

V.

Fån Kaggensgatan begav sig styrman Ankar ner till hotell Hembygden vid Packhusplatsen. Där hade han bott förut. Rummen voro lika billiga som ute i stan. Därtill låg hotellet i närheten av hamnen. Och Ankar ville helst bo i ett hamnkvarter. Bara han nu kunde få sitt gamla rum på tredje tillbaka. Det vette utåt Packhusplatsen, hade till och med en liten balkong men kostade bara 60 kronor i månaden på längre tid.

Händelsevis var det ledigt.

»Styrman har då tur jämt», säger städerskan Sanna, en glämg, mager och utvakad jänta.

Hon känner till styrman Ankars karriär och ser på honom med ett par närgångna, taniga ögon. Sanna menar ingenting särskilt med den där blicken. Den får av gammal vana detta uttryck, då hon befinner sig på tu man hand med en hotellgäst. Kanske den nu är en smula mera förtrolig bara. Men sådant fäster sig inte styrman Ankar vid. Han mönstrar rummet flyktigt, går sedan omedelbart ut igen och tar spåret upp till Majorna. —

»Va' jag har väntat på dej, Vekter — far me' för-rexten. Nå-å, hur blir de'?» Modern ser oroligt forskande i sonens ansikte.

Viktor:

»Stannar på landbacken tills vidare.»

Stava slår ihop händerna:

5 *Hamnen.*

»Gudskelov. Den förfärlige sjön tar ifrån en natt-ron. Då ska du la in på kontor't, fö'ståss?»

Viktor överlägset:

»Direktörn har utnämmt mej till överinspektör. (Han drar på det sista ordet.)

»Överinspektör — va' ä' de' för slag?»

»Ja, va' ä' de' för slag», inflikar farsgubben, som vaknar till liv och snyter sig med tumstöd.

»Jag ska ha högsta kommandot över lossning och lastning vid våra båtar, förstår I. Behöver ingenting göra själv, förstår I.»

De gamla se ut som frågetecken. En sådan befattning ha de aldrig hört talas om förut. Men Stava begriper i alla fall att det där jobbet är något till extra fint. Det gamla skrumpna ansiktet slätas liksom ut av idel beundran. Och så vaggas hon på huvudet, medan Maj-Pelle lägger in en extra pris och hostar.

»Nå-å, hur'n va' gamle di-rik-törn nu då?» undrar Stava.

»Som vanligt. Vi prata' om båd' ett å annat.»

»Kära hjärtans.» (Hon lägger huvudet på sned.)

»Å unge herrn?»

»Jag har just var't hemma hos honom i kväll och fått mina instruktioner.»

»Där va' la schangtilt kan tänka mej?»

»Jaha. Tavler överallt. I taket me'.»

»Så' du frua?»

»Hadå.»

»Sa' ho' nåt?»

»Ho' hälsa å tog i hand.»

»Va' di ensamma?»

»Fröken Northon sällskapa' me' dom.»

»Fröken Mariane??»

»Ja-a.»

»Nå-å, va' sa' ho' då, den rara frökena?»

Den gamlas ansikte blev med ens som ett levande frågetecken.

»Just ingenting. Ho' hälsa' å tog i hand, ho' också.»

Stava mönstrar sonen under lugg, biter sig i läppen. Hon har lust att få veta mer, men betvingar sig och säger:

»Du ligger la hemma i natt me', Vekter lelle?»

»Jag har hyrt på Hembygden.»

»Sa' du bo på hårtell igen?»

»Ja, en vet ju inte hur länge jag får stanna hemma.»

»Ne' vesst, ne'.»

Och åter biter sig Stava i läppen. Sedan:

»Jag har Petter på, fall att du vell ha en tår.»

»Jahatack, mamma.»

Men Maj-Pelle gäspar och börjar klä av sig, ty klockan går på halv tio och den gamle är trött efter en för ovanlighetens skull ansträngande roddaredag. Han har varit ända uppåt Hultmans Holme ett par vänder i dag och det frestar på att gå motströms i en liten roddbåt med tre personer ombord. Även Stava gäspar och Viktor känner sig sömnig vid tanken på det nya ovana jobbet, som skall börja i morrn bitti klockan sju.

Mor och son prata ännu några minuter över kaffekoppen — det är så mycket den gamla vill fråga om. Då Viktor står på tröskeln för att gå, säger hon:

»Ja' kan be David ta' ner di' kista te' hårtellet.»

»Tack mamma, men jag träffar väl honom vid kajen i morrn.»

Och dörren glider sakta igen.

Denna gång tar han vägen ner till hamnen, promenerande i sakta mak utmed de kilometerlånga kajerna, som nu ligga tysta och övergivna. Arbetet vilar överallt. Lyftkranarnas groteska silhuetter gunga på vattenytan. Tullskjul och magasin äro bommade. På järnvägsspåren stå övergivna godsvagnar. Några här, nå-

gra där — som om de stannat av en slump eller inte orkat längre. Solen sjunker över Hisingbergen: varven och verkstäderna på andra sidan älven bada i guld, orange, ljusrött. Färgerna skifta i tur och ordning, medan dockornas gigantiska båtskrov kasta sina slag-skuggor långt ut i den pärlskimrande strömfåran. Hela den stora hamnen, vilkens alla lemmar, likt ett jätteväsen, nyss skälvt av liv, ligger stilla. Allt är så tyst, att styrman Ankar hör ekot av sina egna steg mot kajernas stenläggning. Endast någon skumraskfigur stryka brådslande förbi. En av dem känner styrman Ankar igen: Gamla Järntorgsoriginalet Kalle Vira. Han är sig lik: lång och gänglig. Det i solnedgången violetta ansiktet, med den krumma, mörkröda kranen, skiner på långt håll. Kavajen putar ut. Vira gör väl sin vanliga kvällsronnd med några halvstop smuggelsprit innanför västen. Han har alla till vän och många till kunder. Viktors bror David hör till en av dem.

Vid träpiren stannar styrman Ankar några minuter, betraktande de vita skärgårdsbåtarna, som om dagarna frakta sommargäster mellan staden och öarna ute i havsbandet. Som sorglösa väsen slumra de nu sida vid sida liksom vyssjade till ro av flodvattnets sövande kluck. Ett stenkast längre bort är gamla Stenpiren. Där förtöjer den riktiga skärgårdsflottan; båtar på Oslo, Strömstad, Lysekil och Marstrand. Smäckra, komfortabla passagerareångare, med hytter, matsalar och kaféer. Från en och annan stiger blå rök mot himlen: besättningen ombord ska ha sin kvällsvard.

Viktor Ankar passerar Residensbron, fixerar i ett svep Stora Hamnkanalen. Där ligga granitjakter från övre Bohuslän, slättoppade spannmålsskutor från Halland och Skåne, potatisgaleaser från Jylland. Gråa, fula, klumpiga och skamfilade. De likna gamla tröttkörda arbetsök. Men även här råder kvällsfrid. Och

besättningskarlarna spela kort under däck, snusa i sina schlafar eller sitta på ett hamnkafé, tärande i melan-kolisk ensamhet den fattiges enda krogglädje: en flaska avslagen kinking klass II, kanske uppblandad med några droppar av Kalle Viras och hans ambulerande kumpaners härtappning.

Men från city når honom ett svagt eko av bilar och spårvagnar, brytande hamnkvarterens stora aftonstillhet.

Viktor Ankar sneddar den utdöda Packhusplatsen fram till hotellet, tar hissen upp och kojor. Just då kryper solen ner bakom Keillers park. Reflexerna av det eldröda klotet spegla sig i älven, kasta några stänk ända upp i styrman Ankars fönster: godnatt. Viktor Ankar rullar ner persiennen och somnar. —

Klockan halv sju är han redan färdigklädd. Arbetet vid kajerna börjar på slaget sju, men Ankar vill vara där tidigare denna första morgon för att få några minuters samtal med Rapp, vilken tjänstgör som rederiets inspektör. Nu skall Rapp sortera under Ankar. Fast endast för syns skull. Ty Rapp har också fått sina instruktioner. —

Nu blir det med ens liv och rörelse därnere. Ouver-tyren spelar upp: hamnbanans första tågsätt kommer från Bergslagerna på väg mot Skeppsbron. Gnisslande passera de tungt lastade vagnarna Packhusplatsen och Residensbron, som mullrar av tyngden. Ja, hela kvar-teret skakar på sina grundvalar. Men åkare och last-bilar komma från alla gatumynningar, komma i långa foror, svängande upp och ordnande sig i troppar fram-för respektive åkeriers och transportbolags väntkiosker. På skutor och lastbåtar vaknar livet till en ny dag av slit. Ruggiga, omornade typer sticka upp huvudet ur ruffen, gana mot himlen och gäspa sina käkar ur led,

medan morgonsolen stiger allt högre på fästet, insvepande allt och alla i sin sköna, varma famn.

Styrman Ankar dricker sitt morgonkaffe och hastar sedan ner för trapporna. Packhusplatsen är redan ett enda myller av kuskar, chaufförer, vagnar, kärror, bilar. Utanför de små kioskerna grupper av knotiga karlar, vepan på svaj och med läderförskinn ända upp till halsen utanpå solkigt mörkblå eller snusbruna overalls. Hästarna, förspända sina kärror eller tunga packvagnar, stå i rader, äta sitt morgonmål ur tornistrar, sneglande på sina konkurrenter lastbilarna, medan körkarlar och chaufförer få order från åkarelagens förmän i de små kioskerna.

Men ännu har icke arbetet börjat i själva hamnen. Styrman Ankar gör som tågsättet: passerar Residensbron, fortsätter bort mot Skeppsbron. Klockan är tjugo minuter i sju och han gör en lov upp till Lusasken vid Gamla Järnvägen. Från detta kontor dirigeras stuveriarbetet. Hit ingå rederiernas beställningar på antalet behöfliga mannar för dagen. Väntrummet är packat av stuveriarbetare. Här trängas typer av alla åldrar, tunga, massiva jättar, med hårda drag, breda, kullriga skuldror, där muskelspelet avtecknar sig under nankings- eller mollskinnsblusarna, armarna hänga som tunga släggor utefter sidorna och mustaschborstarna sloka över breda, köttiga gap. Alla tränga sig fram till de svarta anslagstavlorna på väggen. Där står skrivet med krita hur många par armar respektive båtar behöva. Och vid luckorna få sedan karlarna hämta polletter, som berättiga dem till arbete. Polletterna avlämnas sedan ombord till respektive förmän och återfås vid arbetets slut.

Styrman Ankar står i dörröppningen, mönstrande denna kompakta massa, som ovigt knuffas därinne.

Men när Ankar upptäcker ett rödlurvig huvud på en tjock mörkröd tjurnacke, vänder han och går. Jätten är hans bror David även kallad Goliat. Viktor har inte lust att samspråka med honom här. Tids nog med det sedan. Bägge bröderna ha ju numera sitt arbete på kajen. Viktor vet bara inte, på vilken båt David arbetar. Men det får han väl snart reda på...

Rederiet Göteborg—Ostasiens kajplatser äro belägna nedanför Stigberget. Och dit beger sig nu styrman Ankar. På vägen sammanträffar han med inspektör Petter Rapp, en 50-års mörkhyad och — liksom Ankar — undersätsig typ. Det rödflammiga ansiktet är grovt och animalt, de små svarta ögonen skarpa och stickande. Han har förr i världen haft egen stuverifirma och känner således yrket på sina fem fingrar. Arbetarna tolerera honom. Men jämt och rätt. En inspektörssyssla är utsatt för många obehag. De båda männen tala lågmält, som om de voro rädda, att någon utomstående skall höra deras resonemang. Rapp inpräntar i Ankar vikten av att spela neutral.

»Ett enda ord, förstår styrman, och fan är lös. Vi har några söta syndikalistgossar vid våra båtar och de förstår att göra historier av ingenting, de' byket.»

Ankar låtsas inte höra, tiger.

»Som styrman kanske redan vet, ligger tre av våra båtar vid kaja' nu. Tomas och Agnes lossar, medan Henry lastar på Kalkutta och Bombay. Om jag förstått gamle direktörn rätt, ska styrman alternera mellan dem. Men var tusan så försiktig, de' är mitt råd.»

Ankar hör på rösten, att Rapp inte känner sig vidare trakterad av den här överplaceringen. I tonfallet ligger både personlig rancune och oro för eventuella komplikationer. Ankar är ju så förb. oerfaren på området. Nåja, han Rapp har inte med den saken att göra. Rederiet bär ansvaret.

De tre ångarna ligga i rad. Först Tomas, en grovt byggd koloss på 12,500 ton. Hittills Göteborgs handelsflottas stolthet. Men Standardverken håller på att bygga en systerbåt till Tomas. Och om några månader skall väl också den vara färdig att plöja haven. Intill Tomas ligger Agnes, en vacker proportionerlig 8,000-tonnare och sist i raden Henry, om 6,000 ton. I fören vajar rederiets blågula vimpel med initialerna G. O. A. och i aktern Göteborgs handelsflottas flagg.

Men nu öppnas tullskjulen. Hamnbanans tågsätt gör stopp, delas upp i smärre avdelningar på fem och tio vagnar. Åkare och chaufförer köra fram. Kranmännen klättra upp i sina manövreringsrum. Ett tu tre göra lyftkranarna sin första halvrund, medan grupper av stuvare marschera över landgångarna. Arbetet för dagen är i gång.

Styrman Ankar går först omkring och presenterar sig för respektive stuveriförmän, samtidigt omnämmande den uppgift rederiet ålagt honom. Förmännen le maliciöst, nästan hänfullt, vridande upp mustaschen och svarande ett korthugget jasså. Det låter både nådigt och försmädligt. Men arbetarna på Tomas äro minst belåtna med den nye inspektören. Där stugar ett gäng unga, trotsiga, misstänksamt blickande karlar. Hela laget är i hemlighet aktivt verksamma syndikalister. Med sin hänsynslösa svada behärska de även fackföreningssammanträdena. De gamla våga inte klyva näbb. Då heter det: »Håll käft, annars får du mellan ögonen, gubbstut.»

Detta gäng betrakta sig själva som eliten inom skrået. När styrman Ankar efter en stund går över till Agnes, ropar en av karlarna till förmannen:

»Hör du, Knubben — ä' inte den där Goliats brorsa?»

»Jovesst.»

»Va' fan har han här å göra?»

Förman Jarl, även Knubben kallad, vrider upp mustaschen, ser försmädlig ut och säger:

»Rapp räcker vesst inte te'!»

»Jaså, på de' viset. Å sånt job vill en hederlig arbetarepojck låna sej åt. Fy fan! Men spelevinkern vill väl ställa sej in, fö'ståss. Men här ska han kamma noll. Eller hur, grabbar?»

I korus:

»Jäss, de' må du veta, kamrat.»

»Maj-Pelles pojck ska få vara i fred, så länge han inte bär sej dumt åt — men um, då djävlar. Åt helvete med förrädare!»

I detsamma kommer inspektör Rapp.

Förman Jarl gör en blink. Alla låtsas ha bråttom. Men i själva verket kommer man inte ur fläcken med ett stort lastbilskarosseri, som alle man i truppen skall ha fram till lyftkransgrepen. Karlarna spela den mest intensiva arbetsiver, samtidigt som de menande knuffa varandra i sidan.

Men styrman Ankar fortsätter över till Agnes. Där går arbetet under hi-å-hej-å-hå. Och på båtens aktersida ackompanjeras stuvarnas hi-å-hej av kolkranens automatiska gnisslande, då baskarna* sänkas ner i de fyllda pråmarna, lyftas mekaniskt i luften, sväva i halvcirkel in över däck, där innehållet tömmes i ångarens djup och då stiger ett moln av sot och stybb i luften. I nästa nu äro de halvnakna, baskande karlarna nära att kvävas.

Sist kommer styrman Ankar över till Henry, som lastar på Ostindien.

Då Ankar sätter foten på däck, hör han en skrovlig röst:

* Kolkorgarna.

»Va' gör du här, Vekter?»

Styrman ser åt sidan, rycker till. Rösten är honom bekant. Bakom en jättestor dynamo från ASEA skjuter Goliats massiva huvud upp. Sälansiktet lyser karmosinrött i solglansen.

Viktor Ankar blir i första häpenheten lite konfys. Och förmannen ler, ty Goliats tonfall är en blandning av överraskning och brodersstolthet.

Viktor spelar gemen, går bort och talar om för sin bror, att han är utsedd till överinspektör på båtarna.

Goliat spottar, flinar kostligt, ser sig omkring i laget och säger:

»Å fasingen, ä' du överinspektör, Vekter.»

Brodern nickar men vänder omedelbart tillbaka över landgången igen. Den nya sysslan har sina sidor. Men han skall väl så småningom bli varm i kläderna. Och har Ankar nu en gång åtagit sig uppgiften, får han väl försöka klara den till sina principals belåtenhet. Överinspektören tar nu en tur bort till magasinerna, ser för syns skull efter att packhuskarlarna inte handskas alltför vårdslöst med en hög dåligt emballerade separatorer och fortsätter sedan upp till Tomas igen. Så snart gänget får syn på honom, göra karlarna miner inbördes. Ankar låtsas inte se. I stället hjälper han, där armarna kunna vara till nytta. Sådant imponerar alltid och driver i sin mån upp arbetstakten en smula. Klockan börjar närma sig tolv. Arbetet i hamnen är nu i full gång. Lyftkranarna svänga fram och åter, mötande varandra på vägen, bärande i sina gap allt som kan säljas och köpas. Stuvaregångens anleten glöda av arbete och hetta. Svetten flyter i strömmar. Kajerna tömmas, fyllas igen. Här rasera lastarna en trave, tätt intill växer en ny upp: ständig växling. Från ångarnas babordssidor matas deras innandömen med kol och proviant. Kajerna skaka av den packade tra-

fiken. Tågsätten krypa fram, stanna, klippas av, backa, fortsätta. I detta kaos av uppstaplade balar, säckar, lådor och maskindelar kryssa åkande och gående i en enda kompakt, krälände massa. Bilhornen tjuta. Järnvägsvagnarna rassla. Lyftkranarna gnissla. Varvens nithamrar, motorbåtarnas dunk, det hackande ekot från Sannegårdshammens lossande kolångare, sirenernas tjut — alla dessa tusentals olika ljud ackompanjera arbetet, hetsande det till en allt vildare takt. Men över allt och alla stiger solspannet, mäktigt stormande fram genom lufthavets tjocka dunster av varvtals på varandra hopade röklager, vilka skingras och upplösas i lätta, genomskinliga dimmor. Dagrarna skifta. Älvfåran glittrar. Solstrålarna dansa på den oljiga ytan. De höga båtskrovens gråa järnsidor lysa som blankpolerat stål. Men Masthuggsbergens kåkterrasser likna stolta renässansslott. De små fyrkantiga glasrutorna blixtra och fasettera. De rostiga plåttaken äro som belagda med guld.

Just då kommer gamle direktör Tomas Northon promenerande kajen utefter. Den resliga, något böjda figuren skrider fram som ett majestät. Människorna vika åt sidan, hälsande respektfullt. För alla, höga som låga, sätter han två fingrar till hattbrättet. Då och då stannar den gamle, rätar ryggen och ser ut över den imposanta tavlän. Och då kommer ett lyckligt leende över de åldriga dragen. Bullret, oväsandet, ja, själva den darrande etern njuter han av. Det är hans musik — ty det är arbetets. Framför sin namne stannar den gamle och gör front mot det höga skrovet.

Förman lyfter respektfullt på mössan, samtidigt viskande:

»Våran gubbe står därnere, pójka!»

Då glömmer detta gäng av fanatisk arbetarungdom

sin tro på den direkta aktionen. Nävarna hugga i. Muskeltrådarna ligga spända som remmar.

Gamle Northon ler ånyo — men nu åt denna ungdomliga iver att visa sig på styva linan. Och han tänker i sitt stilla sinne, att den där syndikalismen egentligen liknar en barnsjukdom. Faran är att den smittar. Åt styrman Ankar nickar han vänligt. Sedan fortsättes promenaden bort igenom. Och överallt där den gamle går fram delar sig massan, lämnande fri passage. Så här har den gamle gått sedan årtionden tillbaka. Skulle han aldrig dö? Nej, det såg så ut. —

Mitt under allt detta arbetets bullrande fortissimo slå klockorna tolv. Med ens sjunker bullret ner till ett minimum, ty det är frukost. Sotiga, svettiga anleten torkas nödortvigt med blusärmarnas avigsida. Valkiga kardor gripa efter unicaboxar, väskor, smörgåspaket. Sedan bär det i väg. Men från andra sidan älven kommer den ena fullsatta färjan efter den andra. Ur dess innandömen ringlar en tjock ström av seniga, sotiga, svettskinande verkstadsarbetare. Alla ha de frukosten med sig, i tidningspapper eller boxar. Och nu bär det i väg till hamnkvarterens kaféer och syltor.

Stuvaregången på G. O. A:s båtar bruka alltid mangrant fåga upp till systemkrogen Kompassen, belägen vid Masthuggstorget. Så även i dag. Styrman Ankar gör brodern sällskap på beräkning för att skapa sig sympati och kanske även i någon mån lyssna till de andra.

Snart är den stora krog salen på nedre botten fylld av en kompakt massa. De långa träborden, som stå i tätta rader, äro fullsatta av arbetets söner. Väskor, unicor, tidningspaket halas fram, innehållet bredes ut. Två smörgåsar, en sup och en bayrare, Prippens bruna, distribueras till varje man. Inga personliga önskemål. Alla äro lika även i sina behov. Kanske en och annan

fiskar upp ur lommen en liten apoteksflaska och håller några droppar extra i glaset.

I början är det tyst som i en kyrka, endast kraftiga käkars klafs ge eko. Men snart bryter den lilla pärlan, en gudapärkla, den stora tystnaden. Och sorlet stiger — med sorlets stigande, stiger också en allt fränare odör av svett och utdunstningar ut i lokalen.

I detsamma kommer kolportören Meck, tydligen passande det psykologiska ögonblicket. Meck är omkring 40 år, tunn, glämig, liten som en dvärg och puckelryggig. Ögonen glana. På tröskeln stannar han och ropar med utdragen, hes röst:

»Tidningar — Syndikalisten — Brand — Arbetaren — tidningar —»

Går sedan från bord till bord och gör affärer. De, som inte köpa, få känna på hans elaka tunga. Meck är en liten tyrann, ett slags monstrum, som omedvetet inger skräck.

Timman går. Snart brusar åter arbetet därnere. Men rytmen är icke så livlig och jämn som före frukost. Och gradvis sjunker intensiteten. När klockan slår fyra, är energien slut. Åttatimmarsdagen också.

»Du kan la följa me' hem te Frigången å se hur vi har't nu», föreslår Goliat sin bror, då de träffas efter arbetets slut.

Det förslaget framställer han för Melis skull.

Goliat vill överraska henne, när hon kommer från sitt arbete i Fiskhamnen. Meli har i alla fall en svåger, som är något nu — och vem vet, vad han kan bli.

Viktor säger ja till förslaget. Och så marschera de båda bröderna i väg kajen utefter.

VI.

Vilka kontraster. Viktor liten och satt, välvårdad och i styrmansuniform. Goliat liknar sin namne: bålen, lemmarna, kraniet äro en jättes. Men mest frappa de röda, slokande mustascherna, det uppblåsta ansiktet och de köttiga, gredelina läpparna. Den smutsgula overall'en stramar hårt över magen och trätöfflorna slamra mot stendläggningen lite oregelbundet, ty Goliat är sällan riktigt nykter. På det rödhåriga, nästan fyrkantiga huvudet sitter en för liten vegamössa, med kullen framdragen och nerstukad över strimmeln. Till sin natur ett stort barn tar Goliat dagen som den kommer.

Då de nu vandra i väg utmed kajerna, se både bekanta och obekanta efter dem. Den frappanta kontrasten både i utseende och klädsel drar till sig allas blickar. Viktor blir en smula brydd, men spelar oberörd. Goliat besväras inte av slikt. Strängt tager bekymrar honom endast den lilla flaskan i fickan. Är den tom eller borta, tappar Goliat koncepterna och blir rasande som ett vilt djur. Sådan har han varit sedan ynglingaåren. Men Viktor minns honom också från barndomen. Då var David en käck och lustig fyr, snar med flatan, snar i mun. Och alltid kamperade de ihop.

Goliat erinrar sin bror om denna tid:

»Då hade vi allt förbannat roligt ändå, Vekter.»

Han stryker upp mustaschborsten och ser sig dröm-

mande omkring. Just i dessa trakter ha de härjat som värst.

»Alldeles som mina pöjka' nu för tiden, Vekter. Di ä' bara bövligare. Kors så'na upptåg. Ibland ser en inte te dom på hele da'n. Och ramlar i spat gör di vesst ett par tre gånger i vecka'. Men klarar sej allti'. Hahaha, jo, aktare. Brås på far sin, när di ä' rediga, sir'u. Meli säger fö'ståss atte de' ä' tvärtom. Men en känner la fruntemmer. Di ä' faen i mej lika vareveli'a en. Inte sant, Vekter?»

Viktor nickar och frågar samtidigt:

»Nå, hur mår Tili då?»

»Tösabiten? Ho' sköter hushållet. Redi'r tös, må tro. Vet du, jag töcker, atte ho' allti' påminner om mor. Samma tag. Går undan, förstår'u.»

»Hur gammal är Tili nu?»

»Trettonde på de fjortonde. Men, doner. Ja, aktare. Men tösa går la snart ifrå' oss. Vell ut. Och bli piga. Och slita ut sej för andra. Hemma rår ho' sej själv i alla fulla fall — puh, sola steker fläsk i da'.»

Goliat tar av sig pirkan och stryker med avigsidan över pannan, gnider det rödmosiga ansiktet, så huden strimmas av den smutsiga ärmen. Ibland stöter han till brodern oförhappandes. Goliat går som sagt lite ostadigt.

»Nå, va' säger du om Mia då? Ho' ä' frälster å tänker bli officer. Vår söster officer — ett sånt påhett.»

Viktor log. Han tyckte detsamma som brodern. Mia hade alltid varit lite egen av sig. Som barn skulle hon alltid gå i Sancta Birgittas kapell varje högmässa. Och när bröderna gnolade slagdängor, sjöng Mia psalmer.

De ha under tiden hunnit fram till Fiskhamnen. Just då kommer Meli, Goliats hustru, ut genom den gröna grinden. Meli Ankar är iklädd en fläckig, här och var upprispad, gul regnkappa. På huvudet en duk i skotskt

mönster. Liksom mannen går hustrun i trätofflor. Hon är mindre till växten än Goliat men ändå som kvinna stovuxen och kraftig. Det ljusa håret skjuter fram i en buckla under hucket. Den vita pannan kontrasterar märkbart mot det grova, rödbrusiga ansiktet, som fått sin färg av det ständiga arbetet i de både vinter och sommar öppna sillmagasinen. Men den skarpskurna näsan talar om en egen vilja. Och ögonen, ett par ljusblå ögon, äro fasta i blicken. Hustrun håller ihop hemmet.

Först skyggar Meli. Sedan:

»Kors i all min da', jag tror de' är Vekter.»

Hon känner sig tydligen både överraskad och charmerad.

»Ja, vi tänker gå hem te Frigången å ta' oss en gök», säger Goliat.

»Te vårt», utropar Meli i diskant. »Inte kan Vekter komma hem nu — så som vi har't.»

»Jobevars», svarar Viktor och hälsar med en bastant handskakning.

»Ja-a, då får Vekter ta't som vi har't. Om bara Tili vetat om'et lite förut.»

Och sedan gå de tre över hamnbansviadukten, komma upp på Karl Johansgatan och vika av ner mot Klippgatan. Till höger om denna är Frigången, en inklämd smal passage mellan höga, rödmålade magasinsväggar.

Vid Frigångens myning utåt älven ligger färjan Gerda just färdig att sticka över till Färjenäs. Polett-kallen ger avgångssignal.

»Nu ringer Ludde», säger Goliat och fadersstoltheten lyser igenom.

»Ludde — är han på Gerda?» frågar Viktor.

»Jamen», infaller Meli och tillägger: »vet inte Vekter de'?»

»Nej.»

»Jodå — våran Ludde feck den plassen i våras. Så nu kan pöjken hjälpa te me' de' lilla han förtjänar. (Goliat hostar.) För de' behövs minsann.»

»Hur gammal är Ludde nu då?» undrar Viktor.

»Han fyllde sexton år i påskas.»

»Redi'er pöjk på alla vis», inflikar Goliat. »Ja, aktare. Den få du ta' hand om, Vekter. Han vell på sjön, se.»

Meli:

»När jag vell, ja —»

»Ä' du inte tö'sti', Vekter?» frågar Goliat, som plötsligt får syn på ölvärdshuset »Världens ände» i hörnet av Klippgatan.

Viktor nickar.

»Då smiter vi in å tar oss en halv Prepp.»

»Ja, de' kan ni göra», tycker hustrun, som inte vet, hur hon skall bära sig åt för att komma före hem.

Och så gå de båda bröderna in på det gamla värds-
huset.

»Inte i går, Vekter», säger Goliat och kränger ut läppsnuset med tungan. »Fast här är sej likt», tillägger han och kastar ett mönstrande öga på det lilla skänkrummet. På väggarna några gamla mariner, målade i 50-talets manér. Men flugorna, solen, tiden och tobaksröken ha undan för undan målat om dem. Utanför rummets enda fönster utåt gatan hänger en blomsterlåda, fastsatt med snören i fönsterposterna. I lådan pelargonier, begonier, krasse. De täcka fönsterrutan till hälften, skänkande åt rummet en dämpad halvdager. Här och där sitter en sjöman, en hamnarbetare, en prämkarl vid sin flaska. Alla stirra de rakt fram, gripa mekaniskt efter glaset, förande det till läpparna, medan blicken, melankolisk och trist, alltjämt stirrar ut i ett obefintligt fjärran. Uppasserskan, ett gammalt inventarium på 50 vårar, med korkskruven i nickelkedja på

den pösande magen, kommer och går tyst som en ande, talar och svarar lakoniskt och enstavigt. Hon bevärdigar knappast styrman Ankar med en blick. Men Goliat behöver bara sätta upp två fingrar och tvenne Prippar stå på bordet. Talträngdheten är inte stor på någondera hållet. Även Viktor och Goliat sitta tysta och slutna mellan klunkarna.

När de komma ut på gatan igen, säger Viktor:

»Jag känner inte igen gamle 'Änden'.»

»Ne', tacka böveln för de'. Om du bara veskar, kommer ordningsman in och kör ut dej för oväsen. Annat var de' i vår ungdom, Vekter. Då var där slagsmål varevige kväll. Ne', nu ska en hålla käft. Och tacka på köpet, om en får nåt å drecka. Ja, så'na är tiderna nu. Men så går heller folk inte på krogen utan di köper sitt behov utå langare i stället. Källe Vira — ja, du kommer la ihåg Källe Vira? — han ä' min ständige.»

De ha svängt in på Frigångspassagen, fortsättande utefter ena sidan på provisoriskt utlagda bräder. Ett tu tre syns ett gap i det höga, rödmålade plankstaketet.

»Jaha, nu ä' vi hemma te mett då», säger Goliat och går före in i prånget, som ligger snett till höger mellan tvenne brädgårdar, som skyhöga, grå och halvrudda, omgärda Goliats lilla domän, en fyrkantig jordlapp om några kvadratmeters yta. På ena halvan spira ljusgrön potatiskåle, morotstjälkar och tobaksplanter. I mitten en smal gång. På den andra halvan ringblommor, några förvuxna hallon- och bärbuskar, reseda, ett par stånd löjtnantshjärtan, allt om vartannat. Grönsakerna och växterna se svaga och förtvinade ut. Ty endast några korta stunder mitt på dagen når solen hit ner. Men rakt fram i fonden ligger bostaden, målad i rött och med gröna fönsterluckor. I stället för skorsten ett smalt plåtrör och trappan vid gaveln liknar en

träbalk. Till det yttre påminner stugan om ett vanligt skjul.

I denna stuga hade Goliat och Meli bott under hela sitt äktenskap. De båda trävarufirmor, som ägde de intill varandra gränsande brädgårdarna, skiftade ifrån var sitt stycke jord och smäckte upp stugan på några dagar. Jämte jordlappen uppläts den åt Goliat gratis på villkor, att han gjorde en inspektionsrond varje kväll genom de väldiga virkesupplagens labyrinter. Goliat hade då sällskap med doggen Wolf, obehörigas skräck och fasa. Om dagen stod Wolf bunden vid sin koja. Ibland glömde Goliat att inspektera. Då skällde doggen, så skallen ekade i kvarteret. —

Fru Meli står på trappan, hälsande sin sväger välkommen. Hon är nytvättad och pyntad i snygg, blå bomullsklänning. Med klockkedja om halsen och korallsmycken i öronen. Håret ligger kammat bakåt som på en filmdiva för några år sedan. Men frisyren klär henne. Just när Viktor och Goliat ämna stiga in, hörs ett öronbedövande tjut utanför prånget och strax därpå rusa tvenne pojkar i respektive sex- och åttaårsåldern in i prånget. Den minste, som springer först, gallhojtar. Båda äro linhåriga, barfota, barhuvade och på bägge två sticker en flik av skjortan ut där bak.

Goliat vänder sig om, grymtar:

»Va' ä' de' för ett förbannat väsen på er nu igen. Samsas valpar, annars får I å påken.» (Till brodern, viskande: »käckä pøjka', i alle fall, Vekter.»)

Den mindre slutar att tjuta, då han ser farbror Viktor och säger:

»Julle velle tvinga mej te äta en gammal, rутten kólja.»

»Gjorde du de', Julle?»

»Ne-e, ja' bare skója'.»

»Du låter bli å skôja me' bror din, för då ska far din skôja dej där bak.»

Då fina bägge två sin far mitt upp i ansiktet, den ene av sturskhet, den andre av skadeglädje.

Plötsligt upptäcker modern byxhålen och ojar sig:

»Var har I var't nu igen, rackarungar?»

Rulle, den yngste:

»Julle sa', att vi skulle klättra över ett staket ve' Carnegies, så kunde en få se, hur di gör på'ter, sa'n. Men de' va' tagga' på staketet.»

»Sa' du de', Julle?» frågar fadern.

»Naj — naj — de' va' Rulle som kom upp me't.»

»Ja — I ska min sju få utå påken bägge två», hotar Goliat.

Pojkarna i korus:

»Ha — ha — ha —»

Goliat, med handen för mun, till Viktor:

»Djävellingar — men käcka, ja — aktare —»

Pojkarna ämna sätta i väg ut igen, men modern hejdar dem:

»Kom in, så I får lite mat te'minstingen.»

Julle:

»Vi behöver ingen mat. Vi har sålt lump å tomflasker å så köpte vi oss bullar å bräcktôrv —»

I nästa nu ha Julle och Rulle försvunnit ut genom prånget. Deras tjut ger eko mellan magasins- och brädgårdsväggarna.

»Pojkarna gör ut me' ôss, David», säger Meli.

»Du ser på maj, som om de' vore mett fel», svarar mannen.

Viktor:

»Dom får väl betsel och grimma en gång dom me', David.»

»Ja, de' ä' justament precis som jag sajer också. Fast di ä' ena vildbasare — men käcka, käcka —»

Viktor ler.

Tili blir synlig i dörröppningen. På nästippen och de röda kindbackarna glänser färsk sot. Blusärmarna, uppkavlade ovan armbågen, visa en fyllig, lindrigt ren underarm. Flickan är lång och grovt byggd som sin far. Men dragen, allvarliga och lillgamla, påminna om moderns.

Hon gnider ansiktet med förklädet och niger för farbror Viktor. Till modern:

»Maten kallnar, mamma.»

Meli och David bruka äta middag efter slutat dagsverke sedan åttatimmarsdagen införts.

»Var så god stig på», säger Meli och tillägger, »men nu får Vekter ursäkta.»

Goliat:

»Jag glömde ju bött, atte vi skulle äta medda'. Kan-ske du vell ha en bit?»

Meli:

»Ja, öm, Vekter vell ta't sôm vi har't.»

Det har Viktor ingenting emot. Han säger jatack på kommando av magen.

På slagbordet i köket står middagsmålet framsatt. Det består av salt makrill och skinnpotatis. Köket är svart av intensivt kökos. Ögonen svida. Meli skyller på den primitiva skorstenen. Det tar timmar, innan röken försvunnit genom det smala, lodräta plåtröret.

»Ja, nu får du hålla te godo», säger David. »Kaffegöken kommer sen. Men en sup ska vi ha, annars sätter fesken sej i halsen — hahaha.»

Och så går han in i rummet, öppnar kakelugnsluckan och tar fram en flaska. Den innehåller ren sprit och är tömd till hälften. Han sätter först flaskan till mun och dricker en klunk av den outspädda spriten. Den bränner i halsen och Goliat förvrider ansiktet i en grimas. Sedan torkar han av flaskhuvudet med rock-

ärmen, hostar och stryker upp mustaschen. Går sedan ut i köket, kör ner en tratt i buteljhslen och slår i ett mått vatten — slår i mer för syns skull.

Meli och Viktor byta blickar. En aning av sorgtyngdhet kommer och går över hustruns drag. Viktor tycker synd om henne just då.

Brännvinsglasen stå på bordet. Goliat slår i till brädden, lyfter sitt och skålar. Innehållet slinker ner som vatten. Viktor grinar illa. Meli dricker inte brännvin. Hon nickar åt svågerns »skål». Under tiden har Goliat redan hunnit med halvan.

Sedan kan måltiden ta sin början.

Goliat skalar potatisen med tumme och pekfinger. Så biter han tvärs över ryggen på en makrill och stoppar potatisen i mun. Den går in så stor den är i Goliats gap. Viktor äter med kniv och gaffel.

»Om du någonsin kan lära dej å äta som folk, David», säger hustrun.

»Jag äter som jag vell», snäser mannen av och fnyser.

Viktor skrattar. Men Tili, dottern, ser förebrående på sin far. Inte nog med att pappa saknar de mest primitiva begrepp om bordskick — han snaskar också som en stor gris: klaffs-klaffs — de stora käkarna öppna och sluta sig mycket hörbart. Under bordet ligger ett ankare dricka. Tili får ideligen fylla på trästänkan, som går laget runt. Drickat är surt — huh. Men Goliat tycker inte om brygden, förrän den surnat. Det har en stark bismak av jäst och sprit: Goliats specialitet. Efter den salta makrillen serverar Tili ölsupa. Den är så söt, att Goliat gör grimaser. Han tycker inte om sött.

Hittills har man låtit maten tysta mun. Men vid ölsupan tar Meli upp konversationen:

»Nu måste Vekter berätta lite om den förfärliga sjöolyckan.»

Och Viktor berättar. Smuggelspriten ger fantasien vingar. Han utmålar Dagsmars förlisning i skrämmande färger. Tili och Meli lyssna med blossande kinder. Goliat hör på till hälften förströdd. Blicken är slö och frånvarande. Överkroppen vaggar. Då och då kommer ett grymtande till tecken på, att han i alla fall senterar berättelsen.

»Och va' ska Vekter göra nu då?» undrar Meli.

»Stanna på landbacken.»

»Han ska — hick — bli över-inspektör över oss, Meli», infaller Goliat. »Fint jobb, må tro. Jojo, de' finns folk, som har tur här i livet, mens en annan fattig faen får slita värre än en dragoxe. (Vänd till brodern): Men de' sajer ja', Vekter: passa dej, så du inte får mellan ögena.»

Meli:

»Du språkar, David.»

»Sp-språkar jag. Ne'du, gumman, jag känner gos-sarna.»

Viktor skrattar, till synes obesvärat. —

Nu pöser kaffet. Tili tackar för mat (fadern nickar gott, sedan försöker han se på brodern, men pupillerna irra). Till dottern:

»Kaffet dricker vi inne i kammern, tös.»

»De' är kanske bäst, att jag hjälper till», säger Meli och börjar duka fram den vita porslinsserverisen. Goliat reser sig, tar flaskan under armen. Brodern följer efter. Snart sitta de båda bröderna bänkade kring furubordet inne i rummet, som förresten påminner om Maj-Pelles. Det är bara lite mindre och har inte så många minnen. Men på skänken står dock en fulltalig nysilverservis. Den är putsad och glänser som äkta. Tili och Meli syssla ute i köket med disken.

Goliat säger »köpp». Viktor följer exemplet, tar sedan upp ett etui och vill bjuda brodern på cigarrer.

Men Goliat lägger in en dubbelpris i stället, en i vardera mungipan.

Viktor fixerar sin bror från sidan. Ansiktet är uppsvällt och svartrött. Det ser ut som om den flammiga huden ville brista av blodtrycket innanför. Styrman Ankar känner djupt medlidande med honom. Goliat har alltid haft begär efter sprit, men sedan smuglingen kom i gång, har detta begär vuxit måttlöst. Det är väl bara en tidsfråga, hur länge han skall hålla ihop. Och Viktor förbannar detta restriktionssystem, som moraliskt undergräver både individer och samhälle. Men så kommer han plötsligt ihåg orsaken till detta besök. Styrman Ankar hostar, säger »kopp» för syns skull och frågar liksom apropå:

»Har er fackförening något ont av syndikalisterna?»

Goliat rycker till. Det apatiska försvinner för några ögonblick. Omedvetet sneglande åt sidorna, liksom fruktande obehöriga lyssnare, säger han halvhögt:

»Öm vi har ont av syndikalisterna, sa' du? Jag ska saja dej, Ve-Vekter, atte de' ä' dom som styr å ställer me' oss andra som di vell. Ja' ä', som du vet, en hederlig arbetare, har alltid sjung't ut me' min mening. Men nu för tiden får ingen hosta utan löv. Å inte får en arbeta ordentligt. Ju mindre en gör, desto bättre — de' ä' la för faen inte riktigt i alle fall, Vekter. Förr i världen kummenderade arbetsgivarna. Nu ä' de' ens egna kamrater. Å såd'na kamrater sen. Lathundar, som inte ids å inte vell ta i — men skrika kan di och breda i käften som en sprucken träsko. Egentligen skulle di ha ett djävla gott kok stryk. Men nu vågar ingen opponera sej.» Goliat sänker rösten: »Hörde di va' ja' sa' nu, vore de' väl bäst, atte jag geck å dränkte mej. Men de' rådet vell jag ge daj, Vekter — låtsas ingenting om'. Men kan du göra nåt, så vi andra blir

åv me' dom, då djävlar anamma, gör du oss alla en tjänst, som inte kan uppvägas i gull.»

»Nå, men era förtroendemän då?»

»Dom! Di törs inte hosta, di heller. Bara jamar me'.»

»Känner du namnen på de där oroliga ungdomarna?»

»Öm — jag — känner! Di värste heter Klas Ring, Tuppen kallad, Agust Hopp, Robe't Backe, Bigge Ruter å Hjalle Åblom. Allihopa på Tomas. Sen har vi ett par stöcken på di andre båta'. Men di på Tomas ä' värst. (Viktor har under tiden noterat sig namnen till minnes.) Men ja' sajer än en gång: passa daj för dom. Messtänker di, atte du till exempel skvallrar för den gamle, då djävlar anamma, kan du åka i spat å bli där. Bara en knuff åv misstag, förstår du. Jojo, en har allt sett lite åv varje på sista åren. Å de' ä' bäst te passa sej lite var, om en ska få vara i fre'. Ja' ä' arbetare å — å socialist, men syndikalist blir ja' aldrig, kom de' ihåg, Vekter —»

Ämnet intresserade tydligen. Goliat glömde bort flaskan och gökarna. Det apatiska, alkoholiserade ansiktet hade fått individuellt liv. Goliat talade av känsla och övertygelse. Det gjorde honom gott att få säga, vad han hade på hjärtat för en gångs skull. —

I detsamma kommer Meli in med nyvärmt kaffe. Goliat blinkar åt brodern. Den blinkningen betyder, att tvärt sluta med det här samtalsämnet. Han litar inte ens på sin egen hustru.

»Va' har ni språkat om så länge?» frågar hon och ser nyfiken ut.

Goliat:

»Vi har språkat om fruntemmer. Köpp, Vekter.»

Men nu vill Meli höra något om familjen Northon.

Viktor berättar i försiktiga ordalag allt fördelaktigt han vet om både den gamle och de unge. Särskilt gör

Viktor ett stort nummer av besöket vid Kaggensgatan. Han har själv suttit vid bordet som en jämlike.

Svågern växer under denna berättelse till en jätte i alla avseenden. Meli kan inte fatta, att de äro släkt. Hon ser i honom nästan ett högre väsen. —

Det har så småningom blivit kväll. Skuggorna lägga sig över det lilla prånget. I rummet börjar att skymma. Samtalet har avstannat. Alla sitta tysta. Plötsligt hörs djupa snarkningar. Meli vänder sig om. Goliat sover. Det väldiga huvudet ligger mot bröstet, som flåsar som en bälg. Det stora, vidöppna gapet stöter ut stinkande dunster vid varje andetag. De kopparröda mustascherna vibrera för trycket. Tandbetarna lysa gula. De äro stora som på en häst. En svartbrun saliv dreglar fram vid mungiporna. På den höga, kala Karl XII-pannan ligga ådrorna utspända som blåa snören, korsande varandra i den purpurroda huden.

Synen är alldaglig för hustrun, men hon skäms inför svågern.

»Om ändå inte den där usla smygfyllan funnes, skulle David också vara en annan», säger hon. »Den har fördärvat honom. Tänka sej, så'na stora pengar han tjänar nu mot förr. Å nästan alltihop går te spriten. Om inte jag å Ludde arbetade, feck vi väl svälta allihop.»

Hon skakar mannen i axlarna — det stora huvudet slänger som en viljelös klump fram och tillbaka, upp och ner, ty Meli skakar kraftigt. Äntligen ser han upp med ett öga, vars vita är onaturligt vidgad och blodsprängd.

»Vell du lägga dej, David?»

Ett oartikulerat grymtande kommer från det öppna gapet. Meli skjuter fram pinnsoffan och stjälpes över jätten, precis som man stjälpes över ett vanligt kolli. För Meli går denna manöver av gammal vana. Hon

lägger en kudde under huvudet. Och sedan är Goliat färdig för resten av dagen och natten.

»Han är så snäll mot både mej å barna, så snällare kar' finns inte, vet Vekter.»

Meli får ett par tårar i ögonen. Viktor vänder sig bort. Det gör honom ont att se henne. Han minns blott alltför väl, när båda voro unga och strålande av hälsa. Nu är den ene ett vrak, den andra utsliten i förtid.

Viktor tackar, ger Tili tio kronor och tar ett tyst farväl.

I dörröppningen möter han Julle och Rulle.

Julle sticker in näsan och frågar:

»Söver pappa än?»

Tili nickar.

Då storma de sig in och be' stora syster om mat, ty nu knorrar magen. Styrman Ankar hör gossarnas støj långt ute på Frigången.

VII.

Ludde, Julle och Rulle ligga i köket. De tvenne yngsta i en utdragssoffa. Ludde på soffans lock. Far, mor och Tili koja i rummet. Tili i en puff. Far och mor i pinnsoffan.

Klockan halv sju står Tili redan vid köksspiseln. På slaget sju ska far, mor och Ludde börja jobbet. Kvar-ten före sju sitta alla tre vid köksbordet och doppa smörgås i kaffet. Goliat är ruggig, hes och tystlåten. De stora kardorna darra och tinningarna bulta. Men alla äta med god aptit. Ett rågat fat av smörgåsar med pålägg står mitt på bordet. Tilltugg saknas inte. Hälften går åt nu — andra hälften slå de in i tidningspapper till frukost, då ingen av dem har tid att gå hem.

Julle och Rulle ligga och snusa, lyckligt obekymrade om dagens släp.

De vuxna samtala lågmält om styrman Ankars besök. Ludde frågar. Mamma svarar. Pappa instämmed då och då med ett entonigt grymtande mellan tuggorna.

När klockan slår sju äro de försvunna. Nu först kan Tili få sig en tår. Flickan sitter på mors stol och doppar, sugande in den uppblötta smörgåsen mellan läpparna, medan hon tankfullt ser ut genom rutan. Blicken når inte så långt. Några meter bara. På andra sidan Frigången tar den höga magasinsvägggen emot.

Utsikten är således begränsad, men ändå är Tili långt borta i världen, ty hennes fantasi känner inga gränser. Stackars Tili drömmer om att bli skolkökslärarinna, men hon har inga pengar till utbildningen, såvida inte farbror Viktor, som har råd, hjälper henne. Tili har läst om i ett illustrerat veckomagasin, att skolkökslärarinnor äro eftersökta. Vill man inte bli lärarinna, står en fina platser till buds i rika hem eller på herrgårdar som husföreståndarinna. Och Tili längtar bort från denna instängda värld, där hon måste leva år efter år utan att komma ut bland jämnåriga, utan att ens få se solen, ja, utan att få skratta och vara ung och glad som alla andra flickor vid hennes ålder. Nog för att farbror Viktor kan hjälpa henne, om han vill. Hon skall minsann fråga honom. —

Men nu sätter Julle, den äldste av småpojckarna, upp sitt solbrända, friska barnaansikte, gnuggar ögonen och ser sig omkring:

»Va' är klockan, Tili?»

»Åtta.»

»Ge' mej lite kaffe?»

»När du klätt på dej.»

»Nej, nu.»

»Tyst, annars blir de' inget kaffe alls.»

»Mallar du opp dej, böna.»

Tili går fram och drar av honom täcket.

Julle tjuter. Tjutet väcker Rulle. Han gäspar yrvaken och ser neråt sängfoten. Även Rulle ligger bar. De ha täcket ihop.

»Kan en inte få ligga ifre'», fräser Rulle, ilsken som en terrier.

Tili skrattar åt lillebror.

»Nu ska I upp, annars går jag ut och stänger er inne.»

Hon låtsas göra allvar av hotelsen.

Då kommer ljud i bjällran. Ingen hotelse har så god verkan. Fem minuter efteråt sitta Julle och Rulle intill bordet, sörpla kaffe och doppa smörgåsar även de. De doppa i kapp, för att den ene inte skall få en beta mer än den andre. Och den lille vill inte vara sämre. Nej, pass för det. Hela toaletten består av byxor och blus. Resten är svartbrunt, glänsande skinn, barkat av sol, väder och saltvatten. Byxorna äro lap-pade både bak och fram. De bara benens blåmärken, skråmor och ärr vittna om dagliga olycksöden.

Julle och Rulle ha knappt hunnit sörpla i sig kaffet, förrän de äro färdiga för dagens kampanj och störta på dörren.

»Tvätta lorten av er», ropar systemen.

»Tvätta dej själv först, jänta», säger Julle i dörr-öppningen och Rulle, den minste, klappar sig där bak av pur oppositionslusta. De hinna i lagom tid ut på trappan för att bli åskådare till ett skådespel, som livligt tilltalar dem. Det upprepas förresten rätt ofta härute. Ibland också inne i de närliggande brädgårdarna. Men då kunna Julle och Rulle inte vara åsyna vittnen, även om de njuta av oväsendet. Nu ha de scenen alldeles inpå näsan: en halvild dogg av bland-ras, med grov, svartgrå ragg, håller just på att bita ryggen av en stovuxen, zebratecknad katthane. Kat-tens förfäder äro också obskyra. Han har höga ben, långsträckt kropp, och svansen slutar i en ögla. Poj-karna hojta av fröjd åt hundens gläfs och kattens dödsrosslingar, som snart ta slut. Hunden rusar till-baka in i den halvruktna brädlabyrinten med blodigt gap och några ilskna skall. Kvar ligger katten, en blo-dig massa, vars lemmar och muskelpartier göra sina sista spasmodiska ryckningar.

Det råder några ögonblick absolut tystnad, medan

pojarna gå fram och likgiltigt peta med ena foten i kadavret.

Plötsligt kommer en kattmamma framspringande, lägger sig på rygg, sprallar med benen i luften och lockar. Även hon är zebraspräcklig. I nästa nu rultar tripp, trapp, trull en hel liten kull jämnstora ungar fram. De tumla om och leka. Modern lägger sig på sidan och snart äro de små vid spenarna. Pojkarna stå tysta, röra sig inte ur fläcken. En gammal hane hoppar upp på en utskjutande plank. Han är stor som en vildkatt och jamar grovt. Med synbart välbehag betraktar den gamle scenen nere på marken. Tätt intill honom dyker ett nytt katthuvud upp. Också en hane. I nästa nu rusa de på varann. Den smala plankbiten är för liten till slagfält. De störta till marken. I det samma hörs ett par grova skall och tvenne raggiga hundar rusa in på arenan i höga, orosbådande hopp. De stanna ett ögonblick och fixera situationen. Så upptäcka de kattmamma först. Hon reser sig, fräser. Ryggen skjuter båge. Raggen står rätt upp. De små hänga ännu fast i spenarna. Katthanarna ha pilsnabbt rusat i väg. Den ena hunden tar språng — den andra, mindre djärv, springer i lovar. Då träffar en sten den djärve i huvudet. Han ger till ett tjut, kastar sig mot Julle, hoppar upp och gläfsar efter strupen. Rulle knäcker i sista ögonblicket hundens rygg med en lösryckt plank. Djuret faller vrålande till marken. Den andra har försvunnit. Kattmamman och hennes ungar likaledes. Julle tar plankan från bror sin och för ett par välriktade slag mot huvudet faller djuret på sidan. System, som kommer ut och grälar, vet inte hur allvarlig situationen varit denna gång. Brädgårdens halvilda hundar och kattor fäster sig Tili annars inte vid, ty från sin spis i stugan kan hon höra djurens lekar och slagsmål dagen i ända.

Men Julle och Rulle stoppa hund- och kattkadavren i en gammal halvrutten säck, som sedan med förenade ansträngningar släpas ner till bryggan och hyvas över i Luddes eka. Julle tar årorna. Ute på älven vältes lasten i sjön.

Sedan sätta de kurs på Klippans varv. Därinne bland all den sekelgamla bråten ha Julle och Rulle sitt eldorado. Varvet, båtskjulen, de på höga pålar vilande trävaruupplagen, under vilka fullastade lador och läktare behändigt bogseras ut och in, de smala vattenvägarna mellan upplagen, liknade kanaler och fyllda med sjunkna och halvsjunkna segelbåtar, kofferdister, små nerskrotade lastångare, prämar med aktern i vädret och näsan i djupet, kostrar, ekor, snipor, kanoter, allt i en enda röra — hela denna förgångna värld i detta stilla, oljiga vatten, vars feta, giftgröna yta aldrig oroas av vindar och väder, är för Julle och Rulle det stora äventyret. De lägga till med ekan vid ett vaggande vrak, hoppa sedan, viga som apor, från reling till reling. Ibland reagerar någon gammal rutten köl för denna extra belastning. Den sjunker sakta och stilla till botten. Men innan dess äro Julle och Rulle naturligtvis redan i säkerhet.

Efter en stunds jumpande från vrak till vrak äro de äntligen framme vid det gamla varvet. En hel flotta av seglare och ångare, trålare och bogserare ligger uppdragen i land. Somliga sedan årtal sakta multnande och rostande sönder, andra ha nyss dragits upp för att forslas vidare till den närbelägna slipen. Här kan en företagsam tjuvpojke ännu göra goda kap: koppar- och järnskrot, mässing- och blybitar, tenn, aluminium, gamla mynt — en klassisk mark för många generationer. Julle och Rulle höra till de yngsta och sista, men snart skola andra komma efter dem.

Som råttor kila de snokande omkring. När någon

misstänkt syns till, försvinna de blixtnabbt under någon kullstjälp tåt eller bakom en reling, tills faran är över. De plocka i sina fickor, de plocka innanför blusen, som tynger ner så snöret hotar att brista. Efter tre givande expeditioner mellan varvet och ekan äro de färdiga med sin dag härute och Julle sätter kurs tvärs över älven till Färjenäs. Ett stycke på andra sidan den stora ångsågen, som arbetar natt och dag i ett evigt skärande enahanda, ligger en gammal smedja. Längst fram i smedjan en härd och framför härdens en krokig, böjd gubbe, alltid svart, alltid arg, alltid spottande, fräsande och svärjande. Men han är den skickligaste lås- och konstsmeden i nejderna. Med denne göra pojkarne affärer.

Varje gång de ämna sig dit, går en skälvning genom lemmarna. De frukta honom som vissa fullvuxna frukta den onde — men han har en förunderlig dragningskraft. Pojkarna vill partout till smen i Färjenäs, fast skrothandlare betala både det tre- och fyrdubbla.

Efter väl utträttat ärende hos gubben, fortsätta de utmed strandkanten förbi Krokäng. Vid Eriksbergs verkstäder säger Julle:

»Du, Rulle, om vi skulle hälsa på här me'.»

Rulle nickar. Han går genast med på allt, som store bror föreslår. Men när de komma till den höga gallergrinden, är den stängd. Då krypa de under. Inför deras häpna tjuvpojksblickar utbreder sig ett vidsträckt fält, översållat med allt möjligt avfall från verkstäderna. Pojkarna vädra som möss till höger och vänster, smyga sedan fram utmed kajkanten. Ingen levande varelse syns till. Men på dockorna och varven brusar arbetet, så det slår lock för öronen. Då bli de djärva, åla sig upp på fältet och börja plocka i fickorna. Men här tar äventyret ett brått slut. En stor vakthund kommer sättande i höga skutt.

»Vi springer i spat», ropar Julle.

Och bägge rusa utan besinning ner i vattnet, som snart når dem till midjan. Men då glömma de hunden. Rulle börjar stortjuta och ropa på mamma.

Ett par nitare, som befinna sig i närheten, vada ut och sätta dem i ekan.

Den ene säger uppbragt:

»Ska I gå å dränka er me' vett å vilja, förbannade rackarungar.»

Då de små fribytarna kommit ett stycke på väg räcker Julle lång näsa och Rulle klappar sig demonstrativt där bak. —

Byxorna äro dyblöta.

»Vi tar av oss böxera», föreslår Julle.

Sagt och gjort. Brallerna bredas ut till tork i ekan, medan färden går vidare utmed Hisingsidan för att inte i onödan utsätta den lilla runkiga farkosten för svallvågor.

Men nu kommer en ny lockelse: Sannegårdshammen, med dess kolångare och -upplag. Även där finns åtskilligt att göra. De halvtorra brallerna dras på och i sakta mak rör Julle ditin, samtidigt spanande efter någon kajplats för ekan mellan de höga skroven.

Det ser till en början ut, som om planen skulle gå om intet. Ångarna ligga tätt efter varann. Varje utrymme är upptaget. Julle vilar på årorna, medan han noga fixerar omgivningen. I detsamma börjar en bogserbåt längst fram till höger vicka, den korta skorstenen spy ut ett moln av rök. I nästa nu ångar den ut på älven, släpande efter sig en rad fullastade prämar.

»Ser'u», säger han triumferande, »nu går den.»

Och samtidigt rör han av alla krafter till den lediga kajplatsen, slår trossen om en pällare och hoppar i land. Rulle kravlar efter på alla fyra. Sedan mönstra de omgivningen. Överallt råder brådska. De på höga,

smäckra konstruktioner uppmonterade lyftkranarna svänga sina roströda järnskopor i vida halvbågar mellan ångare och upplag. Som odjur dyka de glupskt ner — ett öronbedövande rassel, då gapet slukar sitt byte — i nästa nu gå de till väders, göra en lov uppåt land, sänka sig ner och då öppna sig de mekaniska käftarna, utspyende i ett moln av rök och sot glänsande, oformliga kolstycken. Men i ångarnas innandömen arbetar en härskara av svettdrypande lämpare. På kajer och i upplag kräla svarta, böjda gestalter, med knöliga säckar på ryggen. Men luften vibrerar av det hackande knastret från de närbelägna maskinkrossarna, när de smula sönder kolsjoken mellan sina järnkäftar.

Julle och Rulle sakna intresse för denna larmande, rörliga värld. Deras besök är uteslutande förorsakat av vissa förväntningar. Dessa slå tydligen slint, ty Julle säger med skarpa och övertygelse:

»Här finns ju inte ett gryn å strala. Kom så gå vi te kolstan, Rulle.»

Och så larva de i väg.

Där Sannegårdshamnen slutar ta upplagen vid. De äro kvadratisk uppdelade, skilda åt av små grada, sotiga gator och omgärdade med höga plank — så höga, att Julle och Rulle hisna. Men här och där i gränsskillnaden mellan tvenne kolgårdar står ett litet krypin, påminnande om en åkarekiosk. Till det anspråkslösa, svarta schappet leda ett flertal telefoner. Under högsäsongen arbeta dessa i ett, ty då gäller det att snabbt placera en båtlast. När brådskan är över, sitta karlarna på upp- och nervända margarinlådor, röka pipa och dricka öl: den vanliga sysselsättningen på lediga stunder.

Vid ett av dessa schapp stanna pojkarna. Och Julle frågar, »om jag å bror min får plocka spillkol».

»Vi ska plocka er me' käppen, busfrön», brummar en basröst.

Pojkarna försvinna.

»Dom där gobbarna ä' fa'li'a», dekreterar Julle och Rulle nickar.

Men utanför ett av upplagen står en gammal spånkorg. Den är troligen kvarglömd.

Julle tar korgen och så fortsätta de genom kolstadens svarta gator, där endast en blå flik av himlen tränger ner mellan de skyhöga planken. Då och då kommer en lastbil eller en godsvagn, som pressas fram på spåren av ett halvtjog breda ryggar och axlar. En åkarefora av kolutkörare tränger sig emellan. Pojkarna klämmas nästan platta mot planket. Men när den sista vagnen i foran passerat, springer Julle efter och rycker loss ett par ribbor där bak. En jämn ström av stora, glänsande kolstycken dunka i marken. Julle och Rulle plocka korgen full och släpa den sedan på omvägar ner till ekan.

Just då de ämna sig ombord, hojtar någon bakom deras rygg:

»Va' gör I här, pöjkar?»

Julle och Rulle släppa korgen av pur förskräckelse. Men när pojkarna upptäcka, att det bara är farbror Manne, kolutkörare hos firman Sven Röding & Co., bli de djärva och Julle upplyser:

»Vi feck lów te' plocka.»

»Jaså. Men hópna ner i eka' nu, annars kan bofincken ta er», säger farbror Manne och ser sig omkring.

Därpå bär han kolkorgen ombord och ger ekan en törn, så den dansar ut i fåran. Väl ute på älven, sätter Julle kurs på Västra pålvirket. Här ankra just nu ett tjogtals fiskebåtar efter väl förrättat värv borta i Fiskhamnen.

Fem minuter senare ha pojkarna avyttrat både kol-

korgen och dess innehåll till en skeppare på kuttern Amaryllis.

I förbifarten strök Julle åt sig ett metspö och en bleckburk med agn, som råkade ligga i vägen. Skepparen på Amaryllis hötte med näven, när han upptäckte förlusten, men då befunno sig pojkarne och ekan redan i närheten av Magasinskvarteren, vilkas höga, vågräta tegelstensväggar kastade sin skugga långt ut på älven. Från ekan ser Magasinskvarteren och dess omgivningar ut som en enda röra av ångare, fordon, fotgängare och varuupplag. Gula moln sväva över platsen: några karlar hålla på att lasta fosfor och en av säckarna har brustit vid transporten.

Magasinskvarteren är ett eldorado i lika hög grad som någonsin Klippans gamla varv. I de stora, tätt intill varandra liggande varuskjulen förtullas sydfrukter av alla slag. Här finns också åtskilligt att plocka för en snokande och illfundig jycke. Och nu äro Goliats pojkar stadda hit i detta ärende. Men mitt på älven får Julle en idé:

»Om vi skulle feska tå'sk i stället, Rulle.»

I nästa nu guppar flötet på det oljiga vattnet. Men svallvågorna från de stora, ideligen passerade ångarna driver ekan bort mot Frihamnen, där en skog av skorstenar och rår skjuta upp över de grå upplagsmagasinen. Julle får annat att tänka på än meta. Ekan hotar att kantra gång på gång. Rulle börjar lipa. I själva verket känna sig de båda roddarna fullständigt hjälplösa, kringsvärmade som de äro av ångare, bogserare och seglare. Julle har med knapp nöd klarat en, då en ny dyker upp alldeles inpå. Och ju längre ut på strömmen svallvågorna slunga den lilla farkosten, desto mera intensiva och ihållande bli sirenerns varningssignaler. Just nu är den stora ångfärjan till Klaffbron nära att gå över dem. Julle ror, så svetten lackar och snyf-

tande hjälper Rulle store bror. I detsamma hör Julle, att någon i närheten ropar på honom. Han lystrar, ser sig omkring. Rakt ner mot ekan kommer en stor roddbåt försedd med ett segel av säckväv, som kränger och slår. Men sådana bagateller spela ingen roll, ty två muskulösa unga armar sköta rodden.

Julle ser upp. Dragen skifta uttryck. Det är ju Patrik, Kol-Olles äldste, femton år, men stor och kraftig som en fullvuxen.

Vid rodret sitter Patriks ett par år yngre bror, Tappen kallad.

Båda två sakna huvudbonad. Ärmarna äro uppkavlade. Den framtill uppfläkt, smutsigula skjortan lämnar bröstet bart. De likna varandra på pricken.

Tappen vinkar och flinar.

Båten ligger snart intill ekan och Patrik frågar:

»Va' i helsicke gör I här, grabbar?»

»Vi ska ro hem», säger Rulle med gråten i halsen.

I detsamma överraskar en svallvåg från färjan. Ekan kränger våldsamt, men Patrik håller stadigt i nosen.

Kol-Olles pojkar komma från prämhamnen med en uppfiskad last av pitprops, stäver och halvrudda prämbräder och nu äro de på väg till Kvillebäckskanalen för att sälja bränslet till ett zigenarläger, som tältat i närheten.

»Ska I följa me', så tar vi ekan på släp», säger Patrik.

Zigenare! Vid det ordet fara alla betänkligheter och gråten sitter inte längre i Rulles hals. Ankars pojkar skutta över i Kol-Olles båt. Ekan tas på släp.

En och annan zigenare ha de sett nere i hamnprängen eller ute vid Krokäng men aldrig ett helt läger. Pojkarna rent förgås av nyfikenhet. Och Tappen berättar under överfarten så levande detaljer, att Julles och Rulles ögon stå på skaft.

Äntligen äro de framme. Vandringsfolket har slagit upp sina tillfälliga bopålar på ett gärde, gränsande intill Kvillebäckskanalen. Lägret består av fem smutsiga tält, vart och ett med en primitiv eldstad av stenar i mitten. Vinden motar den stickande, fräna röken i själva tältöppningen, driver den tillbaka, lagren hopa sig kompakt på varann. Marken omkring eldstaden är täckt av halm. Och på halmen kräla dussintals svarta, smutsiga, halvnakna ungar.

Men ett av tälten är tillslutet. Utanför detta göra Ankars och Kol-Olles pojkar halt, ty underliga röster nå deras öra. Julle fläker isär öppningen så pass, att alla fyra kunna se in. Längst fram står en enkel svart likkista på tvenne ändresta lådor. Locket är avtaget. I kistan ligger lägrets gamle hövding. På vardera sidan om kistan en stol, med ett fladdrande vaxljus i en stake av silver. Vid likets fötter knäböja tvenne unga kvinnor, klädda i svart och det svarta, stripiga håret ringlar ner utefter axlarna. Händerna knäppta. Huvudet är tillbakaböjt. Armarna sträckta rakt ut. De bedja. Det underliga språkets gutturaltoner höja och sänka sig, än liknande skärande tjut, än låga, hesa viskningar. Ljuslågorna fladdra för deras heta, upprörda andedräkt, komma och gå över det stela, av tovig hår och skägg täckta gula ansiktet, som dagern från tältöppningen hjälper till att nyansera: det skiftar fosforgrönt, likgult, vaxgult, askgrått. Men de sörjandes böner stiga och sjunka, skapande en underlig kontrast till marknadssorlet utanför. Där gå kvinnor och barn omkring under stoj och larm, ropande ut sin spådomskonst för en »micke liten viter peng». Och i tältet intill lockas nyfikna till en spelad bröllopfest. Tältet är fullt av nyfikna. Bröllopet varar en kvart och kostar en krona i entré. Om en ny kvart börjas spektaklet igen. Och scenerna ackompanjeras av entoniga hym-

ner till musik på fiol, cello, gitarr, medan ett par smattande kastanjetter hålla uppe takten. Dessa degenererade marknadsgycklare ha för längesedan mistat vandringsfolkets djupa vördnad för döden.

Bakom tältstaden gå några selbrutna, bukiga och svankryggade hästkrakar, avbetande de få grässtrån, som mera av en slump skjuta upp ur den stenhårda, förtorkade lerjorden, vilken om höst och vår står lik en grå, skälvande bottenlös dyvälling.

Patrik köpslår med den nye hövdingen — en sannskyldig operettyg, med bredskyggig, fjäderprydd filt-hatt, breda ciselerade silverringar på fingrarna, guldberlocker i öronen, röd flannelskjorta, öppen en bit ner på det ludna bröstet och ett bälte av guldplaterad metall kring midjan. Det svarta helskägget böljar och glänser. De höga kragstövlarna gå ovan knäna. Ankars pojkar lägga på minnet varenda detalj i hans yttre. Men Patrik får sina pengar — hela tio kronor — och Tappen, Julle och Rulle hjälpa till att bära upp det sura bränslet från båten.

Snart äro Julle och Rulle hemmastadda. Hövdingen anförtror dem små ärenden, skickar dem in till staden att köpa öl, smör och fläsk. De få en korg med sig. Den förslår inte långt. De måste gå en gång till. Unga, svartögda skönheter stryka pojkarna på kind. Julle och Rulle skulle kunnat gå i älven för mindre.

När de, uttröttade och halvt ihjälsvultna, komma tillbaka efter sitt andra ärende i staden, ha Patrik och Tappen gett sig av. Skymning ligger över nejden. Hövdingen räcker med en teatralisk gest Julle och Rulle var sin beta bröd. De sätta sig på marken i skraddarekors som främlingarna göra och gnaga glupskt på den stenhårda brödkanten. Sedan bli de bjudna på rörpipa. Den smakar förfärligt. Först kräks Rulle, sedan kräks Julle. Därefter ragla pojkarna om-

kull på marken just utanför liktältet. De båda sörjande kvinnornas böner vagga dem in i en orolig slummer. —

Längre fram på kvällen stannar en elegant bil utmed vägen på andra sidan gärdet. Direktör Northon med ett par vänner ha roat sig med att göra denna utflykt för att se ett »äkta» zigenarbröllopp. Den gamle är nyfiken på allt exotiskt.

Då han kommer till liktältet, ligga Julle och Rulle i vägen. De ligga på rygg, bleka och till utseendet livlösa. Direktör Northon ruskar dem vakna och skrattar gott, då han hör av den äldste, att deras far heter Ankar och bor i Frigången. —

När direktören efter en stund återvänder över Viadukten, Hisingbron och Nordstaden, få pojarna följa med.

Vid Gustaf Adolfs torg stiger sällskapet ur och chaufför Ferm beordras att forsla hem de små hamnpiraterna till mamma och pappa.

David Ankar står just i prångöppningen, oroligt spanande och nykter som en spik, när skeppsredare Northons stora privatbil svänger ner i Frigången. Ankar känner igen bilen och stirrar, mållös av undran.

Men då Julle och Rulle hoppa ur, tror Goliat, att han på allvar fått delirium och tar till benen, hack i häl följt av pojarna, som ropa pappa för full hals.

VIII.

Tryckande och tung ligger julihettan över hanninkvarteren och city. Men uppe i Lorensbergsstaden är luften sval — och palatsen stå öde, med lämningar för fönstren och tillbommade portar.

Gamla herrskapet Northon flyttade som vanligt ut till Särö vid midsommartiden. För en vecka sedan begav sig unge direktörens också dit. Detta uppbrott kom apropå och bostaden blev därefter — tarvlig, visst inte, men möblerna tillhörde den som hyrde ut. Egentligen hade de beslutat att stanna kvar i staden för att slippa släkten på en tid. Men Dagmar, som var en intresserad tennisspelerska, kunde inte i längden motstå sitt favoritnöje. Så mycket mer imponerade gamle direktör Northons villa, uppförd i morisk stil på ett klippkrön, med utsikt över havet samt omgiven av altaner och terrasser. Villa Vineta var en bland de äldsta på ön. Den byggdes av Tomas Northons svärfar, kommerserådet Adolf Rune. Och sedan gick den i arv till enda dottern. I fyrtio somrar hade Tomas Northon bott där. Sedan kommer väl turen till sonen en gång.

Ett stenkast från Vineta ligger mågens, skeppsredare Douglas Perzon, rokokopavillon. Fru Constance Perzon är herrskapet Northons äldsta dotter. Och i sinom tid skall väl också den yngsta, Marianne, sommarresidera härute med sin blivande man, kapten Bääver. Tills

vidare bor hon hos pappa och mamma. Men bröllop är påtänkt någon gång nästa år.

Gamle grosshandlare Holmer — Henrys svärfar — har också sin villa i närheten av Vineta.

Det inger en känsla av social trivsel att ha tjocka slakten runt omkring. —

Högsommarkväll. Gamle Northons sitta ensam ute på altanen, betraktande den praktfulla solnedgången. Kobbar, stränder, ekdungar skifta i rött och tvärs över vikens vatten ligger en vattrad matta av purpur. Villa Vinetas annars vita fasader lysa i samma färg. Plötsligt skiftar färgen om i guld och hela landskapet ligger som insvept i gyllene slöjor. Icke ett blad röres. Endast några sävliga vingslag i buskaget nedanför altanerna störa den absoluta ron. Men mitt framför de gamles näsa tråder en myggsvärm sin ljudlösa dans. Solglansen förgyller de små vingarna: ett tjusande luftens fasettspel, medan terrassernas rosendoft blandar sig med skogens och havets till en sällsamt ren luktsymfoni.

Gamle Northon läppjar på ett glas soda och hustrun på sitt te. Betjänten står dold bakom den breda salongsöppningens tunna, orangefärgade sidendraperi, mot vilket gestalten avtecknar sig lik skuggan från en staty.

Fru Agnes Northon är tio år yngre än sin man. Och nästan lika hög. Men fylligare. De ännu rena, väl bevarade dragen tala om indolens, behagsjuka och bördstolhet. Ansiktet är lätt rosapudrat, det ljusgula håret konstfullt friserat i bucklor och en utsökt jämn pärlcollier föryngrar den vissnande, satta halsen. Fru Northon bär en luftig toalett av vit voile och vidbrättad spetshatt, som sitter en smula på nacken och ger något ungdomligt åt hela gestalten. Öronsmykken blixtra i solglansen. Fru Northon ser inte ut mer än 50 fast hon i rippet närmar sig de 60.

De ha båda suttit tysta en stund, njutande av solnedgångens skiftande färgspel. Så säger direktörn:

»Tänker du göra oss den äran i morron, Agnes?»

»Nej, jag har varit med om så många i min dag, vet du, Tomas, så nu får de' vara nog. Förresten ska Constance, Marianne och jag bort på five o'clock tea hos Margaret Holmer.»

»Som du vill. Men nog hade de' varit roligt att se dej närvara vid provturen med den svenska handelsflottans största fartyg.»

Fru Northon gör en avvärjande rörelse med lorgnetten samtidigt sättande den på näsan som om hon ville fixera något, som inte hör till hennes sfär.

Tystnaden kommer igen. Gamle direktörn börjar gåspa. Hustrun följer motvilligt exemplet, tar klockan på bordet och skakar den knappt märkbart, därpå reser hon sig, fäller samman lorgnetten och låter Tomas kyssa handen till godnatt — en vacker gammal vana av sirlighet och nobless.

Betjanten Löv, en stor, vacker, svartmuskig karl i jackett, står i nästa nu vid bordet. Tyst som en ande kommer han och tyst som en ande försvinner han med brickan och servisen. Fem minuter senare är ljuset släckt i villa Vineta. Men då har också solen gått till vila. Fjorden ligger mörk. Kobbar och skär avteckna sig som groteska, stelnade väsen mot det mörka vattnet.

Men fröken Marianne sitter och spelar bridge med sin fästman hos system fröken Constance Perzon. Kapten Bäåver är nämligen på gästbesök och bor under tiden hos sin blivande svägerska och icke hos sina efterlängdade svärföräldrar för att ej bryta mot den rigorösa etiketten. Men på natten följer kapten sin fästmo hem till Vineta, så han får tillfälle att kyssa henne.

*

Klockan åtta på slaget väntar chaufför Ferm med

bilen utanför Vineta. Och lika punktligt står den gamle på altanen, lägger två fingrar till hattbrättet och hälsar:

»Gomorrn-gomorrn.»

Sedan tänder han en cigarrett och går ner.

I nästa nu gör Ferm en elegant gir och bilen glider tyst och fjädrande in på vägen mot staden.

Ett stenkast längre fram ligger unge direktörns förhyrda villa. Utanför denna står herr Henrys chaufför med sin Cadillac. Herr Henry är tydligen inte lika punktlig.

»Va», muttrar den gamle och sträcker sig ut, »har pojken inte kommit i väg än, fast han vet, att vi har provtur i dag.»

Till Ferm:

»Ge en signal i förbifarten — en gång till, så de' hörs.»

En persienne flyger upp för ett av fönstren och unge direktörn blir synlig. Han är i pyjamas. Den gamle hötter med handen. Tio minuter efteråt sitter herr Henry i sin bil. Och Ros får order att öka hastigheten till det dubbla. Vid Linnéplatsen har sonen kört i kapp sin far.

Henry hojtar:

»Go'morrn, pappa.»

Den gamle vänder sig om, sätter två fingrar till hattbrättet och hälsar tillbaka, kort och avmått som vanligt:

»Gomorrn-gomorrn.»

Sedan vänder han sig rätt igen. —

Göteborg—Ostasiens vid Standardverken nybyggda fartyg Göteborg skall ut på provtur klockan tio. Händelsen anses som ett evenemang inom redarevärlden. Fartyget är det största som hittills byggts vid Standardverken, en bjässe på 20,000 ton, försedd med dieselmotorer och skeppsbyggeriteknikens allra senaste uppfinningar. Göteborg, en kombinerad last- och passa-

gerarebåt, skall insättas på Ostindiska hamnar. Meningen är att med detta i alla avseenden modernt inredda fartyg upparbeta en regelbunden turisttrafik på det fjärran sagolandet. Biljettpriserna skola sättas så lågt, att även folk med begränsade resurser kunna följa med. Med en förnuftigt skött reklam bör man, anser gamle Northon, räkna med att få passagerare från alla de nordiska länderna. Ett i sanning djärvt experiment. Men den gamle kalkylerar med, att får man bara i det närmaste full last fram och tillbaka — och detta har han i förväg försäkrat sig om — skall företaget även utan passagerare åtminstone gå ihop — det vill säga så länge den gamle själv sköter kalkylerna och håller i tyglarna. —

Klockan tio på slaget rullar direktör Northons privatbil fram över Stenpiren, hack i häl följd av sonens. Vid kajens övre ända ligger Standardverkens ångslup Hugo, väntande på att avgå med de för provturen inbjudna. Hugo är i flaggskrud och när den gamle direktör Northon stiger ombord, går samtidigt G. O. A:s flagg i topp och tio tjänstemän, fem på vardera sidan om den breda landgången, bilda mottagnings- och hedersvakt. Något sarkastiskt leker i den gamles munvinklar samtidigt som han för upp två fingrar till hattbrättet och hälsar:

»Gomorrn-gomorrn.»

Ångslupen ligger färdig till avgång, ty de övriga ha inbjudits till klockan halv tio, för att inte någon skall komma efter beställaren själv — en honnørsbevisning på sitt sätt således. Alla inbjudna äro före.

Kapten kommenderar kast loss, visslan ger hals, så tjutet slår lock för öronen. Ångan släppes på. Maskinkolvorna gnissla. Slupen skälver ett tag i alla lemmar. Och sen sätter han i väg ut på älven med ett ilsket bölande. —

Fartyget ligger förtöjt i sina bojar på Rivöfjorden och färden dit ut med slupen tar trekvarts timma.

Gamle direktör Northon går först omkring och hälsar på de övriga inbjudna, sammanlagt cirka femtio personer, pressens representanter naturligtvis oräknade. På bekanta som obekanta hälsar den gamle med ett godmodigt gomorrn-gomorrn. Sonen Henry följer honom i kölvattnet. Och efter honom styrman Ankar i uniform, bärande filt och regnrock. Stuveriinspektören har ledigt från sin ordinarie syssla i dag för att vara passopp åt den gamle. På detta sätt hoppas också direktör Northon att få någon minuts samtal med Ankar på tu man hand. Han vill gärna höra, om Ankar hunnit göra någon nytta ännu i sin nya befattning. Ankar ser lite bortkommen ut bland alla dessa rederi- och sjöfartspampar, samtliga i blå G. K. S. S.-kavaj med svart redgarnsögla på ärmuppslaget och klädesmössa med kokard på strimmeln. Journalisterna ha regnrock, sportmössa och pincenez eller glasögon, en av dem är utan ögonskydd. Han ser bortkommen ut. Ja, här finns själva eliten av Göteborgs sjöfartsvärld. Gamla, medelålders och unga om vartannat. Men ett ha de gemensamt: det är som om de på något omärkligt sätt liksom bilda en klass, ett samhällsskikt för sig. —

När ångslupen Hugo kommit mitt ut på älven, ändrar den kurs och sticker i väg utför älvfåran.

Hugo har kraftig maskin. Den lilla slupen plöjer sig fram, så vattnet yr om bogen. Det ståtliga hamnpanoramat glider förbi dessa män. Varenda detalj är dem bekant. På styrbordssida ligga varven och verkstäderna, dockorna, maskinhallarna. Överallt brusar arbetets mäktiga orkester. Utmed de roströda båtskroven sitta och hänga arbetarna som flugor tätt intill varandra.

På babordssida ligger de oändliga kajerna, men de synas inte från slupen, ty vartenda utrymme är upptaget av lossande och lastande fartyg i alla storlekar och med alla nationers flaggor fladdrande för den lätta sommarbrisen. Vid deras akter kolpråmarna och ur dem höja och sänka sig svarta, sotiga gestalter. Deras armar gå som automatiska maskindelar, när kolkorgarna langas upp till relingen och där tas emot av lämparna. Här och där vid de stora oceangående ångarna arbeta de mekaniska kolkranarna i stället för arbetarnas armar. Men över denna härskara av pråmar, karlar, kranar står ett moln av stybb och rök, medan bullret från kajer och upplag, maskiner och ångvinschar, järnvägståg och foror blandas tillsammans och når ut på älven, mötande varvens och verkstädernas oväsen: en brusande tusenstämmig kör, som kommer redarnas läppar att kröka sig som i vällust. Allt det de se omkring sig är i mer eller mindre grad frukten av deras och förfädernas arbete.

Gamle direktör Northon står framme vid fören, med en kikare för ögonen. Han vrider den åt alla sidor. Ingenting undgår honom. Det gamla ansiktets rynkor slätas liksom ut inför detta ständigt skiftande liv, som han varit med om att skapa. Och naturen sedan. De lätta, luftiga molnens gång, dagrarnas skiftningar i alla solspektrets fasta, skarpt åtskilda färger likna en expressionistisk färgkonstnårs dukar.

Henry står en bit bakom sin far. Även han njuter av färgernas, dagrarnas och molnens skiftningar — men med estetens öga. —

Minuterna glida snabbt undan. Innan han vet ordet av, ekar ett ilsket bölande: Hugo signalerar stopp. Rakt flört höjer sig ett stålglänsande skrov med vitmålade däck. Det ser ut som om fartyget stigit rakt upp ur

vattnet och nu dansar på ytan av ungdom och levnads-lust.

De båda herrarna Northon stå tätt intill varandra framme i slupens för, medan denna långsamt närmar sig Göteborgs fallrepstrappa. De stå liksom fastnaglade. Endast ett redarehjärta anar, hur det känns att plötsligt stå inför ett nybyggt fartyg, som därtill är hans. Något av religiös extas avspeglar sig också i de båda herrarna Northons drag, då slupen lägger till. Och den gamle tuggar oupphörligt för att återhålla sin rörelse. Han tänker: detta är min sista stora triumf.

Men överst står direktör John Lammer, Standardverkens chef, och tar emot. Lammer är en småväxt man, med avlång skalle, utskjutande baknacke, en väldig halvcirkelpanna och ett par intelligenta, spelande, spjuveraktiga ögon. Hela det rödlätta, något nervösa ansiktet ler, när han tar gamle Northon i hand. De båda herrarna stå ett ögonblick stumma. Bägge ha realiserat sin stoltaste dröm hittills: Lammer som varvschef och konstruktör, Northon som redare och pionjär för ett nytt, vågsamt företag. Den långa strömmen av gäster blir stående, en och två på varje trappsteg under detta intermezzo. Men på ångslupens tak sitta tre pressfotografer och knäppa direktör Northon just då han första gången sätter foten på sitt och svenska handelsflottans största fartyg — ett i utvecklingen historiskt ögonblick. Tätt bakom den gamle kommer den unge i sällskap med sin sväger direktör Douglas Perzon. Lammer trycker hjärtligt deras händer. Sedan går välkomstceremonien lite raskare. Sist rusa journalisterna på i klunga. De ha sina blocknotes framme och göra några streckar på bladet för synskull. Den förnämste bland dem, Sune Groph, är jurist men har gått över till det konserverande yrket

på gamla dar. Det avlånga ansiktet blekt och skarpt skuret. Pannan hög, ljus och vit. Ögonen närsynta. Det är som om han ville titta två gånger på allt och alla för att bättre kunna pröva och värdesätta. Skeptikern och tvivlaren döljes under en lätt mask av blott tillmötesgående eller nedlåtande vänlighet. Hans mottagande är hjärtligare än de andra murvlarnas. Ett ögonblick faller masken och det ser ut som om Groph sätter värde på denna speciella uppmärksamhet från Lammers sida. Sist av alla kommer styrman Ankar. Lammer ser först på honom lite syspekt, sedan nickar han farbroderligt och tar gemytligt i hand precis som om Ankar vore en journalist. Och så är mottagningsceremonien över.

Konstnärligt tecknade och litograferade kort distribueras till samtliga inbjudna. Kortet ger anvisning på vars och ens hyttplats under provturen samt menu för lunchen jämte namnen på de olika viner, som skola drickas. Märkena äro ypperliga. Originaltappningar.

Men nu lyfter Göteborg ankar. Provturen börjar. Samtidigt uppdelas de inbjudna gästerna i mindre kottier i och för inspektion av fartygets inre. Tidningsmännen tar direktör Lammer själv om hand, ty han har lärt sig att förstå reklamens värde. Herrarna Northon äro självskrivna med i denna grupp, men den gamle lämnar snart sällskapet. Han vill ströva för sig själv, se och iakttaga på egen hand, utan pekpinne. Och förresten är båten hans. Direktör Lammer skickar en fackman i Northons kölvatten för att liksom apropå vara till hands, om någon detalj inte skulle vara den gamle till lags. Ah, den Lammer, smart är han! Och den konsten har han lärt sig i Amerika.

Allt är modernt. Propellermaskineriet består av fyra jättestora dieselmotorer av Standardverkens fabrikat, utvecklande tillsammans cirka 15,000 indike-

rade hkr. Fartyget är av s. k. open-shelterdeck-typ, vilket lämpar sig bäst för kombinerad last- och passageraretrade. Däckens antal sex jämte poop, bryggor och back. Vinscharna gå med elektricitet och en man kan ensam manövrera två stycken, vilket möjliggöres genom kedjeöverföring från en hävarm strax intill luckan och bort till pådragsmotståndet. Ankarspelen äro likaledes elektriska och i däckshuset på poopen en styrmaskin av modernaste typ, bestående av en elektrisk motor, som direkt (utan hydraulisk överföring) verkar på kvadranten. I grov sjö kan rodret stöttas av en s. k. friktionskvadrant med bromsklots. Eldsläckningsanordningen är försedd med kolsyrebehållare jämte rörnät över hela fartyget. Vid eldsvåda alarmeras den vakthavande på bryggan. Och denne har endast att släppa på kolsyra till den avdelning, där alarmapparaten rapporterat eld. Därigenom undvikes förlusten av kolsyra i motsats till de helautomatiska eldsläckningssystemen. Så ska det vara. —

Men gamle Northon går grundligt igenom de maskinella avdelningarna. Varje mera anmärkningsvärd detalj, som direktören inte förstår, måste en fackman klargöra för honom. Ty maskineriet är ett fartygs livsnerv. Det har han sannerligen fått veta av under sitt långa redareliv.

Unge direktör Northon intresserar sig mest för passagerareavdelningen. Den är inredd med en gedigen lyx, alltså inte av det amerikanska eller engelska slaget. Varje detalj äkta svensk, gjord av svenska nävar och svenska maskiner vid Standardverkens egna verkstäder. Hytterna äro som små lyxrum, där inget fattas. Salonger och sällskapsrum i sin ljusa luftighet avpassade för en lång och tröttande resa. —

Klockan tre slår gonggongen till lunch. Dessförinnan har gamle Northon vilat sig en timma. När di-

rektören kommer ut från sin hytt, kan ingen se på honom, att han ensam gått igenom varje maskinell detalj därnere i de tysta, polerade djupen, där motorer och kuggar, axelledningar och dynamos arbeta tillsammans som tysta andar.

Sällskapet samlas nu på shelterdäck. Vid förkant av bryggan ligger den eleganta 1:sta klass matsalen, sträckande sig över fartygets hela bredd. Väggarna äro som en enda jättestor, tredelad fönsterruta. Så tätt sitta de tjocka slipade glasen intill varann.

Här ska nu invigningslunchen gå av stapeln. Standardverken stå för rusthållet.

I salens mitt äro fyra långbord dukade.

Vid det första presiderar direktör Tomas Northon. Vid det andra Standardverkens chef direktör Lammer. Vid det tredje direktör Douglas Perzon. Och vid det fjärde unge direktör Northon. I respektive hörn stå rundbord för de gäster, som inte äro klassificerade. Dit hör journalisterna utom Sune Groph, som sitter på hedersplats och njuter av samvaron med de i hans ungdom så innerligt hatade brackorna. Serveringen skötes av hyrda kypare under ledning av en hovmästare. Höga blomsteruppsatser på borden. Kristallen fasetterar inbördes, brytes mot solstrålarna, reflekterar i de tjocka fönsterrutorna.

Först bredda smörgåsar, överstebrännvin och Prip-pen, klass två. Alla äro hungriga och femtio matfriska herrar visa god aptit, medan en solisttrio spelar Kröningsmarschen ur Profeten. Den passar till allt. Tyst som en vålnad, mitt på ljusa dagen i full belysning, glider det stora dieselfartyget utåt havs. Ibland går det för full maskin — över 20 knop — ibland för tre kvart, för halv, för att åter öka upp takten. Men nu bryr sig inte ens gamle Northon om att kontrollera effektiviteten.

Efter hors- d'oeuvren kommer kall lax med majonäs-sås och sherry. Då knackar den gamle i sitt glas. Den högresta, något böjda gestalten, med det silvervita håret, och den skarpa, befallande blicken, bjuder vördnad och tystnad. Till och med journalisterna hålla ihop mun, öppna sina blocknotes och göra sig beredda.

Direktör Northon stryker mustaschen, fattar bourgogneglaset och talar. Den gamle är tydligen djupt rörd. Denna dag är också en märkesdag i hans liv. Med detta fartyg, som nu i fränders och vänners krets inviges, har G. O. A. blivit det största rederiet i Norden. Han harklar sig ett par gånger, innan målföret ger honom de riktiga orden till en kort historik över Göteborgs handelsflottas utveckling under sista femtio åren:

»I min ungdom var de' inte mycket bevänt med rederinäringen här. Den befann sig just då i en brytningstid. Såväl rederier som båtar voro urusla. Ruttna, med ett ord. (Skratt) Sedan ha vi, som nu sitta här, med förenade krafter och i stark tro på vår älskade fädernestads utvecklingsmöjligheter, gjort Göteborg till Sveriges största sjöfartsstad. Dess hamn är nu centralpunkten för all export och import i Skandinavien, Finland och Östersjöstaterna. Det är min fasta tro, att om de, vilka komma efter oss, gå i våra fotspår, alltså arbeta och arbeta, mina herrar, utan förhävelse och utan ett överdådigt liv — äm-häm — då skall en gång vår stad bli Nordens — ja, varför inte hela Nord-Europas största hamnstad (cheers, cheers), ty Göteborg har med sitt läge oanade utvecklingsmöjligheter, mina herrar. Det kunna vi gamle intyga. Eller hur? Jovisst. Jag ska — äm-häm — inte bli långrandig. Vill bara be att få bevisa min orubbliga tro på Göteborgs framtid i ovan berörda hänseende med att nämna några statistiska siffror, belysande rederinäringens nuvarande ställning i vår stad jämförd i procent med det övriga Sveriges. Vi

finna då, att Göteborgs handelsflotta år 1921 räknade 314,985 nettoton, d. v. s. 39 % av allt inhemskt tonnage. Inklarerade ång- och motorfartyg uppgingo till ett antal av 1,613 om tillhoppa 1,754, 272 nettoton. Till främmande länder avgingo under detta år 1,538 ång- och motorfartyg, utgörande tillsammans 1,640,728 nettoton. Segelfartygen spelar i detta sammanhang mindre betydelse. Slutligen uppgick värdet av importen år 1920 till kronor 959,661,843: — motsvarande cirka 29 % av hela rikets, medan exporten samma år belöpte sig till 765,399,479: — kronor, d. v. s. 33,6 % av Sveriges totalexport. Jag skall inte trötta med flera siffror och jämförelser. Det sagda må vara nog för oss. När vår stads rederinäring trots utländska lågvalutor, dyrtid, depression och orimliga arbetslöner ändå kan uppvisa denna imponerande statistik, böra vi, som bära ansvaret, icke misströsta om framtiden.»

Efter en snärt åt statsmakterna, »som inte tillräckligt förstå att värdesätta rederinäringens hängivna, ofta otacksamma arbete för den materiella kulturens utveckling i vårt land», slutade direktör Northon sitt anförande med att föreslå en skål för Göteborg som sjöfartsstad.

Därefter talade Standardverkens chef för direktör Northon, hyllande honom som en den stora hamnstadens levande symbol. Skålen dracks under jubel.

Nu hade fågeln och champagnen kommit in. Stämningen steg åtskilliga grader. Efter Lammer talade skeppsredare Douglas Perzon för Standardverkens chef, vilkens eminenta förmåga gjort den svenska varvsindustrien till en av de förnämsta i världen (cheers).

Därpå kom turen till Henry Northon, som tackade de närvarande för att de så mangrant velat infinna sig

till denna invigning. Särskilt vände han sig till det fria ordets representanter :

»Den tredje statsmakten har alltid stått oss bi i våra strävanden. En skål för pressen —»

Sune Groph svarade i ett spirituellt, livligt senterat anförande. Det spirituella bestod av små salongssvordomar. De uppskattades livligt och talet avbröts ofta av skrattsalvor. Med en coupe Melba var själva lunchen överstökad.

Kaffe och förfriskningar, det vill säga konjak, likörer, punsch, whisky, allt av finaste märken, serverades i salonger och kaféer, där de inbjudna bildade små kottierier allt efter personlig läggning, intimare bekantskap och inbördes social värdesättning. Journalisterna sutto för sig själva i ett halvskumt hörn. Endast Sune Groph placerades av en osynlig hand vid gamle direktör Northons bord, ty Groph var numera alla redares och kapitalisters persona grata.

Styrman Ankar kände sig hela tiden bortkommen i detta exklusiva sällskap. Under middagen hade han haft sin placering intill ett par pressmän, lika överlägsna som överseende. Ankar höll god min. Det skulle komma en tid, då de inte vågade behandla honom som luft. Han var uppriktigt glad, då sällskapet bröt upp från lunchen. Först när alla de andra bänkat sig kring de s. k. förfriskningarna, dök Ankar in i en vrå med sin kopp. En uppapperska, som gick omkring med famnen full av olika slags flaskor, frågade om han inte behagade något till kaffet. Men Ankar sa' nej tack. Han tyckte inte om sprit som bror David. Och förresten hade styrman fått nog av vinskvättarna.

Men fartyget fortsatte sin väg ute på fjärdarna. Kobbar, klippor och skär gled förbi som monotona filmbilder. Solen förgyllde de grå massiven, som om

de vore av idel guld. Och de stilla naturvidderna skimrade likt brokad. Efter en stund doko samma klippor och skär upp igen, ty båten gick i en stor, vid cirkel.

Plötsligt blev direktör Northon synlig i dörröppningen till det rum, där Ankar satt i ett hörn. Den gamle fyllde hela dörröppningen, fixerande rummet. Ankar kröp ihop, som om han ville göra sig osynlig.

Men nu hade den gamle redan upptäckt honom.

»Jaså», sade han och gick bort till Ankars bord, »jaså, Viktor sitter här ensam och filosoferar.»

Styrman Ankar hade rest sig upp av pur vördnad.

»Sätt sej, Viktor. Här är vi gäster allesamman — äm-häm.»

Och Ankar sjönk ner. Långsamt och försiktigt.

»Nå-å, hur går de' me' sysslan?»

»Jo tack —»

»Äm-häm, har Viktor ännu varit i tillfälle att konstatera, om den där barn-sjuk-domen är i till- eller avtagande?»

Ankar såg både förlägen och frågande ut.

»Jo, jag menar, äm-häm, om de där bråkstakarna, som kallar sej syndikalister (Ankar ryckte till) lyckas göra något ofog?»

Den gamle såg den unge stint i ögonen.

Ankar harklade sig av rådvillhet. Vad skulle han säga? Säg du sanningen, viskade en röst i hans inre.

Och Ankar berättade utan omsvep, att syndikalismen bland stuveriarbetarna tydligen var i tilltagande.

»Kan Viktor ge mej några namn?»

Ankar skruvade sig, som om han klämdes mellan ett städ. Den gamle följde honom med sin örnblick. Ankar var i rederiets tjänst. Han måste därför göra sin skyldighet. Lågmålt nämnde Ankar de värsta gänget på Tomas.

Den gamle tog upp en blocknotes och antecknade.

»Så där ja», sade han och stoppade ner boken igen.
»Jag ska ha' dom i minne. Men var bara på sin vakt,
Viktor, äm-häm.»

Den gamle knep ihop ögonen, reste sig, gav Ankar
en klapp på axeln, nickade och gick.

Men från angränsande kaféer och salonger hördes
ett kakofoniskt sorl av röster. Man talade i munnen på
varann, skrattade, nös, skålade och berättade historier.
Stämningen hade så småningom blivit hög. Pressfoto-
graferna gingo omkring och knäppte en grupp här,
en där.

Plötsligt låg Göteborg stilla. Fartyget hade gjort
ifrån sig den lyckade provturen och nu förtöjde det
som bäst vid sina bojar. Då var klockan nio. Slupen
Hugo väntade vid babords fallrepstrappa. Fem minuter
efteråt ångade den in mot Stenpiren med glada och
uppslupna herrar ombord. Arbetet i hamnen var slut
för dagen. Lyftkranarna vilade. Nithamrarna tego.
På älven rådde frid. Endast en och annan vit skär-
gårdsångare kom och gick. Men Masthuggets och Maj-
bergens gula och grå kåkterrasser voro som överdragna
med guld. Solen kastade ett sista stänk dit upp, innan
den försvann bakom Keillers park.

IX.

Rötmånaden hade gjort sin entré, förlamande arbetet i hamnen. Gänget ombord på G. O. A:s ångare Tomas höll på med att stuva separatorer, motorer och lantbruksmaskiner. Armarna rörde sig långsamt, långsammare än vanligt. Förmannen var borta. Och rederiets underinspektör Rapp hade ärende bort till tullkammaren. Lagets högröstade inspiratör Klas Ring, även Tuppen kallad för sitt röda hår, stoppade plötsligt handen i byxfickan, rätade ryggen och fräste:

»Vi ä' la för faen inga maskiner heller. Ge' djäv'n i jobbet mer för i dag, kamrater.»

Styrman Ankar kom just över landgången och hörde Tuppens yttrande men slog dövörat till. Det där gänget ville Ankar inte stöta sig med. Han såg nog, att karlarna hade ett gott öga till honom ändå.

»Ja, ge' djäv'n i jobbet, kamrater», upprepade Tuppen och sneglade på Ankar.

De andra släppte greppet kring en stor, nyss av lyftkranen övertransporterad ångvält av aktningsvärda dimensioner. Den skulle till Kalkutta. Tuppen slog sig utan vidare ner på däck. De andra följde exemplet, sättande sig i kors med benen och strykande svetten ur pannan. Ankar låtsades inte se. Tuppen halade fram en flaska. Den gick laget runt. Upprepade gånger. Spriten rödglödade de brunbrända ansiktena och tran-

spirationen ökade. Tuppen förde ordet, förbannade arbetsköparna.

»Endast den direkta asjonen kan lära blodsugarna veta hut», sade han och den skråniga rösten gav eko.

De andra nickade och sneglade bortåt Ankar, som vände dem ryggen.

Tuppen, vilken under arbetet hade för princip att hålla tungan någorlunda i styr, brydde sig inte om den principen nu. Spriten och hettan i förening voro väl närmaste orsaken.

Den ena stunden gick efter den andra, utan att gänget gjorde min av att ens resa sig. Ankar började till slut tycka, att denna självtagna frihet gick för långt. Han ville gärna undvika allt bråk. Men så rann sinnet på honom och han frågade i ansträngt hövlig ton, om det inte vore på tiden, att arbetet kom i gång. »Kranskötarns sysslolöshet syns på långt håll.» Först ryckte karlarna till av det oväntade tilltalet, sedan sneglade de på varann och Tuppen nickade menande åt kamraterna. De begrepo innebörden. Den betydde så mycket som: ser ni, att jag fick rätt ändå. Sen spottade Tuppen ett slag, reste sig försiktigt upp för att inte stå på näsan av det starka drickat, gick styrman Ankar in på livet och sade:

»Vi arbetar när vi vill, kom ihåg de', djävla uppkomlingsfjäsker.»

De andra skrattade på vid gavel, samtidigt knuffande varann i sidan.

Ankar tog eld:

»Ni är här för att arbeta.»

»Ni — å ni. Vem tusan är ni me' dej först och främst? Å för de' andra, om vi tar oss en liten rast i den här hettan, kan ingen hindra oss —»

»Den där rasten har räckt över en timma nu.»

»Arbeta själv får du se, hur gott de' ä', din lejde lathund.»

De andra skrattade i korus.

Men nu kunde inte styrman Ankar styra sig. Och för en gångs skull ville Ankar visa sin makt. Han hade dock befälsställning även här. Och gänget behövde näpst. Det var just dessa karlar, som smittade de andra med sitt prat om den direkta aktionen. Han sade:

»Om ni inte på minuten börjar arbeta igen, går jag till hamnarbetarekontoret och anmäler er. Sådant här ofog är inte tillåtet.»

Tuppen:

»Ha-ha-ha. Kors i jesse nam' en sån ton han tar sej.» Vänd till kamraterna, som börjat resa sig en efter en: »har ni hört en sån kaxig å oppkäftig tusan Maj-Pelles högfärdsgalne pöjke blitt. Tror du inte vi känner dej — jo, lita på de' — du har en gulings själ, din förbannade hycklare. (Tuppen knöt handen.) Anmäl oss, om du vell, men då har du djävlar i min talg gjort din sista bravad.»

Tuppen går honom in på livet. Det artar sig tydligen till uppträde. Ankar, fast liten till växten, är inte rädd att pröva styrka men vet, att sådant inte tjänar någonting till och gör i stället helt om med den bestämda föresatsen att anmäla både Tuppen och hans kamrater. Ankar har emellertid jämt och rätt hunnit upp på landgången, förrän denna börjar vicka. I nästa nu förlorar han balansen och störtar baklänges i vattnet mellan båten och kajen, i fallet skrikande på hjälp, så det ekar ända in i de närliggande tullskjulen. Nödrotet samlar genast en skock nyfikna till olycksstället.

»Va' ä' de'?» ropar hopen i korus över till ångaren.

Tuppen hojtade, tydligen ängslig:

»En man över bord. Landgången låg inte fast. Nå'n djävel har sparkat upp klossarna.»

Men i det stinkande, oljiga spadet mellan båten och kajen kämpar en man för sitt liv. Ankar är sedan barndomen en duktig simmare. Men här kan han inte röra sig, sitter som i en fälla, måste trampa vatten. Under tiden bli de genomdränkta kläderna allt tyngre — och kroppen sjunker allt djupare. Ankar ser döden för ögonen alldeles invid land och med en kompakt folkhop inom räckhåll. Det är som om massan hypnotiserats till overksamhet eller kanske ingen vågar riskera sitt eget liv. Ankars ögon hota att tränga ut ur sina hålor. Han ropar och ropar. Rösterna håller på att slockna.

Just då plöjer sig en rödmosig koloss fram genom hopen: Goliat.

»Finns de' inte någon, som kan kasta ner ett rep?» frågar han.

Nej — de nyfikna stå handfallna och gapa.

Goliat höjer rösten:

»Hit me' ett rep. Här ä' ju en karl som håller på å drunkna.»

Endast Ankars huvud syns nu över vattnet. Några sekunder till och sen farväl. En hamnpolis kommer springande med en lina. Goliat släpper ner den. Krampaktigt famlar den drunknande efter tåtändan. Till slut har handen som av en slump fått fatt i öglan. Några spännande sekunder förgå. Men ännu äro inte krafterna slut. Hoppet ger honom onaturliga krafter. Styrman Ankar lyckas kränga öglan under axlarna, innan medvetandet släckes ut. Då Goliat halar upp byltet, ser han till sin fasa, vem den förolyckade är.

I anskaffad ambulans forslades styrman Ankar till sjukhuset. Sviterna hävdades snart nog. Men nu tillstötte blindtarmsinflammation. Vid upprepade tillfällen hade han känt smärtor i naveltrakten men inte brytt sig om att ens reflektera över dem. Då dessa smärtor kom-

mo och gingo, trodde Ankar, att de bara voro symptom på tillfälliga störningar. Drunkningsolyckan och den djupa fysiska depression, som åtföljde densamma, påskyndade troligen sjukdomens akuta utbrott. Nu hade smärtorna kring naveln förflyttat sig ner till högra sidan, samtidigt som temperaturen steg dag för dag. Sjuksystem kunde ej förstå orsaken. Inte heller läkaren, då dylika sviter efter en drunkningsolycka aldrig förut inträffat. Doktorn skakade på huvudet.

»Känner ni icke några lokala smärtor någonstans?» frågar han.

»De' är lite ömt här nere», svarar den sjuke och lägger handen till högra sidan.

Doktorn visslar, drar upp patientens skjorta och klämmer.

»Där ha vi ägget», säger han och för fingrarna runt en liten fast svulst.

»Styrman har blindtarmsinflammation och de' är bäst, att vi tar manicken redan i kväll. Det förefaller mej, som om den kunde brista när som helst.»

Två timmar senare låg styrman Ankar på ett bord i operationssalen, fjättrad med remmar som ett slaktdjur. Han såg sig omkring. Runt väggarna gingo sittplatser amfiteatraliskt upp mot taket och den tjocka luften var bemängd med kväljande dunster. Kirurgen, dr Tanner, en 50-års blond man, med spetsigt hakskägg och skarpa, gråblå ögon, plockade yrkesvant i en instrumentlåda, medan han visslade en schlager ur Mariza. Assistenten, medicine kandidaten Bång, en småväxt, livlig 30-åring, med artificiellt lugna drag och oroliga ögon, höll på med att räkna pulsen.

Sedan lade operationssköterskan en i kloroform genomdränkt mask över Ankars ansikte och bad honom räkna högt. Ankar hann inte längre än till femton. Han glömde bort siffrorna, ty den ena synen efter den

andra trollades fram liksom på en film. Särskilt Dagsmars skeppsbrott reproducerade fantasin i en mångfald bilder. Men Ankar såg dem alla som genom en tunn, genomskinlig dimma. De hade något diffust över sig. Just då tredje styrman och hans två kamrater skulle stiga i räddningsbåten, blev det med ens mörkt. Han såg ingenting mer: medvetandet var utsläckt.

»Så där ja», sa doktor Tanner och satte operationskniven upp mot ljuset, »så där ja, nu kan vi sticka grisen. En fet gris, syster. Haha.»

Och sedan böjde han sig ner och började sprätta i Ankars högra sida.

Dr Tanner är specialist på blindtarmar. Kniven för han av gammal vana. Blodet sprutar för de första snitten rakt upp som en stråle, stänker ner läkarnas och sköterskans vita rockar.

»En kraftig tusan», säger dr Tanner och blinkar åt syster Asta, som inte låtsas höra. Hon håller i Ankars huvud, medan assistenten övar sig att knäppa till blodkärlen i den mån som dr Tanners skarpa kniv tränger djupare in i Ankars sida. Då och då blixtrar knivbladet till för en reflex från det elektriska ljuset. Och blodet blir ljusrött, nästan genomskinligt.

Men nu går doktors kniv långsammare. Den är vid målet. Syster sätter en elektrisk lampa ända ner i gapet, så doktorn bättre kan se, när han tar »ägget». Nu visslar han inte. Ådrorna i panna och vid tinningar äro spända och svetten pärlar. Det ligger något av ångest över dragen. Ansvaret för ett människoliv pressar.

Äntligen är han framme vid oroshården, en något gulnad böld av en valnöts storlek.

»De' va' tusan», mumlar han. Sedan klämmer doktorn på bölden. Den är av en lös, oroväckande konsistens, kan brista när som helst. Och då är olyckan framme. Han står betänksam ett par sekunder. Hela

gestalten liksom knyter sig till ett beslut, medan svetten på pannan glänser i ljusskenet. Det är dödstyst i salen, så dödstyst, att de assisterandes andedräkt låter som tunga flämtningar. Så med ens böjer sig doktor Tanner ner, ett djärvt, raskt snitt, blixtnabbt utfört — och han kan triumferande lyfta den lilla oroshärden upp mot ljuset, medan han torkar sig med avigan kring pannan. Dr Bångs och syster Astas tunga andedräkt blir åter så tyst, att den inte hörs, ty nu visslar dr Tanner da capo sin älsklingschlager precis som om ingenting hänt. Högt säger han:

»Ett par timmar till och karlen hade legat med bukhinneinflammation.»

Assistenten klämmer på det mjuka, lätt gulnade appendixet, medan kirurgen ger en kort relation av fallet.

Sedan kränga de båda herrarna av sig operationsrockarna, ta på kavajen och gå ut. På trappan bjuder Tanner sin assistent en cigarrett och frågar om han vill följa med till Bachelors club och ta ett parti biljard. Dr Tanner är ungarl och medlem där.

När styrman Ankar vaknade upp ur narkosen, låg han i sin säng men kände inte igen omgivningen, ty man hade överfört honom till allmän sal på kirurgiska avdelningen. För övrigt led patienten av blixtrande huvudvärk och kände kväljningar. Efter ett första svagt orienteringsförsök gled oögonen igen. De spärrades åter upp, när någon rörde vid hans arm: syster Asta.

»Hur står de' till?» frågar hon med en deltagande röst, vars tonfall många års praktik mekaniserat: lika för alla. Men var och en, som frågan riktas till, lystnar på sitt sätt till detta tonfall och smekes av dess varma, mjuka nyansering.

Ankar söker liksom samla tankarna tillhoppa, ty han känner sig ännu yr av narkosen.

Syster Asta hjälper honom till rätta :

»Operationen gick över förväntan bra», säger hon och lägger huvudkudden till rätta samt förmanar honom att ligga stilla.

»Nu ska vi bara försöka att somna.»

Med en nick lämnar syster Asta honom för att göra en rond till de andra bäddarna. Därpå försvinner hon ljudlöst ut genom dörren.

Efter en stund kan Ankar urskilja de suckande och klagande lätena från andra sängar i närheten. Mot de sjukas staccatoljud bryta sig monotont väggurets ticketacke-ticke-tacke... Han letar med ögonen efter klockan. Pupillerna irra trötta och slappa runt omkring. Så upptäcker Ankar den över dörren ut till korridoren och försöker fixera visarna. Det går inte första gången, inte andra, men tredje ser han, att tim-pilen går på tolv. För det stora fönstret ut mot parken är persiennen fördragen. Ett svagt, gulvitt ljus ger åt det stora rummet en halvt överklig prägel.

En kvart senare kommer syster Asta ånyo in, går på tysta fjät fram till Ankars bädd och viskar :

»Hur går de' me' sömnen?»

Utän att invänta svar för syster undan skjortärmen en bit eller jämt så mycket, att underarmen blottas, tar därpå upp en morfinspruta, sätter den till Ankars arm : ett svagt stick — som ett knappnålsstygn — och sedan drar hon ner skjortärmen igen med ett :

»Så där ja, sov nu gott.»

Syster nickar och går — denna gång utan att pyssla om de andra, som med trånande, feberglänsande ögon följa hennes förehavanden vid den nykomnes bädd.

Återigen ser Ankar en samling filmbilder ur sitt förflutna liv glida förbi. Men nu komma de huller om buller, sakna inre sammanhang. Han tröttnar på dem denna gång. Ögonen svida. De glida mekaniskt ihop.

Han somnar och sover tungt. Det snörvlande lätet stör hans grannar. De vändas, vrida sig, vända sig på sidan, på ryggen. Ett ögonblick ligga de stilla, lyssnande apatiskt till kören av rosslingar och kvidanden från dem som äro mer sjuka än de. Sedan börjar oron igen, medan klockan tickar — tickar — å — å — å —

När styrman Ankar åter vaknar för en lätt skakning vid axeln, är nattljuset släckt, persiennen uppdragen och dammkorn dansa i solglansen. Men vid bädden står en flicka i blått, med en mugg i handen. Muggen innehåller äggmjölk. Hon lägger sin bastanta, röda arm om Ankars nacke, för upp huvudet och sätter muggen till den sjukas mun. Några klunkar. Så glider huvudet ner igen. Och biträdet går med en stum nick.

Plötsligt kommer Ankar ihåg något, som hädanefter upprepas varje dag först om morgonen och sist på kvällen: han ser på klockan. Hon går på elva. Huvudvärken är borta. De obehagliga kväljningarna också. Men hela kroppen känns som förlamad.

I detsamma far dörren upp och ett mummel tränger in från korridoren: dr Tanner med svit gör sin morgonrond. Han går från bädd till bädd, avläser feber- och pulskurvorna, frågar och svarar, reflekterar högt så assistenterna kunna passa på att tillägna sig yrkesdetaljer utan att han själv behöver påpeka för dem vad de skola lära. Kvalen, rosslingarna, de ängsliga suckarna återhållas krampaktigt, när doktorn är inne. Så snart han vänt sjuksalen ryggen, släppas alla dessa gurglande, skrovliga, brustna, ängsliga läten åter loss. Lidandet bisserar sitt disharmoniska tema, bisserar för full orkester.

»Nå, hur mår vi i dag?» frågar dr Tanner nykomlingen.

Nu kan Ankar tala. Han svarar:

»Jotack.»

»Har ni sovit?»

»Ja tack.»

Doktorn böjer sig ner och avläser kurvorna på papperet ovan bädden. Sedan nickar han och går till nästa.

Så snart sjukhuset öppnas för allmänheten rultar mor Stava uppför trapporna. Nu liksom då Viktor kom med Stockholm sitter söndagsstassen på. Stava har så brått, att hon snubblar på trappstegen ett par gånger om. Och i den hala korridoren slinter den gamla gång på gång.

David hade varit uppe i Majbergen och berättat om drunkningsolyckan samma eftermiddag den inträffade. Den antagliga orsaken fick hon först reda på genom morgontidningarna. Av den förberedande polisundersökningen framgick nämligen att olyckan av allt att döma var någon slags hämnd från stuvaregängets sida. Karlarna nekade naturligtvis men direktör Northon förbjöd dem att arbeta på bolagets båtar, såvida de ej med slående bevis kunde rentvå sig från misstanken. För dessa syndikalister, som med ljus och lykta sökt efter någon giltig anledning att sätta i gång med blockad eller strejk, blev det oväntade tillfället mycket kärkommet. Henry hade också avrått sin far från att uppträda bryskt, innan åtminstone styrman Ankar kvicknat till så pass, att ett regelrätt polisförhör kunde anställas även med honom. Kom så blindtarmsinflammationen. Den bidrog att förvärra situationen i hamnen. Där låg redan oro i luften.

På kvällen samma dag Viktor kom in på sjukhuset ville modern besöka honom, men grindvakten motade bort henne, ty besökstiden var för längesedan ute. Dagen därpå passade hon grindarna en halvtimme innan de öppnades för allmänheten och nu fick Stava verkligen komma in och hälsa. Men inte mer. Doktorn hade förbjudit varje besök men gjorde ett undantag för

den gamla modern. Hon fick således gå med oförrättat ärende men prisade ändå Gud, som räddat hennes son. Än en gång hade han hört hennes böner.

Men i dag fick hon väl stanna och prata? Nej. I stället fick den gamla till sin förskräckelse höra, att Viktor opererats för blindtarmsinflammation kvällen förut. Hur många olyckor skulle hennes snälle och redige Viktor gå igenom? Först förlisningen, sedan drunkningsolyckan och strax därpå blindtarmen. En gammal ömsint mor kan bli från sina sinnen för mindre. Men det var väl med hennes Viktor som med Job: Gud ville pröva honom. Till råga på olyckan fick Stava inte heller denna gång mer än hälsa på den sjuke. Men hon hann med att gråta, så alla patienterna i salen trodde, att det var fråga om livet nu igen.

»Jag blir snart bra, mamma», viskade Viktor.

»Bra — uh-hu — men när? Ett tu tre har du fått nå't annat ont. Ack-ack-ack. Ä' en inte sjuker så blir en sjuker på di uschlie lasarettara — uh-hu —»

Det artade sig rent av till uppträde. Syster Asta måste locka med sig den gamla ut i korridoren och sen fick hon inte komma in mer den dagen.

Men på natten började Viktor Ankar hicka. Först med långa mellanrum. Men mellanrummen blevo allt kortare. En ättikssvamp för näsan kunde ingenting uträtta. Hickan upprepades allt oftare. I motsatta ändan av sjuksalen låg en patient och ackompanjerade honom. Men hos denne kommo anfallen i en enda ström. Alla medel hade försökts. Förgäves. Han fick inte tid att andas. På natten togo de hemska ljuden plötsligt slut. En skärm flyttades för sängen. I dagbräckningen kommo tvenne karlar med en bår för att hämta den döde.

Med fasa såg Viktor Ankar, vilkens egna anfall ökades undan för undan, hur liket med en vit duk över

ansiktet bars ut. Det var väl en tidsfråga, när också han skulle försvinna på samma sätt. Doktor och syster bara skakade på huvudet. De stodo råd- och hjälplösa.

Timmarna skredo framåt. De voro som veckor. Och när anfallen kommo, vändades Ankar. Hans kropp skakade som i kramp. Döden stod och väntade på honom liksom på den andre. Ankar tänkte på Gud — sista hoppet.

Plötsligt hördes en djup, skrovlig gammalmansröst utanför dörren:

»Jaså — de' — här — Viktor — ligger —»

Dörren gick i nästa nu upp och gamle Northons högresta gestalt blev synlig i öppningen. I hans sällskap befann sig dr Tanner. Direktör Northon var nämligen ledamot av direktionen och hade i denna egenskap tillträde vilken tid som helst under dagens lopp. Då han för ett par minuter sedan träffade på doktorn i korridoren och av denne hörde, att allt hopp var ute, blev den gamle förfärad. »Inte hade jag en aning om, att olyckan fått sådana ohyggliga sviter.» —

Inkommen i sjuksalen pekar läkaren diskret bort mot Ankars säng.

Northon nickade och tog ut de få stegen.

Viktor Ankar är just inne i ett längre anfall: hickhickhickhickhickhick —, men åsynen av den gamle respektingivande chefen kommer den sjuke att stelna till som i kramp och det utdragna anfallet upphör med ett knäpp.

Dr Tanner rusar fram. Slut? Nej. I stället ser läkaren till sin förvåning, hur den sjukes ögon med ens livas av ett nytt och spelande uttryck.

Under chefens vistelse i sjuksalen hade Ankar inte ett enda anfall. Dr Tanner stod på spänn, ömsom väntande döden, ömsom att anfallen skulle komma tillbaka med förnyad styrka. Men ingetdera inträffade.

En lång stund sedan direktör Northon gått, stannar läkaren kvar vid bädden, ivrigt studerande varje drag i den sjukes ansikte.

När Tanner gick, viskade han till syster Asta:

»Säg genast till mej, om något skulle inträffa.»

Men ingenting inträffade. Hicken hade upphört. Tillfrisknandet fortskred normalt.

Från och med den stunden började emellertid dr Tanner tro, att suggestionen var en makt, som även en modern läkare hade anledning att under vissa förhållanden ta på allvar. Han konfererade med en psykiater om fallet och denne gav exempel på ett analogt fall ur sin egen praktik. Inget tvivel om att gamle Northons blotta uppträdande haft en rent hypnotisk inverkan på den sjuke. Northon ville, att Viktor skulle bli frisk. Och den gamles vilja var så stark, att den stoppade anfallen. På annat sätt kunde icke de båda läkarna förklara fenomenet.

Dagen därpå fick mor komma. Stava stannade hela tiden sjukhuset hölls öppet för publika besök. Sen kom hon varje dag, så länge hennes Viktor låg på sjukhuset. Vistelsen räckte hela tre veckor.

Men så snart febern började ge med sig, kommo tvenne detektiver och höllo förhör med honom.

Han berättade hur det gått till. Landgången hade plötsligt givit vika, ehuru den var säkert fastgjord vid däck. Någon måste ha varit framme och bakom Ankars rygg lyft upp den så pass, att olyckan kunnat ske. Vidare berättade Ankar om förspelet: hans uppmaning till karlarna att arbeta och deras svar.

»Tror styrman att någon eller några av dem är orsaken till olyckan?»

»De' tror jag bestämt. Men jag kan ju ingenting bevisa.»

»Nej, de' är just de' värsta. — Fast vi får väl se, om inte sanningen kryper fram till slut.»

Och så gingo de båda detektiverna. —

En vecka efter gamle Northons första besök. Klockan slår just elva. Det är ovanligt fridfullt i den stora sjuksalen. En man med omlindat huvud och armen i band sitter på bordet framme vid fönstret och läser högt ur Jesu bergspredikan. Solstrålarna dansa på väggen mitt emot. Klockan tickar. Ett par blåklädda biträden komma och gå tyst som andar för att inte störa uppläsaren. —

Mannen lägger just ihop sitt Nya Testamente, då dörren ut till korridoren sakta glider upp på glänt. Ett ungt, friskt och solbränt kvinnoansikte blir synligt. Alla stirra på den främmande uppenbarelsen. Även om en karl ligger i själåtåget, har han ögon för en ung och vacker kvinna.

Damen stannar först på tröskeln och ser sig omkring, ängslig, nyfiken som en skolfsicka. Sedan går hon på mjuka fjät fram till närmaste bädd och framställer viskande en fråga.

Mannen i bädden reser sig till hälften upp och pekar på en säng snett över och mitt emot hans egen. I den sängen ligger styrman Ankar. Han ögnar just i en tidning — kanske för att dölja sin egen nyfikenhet, ty styrman Ankar vill bravera med bättre uppfostran än de andra här.

Hon nickar och ställer med en viss tvekan sina steg bort mot Ankars säng. Tidningen faller som av sin egen tyngd mot golvet och Ankar stryker med handen upprepade gånger över ögonen.

»Styrman kanske inte känner igen mej?» frågar hon och ser deltagande in i hans ögon.

I bäddarna runt omkring stå allas ögon på skaft. Då behärskar sig Ankar men säger med ansträngd röst:

»Är de' inte frö-fröken Northon?»

»Se där. Ni känner igen mej ändå. Ja, styrman får förlåta. Men då jag hörde av pappa, som alltid berömt er, att ni varit så förfärligt sjuk, ville jag bara gå upp med några rosor.»

Hon räcker honom samtidigt rosorna med sin lilla behandskade hand samt tillägger, enkelt och okonstlat:

»Lycka till att snart bli frisk nu.»

Sedan tog fröken Northon fram ur sin väska en påse choklad och Joseph Conrads roman »I fjärran farvatten», färskt översatt och ouppskuren. Styrman Ankar, rörd till tårar av tacksamhet, kunde inte fatta att själve direktör Northons dotter, därtill förlovad med en officer och greve, estimerade sig att besöka honom. Ankar hade alltid hört, att hon var stolt och otillgänglig. Endast mor tyckte motsatsen, sedan fröken Marianne besökt hans gamla fattiga hem. Ankar hade undrat mycket över det besöket. Från och med i dag undrade han ännu mera.

Enkelt och flärdfritt gick hon ut och hämtade ett glas att sätta rosorna i, tog sedan en stol och satte sig själv bredvid bädden.

»Nu måste styrman berätta lite för mej om den svåra sjukdomen.»

Nyfikenheten i de andra sängarna dunstade bort, så snart han började. Det var som om de omgivits med en osynlig mur. Ankars tonfall blev lågmält och fröken Northon lutade sig ner över bädden för att höra bättre.

När hon reste sig upp för att gå, var det som om båda två på något underligt sätt hade något med varandra gemensamt.

Ytterligare fjorton dar räckte vistelsen på sjukhuset. Fröken Northon kom flera gånger på besök under tiden. Och varje gång hade hon med sig blommor och

konfekt. Det såg ut som om den fattige Majgrabben och den förnåma redaredottern varit bekanta i årtal.

Men sjuksköterskor och biträden började viska. Fröken Northon kände sig besvärad. Tur för henne att den sjuke äntligen blev frisk.

När styrman Ankar, blek och avtärd, denna gång kom upp till direktör Northon för att anmäla sig till tjänstgöring, fick han stanna inomhus med placering tills vidare på varu- och förrådsavdelningen i andra våningen. Hamnkonflikten var långt ifrån bragt ur världen. Och under sådana förhållanden ansåg direktören, att anledningen till det hela inte borde återvända till sin inspektörssyssla. Northon begrep blott alltför väl, att de för olyckan misstänkta arbetarna hade ett gott öga till styrman Ankar och ville därför inte bidra till att för sin del skärpa konflikten onödigt, när han i alla fall satt med trumf på hand. Det var just det uppviglande gänget ombord på Tomas direktören ville ha bort. Karlarna hade på ett oväntat sätt grävt en grop åt sig själva. Genom deras avskedande hoppades Northon, att den syndikalistiska smittan också skulle försvinna samtidigt med själva oroshärden.

X.

Konflikten i hamnen drog på tiden utan något avgörande i ena eller andra riktningen. Stuveriarbetareföreningens ombudsman, en till karaktären foglig, snäll och välmenande man, stegade upp till direktör Northon och föreslog, att man skulle låta udda vara jämnt den här gången. Då ingen av de för olyckan anklagade kunde tvingas till någon som helst bekännelse var det meningslöst att för en rent tillfällig anledning driva hela kåren ut i öppen konflikt, ty efter alla tecken att döma stodo kamraterna solidariska i sin fordran på det avskedade gängets återtagande i arbetet.

Direktör Northon satt lugnt och hörde på förtroendemannens försök till medling. Det var helt visst välmenat men som alltid ensidigt. När denne slutat, reste sig direktör Northon upp. Ett bistert leende lekte i de hårda, böjda munvinklarna. Han slog den lille, välgödde förtroendemannen kamratligt på axeln och sade, med glintan i ögat:

»Tror inte herr Lönn, att jag gör både er personligen och hela stuveriarbetareföreningen en tjänst genom att utestänga dess notoriska bråkstakar från arbetet. Ni vet lika bra som jag, att förhållandet oss emellan — jag menar mellan redare och arbetare — skulle vara det allra bästa, om jag finge råda. Vafalls?»

Ombudsmannen skruvade sig. Det kanske var hans privata mening också. Syndikalistelementet hotade att

spränga sönder hela föreningen. Men sådant varken vågade eller ville han säga till en arbetsköpare. I stället anlade herr Lönn en indignerad min, slog ut med handen och svarade:

»Inför direktörens argument tvår jag mina händer. Jag har bara velat ordna upp saken i godo. De' är ju självklart att jag ställer mej på deras sida, som jag representerar.»

»Men ni representerar väl för fanken inte de där ligistelementen i alla fall, äm-häm?»

»Ligistelement! Jag får be direktören använda ett annat ord. Någon smutskastning av hederliga arbetare vill jag inte godtaga.»

»Jag bryr mej uppriktigt sagt inte om vad herr Lönn godtar eller inte godtar» (herr Northon rynkade ögonbrynen och tonfallet blev ett annat: kärvt, fränt, hårt).

Herr Lönn tog ett par steg bakåt, sedan:

»Jag förstår, att de' inte tjänar någonting till att resonera.»

»Nej, inte så som ni gör, min bästa herr Lönn. Ha dem att bekänna, vem som utförde skurkstrecket ska jag både ta tillbaka polisanmälan och låta karlarna komma tillbaka. Det senare är i sanning en ekonomisk uppoffring efter allt jag fått kännedom om. I stället för att arbeta sitter ju de satans lymlarna mitt på blanka dagen och dricker sig berusade. Är de' skick och fason! En bastonad skulle de ha. Nja, där ha vi bote-medlet mot sådana där notoriska bråkstakar och upp-vigglare. Bara den orsaken är nog att utestänga dem från arbete. Och någon bricka från hamnarbetarekontoret kommer aldrig mer i deras hand, om jag får råda.»

»Vem som kommer att råda skall väl framtiden ut-visa», svarade herr Lönn kort och avmätt. Därpå sade han ett snävt adjö.

»Adjö, herr Lönn och gör er plikt.»

Lönn i dörren:

»De' behöver inte direktör Northon be' mej om. Men att ni bittert kommer att ångra er omedgörlighet vill jag bli man för.»

Dörren slog igen. Den gamle gick häftigt upp och ner i rummet. Trots sina år såg han oböjlig ut.

Henry stack in näsan:

»Nå, pappa, va' ville Lönn?»

»Va' han ville? Medla — hahaha. Nej, nu ska krakarna bort.»

»Ja, men pappa, vore de' i alla fall inte bättre för oss att slippa bråka. Hela kajen är full med varor, som måste iväg.»

Den gamle såg förvånad upp. Sedan slog han handen i bordet och röt till:

»Jaså, du vågar föreslå något sådant. Du! Ha vi inte kanske sökt med ljus och lykta efter anledning att bli av med dem? Och nu, när slumpen därtill gynnar oss, skulle jag inte klämma till då? Jo, lita på de'. Och lär dej av din gamle far att vara rakryggad här i livet, evad de' gäller, min käre Henry, annars går hela mitt livslånga arbete till spillo en gång, när —»

Sonen avbröt honom angeläget:

»Se så, pappa, jag tänkte bara —»

»Låt du bli att tänka i sådana här saker, så länge din gamle far lever, äm-häm.»

Henry teg — och försvann som en svanshuggen hund. —

Samma kväll hade Klas Ring, själen i det syndikalistiska elementet bland stuveriarbetarna, kallat de yngre inom kåren till ett privat sammanträde på kafé Esmeralda vid Postgatan. Ett fyrtiotal hörsammade kallelsen. Till mötet infann sig också ombudsman Lönn, som först fick relatera besöket hos direktör

Northon. Lönn lade varken till eller ifrån — en av mannens förtjänster. När han kom till direktörns förslag att godvilligt få fram en bekännelse vem som var olyckans upphov och att det avskedade gänget sedan på basis av denna bekännelse skulle återtagas, satte Klas Ring och hans förtrogna i gång med ett ihållande demonstrationsrop.

Och Ring hojtade mot ombudsmannen:

»Slog du inte gubben på käft?»

»Nej», svarade Lönn, lite saktmodigt sarkastiskt, »men jag hade uppriktigt god lust.»

De andra skrattade.

Efter Lönns andragande klev Ring fram och höll ett flammande protestanförande:

»Först vill den gamle uven tvinga oss att bekänna ett brott, som vi aldrig begått och sedan tar han ifrån oss brödbiten för vi inte gör som han vill. Ett kok stryk skulle det gamla svinet ha. (Bravo, Klasse.) Och om vi är snälla å kryper, kryper som hundar för hans härlighet, så ska han ta' oss i nåder tebaks. I nåder tebaks, kamrater. Ne-ej, inte om vi så ska svälta ihjäl kommer vi att ge oss. Lova mej de', allihop.»

I korus:

»De' lova vi, kamrat. Åt helvette med den gamle blodsugarn.»

»Å Maj-Pelles osnutne lymmel till pöjk, som ställt ihop allt det här oväsendet, hänger vi i närmaste träd», ropade Klasse Ring.

En i hopen:

»Hänger, sa' du. Ne-e, vi ska steka faen liten på spett, sakta och långsamt, kamrat.»

I korus, med eftertryck:

»Sakta och långsamt.»

Sedan vidtog den allvarligare delen av mötet. Ett utskott tillsattes och medlemmarna till detta valdes med

aclamation. De bestodo av ordföranden, Klas Ring. Adjungerande ledamöter blevo hans lydiga redskap: August Hopp, Robert Backe, Bigge Ruter och Hjalles Åblom — samtliga tillhörande just det från arbete avstängda gänget av syndikalister på ångaren Tomas. De voro alla fem i 20—25-årsåldern. Oroliga, heta ungdomar. Håret på ända eller nedkammat i pannan till lugg. Bleka, glåmiga drag. Men massiva, äktsvenska lemmar.

De vid mötet närvarande, som inte insattes i utskottet, fingo i uppdrag att privat var och en inom sitt gäng propagera för den solidariska uppslutningen.

Sedan upplöstes mötet. —

Några dagar gingo till ända. Under tiden arbetade Ring och hans medhjälpare intensivt i det tysta. Först snickrade de ihop en promemoria över sakens förhistoria och utveckling tills nu, allt väl tillrättalagt för att göra väntad effekt. Lapparna delades i hemlighet ut vid arbetets början och slut. De gamle skakade på huvudet. De kunde inte förstå, vartill detta spektakel skulle tjäna. I hemlighet gillade de syndikalistgångets avskedande. Ja, de drogo rent av en lättnadens suck. De där ungdomarna, knappast torra bakom öronen, huserade som sannskyldiga terrorister. Men man vågade inte knysta, ty då hängde smockan i luften — för att nu ej tala om den hemliga utättningsmetoden, som var sjufalt värre.»

Den förtäckta propagandan, som emellertid drevs allt intensivare, blev snart det stående samtalsämnet man och man emellan. Arbetarna måste naturligtvis hålla samman gent emot motståndaren. Solidariteten fick inte rubbas. Orättfärdigheten, när den kommer från arbetsgivarehåll, är ett axiom. Och här var ett eklatant fall av orättfärdighet — ja, ett brott mot den personliga friheten. Till på köpet hade polisen hetsats

på oskyldiga människor. Oron steg grad för grad. Hypnosen verkade suggestivt även på dem, som hittills ställt sig avvisande mot denna aktion. Marken började bli förberedd. Och de unga syndikalisterna gnuggade händer. Nu spelade de i alla fall första fiolen.

En morgon, då mannarna som vanligt infunno sig i Lusaskens väntrum för att avhämta sina brickor, stuc-kos små lappar i deras nävar. De läste:

»På grund av hotande partiell konflikt med Rederi A.-B. Göteborg—Ostasien kallas Stuveriarbetareföreningens medlemmar till extra sammanträde i Arbetareföreningens B-sal i morgon kväll kl. 7.

Kamrater. Möten mangrant upp till detta möte. Leve solidariteten, den fattige arbetarens enda vapen i striden mot en överlägsen fiende.

På uppdrag:
Kommitterade.»

Snart var hela väntrummet uppfyllt av ett dovt mum-mel. Oro låg nu i luften och feber i blodet. —

Då dörrarna till B-salen följande kväll slogos upp, fylldes bänkarna till sista plats av hårda, grova, väder-bitna och muskulösa män i alla åldrar. Blickarna sneg-lade åt sidan, dolska och lurande, precis som om kam-pen redan vore i full gång.

Mötet öppnades av herr Lönn, som redogjorde för konfliktens förhistoria och gång hittills.

Efter honom hoppade unge Ring upp i talarestolen. Han var vital och rörlig som en gymnast. Håret stod på ända och i den blå kavajens bröstficka sköt den röda näsduken upp i en hög kil. Han tog sig om näsan, hostade, harklade. Och sen:

»Kamrater! Jag skall fatta mej kort. Här behövs inga utläggningar. Saken är klar. Som ni hö'de av Lönn's tal har G. O. A:s direktör på det grövsta för-

olämpat mej å mina kamrater på Tomas. Man vell göra oss tell mö'dare, kamrater. (Fy.) Ja, just mö'dare. Va' ha' vi gjort för farli't då? Jo, vi har arbetat, kamrater, vi som I. Å mens vi arbeta va' de' en stackare som trampa fel å höll på te dränka sej. För min del kunde kräket gä'na gått te bötten. (Skratt.) Nu sajer gamle Notton, att ja' å mina kamrater me' vett å vilja dränkt'en. Hur i helsicke kunde vi göra de' när vi arbeta. (Skratt.) Å' när vi försvara' oss å sa' att vi inget ont gjo't ble' vi avskedade. Nu har vi gått å svält i fjorton dar bara för att vi höll oss te sanninga, kamrater. Lönn har försökt å tala förstånd me' den gamle. Men han vell hellre ha bråk. I solidaritetens heliga namn uppmanar jag er nu allesammans här närvarande att hjälpa oss oskyldiga till rättvisa och bröd. Vi begär ingenting annat. (Mummel, sorl, stamp, enstaka bravon.)

Klas Ring lämnade talarestolen lika brådstörtat som han flög upp. Allt som Klasse företog sig var av brådskande natur — utom arbetet — det brådskade inte, ty han var ansluten till S. A. C.*

Efter honom begärde en av de mera betänksamma ordet. I försiktiga, snirklade vändningar bad han kamraterna att inte gå till några ytterligheter »för vi har ju nyss haft strejk» —

Mannen avbröts av högljutt sorl. Och August Hopp, Klasse Rings närmaste, reste sig spontant upp i bänken och utöste sin förbannelse »över gamle Pjattens illvilliga försök att spränga vår heliga solidaritet». Hopp's anförande hälsades med bravorop.

Ovationerna för honom efterföljdes av oväsen. Den tjocka luften var laddad med elektricitet. Och då någon skrek som en hysterisk på »aktion — aktion —

* Sveriges Arbetares Centralorganisation.

aktion», genljöd snart hela salen av samma rop. Några minuter till och det hela skulle sluta i kaos. Inför denna hotande situation fann sig Lönn föranlåten att än en gång ta till orda för att få ut någon mening med detta möte.

Ingen märkte, när han gick fram till talarestolen. Alla voro för upptagna med varandra inbördes. Lönn vred nervöst de slokande mustascherna, hostade. Utan effekt. Då grep han klubban och dunkade den i bordet. Den lystringssignalen kände de igen. Det blev för ett ögonblick tyst. Lönn, som visste, att sorlet och oväsendet snart skulle begynna, så snart den första nyfikenheten lagt sig, begagnade det psykologiska ögonblicket. Han pressade upp sin tjocka röst till ett indignerat patos, rullade med ögonen och sade:

»Kamrater. Vi måste komma till ett beslut. Därför äro vi här. Låt oss då än en gång göra ett försök, ett sista, att på fredlig väg lösa konflikten —»

»De' tjänar ingenting till», skrek Ring.

Han hyschades ner och Lönn kunde fortsätta:

»För att göra denna påtryckning så imponerande som möjligt, föreslår jag, att vår förening i samlad trupp efter arbetets slut i morgon kl. 4 tågar upp till G. O. A:s kontor för att på detta sätt demonstrera mot en av de största orättfärdigheter, som någonsin förekommit i den svenska arbetarerörelsens historia. (Bravo.) Jag skall vid detta tillfälle söka för gamle Northon (»gamle grisen, menar du», skrek Klasse Ring) (Skratt.) — för den gamle klargöra, vilken risk han i sin senila halsstarrighet utsätter hela stadens rederinäring för. (Riktigt.) Jag ger honom en dags frist att tänka på saken. Skulle svaret bli avböjande — nå, då kamrater, kan vi två våra händer —»

En kör av röster avbryter talaren:

»Instämnes — instämnes.»

Lönn fortsätter:

»Om således inte vår fredliga demonstration leder till resultat, föreslår jag, att vi förklarar allt stuveriarbete i blockad från och med i övermorgon —»

Rösten drunknade i ett sorl av bravorop.

Lönn dröjde, tills sorlet lagt sig en smula. Sedan:

»För att få blockaden effektiv och lära gulingarna ta' sig till vara en annan gång är det nödvändigt att vi också får med oss Svenska handelsarbetareförbundet, Svenska grov- och fabriksarbetareförbundet samt De förenade förbunden och sen ska snart de höga herrarna mjukna. (Bravo.) Vill således de närvarande besluta att, sedan poliskammarens tillstånd inhämtats, samtliga till vår förening anslutna skola i samlad trupp avtåga till G. O. A:s kontor och där demonstrera för en fredlig uppgörelse?»

Det syndikalistiska inslaget i mötet ansträngde sina lungor till det yttersta och ropade nej men de överröstades av de mer sansade elementen, som i det längsta ville avvärja en blockads olyckor.

»Jag förklarar denna fråga med övervägande ja besvarad», säger Lönn och slår klubban i bordet. »Vidare: vill mötet besluta om blockad av allt stuveriarbete i hamnen från och med i övermorgon, därest redareföreningen avböjer förslaget om fredlig uppgörelse?»

Ett dovt ja gick genom salen.

Klubban i bordet igen.

»Till slut, kamrater, får jag be' er om bemyndigande för mej att med de andra förbundsledningarna underhandla om sympatiblockad.»

»Godkännes.»

Lönn slog klubban för tredje och sista gången i bordet.

Sorlet började lägga sig och efter en stunds diskussion om vissa detaljer vid den förestående demonstra-

tionen upplöstes mötet med »Arbetets Söner». Alla deltog. Skrovliga, spruckna röster blandade sig med unga, friska, jublande. Sängen höjde och sänkte sig i rytmiskt tunga dyningar. Men varje ansikte, gammalt eller ungt, såg ut som förklarar. Extasen hade efterträtt det dolska hatet eller den smygande oron. Hela denna månghövdade arbetareskara liknade i detta nu de sant troende bröderna i »Helbrägdagörarnas samfund», ty solidariteten är lika helig som Jesu Kristi lekamen och blod. —

När klockan slår fyra i Karl Johan, Masthugget, Oscar Fredrik och Kristine, marschera täta flockar av stuveriarbetare bort mot Järnvågen. De vid varje demonstration fungerande ordningsmännen äro redan i färd med att ordna de första rotarna. Och sedan går det undan för undan. Den ena flocken sluter till efter den andra. Men klockan blir över halv fem, innan de vid Masthuggskajen, S:t Eriks Torg och Hultmans Holme arbetande hunnit anlända.

Ordningsmännen gå utmed leden, mönstrande rotar och troppar som ett militärbefäl, ty ordning ska det vara — ordning är det. Och tyst. I det långa tåget, som sträcker sig från Frilagerbyggnaden vid Rosenlunds-kanalen, förbi Lusasken, ända bort till Amerikabåtarnas Betongskjul, hörs knappast ett knyst. Men nu vecklas det stora, röda standaret ut. Den tunga duken fläktar sävligt för en frisk västan. Förste ordningsmannen gör ett tyst tecken och tåget sätter sig i gång med symbolen i teten. Allas ögon, även de som befinna sig längst bort i kön, söka fånga en flick av denna symbol. Och då kommer något extatiskt, äkta och tro-skyldigt i blicken. Denna tusenhövdade skara av svarta, sotiga, smutsiga stuveriarbetare i fläckiga, rivna, trasiga och lappade overalls liknar en religiös procession, på väg till någon andlig förrättning. De flesta bära en

unicabox och slokhatten eller den tillplattade vepan sitter på nacken, ty det är rötmanad och 25 grader i skuggan.

Ännu ett hundratal meter och teten är framme vid Göteborg—Ostasiens palatslika kontorsbyggnad. De stora guldglänsande bokstäverna tvärs över fasaden imponera på långt håll.

Först marschera de första rotarna upp i vid halv-båge kring rederiets entré. De efterföljande placera sig bakom. Och nästa efter dem. Snart har hela tåget slutit till, bildande en kompakt massa, ordnad i solfjäderform. De sista leden stå ända nere vid kajkanten. Mitt framför entrén placerar fanbäraren sitt standar och till höger om denne tar expeditör Lönn plats. Ute i periferien och vid sidorna trängas täta flockar av nyfikna. Arbetet är slut för dagen. Den stora hamnen ligger tyst och stilla. Endast en och annan puttrande motorbåt ute på älven stör tystnaden. Men demonstranternas blickar äro riktade upp mot ett visst fönster i G. O. A:s tredje våning. Och herr Lönn höjer huvudet bakåt för att kunna se upp mot detta fönster. I de andra syns huvud intill huvud: rederiets tjänstemän vilja inte gå miste om skådespelet därnere.

Plötsligt öppnas fönstret till direktörsrummet och gamle Northon blir synlig. Det vita huvudet når ända upp till översta fönsterposten. Ett sus går genom massan därnere. De enskilda individerna krypa liksom instinktivt närmare varann. Och det nyss så dolska och hätska i blicken växlar om och får ett omedvetet underdånigt uttryck.

Lönn tar ett par steg tillbaka — standarets nedersta flik smäller honom i ansiktet — fanbäraren får en knuff i sidan och Lönn fräser till: »Flytta dej, din dumma åsna.»

Sedan böjer herr Lönn nacken ytterligare ett par

grader bakåt, spänner bröstkorgen, öppnar munnen och lägger till. så det ger eko mellan de höga skeppsbrokvarteren:

»I samlad trupp ha vi stuveriarbetare kommit hit för att på detta sätt söka uppnå en lösning av den konflikt, som utbrutit på en av Göteborg—Ostasiens ångare. Å vår förenings vägnar vill jag betona vår fredliga vilja till uppgörelse på basis av det förslag jag muntligen framlagt för eder, direktör Northon. Och det är för att ge största möjliga eftertryck åt detsamma som hela stuveriarbetareföreningen mött upp. Vi vilja med denna fredliga demonstration betona vår solidaritet. Låt de utestängda återvända utan repressalier och även vi skola återvända. I annat fall», Lönn höjer rösten till bristning, »i annat fall», skriker han, »förklarar jag i de närvarandes namn, att blockad kommer att förklaras mot allt stuveriarbete från och med klockan sju i övermorgon.»

Ett ovationsartat sorl följer på denna deklARATION.

Direktör Northon böjer sig ut genom det öppna fönstret. Handen bjuder tystnad. Den kompakta massan därefter pressar sig närmare. Den ene tar inte längre hänsyn till den andre, ty nu är solidariteten som bortblåst. Ingen vill gå miste om ett ord av den gamles mun.

Direktör Northon talar. Den snart 70-årige mannens stämma är som ett tordön:

»Jag känner mej imponerad av denna sammanhållning. Den är vacker. Men de flesta av eder vet lika bra som jag, att ni lägger er solidaritet i vägskålen för en sjuk sak.»

(Ett knappt hörbart gny uppstår i massan.)

Den gamle upprepar:

»Ja, för en sjuk sak drar ni inte i betänkande att avbryta arbetet och gå ut i strid, åsamkande eder själva,

edra hustrur och barn nöd och bekymmer. Uteslut i stället dem, som genom sitt ansvarlösa svammel håller på att bryta sönder er mödosamt uppbyggda organisation — avlägsna dem som jag gjort. Något annat har jag icke att svara, äm-häm.»

Nu börjar sorlet i massan att stiga, först dovt, som om man inte vågar. Men de yngre elementen sätta fart i oron genom att vissla i fingrarna. De tystas ner av beridna poliser, som hålla sina läderpiskor i beredskap.

Då direktör Northon avgivit sitt svar, är herr Lönn genast beredd. Nu talar han hotfullt och myndigt som en överordnad men måste tyvärr fortfarande lägga huvudet bakut:

»Jag vill endast kort och gott meddela, att därest ni icke tills i morgon kväll klockan åtta gått in på våra fordringar kommer blockad att förklaras av Göteborgs stuveriarbetareförening mot samtliga till redareföreningen anslutna medlemmar. Vidare vill jag upplysa er om, att även övriga organiserade arbetare i hamnen skola stödja oss i vår rättvisa kamp mot godtycklighet och tyranni. Från och med i övermorgon klockan sju skall inte en arm röra sig i Göteborgs hamn, därest vårt förslag förkastas.»

För blott några veckor sedan hade redarna med De förenade förbunden och handelsarbetarna utkämpat en lönestrid, som vållat stort avbräck och än större ekonomiska förluster. Sattes nu en totalblockad i scen, kunde den leda till en paralyserande katastrof för hela sjöfartsnäringen.

Ej att undra över, om den gamle ett ögonblick vacklar. Han vet blott alltför väl att detta hot också kan sättas i verket. Anledningen i och för sig betyder inte ett dyft.

Men blott några få sekunder står direktör Northon

som förlamad. I nästa nu är den gamle sig själv igen: hård och oböjlig. Ånyo böjer han sig ut genom det öppna fönstret. Massan tränger på därnere. Nu skall det definitiva avgörandet komma. I somligas ansikte hat, i andras oro.

Rösten är åter stark och mullrande:

»Jag böjer mej inte för något hot. Och jag vet, att jag talar i hela redareföreningens namn, när jag förklarar, att jag inte kan gå in på edra villkor. Arbetare, tagen i stället ert förnuft till fånga. Syndikalistterrorn blir förr eller senare er egen olycka. (Tjut, skrån och sorl följa på dessa ord.) Ja, jag vet, vad jag säger. Men definitivt besked, även om det blir i sak samma som nu, ska ni få på begärd tid.» —

Sedan drar sig den gamle tillbaka, fönstret slår igen och Klas Ring, som rusat fram till sidan om Lönn, kommer försent.

Demonstrationståget upplöstes under ett dovt mummel. Var och en skyndar åt sitt håll. De, som ha familjer att försörja, försvinna först. Hemma sitter hustrun, väntande på utgången.

Men under brådskan och rusningen åt alla håll trängdes några stycken över kajkanten ner i vattnet. Nytt skrik och oväsen. Hjälpsheten var denna gång snart framme, ty polisen hade befarat en dylik olycka. En räddningsbåt med några man låg stationerad alldeles intill. Och så blev det bara ett ofrivilligt dopp. Men även detta fick gamle Northon skuld för. —

Senare på kvällen sammankallade direktör Northon redareföreningens medlemmar till sammanträde för att dryfta situationen.

Douglas Perzon och unge direktören röstade för en fredlig uppgörelse.

»Ta' dem tillbaka», sa' herr Henry. »Alltid blir

de' väl någon råd. Men att gå i blockad nu, när kaverna ligga fulla med varor, kan bli vår ruin.»

Direktör Northon slår näven i bordet:

»Nej. Får dessa slynglar ostraffat undergräva hela vårt ekonomiska liv, då är landet moget för revolution. Men plikten bjuder att inte falla till föga. Vi har rätten på vår sida. Och när hypnosen en gång släppt sitt tag, ska arbetarna säga sig detsamma.»

Direktör Northon dikterade beslutet: förslaget om fredlig uppgörelse förkastades.

Redan samma kväll fick herr Lönn telefonledes del av redareföreningens beslut.

»Jaså, handsken är kastad», svarade ombudsmannen kärvt och ringde av.

Men när Lönn släppte luren, blev han en annan. De frodiga dragen liksom torkade in. Om han vågat eller kunnat genomdriva sin personliga mening, skulle aldrig detta behövt inträffa. Driva hela kåren ut i blockad för en bagatell, en uppkonstruerad principfråga, som i själva verket inte hade det ringaste med solidaritet att göra — vansinnigt. Om nu dessa syndikalister själva uppträdde solidariskt mot socialdemokratien, hade någon giltig anledning funnits. Men i tid och otid demonstrerade de sin fiendlighet mot de fackliga organisationerna, vilkas existens de systematiskt sökte att undergräva genom sin svagsinta »direkta aktion».

Nu fanns dock ingen återvändo. Lönn måste sätta i gång blockadapparaten. Och just när han skulle ha semester till på köpet. Ett förbannat bråk jämt. Aldrig någon ro. Lönn tyckte bättre om god mat och gott dricka nu för tiden. Magen gav syn för sägen. Pustande sjönk han ner i sin stol. Den korpulente mannen formligen pressades ihop vid blotta tanken på vad som förestod. Men sedan Lönn styrkt sig med en konjak, gick det bättre att komma i gång med blockadens prelüdier.

XI.

Blockaden började på utsatt tid. Men livet i hamnen var sig likt. Trots de mest intensiva påtryckningar kunde ledningen inte få med närstående grupper. Handelsarbetarna och De förenade förbunden, som nyss varit i strejk, hade oaktat vikande konjunkturer lyckats pressa upp sina timlöner. Om nu dessa av sympati ånyo nedlade arbetet, kunde de riskera en återgång till de gamla lönevillkoren. Och en sådan risk ville inte respektive styrelser ta. De försökte i stället att medla mellan stuveriarbetarna och redarna. Anledningen till denna strid berodde ju på en bagatell, iscensatt av den syndikalistiska klicken. Men Lönn och styrelsen vågade ej utsätta sig för de mera besinningslösa elementens vrede. Upplösningstendenserna voro starka nog ändå. Här brast således solidariteten. Blockadens effektivitet äventyrades. Klas Ring och hans förtrogna uppgåvo emellertid inte hoppet att få med de båda andra förbunden. Och i tysthet drevo de sin propaganda ivrigare och hänsynslösare än någonsin. Ännu var man bara vid blockadens början. Och kunde bara de yngre vinnas för saken, skulle hypnosen snart sprida sig även till de äldre. Den ekonomiska sidan av saken bekymrade icke dessa ungdomar. De ville bara en sak: triumfera över arbetsgivaren.

Redarna å sin sida hade under de två dagar, som

föregingo arbetsnedläggelsen, inte varit sysslösa. I största hast mobiliserade man upp några hundra man, rekryterade ur alla yrken och stånd, så åtminstone det brådaste arbetet kunde utföras. Varje onödig liggeday för ångarna tillfogade redarna avsevärda förluster.

Helgdagsklädda grupper av strejkande hade samlats på kajen för att se på, när den första kontingenten arbetsvilliga under eskort marscherade upp över landgångarna. Där funnos köpmän, kontorister, fackföreningsdesertörer, lediga labanssöner, som annars brukade gå och slå dank, arbetslösa ur alla klasser och till slut ett femtiotal hamnarbetare, vilka av en eller annan orsak förvägrats inträde i fackföreningen, vars ledning vakade över att antalet inskrivna icke översteg ett visst antal, inklusive ordinarie och extra. På detta sätt var efterfrågan ständigt större än tillgången. Även i detta fack började således skråandan få insteg.

Bland dem vilka frivilligt anmälde sig som strejkbrytare befann sig även Viktor Ankar. Om han förut i sitt hjärtas lönnliga kammare närt sympati för arbetareklassen, hade den senaste tidens händelser omvänt honom. Överfallet och icke minst fröken Northons tydligt visade intresse för hans person voro de närmast orsakerna. Framtidsdrömmarna togo med henne ett språng framåt i tiden. Ankar placerades även nu på Tomas, men denna gång var han iklädd en splitter ny overall, svångrem och sportmössa.

Klas Ring jämte sin trogna livtropp hade fattat posto närmast Tomas.

När Klasse fick se sin antagonist kliva upp på landgången, ropade han:

»Se där går Maj-Pelles högfärdiga pøjke. Den djäveln ska vi snart expediera. Eller hur, kamrater?»

De andra i korus:

»Vi ska få gulingen levande.»

Och sedan hojtade Ring:

»Passa dej för mörka kvällar, du.»

Ankar låtsades inte höra.

Snart var lastningen på Tomas i gång som om ingen-
ting inträffat.

Efter arbetets slut på kvällen kom bogserbåten Flink, mannarna äntrade ombord och Flink stack i väg tvärs över älven till Sodafabrikerna, där liggplatser inrättats för de arbetsvilliga. De mottogos där av ordningsmän, vilka noga kontrollerade namnen, så att inte någon ovidkommande lyckats slinka med.

Sodafabrikerna användas icke längre för sitt ändamål. De äro i normala tider bomnade och stängda. Men i strejktider likna de en kasern, avdelad i logement, med över- och underbritsar. Till varje brits hör en halmmadrass och ett par filter. Logementen erinra om de gamla lägerplatsernas primitiva inredningar men med den skillnaden, att här är allt ordnat för dagen och stunden.

Viktor Ankar, numera ovan vid hårt och tungt arbete, klär av sig overallen, skorna och strumporna. Resten ligger han i. Men flera av kamraterna känna inget behov av att sova. En del gå omkring och nojsa. På en underschlaf sitta ett par stycken och dricka turvis ur samma flaska. Den ene är en utstraffad volontärkorpral. Den andre en bankrutterad gulasch. De uppbygga varandra växelvis med historier ur sitt tidigare liv. Men framme vid fönstret står ett grovt tillyxat slagbord. På detta en osande fotogénlampa. Och kring bordet fyra män i skjortärmarna. De spela bank och betala varandra med små lappar, på vilka de skrivit en siffra. De spela bort sin avlöning i förskott till varann. Det gula ljuset belyser deras anletsdrag. Den ene, en grovt byggd karl, skelar med ögonen, när ryg-

gen är knäckt och det svarta håret hänger i stripor. Han ser ut som en förbrytare, bräker yankee-engelska samt säger »no» och »yes» mellan vart och vartannat ord. Bredvid denne en glämgig, avsigkommen kontorist. De späda, regelbundna dragen frappera i denna omgivning. Intill honom sitter en senig rese i 30-årsåldern. Dragen hårda och kantiga. Ansiktet urgropat av svält och umbäranden. Han är till yrket elektroingenjör, men går utan arbete sedan ett halvår tillbaka. Under denna tid har han sysslat med vad som helst nere vid hamnen. Vissa dagar räcker knappt förtjänsten till nattlogi på Frälsis (Frälsningsarméns natthärbärke). Den fjärde i laget är en lång och gänglig 40-åring. Hjassa och tinningar kala. Det gulbleka, skägglösa ansiktet svartprickigt. Han har varit handelsresande i kortvarubranschen, gjorde dumheter i stället för affärer och lät värva sig först vid tyska västfronten men kom aldrig längre än till etapperna. Tog sig sedan över till Finland och deltog i frihetskriget mot de röda. Under patrulltjänst infångades han av en fientlig spanareavdelning och blev genast rödgardist för att rädda livhanken.

En dag under striderna vid Tammerfors sprang han tvärs genom linjerna över till de vita men blev under vägen krutsprängd i ansiktet. Därav de svarta fläckarna. Kom sedan med lastbåt till Göteborg och blev tidsskrivare vid ett rederi. Kort tid efteråt anlände ett hemligt meddelande till arbetarna om hans föregående bravader i Finland. Det åtföljdes av porträtt för säkerhets skull. Karlen var brännmärkt, fick inte lov att försörja sig med en hederlig syssla utan motades i väg — annars bojkott av rederiets båtar.

Här och var i britsarna lågo utsträckta, snarkande gestalter. Men rakt under Ankar mässade en basröst med gravlikt allvar syndabekännelsen och i britsen

närmast intill fåktade kamraten med armarna och gol som en gök. Han hade tydligen delirium tremens och fick inte ens vara i fred under sömnen. Men framme vid bordet dunkade alltjämt de spelandes knogar mot den ohyvlade bordskivan, medan hjälten från frihetskriget höll målron vid makt.

Ankar låg och lyssnade, tills ögonlocken mekaniskt gled o igen av trötthet. —

Plösligt fick han en omild knuff i sidan. Strax därpå en till. Ankar vaknade ur den tunga sömnen och såg sig yrvaken omkring. Genom ett par fönstergluggar trängde den första aningen om en ny dag in i det mörka logementet. Ankar visste inte riktigt var han var hemma. Den ovana omgivningen gjorde honom konfys. I detsamma sköto ett par ljusflammar över britsen, åtföljda av en kvävande rök. Samtidigt hördes hesa nödrop från logementets bortre ända:

»Elden är lös.»

Förskräckt hoppade Ankar ner på golvet, kom i mörkret ner på alla fyra och hade så när brutit ena benet.

Men nu genljöd hela logementet av samma skrik:

»Elden är lös!» —

Ankar stod ett ögonblick som paralyserad. Han såg inte till någon eld, bara ljusröda strimmor. Men de växte, blevo större och intensivare. Plötsligt sköt en flammande låga upp borta vid ingången. Det knakade och frustade i själva dörren. Förbi honom hastade nu groteska, spöklika gestalter. Somliga voro i bara skjortan, andra halvklädda som Ankar själv. Besinningslöst störtade han efter strömmen. Alla rusade mot den brinnande dörren. I detsamma sprängdes denna utifrån, under brakets spridande omkring sig ett regn av gnistor och eldbränder. Vägen var fri. I nästa

nu stod han ute på gårdsplanen bland en massa andra vettlösa, huttrande gestalter. På fästet lyste en blek månstrimma, men älven låg svart och övergiven. Endast en roddbåt livade stillheten. Den kom tydligen från någon brygga i Sodafabrikernas närhet. I båten sutto två män. Den ene var Klas Ring. Den andre hans kamrat August Hopp. De hjälptes åt att ro och rodde av alla krafter. Roddbåten sköt fram som driven av elektricitet, ty årorna voro omlindade för att icke ge något ljud ifrån sig. Den syndikalistiska teorin hade nyss omsatts i praktiken. Och därför stodo alla dessa nakna och halvnakna män härute under bar himmel, medan några ordningsmän höllo på att släcka eldsvådeungen med en assurancespruta. På mindre än en halvtimme var faran över och karlarna kunde huttrande taga sig in till sina britsar. Snart låg åter lite var försänkt i djup sömn.

Den ende, som inte kunde somna genast, var styrman Ankar. För tredje gången på kort tid hade han varit utsatt för olycka. Den sista blev visserligen snart avvärjd, men Ankar kunde lika gärna ha legat i sin säng som ett förkolnat lik.

Påföljande morgon, då truppen skulle ge sig av, måste först varje man ge löfte till ordningsmannen att icke för någon utomstående berätta vad som timat härute under natten.

När karlarna landstego vid kajen för att marschera upp till respektive båtar och börja dagens knog, stod ett tidningsbud vid landstigningsplatsen och delade ut färska exemplar av »Arbetarens Vapen».

Hela första sidan upptogs av artiklar om strejkbrytarna. Rubriker och underrubriker voro tumshöga.

Mitt på sidan en annons med svarta ramar. Den liknade en dödsannons. Ankar läste:

Härmed ha vi den tunga och smärtsamma
plikten tillkännagiva att vår f. d. avdel-
ningsmedlem

David Ankar

även kallad Goliat, född den 13/7 1878 i
Göteborg, avsmnade hastigt från sin orga-
nisation (vid hamnarbetarekonfliktens ut-
brott) i tron på sin egen styrka och
fräckhet.

Sov, men ej i ro.

För Göteborgs hamnarbetares
fackförening.

Styrelsen.

Ankar läste annonsen — och skrattade. Vad i her-
rans namn hade den beskedliga brorsan gjort för något?
Dömd som strejkbrytare. Otänkbart. Nå, orsaken
skulle han väl få reda på i sinom tid.

Ankar öppnade tidningen. På tredje sidan fastnade
hans öga på följande rubrik:

Hedersmän vid Göteborgs hamn.

Följande personer finna med sin heder fören-
ligt att utföra strejkbrytarearbete under nu på-
gående konflikt:

Ankar, Viktor, styrman. I G. O. A:s tjänst
som arbetarespion m. m.

Karlsson, Karl, f. d. kontorist, Stampgatan 98.

Spak, Nils, f. d. organiserad, även kallad Loppan. Bor hos sin far, Klamparegatan 38.

Palm, Oskar Anselm, f. d. vitgardist, särskilt stryktäck, ökad.

Löv, Axel Natanael, ingenjör och notorisk strejkbrytare. Tillfällighetsbostad »Frälsis»...

Här måste styrman Ankar avbryta den spaltlånga namnlistan, ty unge direktör Northon kom fram och slog honom på axeln, just som han skulle gå över landgången.

»Nå, styrman, hur har ni sovit därute på Soda-fabrikerna?»

»Sovit? — Hm — jotack, ganska bra.»

Ankar var på väg att försäga sig.

Unge direktörn:

»Jag hoppas, att det där nattlogiet inte blir så långvarigt. Förlikningsmannen, assessor Kulling, har uttalat sig i den riktningen. Gomorron-gomorron.»

Herr Henry vände och Ankar fortsatte uppför landgången.

XII.

Redan första blockaddagen hade förlikningsmannen kallat delegerade för de båda parterna till sammanträde. Assessor Kulling, en lång, mager, skarpprofilerad jurist, såg på stridsfrågan rent teoretiskt. Anledningen var en bagatell och man borde enligt hans mening kunna uppnå förlikning på basis av kompromiss. »V: leva ju i kompromissernas tidevarv», sade han en smula sarkastiskt. Men ingen av parterna ville lyssna på det örat. Och så upplöstes detta första sammanträde utan det ringaste resultat. Men Kulling var till sin läggning optimist och förresten hade han som förlikningsman till uppgift att medla. Ytterligare ett par sammanträden höllos under första blockadveckan. Men även dessa blevo resultatlösa.

Under tiden sökte Klas Ring och hans koteri att på alla sätt skärpa blockaden, som redan från början var ganska impopulär bland den stora massan av hamnarbetare. Men Klasse spelade nu första fiolen. Och på ett första strejkmöte i B-salen lyckades han bland annat genomdriva ett beslut, att stadens bagerier skulle bojkottas, därest de levererade bröd till strejkbrytarehärberget. Den bojkotten fick inte åsyftad verkan, ty bagerierna sålde genom mellanhänder. Emellertid utsattes vaktposter vid kajerna i avsikt att förhindra transport av livsmedel tvärs över älven.

Dagen efter beslutets fattande i B-salen, kom en

okänd mansperson ner till Goliat i Frigången och frågade, om han i stället för sin far, vilken var sjuk, ville med båten transportera ett par lådor till älvstranden mitt emot.

Goliat, som ingenting hade att göra, tog gärna emot uppdraget. När han om en stund kom ner till farsgubbens båt vid Masthuggskajen, voro lådorna redan stuvade ombord. Goliat nickade för sig själv, stoppade in en pris och klev ner i båten.

I detsamma ropade någon på honom från kajen.

Goliat vände sig om. Där stodo Klas Ring och August Hopp.

»Va' de' I som højta'?» frågar Goliat.

»Ja, just vi. Du går strejkbrytareärenden, din luver.»

»Va' säger I?»

»Du går strejkbrytareärenden. Vräk lådorna i sjön och packa dej i väg, så vitt som du är en hederlig arbetare.»

Goliat svarade:

»Ja' ä' la faen ingen strejkbrytare för att ja' ror över ett par lådor.»

»De' är brö' i lådorna och bröt ska te strejkbrytarna.»

Goliat stod ett ögonblick betänksam inför konsekvenserna. Men sprittörsten ägde ännu större makt med honom. Mannen hade utlovat hela fem kronor, om ärendet utträttades ordentligt och pengarna skulle han få, när uppdraget utförts. Nu hade Goliat inte haft något starkt hemma på ett par dar och inga pengar att köpa för. Det avgjorde saken. Goliat satte sig till rors och försvann utåt älven, medan de båda kumpanerna hojtade och hoppade jämnfota av ilska på kajen.

Dagen därpå läste Viktor i »Arbetarens Vapen», att brodern »hastigt avsomnat från sin organisation». Naturligtvis hade Goliat begått ett fruktansvärt brott mot solidaritetens oskrivna lagar, eftersom denna kraftåt-

gärd vidtagits. Upprepade gånger tänkte Viktor besöka den utstötte för att höra anledningen men fick aldrig tid. Han måste hänga i till sent på kvällarna och hade förresten inte lust att utsätta sin egen person för risken av ett överfall. Strejkvakter patrullerade dygnet runt på hamnområdet. Så en morgon, när styrman Ankar som vanligt ögnade igenom »Arbetarens Vapen», fick han ånyo läsa sin brors namn i en annons.

Den hade följande lydelse:

AVBÖN.

Undertecknad, som för några dagar sedan fraktade tvenne lådor, innehållande bröd, till strejkbrytarekvarteret i Sodafabrikerna och därigenom med berätt mod och mot bättre vetande bröt mot den beslutade bojkotten, ber nu, sedan jag återfått mitt sunda förnuft, om avbön för mitt synnerligen skurkaktiga betående.

Samtidigt vill jag tillkännagiva min avsky för blockadbrytarnas gemena kamp mot organisationen.

Göteborg den 15 aug. 19—.

David Ankar.

Denna gång blev emellertid nyfikenheten honom övermäktig. Han måste till varje pris ha reda på broderns förbrytelse. När middagsrasten kom, tog sig Viktor ledigt för resten av dagen och steg i land. På kajen stod ett lag vakter. En av dem hojtade några okvädningord efter honom. Och på andra sidan tullkammaren susade en sten över Ankars huvud. Så en till. Det var nära att han fått den i veka ryggen. Nu gick den på sidan. Risken att våga sig i land var tydligen

inte överdriven. För att så fort som möjligt komma bort från det farliga hamnområdet anropade Ankar en passerande droskbil, hoppade upp i denna och gav chauffören order att köra till Goliats bostad.

Vid själva ingången till pränet stötte Viktor på brodern. Denne var nämligen på väg ner till bryggan för att med farsgubbens båt ge sig i väg till Kol-Olle för att hälsa på. Det var flera år sen sist.

Goliat blev i första ögonblicket lite häpen och kisade först åt alla håll, innan han vågade inlåta sig med brodern, ty strejkledningen hade ute spioner lite varstans. Men Frigången låg öde ända ner till bryggan och även den var folktom. Ångfärjan Gerda befann sig väl ute på älven eller borta vid Färjenäs.

Viktor hade svårt att hålla sig för skratt, när han såg broderns ängslan.

»Att visa sej i sällskap med en strejkbrytare är tusan så riskabelt även om han råkar vara ens egen brorsa, fö'stå'ru, Vekter. Va' vell du förresten?» frågade Goliat oroligt och tillade: »egentligen borde ja' inte kännas ve' dej nu, så som du bär dej åt.»

Viktor slog sin bror på axeln:

»Kom så går vi in och språkar, eftersom jag har mina vägar här förbi.»

»Gå in? Ä' du galen! Om Meli feck se dej nu, skulle hon bå' spotta å fräsa. En vet la hur'na fruentemmer ä'. Di tar ve' sej för de' minsta. Nej, vell du språka, är de' nog bäst att vi går ner i båten å ror ut på älva, så ingen ser oss ihop.»

Det förslaget gick Viktor gärna med på.

»Men sen får du ro mej tillbaka.»

»Te'baks? Å de' trodde du! Men jag kan sätta dej över te nån brygga på Hisingsidan. Sen har du ju inte långt å gå te dett. Där ä' la schangtilt, Vekter? Di säger, atte I höll på te å bli innebrända där bötte.»

Viktor ryckte till. Hade händelsen redan kommit ut? Till brodern:

»Asch, de' var nog bara lite soteld.»

Sedan Goliat än en gång mönstrat omgivningen, nickade han förstulet:

»Ja, då går vi, men du kan komma en bit efter mej.»

Allt avlopp lyckligt och utan obehag. Väl ute på älven blev Goliat som förändrad. Skuggrädslan försvann och utan påstötning från broderns sida började han berätta om de spännande dagarna. De spelade en stor roll i David Ankars händelsefattiga liv. Han hade plötsligt blivit medelpunkten för hela organisationens intresse, fått skylta med sitt namn i bladet ett par gånger o. s. v. Goliat berättade i detalj.

»Ja, nu när allting är lyckligt överståndet å ja' blett tagen i nåder igen, har ja' nästan lust te å skratta åt alltihop.»

»Och hela bråket berodde bara på dom bägge brödlådorna?» frågade Viktor liksom tvivlande.

»Javesst. Å hade ja' inte vatt så förbannat tö'sti', Vekter, så hade ja' la inte brytt mej om dom heller. Men te dej, min egen bror, kan ja' saja, att hela teställninga ser ut som påhett. Förresten lär du ju vara skulden te eländet, Vekter. Hahaha. Bara de' tog slut snart ändå. Meli tål inte se mej. Å törsti' blir en —»

»Å ingenting att köpa för», inföll Viktor.

Goliat knep hop de små grisögonen. De sågo så bedjande ut. Viktor, som kände medlidande med sin stackars bror, tog upp sin plånbok och gav honom en hel tia. Goliat tappade den ena åran, så överväldigad blev han.

»Men spar på pengarna, David.»

»Jahadå — de' ska du veta. Å må Gud löna dej både i detta livet å i det tellkommande.»

Goliat stoppade tian i västfickan och började sedan

ro av alla krafter bort åt Hisingsidan. Viktor brydde sig inte om att göra några invändningar. Nu hade han i alla fall fått reda på vari broderns brott bestod och saknade därför anledning att upphålla honom längre.

Tio minuter senare är styrman Ankar på väg till strejkbrytarehärberget, medan brodern fortsätter uppför älven, i dag stridare än vanligt. Men Goliat har krafter för fem. Ända fram till Götaverken håller han sig intill Hisingsidan för att undvika svallvågorna från kommande och gående ångare. Varvets nithamrar slå lock för örat och solen bränner okristligt. Goliat pustar som en blåsbälg. Tungan sitter fast i gommen. Den törsten, den törsten. Även tian bränner. Han kan inte kämpa emot längre, utan styr tvärs över älven bort till Magasinskvarten, går i land och tillhandlar sig en hela Prippen. Smiter därpå in i närmaste portgång, kör ner korken med en spik, efter kommer fingret av gammal vana — smack — och sedan flaskan till mun. I djupa, långa klunkar rinner drickat ner genom det breda, flämtande gapet. Goliat glömmar tid och rum för törstens skull. Han sluter ögonen och stånkar. Det mörkröda Adamsäpplet roterar och halsen säger kluck-kluck-kluck. Först när flaskan är tom, öppna sig de små blodsprängda ögonen och hypnosen släpper sitt tag. Pupillerna flyga som yrvakna omkring i den svarta porten. Ankar behöver tid att orientera sig. I detsamma hör han en hostning. På avstånd glänser en kask och en sträv röst säger:

»Stå inte här å dreck ur butell, karl — för då blir de' Berger* å böter.»

Goliat rycker till, stoppar tomflaskan i byxfickan, lommar förbi konstapelns ut i det bländande solljuset, medan kranar och vinschar, bilar och elevatorer göra

* Göteborgs polisdomare.

honom huvudyr med sitt buller. Och ändock är han van därvid. Men de få dagarnas sysslöshet har liksom bragt Goliat ur gängen.

Magasinskvarteren är Östersjöbåtarnas tilläggsplats. De ligga i långa rader, stora och små om varandra. Vid en lübeckare är den väldiga pontonkranen i rörelse. Ställinorna kvida av ansträngning och den ena kuggen kommer liksom krypande efter den andra. Men i luften svänger ett oformligt, massivt styckegods på väg från ångaren till kajen. Goliat står ett ögonblick och betraktar färden med fackmannablick. De knakande, till bristning spända kättingarna äro på väg att glida och det hela ser riskabelt ut. Men allt går lyckligt och föremålet, en stenkross av gjutjärn i orimliga proportioner, slår i mark med en dov duns. Hela kajområdet skakar.

»Strejkbrytare, som inte förstår sej på hederligt folks arbete», mumlar Ankar med övertygelse, medan båten dansar ut för en törn mot kajen. Snart är han inne i Lilla Bommens hamn på andra sidan Hisingbron. Goliat drar upp årorna och pustar ett tag, medan ögonen vandra omkring. Till höger ligga i rad Göta Kanalbolagets vita, smäckra passagerarebåtar. Han stavar ihop och nickar. Idel gamla kända namn: Pallas, Motala ström, Wilh. Tham, Venus, Ceres. Och intill dem ångare på Väneren och Vättern. Ja, här är sig ackurat likt. Goliat ror en bit upp mot Sankt Eriks torg. Rakt fram ligger Östra Hamnkanalen med sina tvärbroar. Och i fonden lysa den breda bulevardens lindar mörkgröna. Längst bort förlora de sig i ett blågrått dis. Men sorlet från city når honom som ett avlagset eko. På årtal har han inte satt sin fot därinne och känner ingen åstundan dit nu heller. Men perspektivet förstår han med ett naturbarns känslighet att uppskatta. Goliat tar sig en färsk pris och ror sedan

tvärs över. Där ligga de små lastbåtarna från Dalsland, Värmland, Bergslagen. Och intill dem en lång rad kanalskutor. Här är livet inte så rörligt som vanligt.

»Strejkbrytare kan la inte räcka te överallt heller», säger Goliat halvhögt och fortsätter upp mot Hultmans Holme. På andra sidan älven ett gammalt fallfärdigt varv. Och utanför detta en hel flotta av pråmar i alla storlekar och åldrar. De ligga i rader tätt intill varann. När de övergivits av gammalsålder eller lämnats utan tillsyn på andra platser i hamnen bogseras de hit, där ägaren får avhämta dem inom viss tid, annars huggas de upp till bränsle. En vaktkarl är just nu ute för att märka överliggarna. Gravitetiskt kliver han från den ena till den andra med en krita i handen och efter honom hans hund, som då och då stannar, sätter sig på bakdelen och tjuter melankoliskt, med gapet i vädret.

Goliat hojtar åt vakten, som är en gammal arbetskamrat:

»Du har de' bra, du, Figge.»

Vid Goliats anrop börjar hunden skälla. Han får ett slag av läderremmen över ryggen. Och Figge svarar tillbaka:

»Låt bli å strejka, så har du de' bra också»

Sedan fortsätta de sin gravitetiska väg från pråm till pråm: tvenne groteska figurer här i denna värld av gamla svarta, ruttna och halvsjunkna pråmar. Från Goliats båt se mannen och hunden ut som stora, rörliga silhuetter mot den av allsköns bråte täckta vattenytan.

Men utmed Säve Strandgata är liv och rörelse. Här ligga kol- och vedgårdar, magasin för halm, spannmålsprodukter, konstgödsel och utsäde. Och utmed kajerna ändlösa rader av slättoppade galeaser, kuttrar, skamfilade Vänerskutor, underliga gamla hjulångare, tillhörande en svunnen tid. Rostiga, gamla, utslitna. Men så länge de kunna gå upp och ner i älvtrafiken, där de,

mödosamt som orkeslösa gamlingar, stappla fram, är inte deras tid ute. Skepparna likna gengångare från 50—60-talen, tala underliga landsmålsdialekter och gräla i tid och otid på sitt folk. Intill dem ligga hundratal kolpråmar och krossmaskinerna mala utan uppehåll, medan på smala landgångar kolbärarna skjuta sina tungt lastade enhjulingar i svindlande fart tvärs över kajen och gatan in i upplagen. Seniga, svarta, sotiga gestalter, med nakna, ludna bröst och armar, där ådrornas nät är spänt till bristning. Västgötaknallar och judar med blå domestiksäck på ryggen, påk i ena handen och över axlarna hela knippen av underkläder, strumpor, kramvaror, blanda sig i vimlet, ropande ut sina varor och underbjudande varandra.

Goliat ror i sakta mak förbi detta hamnparti. Liksom brodern njuter även han av den pittoreska, mångskiftande tavlan. Det ser bara ut, som om tiden stått stilla här. De gamla, urmodiga båtarna äro desamma nu som i Ankars barndom, ja, själva arbetet har en viss primitiv karaktär, så olíkt det bullrande livet i stora hamnen.

Men nu är han äntligen framme vid gasverket. På andra sidan får Göta älv tvenne tillflöden: Sävån och Gullbergsån, vars nedre del populärt går under benämningen Kol-ån. Vid denna senare har gamle Kol-Olle sin hemvist.

Goliat ror in i det smala, smutsiga vattnet, stannar en bit innanför mynningen, vilande på årorna, medan blicken mönstrande går från strand till strand. Överallt slumra gamla läktare och lador, ekor, rodd- och motorbåtar av enklaste slag. Goliat, som glömt bort, hur Kol-Olles flytande bostad ser ut, fortsätter ett stycke uppigenom. Till höger en rödmålad läktare. På taket ett svart rör och ur röret singlar en tunn rök mot himlen.

Goliat visslar och ror över till läktaren, som liknar en överbyggd pråm. Vid sidan utåt ån ligger en segelbåt. Och i båten står en storvuxen pojke, sysselsatt med att beslå det lappade, säckgrå seglet.

Han vänder ryggen, bred som en karls, åt Goliat.

Denne hojtar:

»Vet du var Kol-Olle bor nånstans?»

Pojken vänder sig sävligt om.

I detsamma känner Goliat igen honom:

»Kors, de' ä' ju Patrik, vetja.»

Pojken flinar med hela ansiktet.

»Jaså, farbror David vågar sej ända hit upp. De' va' inte i går, de'.»

Under tiden har Goliat rott närmre.

»Ä' din far hemma, Patrik?»

»Javesst. Han ligger bara å sover. Men farbror kan la hälsa på ändå.»

Och han håller i Goliats båt, medan denne hoppar ombord på läktaren, Kol-Olles och hans pojkers hem sedan tider tillbaka.

Framme vid fören är en dörr. Goliat öppnar och går in. Här är köket, försett med järnspis på ena gavelväggen, på den andra står ett bord och på väggen ovanför bordet ett par grovt tillyxade och nersotade hyllor med olika slags köksattiralj för det allra enklaste behovet. Vid bordet sitter Patriks bror Tappen och doppar bröd i en spilkum med mjölk. Men vid den jättestore Goliats inträde rusar han upp av pur förskräckelse, i hastigheten vältande spilkummen över ända.

Pojken kryper intill väggen, ser skräckslagen ut.

»Bli inte rädder, Tappen. Du känner la igen farbror David?»

»Julles och Rulles pappa?»

»Javesst.»

»Jaså», skräcken ger med sig, men han ser inte rik-

tigt övertygad ut. Julle och Rulle likna inte sin far det ringaste — den reflexionen gör Tappen genast.

Men Goliat går fram till Tappen, tar manhaftigt i hand och frågar på sitt bullrande tungomål efter far.

I detsamma hörs ett brummande läte innanför köket.

»Nu vaknar pappa. Jag ska gå in och hälsa från farbror», säger Tappen och försvinner genom en dörr av hopspikade bräder. Gångjärnen gnissla vid öppnandet. Under tiden kastar Goliat ett öga omkring sig. Nog har han det djäkligt med utrymmet hemma och det ena med det andra. Men här är allt värre. Två små fyrkantiga glas, nästan igengrodda av damm och smuts, sitta på vardera långväggen. Och den länge Goliat måste böja på huvudet en smula, ty snedtaket tar emot. Men nu hör han Kol-Olles röst tvärs genom den tunna brädväggen:

»Stig in i salongen, du, Goliat. Genera dej inte.»

Goliat stryker upp mustaschborsten, öppnar dörren och kliver på. I detsamma smiter Tappen förbi ut i köket igen.

Kol-Olle kommer emot honom, fryntlig och obekymrad som förr i världen. Även till det yttre är han sig lik, med den skillnaden att det en gång kastanjebruna håret och skägget grånat och vuxit ihop till ett. Endast partiet omkring den klumpiga näsan saknar hår. De yviga, slokande ögonbrynen, igenvuxna vid näsroten, lämna endast de pigga, bruna pupillerna fria. Vitan syns ingenting av. Men pupillerna likna tvenne ljuspunkter i mörker: de lysa upp hela det hårbevuxna ansiktet. Kol-Olle har fyllt femtio men ser äldre ut för det yviga, gråsprängda skäggets skull. Han är något mindre till växten än Goliat men kraftig och oböjd. Över hela typen ligger något av grandezza, fast klädseln påminner om en kajschottes: blårandig, fram-

till uppknäppt blus, mörkbruna manchesterbyxor med svångrem.

»Längesen sist, Goliat», säger han och bjuder sitta på en av britsarna. De äro tre till antalet, en vid vardera långsidan och en i aktern: där ligger Tappen. Vid vardera långsidan fadern och äldste sonen. Goliat sätter sig, medan ögonen mönstrande far över »salongen». Ovanför Kol-Olles brits finns en väggfast bokhylla med böcker av Dumas père, Marryat, Dickens, Cooper och Viktor Hugo. Alla band bastant inbundna i svart klot. På Kol-Olles brits en uppslagen volym av Hugos »Havets arbetare». Den har Kol-Olle somnat vid. Han slår igen boken och sätter upp den ordentligt på sin plats.

»Pojkarna å ja' har samma smak», säger han. »Va' den ene läser, läser den andre.»

Mitt på golvet står ett omålat bord med ett par stolar och över Tappens brits hänger en gammal klocka. De båda loden dingla fritt och för varje minut knäpper det ena, för varje halv- och heltimma det andra. Över bordet en fotogénlampa. Men ingen kommod.

»Vi tvättar oss ute på backen både sommar å vinter.»

Ur ett omålat väggskåp till höger om dörren tar Kol-Olle fram en flaska och ett par glas.

»Du ä' la tö'sti' som vanligt?»

Goliat stryker sig om mustaschborsten och säger »hehe». Sen tömma de glasen i ett drag och grina illa.

»De' va' inte i går du hälsa på mej, Goliat.»

»Nej.»

»I strejkar — som vanligt. Å får betalt ändå. Ja' å mina pojkar arbetar varevliga dag.»

Goliat hostar och hälsar hemifrån. Efter ytterligare ett glas talar han i detalj om sitt strejkbrytareäventyr. Goliat blir under berättelsens gång lösmynt och Kol-Olle varnar honom för att tala så högt. »Tänk, om

någon hörde dej nu, Goliat.» Goliat ser sig omkring, sänker rösten till en hes viskning. Men han måste berätta sin bravad till slut. Kol-Olle nästan börjar tro, att Ankar kommit hit uteslutande för den sakens skull. Kol-Olle är varken syndikalist, socialist eller kapitalist. Han är en det fria arbetets man, som ser filosofiskt och upphöjt på det evinnerliga käbblet och bråket mellan arbetare och arbetsgivare.

»I liknar barnungar allihop, Goliat. Träta för ingenting och sen tjuta som vargar. Men allt tar sin tid och tar en ända med förskräckelse. Här lever ja' å mina pojkar på nästan ingenting — men vi lever ändå, å är nöjda å belåtna. De' vill säja, Patrik börjar ta sej en del friheter, som ja' inte tycker om. En vacker dag ger han sej i väg. Och sen blir de' la Tappens tur, som Tina före dem. Men så länge Kol-Olle kan feska bråte, behöver gubben inte svälta ihjäl. Ser du, de' är konsten här i livet.»

Goliat nickar — Kol-Olle har rätt — men tillägger:

»Me' såna privilegier som du har, Olle, kan en nästan bli smått förmögen. Du behöver ju aldrig köpa — bara feska.»

»Som alla feskere. Men en får la ha grejerna i ordning i alla falla. Ska du förresten följa me' på en tur uppåt Sæveån? Pøjka' ska vesst över te Frihamna, så jag blir ensam i eftermedda'.»

Det förslaget har Goliat ingenting emot. Kol-Olle tänder sin pipa, sätter slokhatten på nacken, bjuder sej själv och Goliat på en sup till och så gå de ut. Köket är tomt. Både Patrik och Tappen ha försvunnit. Båten också.

»Då har di gett sej i väg te zijenara», säger Kol-Olle. »Dina pøjka' va' ju me' dom häromsistens.»

»Ja, di vet ingen var en har. Men käcka pøjka, Olle. Ja, aktare.»

Utom segelbåten har Kol-Olle en liten rank snipa, som inte rymmer så mycket. Goliat föreslår att ta farsgubbens. Den är dubbelt så stor.

»Hur står de' te' me' farsgubben?»

»Skralti'. Dör la snart, den gamle skrötten. Han har åren inne, Olle.»

»Han har de'.»

Goliat sätter sig till rors och Kol-Olle går i aktern med håven — hans speciella fångstredskap. Den är av flätad ståltråd och tung som en blyklump. Den behövde vara solid, ty med den fiskar Kol-Olle upp kringflytande brädlappar och diverse annat brännbart.

I dag finns ingenting att fiska i Kol-ån, så Olle behöver inte ha håven i beredskap, förrän båten stryker in i Sæveån. Där får han så mycket mer att göra. Håven är ideligen i verksamhet. Halva tjärtunnor, bottenstäver, lådlock, avslitna trädgrenar med barken på, brädstumpar, bobinved — allt brännbart, som kommer i vägen fiskar han upp. Båten börjar redan till hälften fyllas med denna flytande herrelösa bråte, som Kol-Olle har ett oskrivet privilegium på.

»Du tjänar nog inte lite på den här kommersen, Olle?»

»Åja — lite mer än ingenting», svarar Olle och stoppar en ny pipa, medan håven halas upp och får vila, ty en bit framigenom kan han inte upptäcka något, som är värt att fiska upp.

»Men vi fortsätter la en bit till», föreslår Olle och drar på mun, ty Goliats overall är blöt av svett i ryggen. Och han pustar svårliga. Tungt att ro med all den här sura bråten ombord. Båten ligger djupt.

»Så mycke' vass», ojar sig Goliat. »Ska vi inte vända nu, Olle?»

Här breder verkligen Pharmides ut sig med tropisk yppighet. Högräst och blommande vajar den sakta för

en frisk sunnan. Det är som om någon osynlig sitter gömd nånstans i närheten och spelar en entonig melodi på vasspipa.

I detsamma sticker ett lurvigt huvud upp över de höga stånden och en skrovlig röst hojtar:

»Tjänis, Kol-Olle. Ska du inte ro i land å hälsa på gamla vänner.» Samtidigt vinkar karlen med en lång kniv.

Kol-Olle vinkar tillbaka och skriker:

»Ja' tror Slampen ä' ute på skördearbete.»

»Jojo mensan. Ro i land å skaka tass med en av konungariket Sveriges förnämsta konsthantverkare, Olle.»

Kol-Olle skrattar. Ett stycke ovanför skymta över vasstånden de yttersta halvrudda pålarna till en skranglig brygga.

»Vi kan la gå i land å hälsa på Slampen å hans kamrater», föreslår Kol-Olle och pekar ut bryggan, som Goliat sätter kurs på. Då båten kommer närmare, upptäcka de en till midjan naken karl, som tvättar en skjorta av obestämbär färg i älvvattnet. Allt vad han har på sig är ett par lappade mollskinnbyxor och de hänga lättjefullt och riskabelt långt nere. Mannen sitter på huk, ivrigt upptagen med sitt arbete, som ackompanjeras av en utdragen visselaria. Den nakna överkroppen är brun som en indians. Kol-Olle och hans medhjälpare ser han inte, förrän de lägga till vid bryggan. Då reser mannen sig, stryker upp byxorna och glor närgånget på inkränktarna. Han betraktar bryggan som sin egendom.

»Kors, de' ä' ju 'Notarien', säger Kol-Olle. Sedan högt: »känner inte Notarien igen mej?»

Notarien sticker händerna i byxfickorna, drar än en gång upp byxorna fast verkan uteblir, låter höra en

kort visselsignal och säger på vårdad, uppsvensk dialekt:

»Å, min gamle ven Kol-Olle, mjukaste tjenare» (och han gör en artig, liksom välkomnande gest med den fria handen. Den andra håller det drypande våta plagget.)

Båten lägger till. Goliat och Kol-Olle hoppa upp på bryggan. Olle presenterar, okonstlat och utan krumbukter, men med ett stänk av humor i ögonvrån:

»Goliat — Notarien.»

De båda nybekanta skaka tass. Notarien — ingen vet något annat namn — är en mager och torr 50-åring. Skallig, men med en liten svart skäggtipp i hakvecket. Det ligger något visst imponerande i blicken och rörelserna äro avmätta. Han ser fortfarande lite närgånget på Goliat.

Notarien, som länge och väl studerade jus vid alma mater Carolina, excellerar alltjämt i romersk rätt och latin men endast efter några glas. Då kan han förresten mycke', mycke' mer, fast kunskapens bitterljuva frukter blandas lite huller om buller. Nykter är Notarien stel, klassmedveten och reserverad.

I detsamma kommer Slampen med ett fång vass under armen. Kniven sitter i en lång slida, som dinglar ända ner på låret. Han är liten till växten, svartmuskig, med härjade, finniga drag och inflammerade ögon. I pannan och vid tinningarna lysande, ljusröda blemor och bobbor. Även Slampen är bara klädd i ett par byxor. Men de äro uppvikta till knäna. Kring de håriga, ådersprängda benen drypa vatten och gyttna.

Han tar Goliat i hand utan vidare ceremonier och säger:

»Nu går vi hem till vårt stolta palats och intar förfriskningar. Jag hoppas herrarna värdigas göra oss

den äran. Och Slampen, som skaffat sig praktisk uppfostran, gör en artig böjning på den nakna ryggen.

Det stolta palatset ligger i en klyfta alldeles nere vid strand. Från flodsidan är det skyddat av vassen, från landsidan av en överskjutande klyfta. Palatset består av en ganska stort tilltagen jordkula i sockertoppsform. På taket växer gräs och över själva takspetsen vajar en trasig vimpel. En gång blå och gul har den numera ingen färg alls. Utanför ingången sitter på en trefot en lång, underlig typ och binder bastmattor av torkade vasstrån. Han binder enkelt och naturligt. Över axlarna en trasig regnkappa. Den hänger flott och ledigt som dolman på en husarofficer. Under regnkappan ett par svarta simbyxor. På nacken en jockeymössa av urblekt rött siden, med stor skärm och för ögonen mörkblå brillor. Ett svart hår ringlar ner på axlarna utan tukt och ans.

Då sällskapet kommer närmare, reser mannen sig upp, tar av jockeymössan och glasögonen samt kör med fingrarna genom det långa håret.

Han har en gång i världen liksom pastor Gumse i »Den gula paviljongen» varit predikant i »Hälbräddagörarnas samfund» men måste på grund av ett särpräglat tycke för småflickor ta till schappen. De andra titulera honom för Pastorn och han har i allt en pastors värdiga uppträdande.

Pastorn skakar hand med Kol-Olle, trycker högtidligt och med djupt allvar Goliats hand. Goliat känner sig liten. Pastorn imponerar mest.

Men inifrån jordkulan klingar stilla mandolinmusik, åtföljt av en underlig hes sång. Den kommer från före detta operettsångaren Georg Balke. Han bär grön jakett, artistiskt knuten svart slips, söndagsblad — och mollskinnsbyxor. Samt är barfota. Balke ser mycket medtagen ut. De hektiskt röda kindbackarna stå

ut som knotor. Munnen är insjunken av brist på tänder. Han sprider en dålig, ruttan lukt omkring sig. Och hostar.

Då Balke hör röster, kommer han ut med mandolinen i hand, knäpper på strängarna, gör en flott teatergest och deklamerar, med halvt frånvarande, brustet patos:

»Jag hälsar er fränder och vänner.
Er alla jag älskar och känner
Som en bror —
Ja, som — en — b-r-o-r.»

Balke sluddrar på målet och talar starkt i näsan. De sista orden i hes falsett beledsagas av en teatralisk åtbörd: ena handen på hjärtat, den andra med mandolinen för han rakt ut och huvudet glider av gammal vana bakåt. Då ser det ut, som om solen lyser på ett lik.

»Flytta dej, Georg, så vi kommer in», säger Notarien.

Balke stiger åt sidan med en lätt, förbindlig böjning på huvudet.

Jordkulan är som sagt rymlig. Inga kojplatser. Till madrass ha de en bastmatta, till filt en bastmatta och till huvudgård en säck, stoppad med torkade vassblommor. Mitt på golvet står ett lågt bord. Och kring detta bänkar sig sällskapet, med korslagda ben. Goliats rygg värker svårliga och han känner sig bortkommen, känner sig som en proletär bland en hop överklassare.

»Ni kommer lägligt till vår frugala middag», säger Notarien, som sköter hushållet. Han plockar fram ur en jordkällare intill sill, bröd, kalla, oskalade potatis, margarinsmör, riktigt öl och en hel liter genever, köpt förresten av Kalle Vira härom dagen. Och som efterrätt torkad frukt i en skål. Den ätes torr.

Slampen, före detta kypare, är värd. Innan herrarna

börja måltiden lyfter han sitt glas och önskar smaklig måltid. Slampen lägger an på att tala lika snirklat som Notarien, men ibland kommer en slangglosa emellan.

Och sedan börjar middagen. Knivar, gafflar och tallrikar av tenn finnas ordentligt framsatta. De fyra föregå med gott exempel och ta tallrikarna i knät. Aptiten är god. Men Goliats rygg värker, som om den ville gå av på mitten.

Notarien håller skåltalet för de båda gästerna:

»Livet är kort. Låtom oss äta och dricka och glada vara. Det har, mina herrar, alltid varit summan av min visdom. Och därför sitter jag också här i detta angenäma och glada lag. Den som inte förstår sej på bordets njutningar, förstår inte tillvarons mening och mål. Skål.»

Supen slinker ner som vatten. Balke slår samman händerna diskret och nickar nådigt. De andra se vördnadsfullt på Notarien, vilkens ögon börja rinna med fladdrande, ostadig låga. Slampen berättar om olika maträtters sammansättning, så var och en tycker sig se dem på sin tallrik. Han har förr i världen serverat både majestäter och statsråd. »Men nu serverar jag mej själv.»

Kol-Olle tackar kort och gott för sig och Goliat. Och Pastorn ber en bordsbön, med blicken i taket och knäppta händer:

»Himmelska f-fader, du, alla g-goda gåvors givare, vi t-tacka dej, att vi än en gång fått stilla vår lekamliga hunger. Dig tillhör att stilla den a-andliga, o, Jehova i höjden.»

»Bravo — bravo», ropar Balke.

Men Notarien skakar på huvudet.

Efter middagen avec: ånyo ifyllda glas av genevern. Under tiden spelar Balke mandolin och sjunger gamla operettslager, operaarior, kabarettstycken och visor.

Han kommer ofta av sig och tar då upp en ny melodi, medan de darrande, magra fingrarna knäppa på strängarna.

När genevern tog slut, hängde natt över nejden. Stjärnorna tittade in genom den lilla öppningen. Vågorna kluckade mot bryggan. Avlägset hördes lokomotivvisslor och spårvagnspingel. Som ett utdraget mullrande nådde storstadens nattsorl hit ut. Men på sina bastmattor sovo sex rusiga, lyckliga och utstötta män, medan säven utanför deras boning sjöng vaggvisan för dem. Så vackert och känsligt den sjöng. Precis som en mor för sitt barn. —

När Goliat vaknade fram på förmiddagen, såg han syner tack vare genevern och ropade på hjälp.

»Lugna sej, far lille», säger Balke, som sitter bredvid och täljer vasspinnar. Av dem bli så småningom fågelburar. Det arbetet utgör hans bidrag till det gemensamma hushållet. De andra äro ute och skära vass, som sedan lagras i stora högar. Av dessa tillverkas mattor och mattorna omsättas i pengar. Den utminuteringsringen får Slampen sköta om. Han går omkring i bondgårdarna och kommersar, ja, vågar sig ända fram till förstäderna. —

Så kom Kol-Olle och tog Goliat med ner till båten. Sedan anträdde återresan.

Men när han sent på kvällen äntligen kom hem — utan saknad — kunde Meli berätta, att blockaden var hävd och att arbetet nere i hamnen skulle börja som vanligt i morgon bitti.

»Di säger, att Klasse Ring och hans kamrater har rymt», tillägger Meli som en halv förklaring.

Goliat nickar. Han förstår, varför de hux flux gett sig i väg.

XIII.

En kväll i början av september. Det Northonska palatset vid Högåsplatån är rikt eklärerat. Gamle direktören ger middag kl. 7 med anledning av hamnkonfliktens oväntade upplösning och avveckling. De praktfulla gemaken genljuda av ett uppsluppet sorl. Men det middagssällskap, som nu samlats här, verkar för ovanlighetens skull lite blandat. Först och främst äro samtliga G. O. A:s avdelningschefer och övrig personal i ansvarig ställning inbjudna. Bland dem befinner sig också styrman Viktor Ankar. Vidare har den gamle inviterat spetsarna av Göteborgs redareförening. Till sammans vid pass ett 40-tal personer. Damerna lysa med sin frånvaro. Endast husets värdinna, de båda döttrarna Constance och Marianne samt fru Dagmar Northon representera könet.

Herrar avdelningschefer känna sig lite bortkomna i denna omgivning. Ingen av dem har varit här förut. Alla äro klädda i smoking. Ankar också. För första gången i hela sitt liv bär han ett dylikt plagg. Men det kan man inte tro. Evening-dressen och den lilla satta figuren se ut att trivas förträffligt ihop. Endast händerna besvära. Antingen Ankar står eller går, äro de i vägen. Och det förefaller honom, som om alla de andra kastade ett förstulet, halvt medlidsamt öga på dem. —

För att genast från början få den rätta, otvungna

stämningen bland dessa herrar av vitt skilda samhällsskikt har värden uppmanat dem att känna sig som hemma hos sig. Den förnäma, litet stela etikett, som annars brukar lägga sin sordin över en middagsbjudning i det Northonska palät, är sålunda bannlyst. Ingen skall behöva se bortkommen ut, om han inte själv vill. Den magnifika värdinnan håller sig dock mest på avstånd. Hon känner sig som främling i eget hus. Svärdottern, fru Dagmar, gör henne sällskap. Men Constance och Marianne assistera sin far, som önskar, att de underlydande ska trivas. Värden och hans döttrar sekunderas av fröken Mariannes fästman, kapten Bääver, en lång, benig, slätrakad och blond officer i 40-årsåldern. Det rödlätta ansiktet behärskas av den rasbetonade papegojnäsan. Bågen börjar vid roten. Tinningarna kala. Kindsägget borstat mothårs. Och det tunna, ljusa håret benat i mitten ända till kragkanten nedanför nacken. Han är klädd i husaruniform. De vita snörena över bröstet, axelepåletterna och tre-stjärnan göra sig i detta sällskap av idel svart.

Ankar kan inte undgå att se honom både i tid och otid. Och han måste medge, att fröken Mariannes blivande imponerar på honom. Men när hon hänger i sin fästmans arm, känner sig styrman Ankar som Maj-Pelles pojke. Och händerna tynga som försvarliga vikter.

I detsamma kommer gamle Northon fram, dunkar honom på axeln och säger:

»Nå, min käre Viktor, hur kändes det som strejk-brytare?»

»Bra.»

»Fick ni nån mat därborta?»

»Jadå.»

»Ingen klagade?»

»Inte som jag hörde.»

»Men ni höll på att bli innebrända. Förlikningsmannen fick ett lätt göra den här gången. Jojo.»

Några herrar ur redareföreningen samlade sig runt direktören och hans skyddsling, bekikande den sistnämnda med halvt vänliga, halvt intresserade blickar. Styrman Ankar var ju det ofrivilliga upphovet till hela striden. När de fixerade honom så där, kände sig den unge mannen bortkommen. Det var som om han utstälts till allmänt beskådande.

På avstånd stodo några avdelningschefer, med huvudena lutade samman och ögonen riktade på Ankar. I deras blickar lästes en aning avundsjuka. Dessa herrar, flera av dem gamla och grånade i rederiets tjänst, kunde aldrig glömma, att Ankar varit springpojke och lytt deras minsta vink. Nu betraktades han nästan som en av dem. Var skulle den pojken sluta en vacker dag? Det var inte gott att veta.

När direktör Northon med sina vänner släppte honom, drog Ankar en lättnadens suck. Men så råkade han kasta ett öga på den ovannämnda gruppen av sneglande avdelningschefer. Då spände Viktor Ankar ut sitt breda bröst, gav dem en blick tillbaka — det låg mycket i den — och spatserade så obesvärad som möjligt ut i en med tavlor behängd och av ett par X-raylampor upplyst passage, i vars bortre ända en spiraltrappa ledde upp till andra våningen. Här kanske han kunde få vara i fred. Men Ankar tyckte, att kapten Bäävers skugga beständigt gled före. Den lämnade honom ingen ro. Ankar undrade, om kapten hade reda på, att fröken Marianne uppvaktat med blommor på sjukhuset.

I den trånga passagen hängde en samling småstycken av Lafrensen, Boucher och andra 1700-talsmålare. Små lättsinniga interiörer, som trots tavlornas stora konstvärde ändå förvisats hit »för att inte chockera i

onödan», som fru Agnes Northon en gång uttryckt sig. Styrman Ankar hade händelsevis stannat framför ett av styckena, en sängkammerscen av Boucher. Ankar tyckte, att scenen liknade ett vykort, som han en gång köpt på en sjömansbordell i Liverpool. Det obskyra minnet dunstade plötsligt bort för ett fras av siden tätt bakom. Innan Ankar hann vända sig, stod fröken Marianne Northon där. Hon kastade ett flyktigt öga på sängkammerscenen — ett sensualistiskt leende lekte kring den kraftigt skulpterade munnen — och sedan såg hon på Ankar. Den unge mannen hade velat sjunka genom jorden. Inte därför att han betraktade bilden och blev upptäckt under detta förehavande utan därför att den som överraskade honom var fröken Marianne. En blodvåg sköt upp i det barkade, svartbruna ansiktet, färgande om det i mörkrött. Ankar såg i golvet. Armarna hängde ner som ett par släggor i vila. Han kunde inte ännu konsten att blixtnabbt förstå sig, åtminstone inte vid ett tillfälle som detta. Fröken Marianne tyckte synd om hans tafatta hjälplöshet. Men hon ville inte hålla honom i förlägenhet, även om den lille styrmannen var som allra mest förtjusande då. Därför klippte fröken Northon genast av med att fråga:

»Nå, hur känner sej styrman nu?»

Ankar satte ena handen för mun, strök med den andra över ögonen, som om han besvärats av någon syn och sade:

»Jo tack — hm — nu är jag fullt återställd.»

»Så roligt.»

»Å så — hm — ska jag be att få tacka — hm — för all vänlighet —»

Fröken Marianne såg sig omkring — de voro alldeles ensamma — innan hon svarade:

»Jag tycker uppriktigt synd om er. Ni fick lida oför-

skyllt, som pappa sa'. Lustigt att vi förresten just skulle träffas där första gången.»

Efter en kort paus:

»Nå, har styrman sett sej omkring?»

»Nej», svaret kom undrande.

Nu vågade han se upp — men måste rikta blicken ganska högt för att möta hennes. Himmel, så skön, så gott hon luktade och en sån toalett. Ankar skakade, som om han fått en elektrisk stöt. Den meddelade sig till fröken Marianne, som riste lätt och behagsjukt på de nakna axlarna. Den orangefärgade mantiljen höll på att glida ner.

Ankar gjorde en tafatt rörelse med handen för att hindra malören.

»Å, tack — jo, jag menade om styrman varit omkring i vårt hem — annars ska jag gärna vara ciceron en stund, innan middagen serveras.»

Ankar blev förbluffad och var på god väg att fråga efter kapten Bääver. Vad skulle denne säga, om han stötte på dem.

»Kom då, så går vi. Om ni har lust, förstås?»

Också en fråga.

De fortsatte passagen bort igenom, gingo uppför spiraltrappan. Fröken Marianne före.

»De' kanske är bäst», sade hon.

Ankar kunde inte undgå att se ett par gröna silkestrumpor. Märkvärdigt. Den starke mannen höll på att få svindel för strumpornas skull. Kanske berodde det på, att de voro så långa. — Ankar svettades. Smokingen värmdde värre än den tjockaste vadmal.

Ovan trappan var först en hall, prydd med allehanda exotiska föremål: vapen, husgeråd, jakttroféer — allt karaktäristiska prov på den av modernismen högt värdesatta negerkulturen. Fröken Marianne vek av till vänster, öppnade en dörr, tände elektriska ljuset. Ett

veritabelt museum öppnade sig för Ankars förvånade blickar. Silkestrumporna hade han glömt. Salen var uppdelad i flera avdelningar. Där funnos allt mellan himmel och jord — från uppstoppade orangutanger till stenåldersyxor.

»På sina lediga stunder går pappa helst hit», upp-
lyste fröken Marianne.

Ankar såg med ett naturbarns förvåning på allt detta underliga. Det var som om han med ens förflyttats till en främmande, okänd värld, blott befolkad av tvenne levande varelser: de båda.

Då de vandrat omkring ett par minuter, blev fröken Northon trött, tog en stol och satte sig.

»Var så god», sade hon och pekade på en intill.

Som ett svagt eko nådde gästernas sorl hit upp. An-
nars hördes inte ett knyst. Ankar hade lagt händerna framför sig i skötet. Då och då tittade han efter att de funnos kvar.

»Vi ska väl se mer», sade fröken Marianne. Och
tillade: »bara vi hinner.»

Det blev tyst igen. Gärna för Ankar.

Men plötsligt bröt fröken Northon tystnaden:

»När jag sitter här och ser hela staden genom det stora fönstret därframme kom jag att tänka på en sak. Ja, bli inte förvånad nu — men jag har mina infall. Sådant ligger i slakten, förstår styrman. Jo, jag har ofta tänkt på, hur originellt och roligt det skulle vara att — att få dansa ute i arbetarnas tivoli på andra sidan älven. Men jag vill helst vara klädd som en tjänsteflicka. Säg, styrman? Har ni lust att ro mej ut till Hoväng?»

»Krokäng, menar fröken.»

»Jaså, Krokäng. Nå, vet ni, jag tycker, det skulle vara rysligt intressant också. Vi båda. På tu man hand. Vasa?»

»Hm.» En harkling blev enda svaret. Ankar förstod ej riktigt. Kanske inte heller vågade.

»Ser ni, jag vill vara med om något extra — något som jag och mina väninnor bara hört talas om. Och snart ska jag kanske resa min väg för alltid.»

»För alltid.» Ankar tappade koncepterna. Han var på väg att resa sig upp och spontant slå armarna om henne.

Hon nickade:

»För alltid.»

Och åter steg tystnaden upp. Denna gång bröts den av en gonggong och en pendyl, som slog 7.

»Nu börjar middagen», säger fröken Northon och reser sig.

Innan dörren till hallen går upp:

»Ni vill ro mej ditut, inte sant? Ja, jag ser det. Låt mej bestämma kvällen — sedan.»

Och så gå de.

I passagen ropar någon »lilla Marianne».

»Josias», mumlar hon.

Ankar sträcker sig fram och ser de vita husarsnörerna.

Jaså, hennes fästman heter Josias, tänker han.

»Var har du varit, min lilla duva?» undrar kapten Bääver.

»Jag har förevisat pappas museum.»

»För vem?»

»För styrman Ankar.»

»Jaså», orden halvt skrattas fram. Sedan bjuder kapten Bääver sin fästmö armen. Ankar får traska efter genom passagen. Han lunkar som en pudel.

När samtliga gäster blivit placerade, kommer värdinnan, fru Agnes Northon, seglande in vid sin makes arm. Och efter dem Constance, Henry och Dagmar. Gästerna resa sig upp som på kommando. Sedan sätta

de sig för en nick av värdinnan. Middagen kan börja. Det festligt dukade bordet är i hästskoform. Familjen Northon intar hedersplatsen, flankerad av vännerna ur redareföreningen. Styrman Ankar har placerats vid avdelningschefernas bord.

När serveringen begynner, tänker han: Gudskelov att Mia inte är här längre. Viktors syster Mia håller nämligen på att gå igenom Frälsningsarméns kadett-skola. För ett halvår sedan slutade hon sin gamla plats. Det hade onekligen varit lite penibelt, om bror och syster mötts, han som gäst, hon som passopp. Nu slapp Ankar den fataliteten åtminstone.

Hela tiden middagen pågår, sitter styrman Ankar som i en dröm, förmår knappast följa med de många talen. Först när den gamle chefen med höjd röst och med glaset i hand utnämner honom till chef för utgående avdelningen på G. O. A:s stora kontor, vaknar han riktigt upp. Men även denna nya verklighet förefaller honom otrolig. Först så småningom kan Ankar fatta hela vidden av den gamles ord: han är utklare-ringschef, »som tack för Viktors trohet, flit och uppoffring såväl före som under konflikten».

När styrman Ankar kunde reda tankarna något så när, gick den första till modern. Vad skulle hon säga, när han kom hem till Majorna och berättade, att direktören mitt under festens förlopp utnämnt honom till avdelningschef? Ja, vad skulle morsan säga. Kanske hon svimmade av glädje och överraskning.

Men på fröken Marianne vågade inte Ankar se, så länge middagen pågick. Och när hon en gång höjde sitt glas och som på skämt ropade:

»Skål, styrman Ankar», blev han så förskräckt av att höra rösten, att handen i häpenheten slog omkull glaset. Då skrattade lite var åt den unge mannens tafathet. —

Kaffet serverades vid små bord i angränsande rum. Ankar passade på tillfället att tacka sin chef. Han hade tårar i ögonen och kände sig fortfarande som springpojke trots smoken.

Den gamle slog honom på axel:

»Tack — tack, Viktor. Gör bara alltid sitt bästa och tänk på firman först.»

Därpå tackade Ankar unge direktören:

»Tack — tack, styrman.» Herr Henry tog det hela legert.

Sedan smet Ankar bort till ett avlägset bord i en vrå, som skuggades av en vidlyftig palm. Där försjönk han i tankar, glömmade hela sin omgivning utom en. Ingen brydde sig heller om honom. Inte ens fröken Marianne såg Ankar till mer än en enda gång, då hon passerade förbi vid sin fästmans arm utan att observera den nye avdelningschefen.

Men efter festens slut mötte han henne apropå i vestibulen. Hon stannade och viskade:

»Jag ringer och bestämmer tiden.» Högt tillade hon:
»adjö, adjö, styrman Ankar.»

XIV.

Från festen begav sig Ankar raka vägen upp till gamla hemmet i Majbergen. Hjärtat var överfullt. Han måste ha någon att öppna det för.

När den nye avdelningschefen i G. O. A. klev in i stugan kände Stava i första häpenheten inte igen denne sin son, till den grad hade smokingen stöpt om hans yttre.

Modern mönstrade honom först både bak och fram. De gamla ögonen strålade. Nu var han i alla fall en riktig herrekarl.

Men då Viktor berättade om sin nya ställning inom rederiet, måste Stava sätta sig. För några sekunder tappade hon alldeles målföret. Och sedan, så snart tungan kom i gång:

»Du har la aldrig hört fel bara?»

»Hört fel. Mamma språkar. Tror I, att en hör fel på sånt.»

»Ja-a, för de' kommer ju så apre på.»

Den gamla fick tårar i ögonen.

»Att far inte kan hålla sej inne, så han feck höra't från din egen mun, Vekter.»

»Var är far då?»

»Nere ve' båten ett ärende.»

»Och jag som just kom upp för att få låna båten.»

»Båten — va' ska du me' den te?»

»Jag och fröken Northon ha kommit överens om att

tillsammans ta en roddtur på älven en kväll, när de' passas.»

»Va' säger du, pöjk. Ska du och unga fröken Mariane ro? I ensamma? Ä' du riktigt nökter, Vekter lelle?»

Viktor skrattar överlägset.

»Har I sett mej onykter nån gång?»

»Nej, gudskelov å tack. Men de' låter ju närpå som om — Eller kanske du bara vell sköja me' di' gamla mor?»

»Tycker mamma att de' låter så konstigt då?»

»Ja-a, allt annat, men —», mor Stava bet sig i läppen och uttrycket i de gamla dragen förbyttes med ens. När hon rätt tänkte efter, så . . .

»Träffa du unga fröken på festen då?»

»Ja, naturligtvis. Hon visa mej omkring och vi var ensamma en lång, lång stund.»

»I bägge?»

»Javisst.»

»Nå, var va' greven då?»

»I ett annat rum.»

»Och så kom du å fröken Mariane överens om å ro me' fars båt — I bägge ensamma?»

»Visst.»

»Jag kan inte fatta, atte de' är sant, fast jag ser på dej nu, att du inte narras. Va' tror du unga fröken menar me'», återigen bet gamla mor av, som om hon försagt sig.

Viktor hade inte lust att hjälpa henne på trådan. Nu, när ärendet utträttats, fick han lust att gå.

Stava tog en reservnyckel till båten och räckte honom den:

»Du behöver inte fråga far din om lów. Ro I så möcke I vell — de' lóvar jag, Vekter. Men — men — va' du gör, så uppför dej väl. Ja, du förstår la, va' jag menar. Du ä' unger och fröken Mariane ä' unger.

Å en vet la hur de' går te, när ungdomen kommer för sej själver. Passa dej för allan del, käre Vekter. Vem vet, vem vet, va' detta kan vara början te. O ja, Herrans vägar äro underbara.»

Stava snyftade och måste torka ögonen upprepade gånger.

Just när Viktor stod på tröskeln för att gå, kastade modern fram apropå:

»Å snart så kommer la Mia frå' Stockholm. Ho' har gått igenom kursen nu och har blett utnämnd till officer. Ho' och hennes fästeman ska gefa sej. De' ska bli ett rektigt armébröllop. Storståtligt, må tro. Alla officerare ve' Frälsningsarmén här i stan ska vara me' uppe på plattformen. De' blir både musik å sång å tack å löv.»

»Var ska bröllopet gå av stapeln då?» frågade Viktor, synbarligen ganska likgiltigt.

»I Betaniakyrkan förståss, annars får inte allt folket plass.»

»Jaså.»

Systemens nya värdighet hade för brodern knappast större värde än hennes gamla, fast det var ju bra, att hon slutat däruppe, om han bleve inbjuden till palatset vid Högåsplatsen flera gånger.

»Nej, nu måste jag gå, mamma.»

Stava strök sin son på armen, strök kärleksfullt och eftertryckligt, ty då kunde hon bättre konstatera klädet fina och mjuka kvalitet. Inget vanligt vadmal, minnsann.

»Du låter la snart höra av dej — å — å var inte oförsektier nu bara. Gör inte något som du kan få ångra i hela ditt liv, käre lelle Vekter.»

Viktor hörde inte på det örat. Han var förresten redan ute på trappsvalen, då modern uttalade sin förmaning. —

Fröken Marianne Northon hade fått ett stänk av exentricitet i fädernearv. Hos en avlägsen släkting till familjen, den gamle globetrottern Mattias Lever, tog denna exentricitet sina hittills mest synliga uttryck. Under Mariannes uppväxtår nämndes Levers namn ofta i samband med hennes egna originella nycker. På senare år talade man aldrig i det Northonska hemmet om farbror Mattias. Han hade fullständigt ingått i den stora glömskan. Nu jämförde modern sin yngsta dotters nycker med andra gamlingars i slakten. Och när Marianne en tid efter sin konfirmation ivrigt gick i katolska kyrkan, påminde detta modern om salig faster Beat-Sofie, som på gamla dar blivit katolik och därför betraktades som ett stort original.

Just ett utslag av denna exentricitet kom unga fröken Northon att intressera sig för den lille, utvärtes obetydliga styrmannen. Fadern hade gett henne första anledningen genom att i familjekretsen helt oförbehållsamt erkänna den unge mannens flit och duglighet. »Viktor är ett folkets äktfödde son, men han kommer att gå långt», sade direktören en gång. Mer behövdes inte. Men alla försök att komma i direkt kontakt med den unge mannen strandade, ty de levde i var sin värld. Kom så Ankars vistelse på sjukhuset och därmed fick fröken Marianne sin länge åtrådda chans.

Styrman Ankars hjälplösa naivitet och bortkommenhet inför mäktig chefs egen dotter gav honom en viss charm i hennes ögon. Han var olik alla de män hon hittills kommit i beröring med. Viktor såg på den unga damen som ett underverk. Det tjusade henne. Men hon ville också känna sig som hans jämlike — om bara för en enda gång.

En vecka efter festen fick Viktor Ankar telefon från fröken Northon. Varje stund under sju dagars tid hade han väntat härpå. Under tiden togo drömmarna kon-

kret gestalt: fröken Northon älskade honom. När hon nu ringde, tappade Ankar först målföret. En lyckokänsla utan namn bemäktigade sig den annars så nyktrre lille styrmannen eller rättare avdelningschefen. Nu behövde han väl inte tvivla längre.

»Har styrman lust att göra mej sällskap i kväll?»

Om. Men Ankar behövde tid att framstamma ett något utdraget ja till svar.

»Vänta mej då vid Järnvägen klockan åtta.»

»Hittar fröken till Järnvägen, annars skall jag komma upp och möta.»

Å, Gud bevara nej, tänkte fröken Marianne. Högt sade hon:

»Jadå, jag hittar överallt —»

Klockan halv åtta satt styrman Ankar i fars båt, iklädd sin söndagsfina styrmansuniform, som han annars aldrig brukade använda nu för tiden. Men Viktor kom väl ihåg vad modern berättat om fröken Mariannes besök i Majbergen: hon hade högt och tydligt uttryckt sin beundran för det där porträttet, där Stavas son satt i all sin skinande stass. Och så var fröken Northon van att umgås med uniform. Den där kapten Bääver till exempel gick ju jämt och ständigt omkring i sin grannlåt. Och Ankar visste av erfarenhet, att fruntimmer alltid tycker om det som lyser — inte minst på karlar. Och en ann lika god som en ann.

Halvtimmen använde styrman väl. Han tvättade och gnodde Maj-Pelles gamla båt både ut- och invändigt. Så putsad hade den aldrig varit förut.

När klockan slog åtta i Oscar Fredrik började Ankar speja bort över Järnvägen, spejade med hjärtat i halsgropen. Plötsligt stod hon alldeles inpå honom. Ankar blev konfys. Han kände rakt inte igen den eleganta världsdamen i detta typiskt utpyntade hembitråde. Fröken Marianne hade för kvällen fått låna kokerskan

Saras söndagsstass: en stor vidbrättad grön filthatt med tvenne vita fjädrar, som sutto i kors på kullens ena sida. Det bruna håret var hampgult i kväll. En beigefärgad sommarkappa räckte ända ner till knäna. Ett par tum längre ner slutade den blommiga klänningen. Smalbenen syntes ganska bra. Kängerna voro högklackade och skaften nådde ända till vaden. I ena handen en väska, i den andra en parasoll av röd klot — en riktigt fin parasoll ändå.

Ankar stirrade först som i syne på den underliga typen. Var detta verkligen den fina fröken Northon? Hon liknade ett vanligt hembitråde eller en fabriksflicka. Och han som krupit i sitt allra finaste fodral. Ankar glömde i första häpenheten bort att hälsa.

Fröken Northon måste skratta åt mannens komiska uppsyn. Han var verkligen rörande.

»Känner inte styrman igen mej — hahaha» (ett klingande skratt).

Då flög mössan av och Ankar böjde ryggen i tvenne hälfter.

Några stycken kajvandrare hade samlat sig på avstånd, betraktande det snygga fruntimret. När styrman Ankar räckte ut handen för att hjälpa henne ombord, tisslade de högljutt och en av dem ropade:

»Var rädd om böna, dö» (du).

Fröken Northon rodnade ända ner på halsen och uppmanade Ankar att genast ro ut på älven. Hon kände sig generad. Aldrig nånsin hade någon kallat henne, den mäktige storredarens dotter, för böna.

När båten kommit några meter ut, vände hon sig om. Då vinkade karlarna. Fröken Marianne hade nu återfått sitt goda humör, vinkande med väskan och det röda solparasollet tillbaka. Ankar, som känt sig förstämnd över tillropet, måste skratta. Hans drömmars ideal såg verkligen grotesk ut, där hon stod upprätt och

fäktade med båda armarna som en fågelskrämna. Styrman Ankar glömde bort sin roll som den i hemlighet älskande. Att fröken Marianne i en hast kunde bli så förändrad, hade han aldrig kunnat tänka sig.

»Nå, styrman, är jag inte elegant, säj?»

»Jovisst», svarade Ankar, härtill nödd och tvungen.

»Jag skulle tro det.»

Fröken Marianne öppnar väskan och synar sig i ett litet sprucket spegelglas.

Septemberskymningen har redan brett sitt pärlgrå flor över hamnen. Fartygslanternorna lysa svagt och färjornas ljusvåg slockna snart nog. Månen har ännu inte gått upp och stjärnorna komma senare. Det är mörkt, tyst och stilla. Fröken Northon känner sig trygg i skydd av mörkret, behöver inte frukta någon upptäckt. Värst var att komma ner till hamnen. Hon hade smugit sig ut köksvägen och sedan tagit första lediga bil. Men nu började äventyret.

»Först rör vi till Krokäng för att se på dansen.»

»Vi ska väl ta oss en sväng också», säger Ankar. Och tonen låter riktigt familjär.

»Jo, naturligtvis.»

Ankar sneddar älvfåran. På en kvart äro de framme vid Eriksbergs brygga. Varven och verkstäderna ligga tysta och övergivna. Deras jätteskuggor gunga makligt på älvvattnet. Men från den närbelägna valskvarnen hörs ett öronbedövande sorl, ty där arbetas i skift. Ankar undrar, varför det inte är tillåtet att arbeta skiftesvis lite varstans i fabriker och verkstäder. Men i Sverige vill folk hellre gå och slå dank än tjäna pengar, tänker han.

Just då Maj-Pelles båt stöter mot bryggan, kommer också färjan Gerda. En kompakt massa ungdomar av båda könen skyndar ut. De äro uppsluppna och sjunga.

»Vart ska dom ta vägen?» frågar hon.

»Till Krokäng, de som vi», svarar han.

»Jaså.»

Fröken Marianne ser lite bortkommen ut.

»Hittar styrman?»

»Jaha — fast de' är längesen sist.»

Han räcker henne handen och de marschera upp över bryggan, fortsätta förbi verkstäderna och kvarnen. På andra sidan tar mörkret vid.

»Får jag ta er under armen? Här är så otäckt svart. Man kan snubbla.»

Och hon sticker sin arm under hans. Beröringen värmer. Ankar blir het ända upp i ansiktet. Men han måste hålla sin arm högt, ty fröken Northon är huvudet längre än sin kavaljer. Ankar lunkar med stora, vaggande steg som på ett däck. Den trippande, långbenta damen har svårt att följa med. Ett groteskt par. Och fröken Marianne har lust att gapskratta.

När de kommit ut på gårdet, når dem dansmusiken, en skrällande mässingorkester drar just åstad med en äkta ryckig Krokängsjazz. Fröken Northon stannar ett ögonblick och lyssnar, medan hon pustar.

Det ena paret efter det andra, hela kottierier, gå förbi i mörkret. Somliga sjunga. Andra vissla. Någon spelar dragharmonika. Skratt, råa ord och svordomar skära henne i öronen. Hon ryser lätt. Och instinktivt kryper hon närmare sin kavaljer. Det har Ankar ingenting emot. Han trycker tillbaka. Just då de befinna sig mitt på gårdet, stiger månen upp på fästet. Paret avtecknar sig mot rågstubben som måttlöst karikerade silhuetter. Och när fröken Northon går, flyttar sig hennes höga, avlånga skugga stötvis, medan Ankars breda flyter ut åt sidorna i stället. Den är nästan fyrkantig.

Vid portens entréspärr måste den lilla riktigt eleganta styrmannen gå före. Hans moatjé får komma

efter. På andra sidan spärren stå tre poliskonstaplar och lika många parkvakter. Alla sex karlarna mönstra Ankars sällskap mycket närgånget. Fröken Northon skulle helst velat vända om, men Ankar tar henne resolut under armen. Han känner sig som beskyddare och hon tyr sig tacksamt och med sänkt huvud till honom, medan poliser och vaktkarlar misstänksamt glo efter den långa, mystiska kvinnan, som de aldrig sett här förut.

»Ett smyg, förstås», säger en av konstaplarna med övertygelse.

Och en annan svarar:

»Den — ho' springer och ränner på Östra varenda natt.»

Däremot intresserar inte styrman Ankar det ringaste.

När de komma fram till den öppna sandplanen, är dansen i paviljongen till vänster i full gång.

På fröken Northons önskan stanna de först ute i skuggan. Fröken Northon har ringa lust att träda ut på den upplysta planen bland alla dessa stojande och larmande ungdomar. Tänk om någon känner igen henne. Fast den faran oroar inte nämnvärt. Värre är att hennes toalett fullständigt avviker från dessa flickors. De ha alla något visst piffigt och chickt över sig, även om detaljerna gå isär. Och de röra sig med en karakteristisk säkerhet, som inte förvärras i första taget. De unga männen likna också varann utvärtes: mjuk filthatt i grönt och eller beige sitter käckt på nacken. De flesta bära blå kavaj, med onaturligt vida byxor nedtill. I kavajfickan en röd näsduk och i allas mungipor en halvrokt cigarrett.

»Till vilken klass höra dessa ungdomar?»

»De flesta äro arbetare och arbeterskor.»

»Så förvånansvärt välklädda då. Riktigt snitsiga på

sitt sätt. Usch, vet ni, jag riktigt skäms för att visa mej.»

Men Ankar, som innerst inne nog tycker detsamma, har i alla fall inte lust att stå här, när man kan få dansa.

»Kanske vi först ska ta oss en tur utefter tivolit här till höger», föreslår han. Där finnas skjutbanor, lyckans lotteri och mycket annat. Men i mitten är en friluftsestrad. Just på paret kommer dit, slutar dansmusiken i paviljongen. En dvärglik liten man kliver upp och börjar sjunga kabaretvisor med hes röst. Rösten betyder mindre. Bara publiken ser mannen, bryter jublet löst. Han har rött hår. Munnen går till öronen. Och de blå pupillerna snurra runt som glaskulor i oavbruten rotation. Den minsta lilla extragramas är nog att göra furor. Och när han sticker fram tungan genom det breda gapet och samtidigt drar ihop pannhuden till fyra parallella längdrynkor, liknar den lille artisten ett ofullgånget foster.

»Usch», säger fröken Northon.

En ung man bakom:

»Gör sej inte till i onödan, lilla hon. Bläckfisken (så kallas artisten med ett populärt namn) duger för tie.»

Mannens damsällskap frågar:

»Va' sa' ho?»

»Usch — hahaha.»

»Å de' ska den säja — titta på'na. Ho' ser ut som en köksbjörn från det mörkaste Småland.»

Flickans kavaljer skrattar.

Fröken Northon rycker Ankar i armen:

»Kom så går vi.»

Ankar har ingenting emot den uppmaningen, ty han känner en smula chikan för sitt välborna sällskap.

Men snart börjar dansen igen. Bläckfisken slutar

med en slängkyss och alla rusa upp till paviljongerna. I nästa nu skräller en hetsig jazz igen.

Dansen stimulerar alla ungdomar lika. Omgivningen betyder mindre. De första obehagen blåsa bort som lätta fjun.

»Nu ska vi dansa», säger fröken Northon resolut och drar sin småväxte kavaljer med sig uppför en av trapporna. Fast säsongen lider mot sitt slut äro de båda rotundorna smock fulla. Fröken Northon och hennes moatjé jazza iväg. Den ovige Ankar trampar sin vis-à-vis på tårna, ibland med klacken, ibland med hela sulan. Inga falska tramp. Men fröken Northon, en baldrottning på parkettgolv och känslig för minsta tölpighet från en kavaljers sida, förvrider inte ens ansiktet. Hon drar bara på mun. Nu lägger ingen märke till »denna köksbjörn från det mörkaste Småland». Paren ha nog av sig själva. Och fröken Northon kan i lugn och ro under dansens gång betrakta dem. Ögonen äro slutna, kind tryckt mot kind och näsa intill näsa. Men i kavaljerens ena gipa sitter den obligatoriska cigarretten. Somliga av flickorna ha händerna knäppta bak i nacken, andra ha dem vilande på kavaljerens bröst, hos andra åter hänga de slappt utmed sidorna, dinglande till vid minsta oviga rörelse. Kavaljern är som hopsmidd med sin dam. Han för icke med händer eller armar, han för med kroppens egen rytm, medan flatorna mera för syns skull smekande ligga på damens runda balans eller hänga liksom hennes slappt utmed sidorna, endast vid enstaka tillfällen synbart reagerande för någon oartistisk rörelse — ty artister äro de på sitt sätt alla. —

När fröken Northon och styrmannen, under en paus vila sig, kommer en ung man fram och bjuder upp, d. v. s. han tar henne mitt för näsan på Ankar. Den friheten roar fröken Marianne. Kavaljerens något när-

gångna fasoner under dansen göra henne blodröd men hon håller god min. Så småningom blir hon van och innan Ankar och hans moatjé lämna rotundan har fröken Northon nästan lärt sig Krokängsjazz.

Just då de tränga sig ut stöter Ankar ihop med Ludde, Goliats äldste, med Kol-Olles Tina under armen. Ludde rycker till och flinar.

»Nej, titta på farbror», säger han och kastar ett par beundrande blickar på uniformen. Men när Ludde i samma veva upptäcker sin farbrors vis-à-vis, får Tina helt omärkligt en knuff i sidan och bägge försvinna i mängden.

»Han blev generad för sin farbrors sällskap», skratade fröken Northon.

Ankar tiger men har inte lust att stanna kvar längre nu. I stället föreslår han en promenad i parken. Ju längre bort de avlägsna sig från paviljongerna, desto mera befolkade äro buskagen. Fröken Northon glömmet sin uppfostran, sin värdighet, sin kvinnlighet. Hon blir nyfiken och Ankar känner hur hennes arm bränner tvärs genom köksans kappa.

»Ska vi kanske vila oss», frågar han. Tonfallet har plötsligt blivit tjockt och grötigt.

Ett ögonblick är hon nära att falla för frestelsen men återvinner självkontrollen över sitt känsloliv och säger med en ristning på axlarna:

»Jag tror vi går nu, vet ni.»

Först när de kommo ombord på Maj-Pelles båt, ger psykosen riktigt vika. Och Ankar är förargad över den dåligt använda tiden. Han hade hoppats något helt annat.

Men nu står fullmånen mitt på fästet och de upp-vaktande stjärnorna äro legio. Älvfåran glittrar av myriader ljusprickar. Det ser ut som om vattenytan får sin belysning underifrån av en otal små ljus-

gula marschaller. Varv och verkstäder, kajer och fartyg ligga i skugga, bildande underliga, groteska formationer. Men den främre hamnen är som eklärerad av de elektriska bågglamporna. Och när Guds ljus och elektricitetsverkets mötas där framme, blixtra och fassettera de dystra kvarterens husmassor, som om de helt plötsligt överdragits med det renaste guld. En vacker nattbild. Fröken Northon vill gärna fortsätta en bit uppför älven.

Äntligen, tänker Ankar och känner med sig, att nu stundar den så länge åtrådda förklaringen från hennes läppar. Och sedan... Men till det yttre låtsas han om inget, endast nickar och styr ut i älvfåran. Varje årtag ger eko och vattnet smaskar som en smekning mot kölen. Fröken Northon sitter tyst och stilla. Inte ett ljud kommer över hennes läppar. För första gången njuter redaredottern av en kvälls hamnpanorama. Ankar, som börjar tycka, att tystnaden blir väl långvarig, sitter just och funderar på, hur han skall kunna bryta den, då fröken Northon förekommer honom:

»Kanske jag skall hjälpa till att ro?» frågar hon.

»Å, jag orkar nog.»

»Men kan vi inte ta var sin åra? Jag sätter mej bredvid styrman.»

Det klack till i styrman Ankars hjärta. Nu var han i alla fall ett tuppfjät närmare.

Men Ankar svarar, med en röst, så naturlig som möjligt:

»Nog för vi får plats alltid.»

»De' tror jag också.»

I nästa nu sitter hon bredvid honom — och har en åra i hand. Om han bara fått lägga armen om hennes liv och låta hjärtat tala! Men sådant går inte an. Och Viktor tänker på sin mors förmaning.

När de komma i jämnhöjd med G. O. A:s kontor,

är direktörsrummet upplyst och skuggan av ett huvud avtecknar sig mot rutan.

Som på en tyst överenskommelse lägga de från sig årona och se upp mot fönstret.

»Pappa får arbeta, när alla andra vila», säger Marianne.

Ankar nickar tyst. Hennes ord låter nästan som en förebråelse.

»Nu skulle far bara se mej», återtog hon och drog på munnen.

Ankar gjorde pliktskyldigast detsamma.

Under tiden har båten av strömmen drivit ett stycke tillbaka. Båda ta sina åror för att fortsätta rodden, men fröken Northon, ovan vid manövern, förlorar balansen och är på väg att stå på huvudet i vattnet. Ankar griper henne blixtnabbt om midjan. I sin rädsla kryper hon instinktivt till hans bröst. Ankar har hela den storvuxna kvinnan i sitt sköte. Han kramar henne in till sig, stryker henne över kinden och förklarar, att det inte är farligt. När rädslan gått över, säger hon:

»Släpp mej nu då.» Och vrider sig loss.

Fröken Northon tyckte, att han höll henne väl hårt.

Så sätter hon sig tillrätta och rodden börjar igen.

»Det här kan man väl kalla ett äventyr — först dans på Krokäng och sedan nära att drunkna —»

»Om inte jag varit», dristar sig Ankar att replikera.

»Javisst. Men i styrmans sällskap känner man sig så lugn.»

»Hm — de' skulle fröken kunna — hm — göra he-hela li-livet.»

»Hela livet?»

»Ja — och jag känner mej så ly-lycklig i-i — frökens sällskap —»

Fröken Northon ser på honom från sidan. Vad menar karlen? Hon är på väg att ge upp ett klingande

skratt men betvingas av hans ögon. Något blixtrar till i dem. Fröken Northon skyggar. De tala ett språk, som hon änar. Men nu har Ankar kastat loss: glömmande moderns förmaning, frågar han rättfram och på sak:

»Skulle — fröken — ha — något — emot — att — bli — min?»

»Bli er?»

»Ja.»

Fröken Northon kan inte hålla sig för skratt. Men i nästa nu ångrar hon sig och stryker honom impulsivt över kinden.

Då slänger han upp sin åra, drar henne intill sig och vill kyssa henne.

»Jag tror ni blivit från vettet, män'ska», skriker hon och sliter sig loss.

I stället för en kyss får Ankar en örfil. Men hon ångrar sig strax igen och säger:

»Kyss mej på kind då, om ni nödvändigt vill kyssas.»

Ankar blir iskall. Illusionerna brista som såpbubblor.

I detsamma glider en annan roddbåt tätt förbi och en skrovlig röst ropar:

»Jag tror du är ute me' fruntemmer mett i natta, Vekter. Passa dej, du.»

Ankar hajar till. Fröken Northon rodnar och sätter hattskrällan rätt. Under tiden har mannen och båten sugits upp av mörkret. Blott årtagen ge ett kluckande eko.

Fröken Northon flyttar sig över till akterbrädet och säger:

»Nu kanske ni ror i land, styrman.»

Ankar svarar inte. Men Maj-Pelles båt skjuter fram som en pil i natten. Snart ligger den vid sin gamla förtöjningsplats.

Fröken Northon hoppar i land, tackar för kvällen,

som om ingenting hänt, ropar an en bil, som just då passerar och försvinner upp mot Järntorget. —

När styrman Ankar vandrade kajen utefter bort till Hembygden, gick han tungt som sin gamle far. Ankar hade lidit skeppsbrott för andra gången. Fast på ett vida kännbarare sätt. Aldrig kunde han tro, att ett kvinnohjärta var så grymt. Fröken Northon hade lekt med honom. Men leken botade. Och så småningom begrep Ankar, att det hela bara varit barnsliga fantasier, som han med moderns hjälp blåst upp till luftiga såpbubblor. Kärleksgrillerna dunstade bort. Kvar fanns blott ett litet minne, som styrman Ankar högst ogärna ville erinra sig.

Men modern var övertygad om, att Viktor inte lytt hennes råd utan burit sig dumt åt, »för nog såg ja' atte fröken Mariane hade ett gott öga te' pojken alltid». —

En tid efteråt reste den unga damen till utlandet. Dagen efter fick styrman Ankar ett konvolut. Och i konvolutet låg ett foto av fröken Northon med egenhändig namnteckning. Ankar kunde inte bli klok på henne. Men för säkerhets skull rev han sönder porträttet.

XV.

Goliat var försvunnen från sitt hem sedan några dagar tillbaka. Då han efter en veckas tid inte lät höra av sig, började hustrun på allvar frukta det värsta. Och polisen fick hand om saken. Även dess efterforskningar blevo resultatlösa.

Men en dag, då ångaren Tomas, som händelsevis förtöjt ute på älven, lyfte ankar, följde Goliat med. Han hade troligen drunknat samma kväll brodern hört men inte sett honom.

Liket forslades genast till det närbelägna bårhuset och hustrun underrättades. —

Med åren formade livet om Goliat till en stackare och han hade mer än en gång förbittrat hustruns liv. Vid dylika tillfällen var hon allvarligt betänkt på att skilja sig, men barnen enade. Därtill fanns inget ont i honom. Och Meli förlät. Till slut orkade hon inte med att reagera. Han var oförbätterlig — en drinkare, utan räddning. Och Meli hade till slut bara en önskan: att han snart måtte dö. Nu var Goliat död. Och alla hans dåliga egenskaper dunstade bort. Meli såg honom i ett försonande skimmer. De sista årens elände hade suddats ut — endast de första åren av deras äktenskap, då Goliat ännu inte förfallit till dryckenskapen, mindes hon. När därför meddelandet kom, att han låg på bårhuset, blev Meli otröstlig och förebrådde sig högljutt de hårda orden.

Av barnen sörjde Tili mest, ty ingen av syskonen hade älskat sin far som hon.

Men nu måste han i alla fall avhämtas från bårhuset och begravas.

Goliats gamla föräldrar togo inte så hårt vid sig som Meli och barnen. Stava sade rent ut: »Jag har länge väntat att han skulle sluta olöckligt, den stackarn. En stor syndare var David. Men han ville då ingen medmänniska något för när. Mätte Gud i himlen bara förbarma sej över honom.» Och Maj-Pelle instämde, tilläggande: »Han skulle gå före oss ändå, mor.» Viktor sörjde sin bror på ett mera stillsamt sätt. Han var övertygad om, att David inte hade så lång tid kvar, även om någon olycka aldrig inträffat.

Man kom överens om, att endast hustrun och brodern skulle gå ner till bårhuset. Vägen dit var den tyngsta Meli hittills vandrat. Och på den lilla sten-trappan sviktade benen. Svågern måste stödja henne, för att hon inte skulle störta handlöst i gatan. Och han försökte trösta efter bästa förmåga. Det som skett kunde ändå inte göras om. David var död.

»Men en sådan död — och på ett sådant ställe», snyftar Meli.

»Flera än han har kommit hit.»

Då repar hon mod.

Vaktmästarn i sin vita rock öppnar. Tjocka dunster av formalin sticker de besökande i nästan, hotande att kväva dem. Först komma Viktor och hans svägerska in i förrummet. Strax innanför dörren står ett avlångt bord, täckt med en knölig, upphöjd presenning. Formen har konturerna av en snålt stoppad vedsäck. De inträdande se ingenting mer än en blygrå, missbildad fot som sticker ut: skynket är för litet nertill. På en väggfast bänk framme vid fönstret ligger det nakna liket av en tioårig gosse, som blivit överkörd av en bil kväl-

len förut. Hjulen ha gått över bröstet, som är krossat och inbucklat, med breda, blodiga strimmor i huden. De blå barnaögonen, liknande glaskulor, stirra troskyldigt rakt ut i rummet. Intill gossen en flicka i sexårsåldern. Även hon ligger naken, men ögonen äro slutna. De små händerna krampaktigt sammanknutna. Det blonda håret kontrasterar mot de gråblå dragen i det lilla vackra ansiktet, som döden givit marmorns fasthet. Men kring den smala halsen syns en blekröd strimma. Någon har strypt den lilla med ett snöre. Vaktmästaren lyfter upp den döda kroppen, styv som en stör, och vänder den på andra sidan, då Meli och Viktor passera på väg förbi till rummet innanför. Men ingen av dem märker mannens manöver, ty formalinet lägger sig som en svidande hinna över ögonen.

På tröskeln stannar Viktor och vänder sig om med en talande åtbörd till vaktmästaren. Denne passerar förbi och fram till mittelbordet, på vilket ett lakansövertäckt bylte ligger. De små fyrkantiga rutorna av refflat råglas genomsläppa en fosforfärgad dager.

Viktor ser frågande på mannen, som nickar stumt till svar. Viktor och Meli byta i sin tur blickar. Denna går därpå dröjande och med vidspärrade ögon fram till det övertäckta byltet.

På ett stumt tecken av Viktor Ankar drar vaktmästarn ner lakanet ett stycke.

I detsamma tränger ett öronbedövande skrik över Melis läppar och hon kastar sig som en vansinnig över liket, av vilket endast ansiktet blottats.

Ja, här ligger hennes man, den förfallne drinkaren. Nu slumrar han lika lugnt som ett barn. När Goliat annars brukade sova, förde han ett hiskligt oväsen, snarkade och snörvlade, kastade och vred sig. Nu hördes ej ett ljud. Det mörkröda, uppsvällda ansiktet

har döden färgat om. Det är vaxgult, med en liten nyans av gråviolett över kindbackarna. De röda mustaschborstarna sloka ner som vanligt — men det breda gapet står på vid gavel, med uppdragen, svartblå överläpp, blottande de gula, grinande tandbetarna, liksom inramade av det svarta, snusförstörda tandköttet. Men ögonlocken äro uppdragna och de brustna, blodsprängda pupillerna stirra rakt ut i ett obefintligt fjärran. Håret hänger i tovor över det väldiga kraniet. Ur gapet stinker redan förgängelsen. Men hustrun märker i sin sorg ingenting av allt detta vederstyggliga. För henne har den döde alltjämt kvar sin ungdoms friska manlighet. Det är icke den förstörda vanedrinkaren, som plågat och förgiftat hennes tillvaro, vilken här sover den sista sömnen — det är hennes ungdoms älskade. Och i en snabb vision ser hon honom sådan han var i deras första gemensamma tid: god, glad och uppoffrande. Aldrig ett ont ord över läpparna, alltid redo att hjälpa och beskydda eller släta över, när hennes eget humör inte var det bästa. Och nu ligger han här stel och livlös. Meli kan inte fatta... När de värsta utbrotten och snyftningarna mojnadt av en smula, stryker hennes hand över den iskalla kinden, så som den brukat stryka i deras första lyckliga år. Hon viskar kärliga, ömma namn. Men när Meli i sin förtvivlan böjer sig ner för att kyssa det uppspärade gapet, känner hon kväljningar och drar sig tillbaka. Och resignerat faller Meli på knä vid sidan om den döde, knäpper de skrovliga, av väder, vind och saltlake förstörda händerna och ber. De enkla, tafatta orden komma naivt och osökt som ett barns.

Styrman Ankar stod på andra sidan båren. När svägerskan föll ner på stengolvet, knäppte också Viktor sina händer. Och tårarna kommo lika spontant som hennes bön. Vaktmästarn gick bort till fönstret under

denna scen. Ville inte bevittna den, hade varit med om sjufalt pinsammare. Men han var trots sitt ständiga umgänge med döden i dess mest skräckinjagande gestalt en människa. Och hade därför svårt att ej ta intryck. Men utanför larmade storstaden. Hamnbanans tåg kommo och gingo. Ångvisslorna tjöto. Lyftkranarna gnisslade. En jazzorkester utan engagemang ackompanjerade mot frivillig avgift. Och det lilla huset, som dolt så mycket elände, skakade lätt på sina grundvalar, då lastbilarna körde förbi. —

Det var som om bönen skingrat den djupaste sorgen — den där som vårt fattiga språk inte kan ge uttryck åt — ty när Meli reste sig upp, hade drag och rörelser återfått något av det fatalistiska vardagslugn, som under senare år blivit ett med hennes andra jag.

Då lämnade vaktmästarn sin plats framme vid fönstret och Viktor Ankar frågade, om han visste, hur olyckan timat.

Vaktmästarn såg först på den dödes hustru, bet sig i läppen och svarade sedan:

»Han hängde fast på ett ankarfly.»

En kortfattad förklaring. Och mer behövdes heller inte. —

Efter nödiga formaliteter hämtades liket påföljande dag. Goliats gamla mor, assisterad av en grannkvinna, hjälpte till att svepa sin son i köket. De båda yngsta togo inte så hårt vid sig. Ej heller Ludde. Men Tili visade sig otröstlig till en början. Hon hade alltid hållit av sin pappa, antingen han var si eller så. Och Tili erinrade sig alla de sympatiska smådragen i faderns väsen. Men modern, som måste ordna med begravningen, hade inte tid att sörja nu. Viktor släppte villigt till ett par hundra kronor, så barnen och Meli fingo något på sig och den döde anständigt kunde komma i vigd jord. —

Tre dagar senare höll likbilen utanför Frigången. Och efter den två hyrverksbilar för släkten. Även Kol-Olle, hans båda pojkar och dottern Tina voro inbjudna. Och sedan bar det i väg upp till Maria kyrkogård, där familjen ägde gravplats, så Meli behövde inte betala ut några pengar för den sakens skull.

Utanför kapellet stodo förut tvenne svarta kistor. Den ena var liten. Och i den låg den mördade flickan, dotter till en gjutare. I den andra ett försörjningshjon. Ankars kista placerades intill barnets. I detsamma marscherade en trupp stuveriarbetare fram, med det röda, florbehängda standaret i teten — samma standar efter vilket David gått så många första majdagar ut till Heden för att demonstrera. Nu följde det honom till graven.

Prästen, en lång, mager, 50-års man i ornat, med glasögon och svart helskägg, trädde ut ur kapellet. I ena handen den svarta boken med det gyllene korset, i den andra den höga hatten. Dödgravaren, en liten intorkad gubbe, kom fram med en skovel och en bleckbunke, innehållande sandjord.

De tre likföljerna slöto upp kring var sin kista för att bättre kunna höra.

Prästen fyllde skoveln med sandjord ur bunken, som gubben höll fram, hällde ut den över Ankars kista och sade:

»Av — jord — är — du — kommen — till — jord — skall — du — åter — var-da — Jesus Kristus — skall — dig — upp — väcka — på — den yttersta dagen.»

Stava grät, Maj-Pelle grät. Meli och Tili snyftade. Viktor såg i marken och de tre pojkarna sågo på prästen. Sedan upprepades manövern i tur och ordning för de andra två, medan ritualen lästes över alla tre samtidigt. Och den högtidliga ceremonien var över. Sex

kamrater till Goliat togo kistan och marscherade i väg med den bort till graven. Efter dem följde de sörjande jämte anhöriga och till sist troppen av stuveriarbetare med standaret i teten. En herrelös hund sprang före och skällde. Från buskar och träd singlar frostbitna höstlöv ner över de små avlånga kullarnas murgröna. Masthuggskyrkans klockor klämtade vemodigt.

Vid graven talade först brodern. Men orden stockade sig. Och efter honom en av Goliats gamla vänner. Han tackade för gott kamratskap — ingen tänkte på solidariteten nu — och lyste frid över den dödes stoft. Det röda standaret fläktade svagt för en lätt västan och en njugg septembersol lyste svalt på dessa enkla, torvtigt klädda män och kvinnor, där endast Ankars styrmansuniform stack av men gjorde torvtigheten så mycket mera frappant. Stela och kantiga, som snidade i trä, stodo dessa människor under de båda talen. Sedan gick var och en i tur och ordning fram till graven, kastade ner sin krans eller blomkvast, som slog mot locket med en dov duns, stannade ett ögonblick framför graven, mumlande några ohörbara ord mellan läpparna, lyfte sedan på hatten eller neg och vände tillbaka. När alla gjort sin avskedsvisit vid griften, vinkade Viktor åt bilarna, som körde fram. Släkten stuvade in sig och bilarna försvunno, jagande åt sidorna de gula löven och samtidigt spridande en stank av bensin efter sig. Men fanbäraren rullade ihop standaret och sedan marscherade Goliats kamrater åt sitt håll. De gingo i klunga, berättande anekdoter i munnen på varandra om den döde. Han hade varit en populär driftkucku bland dem. —

De inbjudna begravningsgästerna samlades åter i prängel vid Frigången, ty Meli ville bjuda på middag. Meli assisterades av samma grannkvinna, som hjälpt Stava att svepa den döde. Denna hjälpfru svepte lik

och lagade begravningsmiddagar med samma yrkesvana. När följet kom tillbaka, stod middagsbordet dukat inne i rummet. Där fattades ingenting, inte ens tårtan med de svarta och vita sockerkrusidullerna ovanpå, papperskaramellerna samt konfekten och konjaken efter.

Vid konjaken turades modern och hustrun om att berätta karakteristiska drag ur den dödes liv. Modern om hans barndom, hustrun om hans första mannaår. De senare förbigingos med tystnad. Under tiden somnade gamle Maj-Pelle. Rulle stack farfar med en knappål där bak. Då vaknade gubben, grinade illa. Men ingen lyssnade till mors och farmors berättelser med mera spånt intresse än Tili. Hon riktigt slukade varje ord. Viktor förhöll sig passiv.

Frampå kvällen bröto gästerna upp. Och Meli blev ensam i prånget med sina fyra barn. —

En tid efteråt kom Maria ner i Frigången. Meli höll inte på att känna igen henne, ty Northons före detta kokerska var nu officer i splitter ny uniform och titulerades löjtnant Ankar.

Hennes första ord gällde David:

»Blev han frälst?»

Meli svarade sanningsenligt, att den frågan kunde hon inte svara på.

»O», sade löjtnant Ankar och vred sina händer, »o, ska jag då gå med denna ovisshet, att min egen bror kanske gått in i evigheten med oförlättna synder. Förstår Meli, hur detta måste kännas för mej, som helt vikt mitt liv åt syndares frälsning. Ack, om människorna ändå i tid ville vända sitt hjärta till Herren Jesus —»

Meli såg åt annat håll — hon kände sig obehagligt berörd.

Plötsligt tog löjtnant Ankar sin svägerskas händer, såg henne bevekande in i ögonen och frågade:

»Har inte Meli nu på allvar börjat tänka på att bli frälst?»

Meli svarade undvikande. Hon hade tillräckligt mycket att tänka på ändå.

»Betänk att döden alltid — alltid kommer som en tjuv om natten. Men varje sekund och minut är fadersfammen öppen, Meli. Vem som vill får komma nu att hos Jesus nederfalla. Ingen enda kastas bort. Det står skrivet, kommen alla. Jaha, så sjunga vi i den sköna sången. Ska vi inte tillsammans böja knä och anropa Jesus om nåd —»

I detsamma kommo Julle och Rulle inrusande.

»Titta på faster Mia», utropade Julle. »Se, så fin hon ä'. Hipp hipp hurra. — Ska inte du hurra också, Rulle.»

Den lille obarmhärtige skämtaren markerade takten och bägge bröderna hurrade i korus. Då steg löjtnant Marie Ankar upp, nickade ett kort farväl och gick.

XVI.

En kall, rå novemberdimma ligger tung över staden. Men i Betaniakyrkan äro alla kandelabrar tända. Den väldiga salen badar i ljus. Mot ingångarna skynda hela flockar av människor, gamla och unga. På traporna stå uniformsklädda salvationister i manskapsgrad och dela ut tryckta reklamkort, som upplysa om, att armébröllop äger rum här i kväll klockan åtta mellan löjtnant Marie Ankar och adjutanten vid 1:sta kåren Jonatan Tim. Innanför dörrarna sitta biljettförsäljare och upptaga entré samt dela ut program.

En kvart över den fastställda tiden är det rymliga templet fyllt till sista plats av en publik, som slående liknar den, vilken brukar besöka Frälsningsarméns väckelse- och hallelujamöten. De flesta kvinnor i enkla toaletter och med grådaskiga, ömsom nyfikna, ömsom förgrämda drag. Men i kväll ligger en slöja av glad förväntan över dem alla.

Blickarna riktas mot estraden. Den är klädd med blommor och grönt. Bakom talartribunen sitta i tvärader spetsarna av Frälsningsarméns lokala officerskår jämte särskilt inbjudna representanter för huvudkvarteret och kadettskolan. I främsta radens mitt brudparet. Bruden i svart, med ett brett, vattrat sidenband över axeln. På bandet röda stjärnor. Över dem arméns internationella emblem. Brudgummen bär sin adju-

tantsuniform. Han är en välbyggd, slätrakad man i 40-årsåldern. Bär pincenez och ser obesvärad ut. Det rika bruna håret ligger bakåtkammat. Huvudet sitter något på sned och minen är spörjande, medan blicken då och då går i taket av gammal vana. De stora händerna ligga knäppta i skötet. Adjutant Tim har förut varit socialistisk agitator, innan han blev agitator för Gud. Bruden liknar inte längre ett hembitråde, med försagda, halvt förlägna rörelser och uttryck. Kadettskolan har stöpt om henne även i yttre måtto. Något självsäkert och frigjort ligger över dragen. Hon är tydligen medveten om sin nya värdighet och poserar inför publiken utan ansträngning. Närmast henne sitter den gamle kommandören, en grånad kämpe mot synd och djävul. Bredvid adjutant Tim divisionschefen, en liten pigg och nyter herre, med livliga rörelser. På knät en lätthanterlig occarina. Han skall leda i kväll. I raderna bakom manliga och kvinnliga officerare av alla grader. Omedelbart nedanför estraden har musik och sångkör sin plats. Längst till höger kören. Den består uteslutande av unga kvinnor, klädda i röda blusar, med vita snodder på krage och axel. Alla i bonnet. Intill dem strängmusiken. Även den utgöres av kvinnor i samma uniform. De äro tolv till antalet. Hälften spelar gitarr, den andra hälften mandolin. Och så till slut den samlade hornorkestern, rekryterad av män i manskaps- och underofficersgrad. De nyputsade instrumenten i vitt och guld återkasta ljuset, så det sticker i ögonen.

Men främsta bänkraden bland publiken väcker lika stor nyfikenhet som brudparet. Ja, kanske större. I mitten sitter en högrest, grånad åldring i frack. Hela bröstet glittrar av ordnar och utmärkelser. Till vänster om honom en yngre elegant, likaledes frackklädd men odekorerad cityherre. De båda ha släktttycke av varann, men så äro de också far och son. Då och då möter

löjtnant Marie Ankar deras blickar. Och då ler den gamle.

Det var inte så värst längesedan löjtnant Ankar kokade hans mat. När hon för någon tid sedan dristade sig upp till det Northonska palatset för att fråga om hennes före detta herrskap ville bevittna ceremonien, gjorde frun undanflykter. Att flickan bara kunde komma med något dylikt förslag. Men direktör Northon skrattade, klappade löjtnant Ankar på axeln och sade: »Jag ska gärna komma. Tack så mycke' för inbjudningen, Mia lilla.» Då rodnade löjtnant Ankar och neg. Den gamle var road av allt originellt. Ett armébröllop hade han aldrig sett förut. Ja, inte ens hört talas om.

Och så kom han i full gala, åtföljd av unge direktörn för att inte känna sig ensam. Den gamles inträde i frikyrkan väckte ett enormt uppseende både på estraden och i salen. Den mäktige storredarens närvaro gav en oväntad lyftning åt hela tillställningen. När direktör Northon jämte sonen och åtföljd av tvenne uppvaktande officerare gravitetiskt steg fram genom salen, med mängden av ordnar blixtrande på frackbröstit, var det som om en verklig suverän plötsligt gjort sin entré. Framme vid estraden stannade han och gjorde en artig bugning för den samlade officerskåren. Alla reste sig som på kommando och hälsade, men blickarna voro som fasthäftade vid de lysande ordensdekorationerna.

Då den gamle skulle till att sätta sig, steg en liten undersätsig frackklädd herre upp till höger om honom och bugade.

Direktör Northon kisade först ett ögonblick, sedan med ett handslag på axeln:

»Go-afton, go-afton, Viktor.»

Till höger om Viktor paraderade hans mor i gamla kyrkstassen men med nackhatt på huvudet för att vara riktigt extra fin. Då direktör Northon klappade

sonen på axeln, grät modern av lycka och stolthet. Och Stava måste gång på gång vrida sig för att vara riktigt övertygad om, att hon satt på främsta bänken — på samma bänk som herrarna Northon. Tänk. Intill henne hade Meli Ankar sin plats. Meli var svartklädd. Maj-Pelle och Melis barn stannade hemma. Gubben av skröplighet. Barnen därför att de inte ville gå med. —

Men nu stiger divisionschefen major Sunde fram till talarestolen och önskar de närvarande hjärtligt välkomna till denna bröllopsfest, som han hoppas skall bli både glad och välsignelserik:

»Det är ju skick och bruk, att en officerskår hyllar sin överste krigsherre. Så även vi — och han vänder sig om mot kamraterna, som le — ja, så även vi. Men vår överste bor däruppe i de himmelska boningarna (två fingrar i höjden). Och så tar han upp:

»Jag lyfter mina händer...»

Sången brusar släpigt och långsamt ut över den fullpackade salen.

Major Sunde dirigerar med sin sångbok.

»En hymn ska inte gå som en begravningspsalm», säger han och ökar takten.

En sån trevlig en, tänker direktör Northon, som aldrig ens varit på ett vanligt frälsningsmöte förut.

Efter hymnen följer bön.

Med slutna ögon och tillbakalutat huvud nedkallar Sunde Guds välsignelse över denna fest:

»Må den bli till din ära, Herre (röster bakom: amen). Förlåna åt mej, som skall leda detta möte, din andes nåd (amen-amen) och välsigna de två, som nu tillsammans skola tjäna dig, Herre, (amen). Hjälp dem att bärga många, många själar, som ännu vandra i synden, (amen) och välsigna till slut alla här närvarande och vi skola prisa och tacka dig — amen — amen.»

Blicken glider upp gradvis, bit för bit lyftas ögonlocken.

»Innan vi nu övergår till kvällens sensation, om jag så får uttrycka mej (han kastar en blick på direktör Northon), ska jag be att få läsa ett par bibelord och säga något över dem.»

Sunde öppnar sitt Testamente och läser, med uppehåll efter varje ord:

»Fröjden — eder — i — Herren — alltid — åter — säger — jag — fröjden — eder — alltid.»

Han slår igen boken och fortsätter:

»Ja, dessa ord återfinna vi i fjärde versen av Pauli brev till Filipperna. Fröjden — eder — i — Herren — alltid — och sedan tillägger aposteln: fröjden — eder.»

Med anspelning på kvällens festföremål utlägger major Sunde bibelorden i ett kort anförande. Och slutar:

»När två människor förenas, så är meningen, att de enligt aposteln också skola fröjda sig inbördes men i Herrens namn, ty annars blir glädjen inte av det äkta slaget. Eller hur, mina kära vänner?» (Han vänder sig om mot brudparet, som rodna och nicka på samma gång.)

Nere i salen hörs ett gillande sorl. Tyvärr kan inte Stava uppfatta själva poängen, ty hon hör dåligt på långt håll.

»Jaha», fortsätter Sunde, »nu kommer vi således till kvällens — stora — högtidliga — tilldragelse —»

Brud och brudgum resa sig upp, ty vigseln skall taga sin början.

På en stol bakom brudparet kliver en yngre manlig officer upp, hållande en fana, som han vecklar ut över brudparets huvud. Fanan är i rött, blått och gult och användes endast vid ett tillfälle som detta.

Major Sunde, som skall förrätta vigseln, enligt Frälsningsarméns ritual, tar nu åter till orda och säger med blicken fäst på den trefärgade duken:

»Denna fana har en trefaldig symbol. Den röda betyder frälsning. Den blå, att Kristus är uppstånden och den gula symboliserar Andens utgjutelse. Haven dessa tre färger i åminnelse, då I nu gån att besegla edert förbund.»

Därpå läser Sunde före formuläret, men i sammandrag för att inte onödigt dra ut på tiden.

Brud och brudgum eftersäga högt i korus:

»Vi förklara, att vi icke eftertrakta detta förbund för vår egen skull. Vi lova och bedyra, att detta vårt äktenskap icke skall hindra oss i vårt arbete för Gud. Vi lova att använda alla våra krafter, allt vårt inflytande för världens frälsning. Vi lova att aldrig i ord eller handling skada Armén och dess sak.»

Efter denna samfält avlagda förklaring, som har formen av en edsavläggelse, följer det personliga löftet från kontrahenterna. Det liknar i sak svenska kyrkans, konstatera herrarna Northon.

Omedelbart efter den högtidliga ceremonien faller kvinnokören in med sång 221:

»Fröjden er, så Herrens maning ljuder
Fröjden er, ej stundom men alltid
Fröjden er, ert frälsta hjärta bjuder
Fröjden er, I styrka får därvid
Fröjden er, i med- och motgång lika
Fröjden er, i glädje som i sorg.»

De spröda, välklingande rösterna göra succés. På läktaren ropar en hes basröst »Bravo, da capo», men då kommer en polis och entusiasten, som inte är riktigt nykter, ledes ner för trapporna under ett irriterande slammer av spikbeslagna trätofflor.

Herr Henry knuffar på sin far, men denne låtsas inte

förstå, fast han tycker om den här friska omväxlingen. Den gamle njuter på sitt sätt.

Efter kvinnokören börja talen för brudparet.

Först den gamle kommandören. Han berättar om sitt eget bröllop:

»På den tiden hade inte Frälsningsarmén många officerare i Sverige. Men min hustru och jag skulle ändå fira vår förening så som generalen föreskrivit. Vi hade hyrt ett klubbrum i en restaurang. Utanför i den offentliga lokalen spelade en orkester 'Kalle P', dåtidens 'Gula paviljong'. Gästerna skrålade och sjöngo med. Men vi brydde oss inte om dem, ty hos oss var Jesus gäst. Hanna Ouchterlony läste förresten formuläret. Nu är den gamla veteranen för evigt hos den Mästare, som hon aldrig tröttnade på att tjäna. I unga, glömmen aldrig hennes höga föredöme. Hon offrade sig helt för Jesus. Ja, pris ske Gud.»

(Ett mummel av röster: pris ske Gud, halleluja.)

Sedan sätter den grånade kämpen sig.

Efter honom talade fru brigadör Jonell. Även hon till åren kommen. Men det låg något av medfödd grace över de vissnade dragen och stämman var kultiverad i nyanseringen. Hon föddes till världen med ett von, räknades till huvudstadens societé men blev kär i en adjutant — »jag som löjtnant Ankar» —

»De' har jag aldrig ångrat. Flärden lämnade jag utan saknad. Jag och min man levde heit för själars frälsning. (Major Sunde som förklarad: halleluja — halleluja —.) Ja, vi levde helt för själars frälsning. Och det hoppas jag att brud och brudgum också skola göra. (Båda nickade, med tårar i ögonen.) Jorden oro har och jämmer, men tyn då till fadershamnen. Må Gud välsigna er.»

Ytterligare ett par av de äldre hyllade brudparet, var och en på sitt lilla sätt.

Sedan stämmer mässingsorkestern i, så det slår lock för öronen och fönsterrutorna skallra.

Hela kåren faller in:

»Samloms, kamrater, kring frälsningsfanan,
Skynden till vapen för Jesus vår kung.
Fege och trolöse ärva ej Kanaan
Upp då till striden båd' gammal och ung.»

Sedan refrängen:

»Jesus, vår hövding, oss kallar för sina
Han har oss frälsat från vårt slaveri
Livet han utgav i korsödens pina
att vi hans kämpar en gång skulle bli.»

När samtliga verser med refräng efter varje förklingat, vänder sig major Sunde om mot de sina, svängande den öppna sångboken och kåren tar jublande om refrängen utan musikackompagnemang.

Gamle Northon hade inte haft så roligt på länge. Och miljön, som i början kanske irriterade en smula, hade han glömt. För här var det luft i luckan. Men sonen kisade på löjtnant Ankar-Tim. Herr Henry kände inte igen gamla Mia. Hon hade rent av lagt sig till med primadonnelater, såg ut som en fêterad aktris.

Men nu kommo telegrammen. Kamrater och befäl från när och fjärran uppvaktade. Major Sunde läser högt.

Det första lyder så här:

»Brudparet Tim.
Må kärlekens gnistor braka
kring adjutanten och hans maka
Vilma.»

Det utlöser en rungande skrattsalva bland publiken.
Det andra i ordningen är inte fullt så världsligt:

»Brudparet Tim, Betaniakyrkan.
Tänk på Jesus i er kärleksyra
annars kan I lätt bli både tre och fyra.»

Även nu skratt, men med hänsyn till innehållet dämpades det. Endast gamle Northon, som inte tänkte på Jesus i detta sammanhang, skrattade så högt, att sonen, den korrekta herr Henry, måste knuffa sin far i sidan. Viktor Ankar fnissade som på kommando, men Stavas ögon voro fuktiga antingen någon detalj lät lustig eller allvarlig. Stava tänkte inte, uppriktigt sagt, så mycket på dottern däruppe som fastmer på sig själv och den bemärkta plats hon satt på. Då och då vågade mor Ankar snegla på den gamle, men vände strax blicken rätt igen. Ordensdekorationerna gjorde henne konstig i huvudet.

När äntligen de etthundrafemtio telegrammen, alla ungefär av samma slag, med vissa, återkommande variationer lästs upp och publikens skrattmuskler något så när lagt sig, var det strängmusikkårens tur. Gitarrer och mandoliner stämdes — publiken satt i extatisk väntan. Och därpå sattes fingrarna i gång under ledning av major Sunde, som dirigerade med sin occarina. Estraden stämde in med jublande fröjd:

»Män skor söka Herrens frälsning
Herrens hörs dem även kalla
Ty för var och en i ordet
är det skrivet: Kommen alla.»

Och sen refräng:

»Vem som vill får komma nu
att vid Golgata nedfalla
Ingen enda visas bort.
Det är skrivet: kommen alla.»

Innan nästa vers börjar, gör Sunde ett tecken åt musiken att hålla upp ett ögonblick. Och därpå mot publiken:

»Nästa gång faller vi in i refrängen allesammans — allesammans. Låt oss sjunga, så vår sång når ända upp till himlens tron. Sjung, sade en gång vår gamle general, sjung, så hela din själ blir upplyft till Gud. Och sjung, så — hela — världen — hör — dig —»

Ett tecken med occarinan åt strängaspelarna. Sen bar det iväg igen. Och när refrängen kom igen, hoppade Sunde upp på en stol och dirigerade. Han var outtröttlig.

Efter sångens slut följde först brudgummens tack. Det var kort och koncist, bjöd inte på några sensationer. Efter honom bruden. Hennes tack var starkt personligt. I första början höll löjtnanten på att komma av sig, rodnade och måste ta om. Kamraterna förstodo orsaken och sneglade under lugg på herrarna Northon. Men så småningom sögs hon med av extasen, glömde både omgivning, tid och rum:

»... Jag är full av tack och lov mot min himmelske fader. Jag vill bli hans verktyg. Jag vill frälsa själar varhelst de komma i min väg. Må kampen bli hård. Må den tvinga mej på knä. Jag skall resa mej (halleluja). Ja, jag skall resa mej. Jag älskar striden och dess larm. Se, frälsningsfloden bryter fram. Halleluja, halleluja. Och jag vill vara främst. (Amen) Vecklen ut vår röda fana. Kämpar, höjen vårt standar. Frukten ej att visa färgen, om så hela världen oss bespottar.

Ty en gång där hemma hos vår Gud vi skola såsom Kristi brud stå klädda uti Lammets skrud och då, mina vänner, skall jubelsången klinga på ett annat sätt än härnere på jorden. Och så får jag tacka er allesammans för den heder som bevisats oss på denna vår gemensamma högtidsdag. Må Gud välsigna er allesammans och må ingen, ingen (blicken skelar ner på herrarna Northon, släkten glömmer hon bort) och må ingen bli efter på vägen. Gud välsigne er än en gång.»

Fru löjtnant Ankar-Tim sjönk ner på stolen, extasen släppte sitt tag och rodnaden återvände.

Men varken Stava, Viktor eller Meli hade hört på maken. Nu först finga de, var och en på sitt sätt, respekt för Mia.

Efter brudens tal följde duettsång, med orgelsolo.

Sedan avslutade divisionschefen festen med en kort bön, som utmynnade i en uppmaning att om någon av de församlade kände att Jesus klappade på hjärtat redan i kväll, kunde han komma fram, fast det var bröllopfest.

En röst mitt i salen:

»Vänta lite bara.» —

Den angelägne nedtystades och den lyckade festen avslöts med: »Guds ord och löften skall bestå.»

Utanför höll direktör Northons bil. Henry gjorde sällskap till föräldrahemmet. Fru Dagmar hade gått förut. De gamla och de unga Northons skulle supera tillsammans denna kväll.

Herr Henry höll målron vid makt. Han var en excellent berättade. Och de båda damerna ångrade, att de inte följt med. —

Även Ankars firade kvällen med supé, bekostad av adjutanten Tims nyblivne svåger och arrangerad på Björngårdsvillan. Men endast för den närmaste släkten. Ankar var i uniform och presiderade. Även Meli

Ankars barn fingo vara med. Efter festens slut bjöd Viktor på bil. De nygifte hade hyrt ute på Burgården. Och de hade brått med att komma hem. I den andra bilen med mor, svägerska och brorsbarn tog Viktor plats. Först skjutsades mor Stava hem till Majberget. Och sedan följde Viktor Meli och barnen till Frigången.

»Kanske Vektor vill följa med in och språka en stund?» frågade Meli.

Hon funderade på att be honom om hjälp att sätta upp en sill-, fisk- och grönsaksaffär. Sedan Goliat gått bort för alltid, hade Meli börjat ledsna på arbetet i Fiskhamnen.

Men Viktor Ankar hade lovat bort sig på annat håll: han friade på allvar till en sjökaptensdotter nu. Och planen fick anstå så länge.

XVII.

Januari gick in med starkt temperaturfall och våldsam snöstorm. Det lilla prånget vid Frigången yrade fullständigt igen. Drivorna nådde ända upp till stugans tak. Och när Meli och Ludde skulle ut till sitt arbete på morgonen, var ytterdörren blockerad av snömassorna. Först fram på dagen befriades de ur sitt fängsel av några behjärtade brädgårdsarbetare, som hjälptes åt att skotta undan de värsta hindren. Sedan hade Julle och Rulle jämnt göra under några dagars tid med att hålla den lilla uppskottade passagen mellan stugan och Frigången öppen.

Äntligen lade sig stormen. Men kylan friskade i. Termometern sjönk undan för undan. Snart var den nere i minus 20 grader och höll sig sedan vecka efter vecka vid samma temperatur med några få svaga kastningar upp eller ner.

Den stora hamnen frös till. Sjöfarten avstannade. Med varje dag blev isblockaden allt mera effektiv. Fartygen kunde varken komma ut eller in. Vid Vinga hade flera ångare satt sig fast. Så gick vinden över i sydvästlig med en styrka av över 25 sek.-meter. Utanför Böttö samlade sig packisen, trängde på inåt land som en oemotståndlig naturkraft. De infrusna båtarna ute i havsbandet skruvades fast. Och med korta mellantider fortplantade sig den ena detonationen efter den andra. Det lät som om en större sjö-

drabbning pågick därute. Ekot rullade ända in i hamnen, spridande skräck och oro. Man var mitt inne i sillfiske säsongen. Så gott som hela den bohuslänska fiskeflottan befann sig nere vid Skagen. Den var just på väg till Göteborgs Fiskhamn med sina fångster, då sydvästen överraskade. Hela fyra dagar gingo till ända, utan att den hördes av. Alla väntade en katastrof. Kanonbåten Svensksund gick ut men körde fast hitom Vinga. Stora isbrytaren anropades per radio. Den höll på att kantra och skruvas sönder av packisen, som tornade upp sig i metertjocka flak, det ena på det andra. Luften var full av radiotelegram, alla anropande om hjälp och nattsignalerna skuro genom luften i hundra delars olika läten. Ett inferno. Plötsligt kastade vinden om just då katastrofen syntes oundviklig. Temperaturen steg till minus 10 grader. Svensksund och stora isbrytaren fingo order per gnist att fortsätta ut till havs och söka efter fiskeflottan. Utanför Vinga påträffades större delen. Varje båt satt bokstavligen som i ett städ. Men när som helst kunde städet ge vika och då skulle den påträngande packisen pressa de isöverdragna båtarna mot klipporna. Runt omkring gingo besättningarna av och an. De liknade svarta prickar på långt håll.

Nu tillkallades radiografiskt även Röda bolagets båda isbrytare Fritiof och Harald. Och de lyckades spränga en nödortvig rädda. Därpå ordnades konvojen med Svensksund i tétén. Då hade mörkret redan fallit på. Men som ett oändligt spöktåg gick färden vidare bit för bit, endast då och då avbruten av en tross, som sprang eller någon annan tillfällig malör. —

Svensksund hade emellertid under nattens lopp gnistat in det ena telegrammet efter det andra till hamnkontort. Där visste man således, att fiskeflottan

med den största sillfångst i mannaminne räddats som genom ett under.

I Fiskhamnen blev plötsligt liv och rörelse. Den hade på grund av isblockaden legat så gott som utdöd. Den myndige direktören med assistenter var på benen hela natten. Ett halvtjog månadskarlar skickades ut att purra alla lösa och lediga transportarbetare. De flesta bodde i Majorna med angränsande kvarter. Och när klockan slog fem på morgonen kunde tillsyningsmannen mönstra ett par hundra man. Det var han som nu under väntetiden skulle avdela och instruera denna av underliga typer sammanrafsade trupp.

Men i sill- och fiskfirmornas hundradetals kontor brinna de elektriska ljusen. Där äro mitt i natten alle man på sin post, ty nu gäller för var och en att passa chansen. Under kontoren ligga de stora inpacknings- och salterimagasinen. De höga, grönmålade skjutdörrarna av plåt gnissla fram och tillbaka. Från deras innandömen komma stinkande, fräna dunster av salt och rutten fisk, saltlake, rost och ruttna tunnor. Sillarbetare av båda könen skymta då och då i ljuset av bloss eller lyktor. Alla arbeta febrilt med förberedelserna. Men i de stora, öppna hallarna samla sig efterhand en kompakt massa av allehanda folk, uppköpare i päls, med runda magar och flottigt rödbrusiga ansikten, fiskmånglerskor i schalet och med schalen väl lindad om rygg och veka livet, utkörare och gatuförsäljare, som skjuta omkring med en kärra på gårdarna och ringa i bjällra. Där rusa eleganta clerker och enkla bokhållare, uppblandade med smarta spekulanter, som jobba i allt mellan himmel och jord, så snart tillfälle yppar sig. Och till slut trängas galonerade fiskhamnstjänstemän i alla grader med lediga labanssöner och kajschottar, vilka gå omkring med händerna i byxfickorna. De likna gamla habituéer och ta saken med

filosofisk ro, medan alla de andra springa fram och tillbaka utmed kajerna eller stanna och spana i det töckniga morgondiset utåt havs. Somliga ha kikare för ögat. Men ännu kunna de ingenting urskilja, ty vinternattens mörker släpper sparsamt, oändligt sparsamt igenom den första aningen om en ny dag. Solen gör sig ingen brådska. Ljusgröna strimmor komma med långa mellanrum, klyvande skuggorna därute i havsbandet.

Men ett tu tre hörs ett hiskligt oväsen. Tjogtals mistsignaler ge hals. I Fiskhamnen avstannar med ens allt sorl, allt oväsen, allt spring och ränn. Människorna strama till och lyssna, med blicken som hypnotiserad av en grå orörlig massa som skjuter upp ute på fjärden. Ännu har massan inga konturer. Men ändå talar vissheten ur varje blick. Tusentals existenser leva upp. Och hjärnorna kalkylera blixtnabbt fabulösa vinster. Under tiden tjuta mistsignalerna allt starkare. Dagern lättar. Den oformliga massan får konturer och liv. Hurra! Ja, glädjesorlet låter som ett månghundra-stämmigt hurra.

Även hallarnas och magasinens tak äro fullsatta av levande, andäktigt väntande individer. De sitta tätt intill varann. Men så med ens hörs ett öronbedövande skrik och som på ett givet kommando flaxa tusentals vita måsvingar ut till havs att hälsa fiskeflottan välkommen. Den väldiga kören ger eko ända in i de centrala hamnkvarteren. I veckor ha måsar och människor väntat på denna händelse. Kanske måsarna väntat ännu mera, ty den tjocka isen långt ut till havs har svält ihjäl massor av dem. Men ändå syns ingen minskning i detta moln av vita vingar, som nu under jubelskrik flaxa ut att möta deras livs räddare.

Det dröjer ännu en god halvtimma, innan fiskeflottan kan skönjas med blotta ögat. Den vinterdisiga dagern ligger som en slöja över allt och alla. Så lättar

dimman med ens. Solen bryter fram. De snötäckta klipporna, de grå varven, de röda och gröna magasinerna stråla i guld. Men borta vid Carnegies syns nu den stora fiskeflottan i ett moln av måsar. Kanonbåten Svensksund går i têtén och efter den en oändlig rad överisade jakter, kuttrar, ångtrålare. Det låter som kanonskott, då konvojen pressar sig fram genom isen. Flaken knäckas, drivas upp på varann, hopas varvtals, torna sig upp utmed relingarna, glida isär, dyka ner och upp, komma tillbaka som envist attackerande vidunder, vilka inte vilja släppa sitt rov ens då det är försent. —

Strax utanför inloppet till Fiskhamnen upplöses den långa konvojen och varje båt får ta sig in till kajen bäst den gitter. Det uppstår i början en kompakt stockning av med tjocka istäcken överdragna monster. De te sig som fantastiska, oformliga jättar, glittrande i solspektrrets alla färger. Endast backen är fri. Och på varje back stå några orörliga gestalter, stå som huggna i sten. De höga sjöstövlarna nå ovan knät. Stortröjorna hänga rakt ner, som om de stelnat i någon rörelse. Kring halsen en yleschal av obestämbär färg och fiskaremössans läderklaff är nerdragen över öronen. De röda, hårda dragen äro orörliga. Endast i ögat en glimt och kring de spruckna, uppsvällda läpparna ett belåtet leende. Varje sekund och minut under fyra dygns tid ha dessa män, som nu stå här likt bildstoder, orörliga och oberörda, kämpat för sina liv och sin fångst, på vilken ett helt års existens beror. Ingen kan utläsa i deras drag, att de nyss kämpat igenom ett helt inferno av fasor. I morgon äro de färdiga till nya brottningar, nya nappatag med farorna och döden.

En myllrande människomassa står på kajerna i stum avvaktan på det blivande skådespelet. Så snart den

första båten lagt till, kommer oron över massan, ty nu skall kommersen börja.

Båt lägger till vid båt — en lång, lång rad. Och utanför dem nya rader. Snart är hela Fiskhamnen en enda skog av nerisade master, tacklingar, tåg. Och det öronbedövande sorlet i hallarna begynner. Klockan närmar sig sju. Och på klockslaget börjar auktionen. De mera omtänksamma båtlagen ha packat sin last i lådor. På det sättet kan priset åtminstone till en början hållas uppe i stället för att genast sälja hela båtlasten till någon stor-exportör.

Då den första sillbåten lagt till, skyndar en av besättningen upp i land och bort till portvakten, sticker in huvudet i luckan och uppger båtens namn samt lastens ungefärliga storlek i antalet lådor. Det gäller att komma först, ty ordningsföljden iakttages noga under den blivande auktionen, som tillkännagives genom klockringning. Lådorna lämpas i land och om en kvart är auktionen i gång. Den galonerade utroparen går från båtlast till båtlast, följd av en kompakt, andäktigt lyssnande skara av månglare och exportörer. Buden hagla. Ibland kursas smärre partier om fem lådor i höjd, ibland hela travar om åttio stycken — allt som det passar sig. Utroparen bara frågar: »Fem eller åtti?» En blinkning, en axelryckning och ett klubbslag i lådkanten. Utropen ske blixtnabbt. Det fordras snabbhet i uppfattningen för att göra affärer på fiskeauktionerna. Därför har också de större firmorna särskilt för detta ändamål uppräpnade ombud, ty på dem kan firmans hela existens bero, när det blir fråga om större partier.

I auktionssroparnas och köparnas spår följer en man, som har händer och fickor fulla med olikfärgade papp-lappar. Lapparna äro i regel försedda med köparnas namn. Omedelbart efter klubbslaget har assistenten

framme en dylik lapp. Lappen smetas fast på partiet. Och sen kommer turen till nästa.

Då de första fem båtlasterna utauktionerats på detta sätt, bli buden mattare.

Några av de större firmornas ombud hålla på stående fot enskild överläggning. Därpå meddelas auktionsförrättaren att man har inte lust att köpa lådvis längre. Fiskarna få i sin tur besked om saken och skaka på huvudet. De veta vad det betyder men måste finna sig. Och nu går auktionsförrättaren från båt till båt, endast åtföljd av några få av stor-exportörernas ombud. Den ena båtlasten efter den andra kursas efter en approximativ beräkning, därvid köpare och säljare söka lura varandra på ett enkelt och naturligt sätt. Det är ett rent hasardspel å ömse håll, men köparen ger ingen pardon. Allt skall säljas i brådaste rippet. Och sällskapet kliver från båt till båt. Den skimrande blå sil-len ligger ända upp till relingen. Och männen kliva omkring i denna kompakta, glidande massa, som ibland ger vika för trycket: ett par ben försvinna ända upp till knäna i denna värld av små glänsande, stela kroppar, som snart skola ut i världen att mätta hungrande och svältande människor.

När klockan är nio har den stora fångsten bytt ägare. Och totalsumman beräknar auktionsroparen till i runt tal en miljon.

Nu är det månglarnas och exportörernas tur att förtjäna. Utanför det grönmålade Fiskhamnskvarteret hålla långa, mångdubbla foror av lastbilar och åkarekärror. Och på baksidan av de stora magasinerna vänta hela tågsätt av godsvagnar, somliga med »Deutsche Reichsbahn» målad i vitt på vagnarnas framsida. Men på de hundratals fiskhandlarekontoren gå telefonerna i ett. Tio, tjugo pingla på samma gång i ett och samma kyffe. Telegram med svar betalt telefone-

ras in, radioeras till alla kontinentens huvudstäder. Telegram och starkströmssamtal gå oavbrutet in och ut genom de små kontorens mångdubbla ledningar. Kontorister, säljare, chefer äro levande maskiner, där inte en tanke får klicka, icke ett initiativ ligga till sig för en sekund.

Men i magasinen knogar en här av arbetare. Den färska sillen skall isas, lådorna packas och spikas, adressmärkas och lastas. Den ena godsvagnen efter den andra fylles, adresser skrivas utanpå med krita: Hamburg, Berlin, Dresden, nordtyska städer, dörrarna skjutas gnisslande för, och vagnarna rassla ner för hamnbanan, sticka in på Bergslagera. När middags-timman slår, ångar ett extratåg om trettio vagnar, fullastade med västkustsill, på väg mot kontinenten. För bara några timmar försökte havet ta tillbaka hela fångsten. —

Meli Ankar arbetar sedan klockan fem på morgonen i det dragiga, stinkande sillmagasinet. Snön har under natten yrt in, sedan smält och bildar nu sannskyldiga dammar på det halvruddna trägolvet. Gång på gång måste hon ta av sig trätofflorna och slå ut vattnet. Halsen är hes och det isar långt uppåt magen. Men i dag får ingen tänka på sig själv. Handlyktorna och blossen, tända dagen i ända, komma ögonen att rinna, händerna svida av frost, is och kyla.

Om en stund kliver Tina, Kol-Olles jänta, fram, slår henne på axeln och säger i uppsluppen ton, fast hon är lika illa därän själv:

»Nå-å, hur känns de', moster?»

»Jag krokmar snart», svarar Meli.

»Ja, jag också, vet moster va'. Värre brådska har en då aldrig var't me' om.»

»Men vilket evinnerli't söl. En får ju stå halvsur så långer dan är...»

»Tänk va' feskhandlare tjänar pengar nu», avbryter Tina. »Di kan bli rika på en enda dag, di, moster.»

»Di ja. Men vi, Tina. Vi blir bara fattigare å skral-tigare för var da'.»

Prokuristen i firman, en äldre, bister herre, med grått, stubbat helskägg och glasögon, passerar i det-samma. Han ser över glasögonen på de båda arbeterskorna, men blicken har inte sin vanliga misstänksamma skärpa. Herr Drös ser tvärtom nöjd och be-låten ut.

»Nu blänger han minsann inte», viskar Tina.

»Nej, tacka för de', när en hel rikedom så gott som flyger på dom däruppe på kontoret. Men nog får en annan sitta emellan alltid.»

»Ja-a, de' är då visst och säkert», säger flickan med lillgammalt allvar. »Nå, moster, hur går de' me' sell-å feskaffärn som I tänker te å börja me'?»

Meli suckar:

»När en är fattig, ser du, får en lära sej å vänta.»

»Men Vekter kan la hjälpa?»

»Ja-ja. Han kan la de'. Men jag har alltid haft så svårt att be andra om hjälp. Å de tvåhundra kronorna, som jag feck låna, har jag inte kunnat betala tebaks än.»

»Å, va' gör de' honom, som tjänar så glupskt nu — tänk, att han skulle få't så bra.»

»Ja-a, men så har han också hållit sej väl me' dom som har pengar. De' ska en göra, om en själv vell ha några, ser Tina.»

Men nu fick flickan order att gå över i ett annat magasin för att ta ur torsk och nacka havskatter, så de bli lite mer aptitliga att sälja. Ingen fisk har så skär och lockande filet som den anskrämliga havs-katten. Och den syns inte, förrän han mist huvet.

Tina nickar åt sin moster och försvinner, beväpnad med en rostig renskniv.

Meli blir ensam i sitt hörn. I ett annat stå tvenne ganare och dricka växelvis ur en och samma flaska. Dessemellan bita de tvärs över ryggen på en salt sill av nyinkommen Islandsinläggning. Den är kritvit i köttet och ganarna smacka. De äro specialister på Islandssill. Och chefen sätter priset efter deras smak.

Emellertid är den värsta brådskan nu över. Och Meli tar fram sitt smörgåspaket, hoppar upp på en tunna och börjar äta. På tiden. Magen har inte fått något sen i ottan.

En av ganarna kommer fram för att prata. Han är något yngre än Meli och något mindre till växten men skelar med ögonen. Kamraterna kalla honom för November rätt och slätt. Meli har så småningom kommit underfund med, att han vill mer än prata, men hon kan inte glömma Goliat. Och November skelar så ojämnt. Om ögonen ändå stirrat åt ett och samma håll, men de glo åt motsatta sidor, ungefär som då en häst tittar. Och sådant verkar kusligt. Men han är som Goliat snäll och beskedlig.

I dag visar sig Meli mer än vanligt otillgänglig. Då går November sin väg igen. —

*

På två dagar är all den sill, som skall säljas färsk, expedierad. De partier, vilka firmorna få över av den stora fångsten, måste nu saltas. Den proceduren tar längre tid. Men för att stimulera till raskare arbetstakt får folket ta hand om sina partier på ackord. Meli och Tina slå sig ihop. De ge sjutton i den åttatim-marsdag, som de varje 1:sta maj demonstrerat för. Här borta i de mörka kyffena och magasinerna finns ingen kontroll. Lite till mans arbetar för förtjänsten och inte efter klockslaget — ett i sanning fruktansvärt brott.

Först skall nu sillen sorteras. Det arbetet tar Meli hand om. Hon har bättre ögonmått. I tre olika storlekar sker sorteringen. Och ögat får inte länge mäta och jämföra. Nej, blixtnabbt måste det gå. Sedan kommer nypningen med två fingrar kring gälen och det arbetet sköter flickan. Därpå strösaltning i tunna. Efter en vecka tas sillen upp ur tunnan för att saltas om. När ytterligare tre veckor gått till ända kan firman sälja den som äkta slofet S. S. S. Det arbetet tar, med avbrott för nya fångster, hela vintern i anspråk. Under denna tid äro också förtjänsterna goda. Sedan kommer den döda säsongen med rensning och annat tråkigt jobb.

Men under sillfisket leva alla i Fiskhamnen upp. Varenda en: chefer, försäljare, arbetare spara sig inte. Bara sillen går till. Men strejkar den — ja, då hänga alla huvudet. Sill! Ett magiskt ord för Fiskhamnens folk. Den ger allt — eller intet.

Därför utövade det magiska ordet även sin trollmakt över fru Ankar. Då Meli om kvällarna vandrade hem till Frigången, svulten, sur, nersölad av fjäll och saltlake, kände hon sig som en utstött. Men på morgonen längtade Meli dit ner igen, bara sillen gick till. —

En kväll då hon kom hem, satt Viktor i rummet och väntade. Meli fick hjärtklappning. Vad kunde han vilja?

Jo, Viktor hälsade från herrarna Northon, att Ludde på deras bekostnad kunde få börja i teknisk aftonskola. Då fick Meli tårar i ögonen av tacksamhet. Det började bestämt att ljusna för henne.

XVIII.

Vintern var odrägligt lång och besvärlig detta år. Sjöfarten led av de svåra isförhållandena. Under tiden fylldes varje kajutrymme och magasin med gods, som väntade på skeppningsmöjligheter. Men så kom våren med ens. Exportörerna drevo på. Alla ville ha i väg sina varor. Brådskan blev utan like i mannaminne. Ombord på G. O. A:s stora transoceana fartyg arbetade gängen för högtryck. Varje kvadratmeter togs i anspråk. Och den nya Indiafararen Göteborg ställdes helt till stuvarnas förfogande. Till och med salonger och matsalar fingo tjänstgöra som lastrum.

På det stora rederikontoret rådde febril brådska. Arbetstiden ville inte räcka till, fast clerkerna hängde i till både åtta och nio om kvällarna. Men under all denna forcerade brådska var det som om den gamle chefen började sacka av. Orkade inte stå i som förut, kände ofta yrsel, förlorade minnet. Och när han gick ner för trapporna, vacklade benen. Den gamle anade, att hans tid snart var ute men intalade sig, att krämporna berodde på den hastiga kastningen från vinter till vår. Om morgnarna kände direktör Northon behov av att stanna hemma. Men kontoret och göromålen drogo honom med magisk kraft. Direktör Northon fruktade, att hela maskineriet ohjälpligt skulle gå sönder, om han inte var till hands och kunde dirigera. Den

gamle hade aldrig riktigt litat mer än till sig själv. Med ängslan och oro tänkte han på framtiden. Sonen saknade den hänsynslösa kraften, var i alla livets skiften mera gentleman än rakryggad vilja. Herr Henry behövde en starkare vid sin sida, om inte hela den stolta byggnaden en gång skulle störta i grus och spillror. Men vem? Ingen bland avdelningscheferna voro några första klassens förmågor. De påminde om mer eller mindre förbrukade maskiner, som han visserligen kunde lita på fast inte heller mera. Men bland dem fanns dock en, som den gamle satte sina förhoppningar på. Denne ende var utklaringschefen Viktor Ankar. Den gamle följde noga Ankars arbete de sista månaderna. Denne hade under denna tid fullständigt förändrats. Den timide och undfallande unge mannen avslöjade sig som en kraftfull och hänsynslös pådrivare, som förstod att ta ut varje uns energi ur sina underhavande. Det var som om först nu mannens verkliga natur krupit fram. Den andra hade bara varit en skyddande mask.

Sin avdelning höll Ankar i arbete till långt fram på nätterna. Och själv sparade han sig inte. Både först och sist på kontoret. Endast arbetet existerade för honom. Inte ens fästmon, dotter till en i rederiets tjänst anställd sjökaptan Borg, fick se honom mer än en gång i veckan: lördagskvällarna. Ankar hade lärt känna fröken Lilian ombord på Tomas, där kaptan Borg var befälhavare. Den blonda, högresta damen, påminnande om fröken Marianne Northon, visade honom från första början en påfallande uppmärksamhet. Viktor Ankar fattade tycke för henne. Fröken Borg såg bra ut och då hon synbart intresserade sig för honom, blev detta senare kanske anledningen till, att de förlovade sig vid påsktiden. Händelsen influerade föga på honom. Arbetet var allt. Detta absoluta uppgående i sin syssla, förmågan att dirigera, styra, ställa och befalla utan

hänsyn till höger och vänster kom direktör Northon att i den före detta springpojken se en kraft, som en gång kunde dela ansvaret med sonen. För övrigt hade den gamle på senare tid lagt märke till, att Ankars arbetsintensitet liksom stimulerade denne. Herr Henry rycktes med av den andres okuvliga och levande intresse.

Gamle direktör Northon funderade på allvar att göra utklaringschefen till direktörsassistent, då han helt plötsligt drabbades av en lättare hjärnblödning och för första gången under sitt långa, verksamma liv måste hålla sig i sängen. Doktor Almsjö, husläkaren, förklarade visserligen, att hjärnblödningen var av relativt obetydlig natur men stack inte under stol med, att sjukdomen lätt kunde ta en svårare vändning.

Till doktor Almsjös tydliga förvåning hävdades emellertid hjärnblödningen. Men det allmänna tillfrisknandet gick inte så fort, som man väntat. En allt mera märkbar kraftnedsättning inträdde. Matlusten, som annars aldrig övergett honom, försvann. Kämpakroppen förmådde inte hålla sig upprätt. Och en dag, då han skulle gå tvärs över golvet, veko sig benen och för en kort stund försvann medvetandet. Men efter den betan kunde den gamle inte lämna sängen. Och det ungdomsfriska ansiktet undergick en sakta skeende förvandling. I den röda hyn uppstodo gula fläckar, först små och omärkliga, men de vidgade sig och samtidigt började skinnet liksom torka in. Det stramade över kindbackarna, vilka fingo en sjuklig glans. Minnet, skraltigt hela våren, försämrades undan för undan. Den gamle hade svårt att komma ihåg saker och ting, som timat kort förut. Ändå ville han ha sina dagliga rapporter från kontoret. Och dem måste Ankar föredraga. Den gamle lyssnade men måste fråga om och om igen. Fattningsförmågan började också att klicka.

Doktor Almsjö, som råkade vara inne i sjukrummet vid en dylik föredragning, såg genast, hur den tröttade, fastän den gamle uppbjöd hela sin okuvliga vilja att kunna följa med. Sedan torkade föredragningarna in. Doktorn påbjöd absolut vila, om krafterna skulle återkomma. Men i stället avtynade de dag för dag. Långa stunder låg den gamle i dvala. Den röda hyn var nu helt gul i färgen och huden smet sig allt närmare intill ansiktsbenen.

Tvenne sköterskor alternerade i sjukrummet. En på dagen, den andra på natten. Men hans egen maka var ändå den trognaste vid bädden. Denna indolenta och bekväma societetsdam, som aldrig i hela sitt liv offrat sin nattsömn för någon annan, inte ens för sina egna barn, när de voro små och sjuka, satt nu uppe natt efter natt, fast läkaren enträget bad henne gå till vila. Hon kunde tryggt lita på sköterskan. Men fru Agnes Northon litade inte på någon mer än sig själv. Och under nattens tysta timmar vakade hon troget vid huvudgården, sysselsatt med att läsa i en gammal sliten bibel med svarta klotpärmar. I hemmet funnos biblar både i marokäng, pergament och svinläder — men ingen tröstade bättre än det gamla nötta klotbandet, minne från hennes egen konfirmation för ett halvt sekel sedan.

Vem kunde nu i denna fårade kvinna igenkänna den i sin ålders höst koketta och indolenta världsdamen. Hon var en sörjande maka liksom Meli Ankar nere på bårhuset för ett år sedan. Ty så är det: den äkta sorgen stöper om människorna till varandras likar. Och då försvinner den sociala graderingen, som endast är en det fåfänga livets egen påsmetade fernissa.

Men varken fru Northons bibelläsning eller doktor Almsjös ordinationer hjälpte, ty den gamle kämpens

liv var ute. Avtynandet fortskred med en obönhörlig konsekvens, blott interfolierat av ett plötsligt flämtande. Då slog han upp ögonen och mumlade. Men orden började bli allt mer suddiga.

Doktor Almsjö förstod nu, att allt hopp var ute. Och i hovsamma ordalag förberedde han fru Northon på slutet.

»Hinner min dotter Marianne hem från Paris, om vi telegraferar i dag?»

Doktor Almsjö hostade. Sedan kom ett utdraget nej till svar.

»Uppriktigt sagt tror jag inte han lever över morgondagen.»

»Lever — han — inte — över — morgondagen —.»
Hon kunde inte fatta . . .

I detsamma slog den sjuke upp sina ögon. De hade plötsligt fått liv och med dovt, stammande röst bad han, att de närmaste skulle efterskickas:

»Mina — allra — närmaste — å — så — Viktor — äm-häm.»

Ögonen gled mekaniskt igen och ur den halvslutna munnen, där tänderna redan började skjuta fram som gula betar, kom ett snörvlande läte.

Det var på kvällen. Klockan hade nyss slagit åtta.

En halvtimme senare samlades i rummet sonen, herr Henry, han som snart skall övertaga bördan och ansvaret, hans hustru Dagmar. Hennes graviditet doldes av en sobelbrämad aftonkappa. Vidare fru Constance Perzon, född Northon med make — och Viktor Ankar. Han stod vid tröskeln. Det timida och försagda i hans väsen hade åter glidit upp till ytan, avtecknande sig i varje drag, varje om än så omärklig rörelse. Med utspärrade ögon såg Ankar som hypnotiserad bort mot sängen, där den gamle chefen bidade överfärden till dödens rike. —

Framme vid huvudgården stod släkten, alla med knäppta händer. Det var inte så ofta. På ett litet avstånd sköterskan och läkaren.

Plötsligt slår den gamle upp ögonen. De äro stora och vidspända. Händerna plocka på täcket. Läpparna mumla. Sköterskan och läkaren skynda fram.

Som om med ens krafterna återvänt, vrider han på huvudet, mönstrar var och en av de närmaste, upptäcker sedan Ankar borta vid dörren och säger med en röst, som låter likt ett eko av den forna, mullrande stämman:

»Kom — närmare — Viktor.»

Ankar smyger på tå fram till bädden. Sedan, vänd till sköterskan:

»Hjälp — mej — upp — från — kudden —.»

Doktorn och systemn reser honom i sittande ställning. Allt är frid. Endast den döendes rosslande andhämtning stör tystnaden.

Nu sträcker han ut sin ena hand mot sonens, den andra mot Ankars, lägger sedan dem tillsammans och säger, högt och tydligt, utan ansträngning:

»Delen — bördan — och — ansvaret —.»

Och till hustrun:

»Ge — mej — en — bibel — att — att — hålla — i.»

Fru Agnes lägger den gamla nötta boken i den kraftlösa handen, som kramar om pärmarna, så det glansiga, torkade skinnet över knogarna hotar att brista.

Huvudet glider tillbaka mot kudden.

Men än en gång reser han sig — reser sig av egen kraft, de nu omtöcknade ögonen stirra rakt ut, som om de såge en syn och rösten kommer som från fjärran:

»Jag — ser — hamnen — hela — den — stora — hamnen — den — växer — och — växer — jag — hör — jag — hör — hur — arbetet — brusar — och

— viljorna — viljorna — spännas — till — kamp —
och — till — seger —.»

De blåvita läpparna krusas till ett leende — detta leende, som i livet lyst upp den koncentrerade handlingsmänniskan Northon — och den fria handen famlar i luften.

Snyftande fattar fru Northon den. Krampaktigt, som en drunknande, griper den döendes fingrar girigt om makans handled och huvudet faller tungt, tungt tillbaka mot kudden. Några gurglande läten och den gamle redaren har kämpat sitt liv till slut.

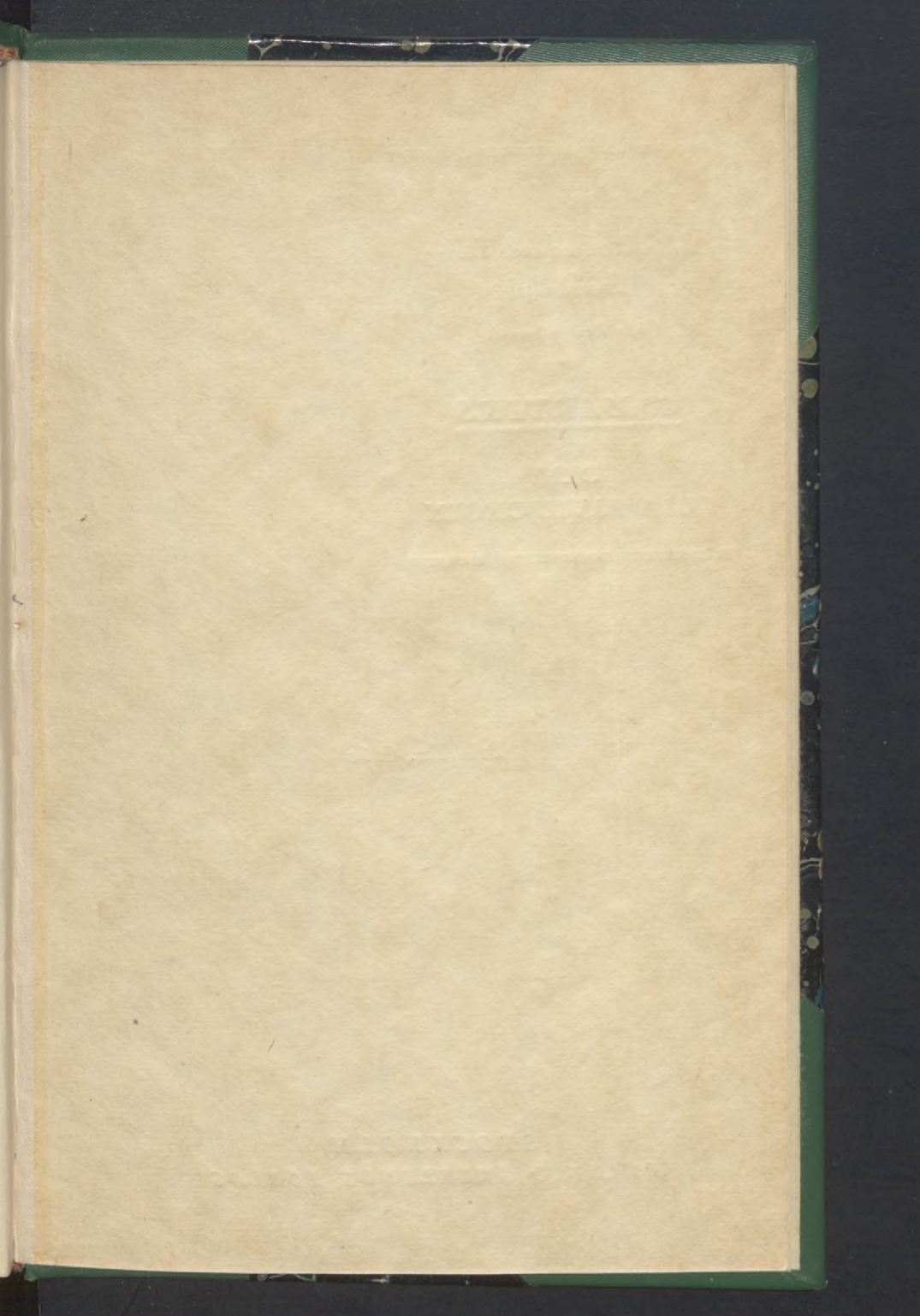
Doktor Almsjö böjer sig fram, nickar tyst. De andra snyfta, somliga mer, andra mindre. Viktor Ankars gråt är högljuddast. Han sörjer den gamle chefen mer än sin egen bror.

Med knäppta händer stå de alla församlade kring detta sloknade människoliv, som en gång varit som en levande försyn för dem alla. Ännu i döden inger det respekt och vördnad.

Kvällssolen bereder sig att gå till vila. Den kastar ett sista ljusknippe in genom de höga rutorna, far smekande över den döde. De stelnade dragens reliefer framstå i varje detalj. Det är som detta ansikte huggits i granit. Men kring läpparna ligger det visionära leendet kvar. Det har följt med över gränsen. —

När dagen rann upp över den stora hamnen flaggade varje fartyg, litet som stort, på halvstång. Men överallt vilade arbetet som en sista hedersbevisning åt den man, som skapat hamnens storhet. Och när den imposanta begravningsprocessionen några dagar senare passerade Vasagatan, stod stuveriarbetarnas fackförening med sitt standar uppställd där för att sluta sig till processionen. Och gatorna kantades av täta människomassor.

En storman och en arbetare hade gått ur tiden . . .

På
Åhlén & Åkerlunds Förlag,
Stockholm,

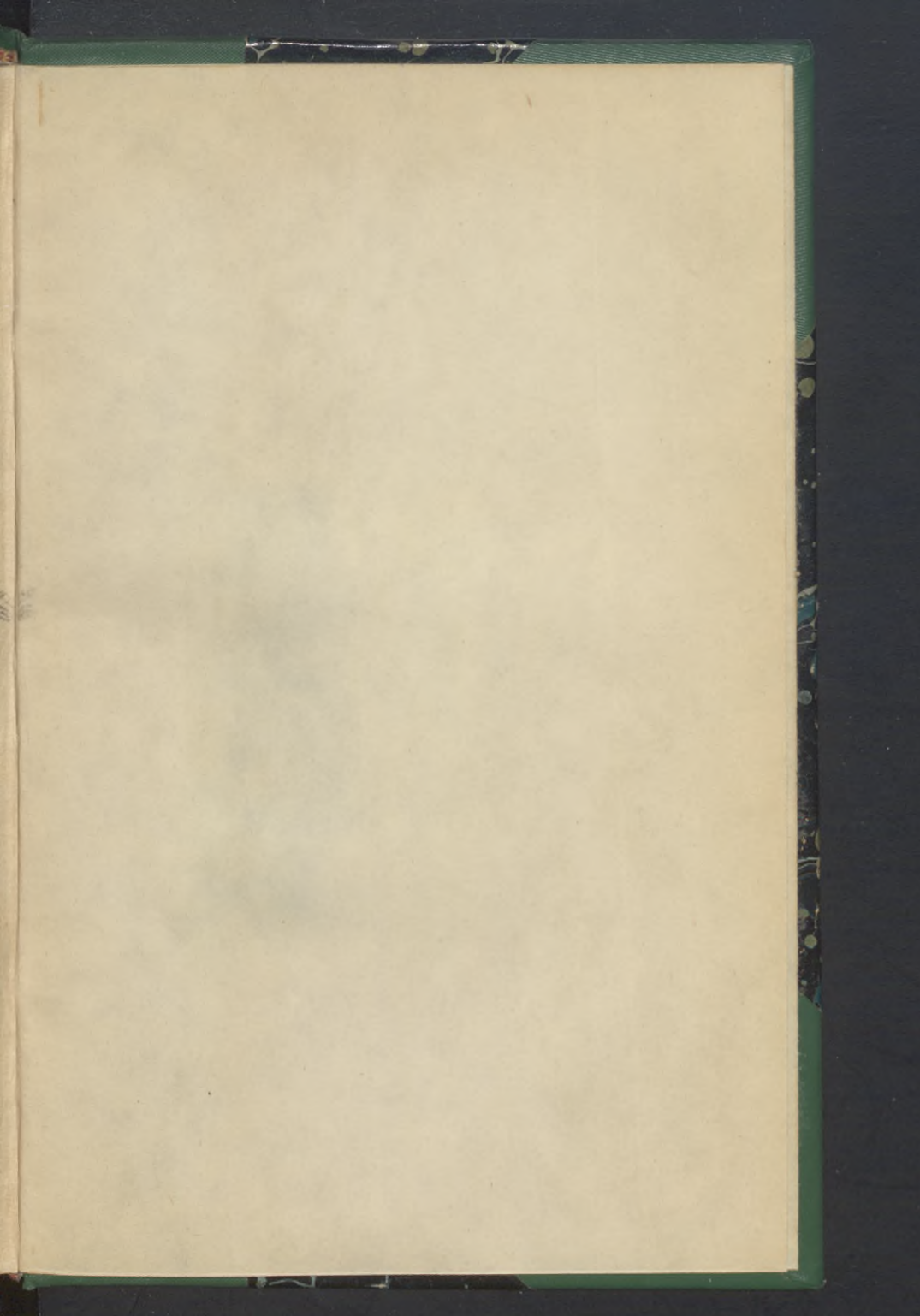
har förut utkommit
av

G. MARTINS

DEN
GULA PAVILJONGEN

Pris Kr. 6:50

STOCKHOLM
ÅHLEN & ÅKERLUNDS FÖRLAG

6000303783

Göteborgs Universitet

